תלמוד בבלי · ראשונים · ריטב״א · סדר קדשים

ריטב"א על חולין

רבנו יום טוב ב"ר אברהם אשבילי [הריטב"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ריטב"א על חולין

רבנו יום טוב ב"ר אברהם אשבילי [הריטב"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ריטבא-על-חולין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 9
דף ג: 11
דף ד. 13
דף ד: 15
דף ה. 18
דף ו: 19
דף ח. 20
דף ט: 20
דף טו: 20
דף יז: 22
דף יח. 23
דף יח: 26
דף יט. 28
דף יט: 29
דף כ. 31
דף כ: 33
דף סח. 34
דף סח: 35
דף סט: 35
דף עא. 35
דף עד. 36
דף עד: 37
דף עח. 37
דף עט. 38
דף פג. 39
דף פג: 40
דף פד. 41
דף פד: 42
דף פה. 43
דף פה: 45
דף פו. 46
דף פו: 48
דף פז. 49
דף פז: 51
דף פח. 51
דף פח: 52
דף פט. 53
דף פט: 54
דף צ. 55
דף צ: 56
דף צא. 56
דף צב. 57
דף צב: 57
דף צג. 60
דף צג: 62
דף צד. 64
דף צד: 67
דף צה. 69
דף צה: 73
דף צו. 74
דף צו: 75
דף צז. 77
דף צז: 78
דף צח. 82
דף צח: 85
דף צט. 90
דף צט: 91
דף ק. 95
דף ק: 98
דף קא. 99

דף קא: 100
דף קג: 102
דף קד. 103
דף קד: 104
דף קה. 105
דף קו. 108
דף קו: 110
דף קז. 113
דף קז: 116
דף קח. 117
דף קח: 121
דף קט. 127
דף קט: 130
דף קי. 136
דף קי: 137
דף קיא. 142
דף קיא: 143
דף קיב. 149
דף קיב: 152
דף קיג. 155
דף קיג: 159
דף קיד. 161
דף קטו. 164
דף קטו: 166
דף קטז. 167
דף קל. 168
דף קל: 169
דף קלא. 170
דף קלא: 171
דף קלב. 173
דף קלב: 174
דף קלג. 174
דף קלד. 175
דף קלד: 176
דף קלה. 177
דף קלו. 179
דף קלו: 180
דף קלז. 181
דף קלז: 183
דף קלח. 184
דף קלח: 184
דף קלט. 185
דף קמ. 186
דף קמ: 187
דף קמא. 188
דף קמא: 188

דף ב.

פרק הכל שוחטים

אלא הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידרין ה"נ וכו'. הכל נידרין לאתויי פחות מבן חודש דאע"ג דאינו נערך הוא נידר וגבי נודרין לא רבי מידי אלא דתניא לי' אגב נידרין:

טוב מזה ומזה. פי' מן הנודר ומשלם וכ"ש מן הנודר ואינו משלם שאינו נודר כל עיקר כי שמא מתוך שרגיל בכך יבא לידי בל יחל או בל תאחר: ואע"ג דקרא לא קאמר אלא משתדור ולא תשלם משמע לר' מאיר דאי משום הא פשיטא אלא ודאי אריש סמוך משום דקאמר את אשר תדור בדיעבד שלם ואעפ"כ טוב אשר לא תידור משתידור לכתחלה שמא לא תשלם כלל או שמא לא תשלם בעתו. אבל ר"י משמע לי' קרא כפשטי' ולא נצרך אלא משום משתידור ולא תשלם אבל נודר ומשלם טוב משניהם. והא דכתיב את אשר תדור שלם לפי שא"א לומר לו שידור עכ"פ דלאו חובה הוא:

ואפילו ר"י לא קאמר אלא באומר הרי זו וכו'. והא אתיא כלישנא בתרא דפ"ק דנדרים דבלישנא קמא הא אמרי' דבנדר דוקא פליגי אבל בנדבה אפי' ר"מ מודה דשרי ובלישנא בתרא אמרי' דבנודב דוקא פליגי אבל בנדר אפי' ר"י מודה דאסור ולא שרי אלא באומר הרי זו והא דקתני טוב מזה ומזה נודר ומשלם תני נודב ומשלם ובשמעתין נקטי' להדיא כלישנא בתרא משום דמשמע לן דאיהו עיקר וא"ת ה"נ נימא מאי הכל נודרין נודבין וכר"י. וי"ל דאכתי מעריכין קשיא כדפרש"י ז"ל דההוא לא משכחת אלא באומר עלי שאלו צא אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי אלא שתפס ההעו' בידו ואמר הרי אלו לערכי לא נערך כי לא אמר כלום דה"ל כמו שאינו מחויב חטאת ואומר הרי אלו לחטאתי שלא אמר כלום והא דאמרי' התם שאם אמר הריני בערכי או הריני בערך פלוני שהוא חייב התם לפי שהאומר הריני נידון כאומר הרי עלי. ומ"ש רש"י ז"ל דלא משכחת לה אלא באומר הרי עלי לאו לשון עלי ממש אלא ענין עלי כלומר שמסבל עליו וז"ב: והקשה בתוס' דהתם בנדרים אמרי' לפום לישנא בתרא דנקטו הכא דאף באומר הרי זו לא אמר ר"י אלא במביא לעזרה ומקדישה וסומך עליה מיד ושוחטה כהלל ומוכח דר"מ אפי בכי הא לא שרי כדי שלא יבא לידי הרי עלי וא"כ איך אכלו ישראל בשר במדבר שהרי נזהרו בבשר התאוה ולא הותר להם אלא בשר נדרי שלמים או נדבותיהם ותירנו דהתם כיון דלא אפשרבלאו הכי מודה ר"מ, עוד הקשה דהא כתיב וידר יעקב נדר לאמר וההוא בעלי הוא. וכתיב וידר ישראל נדר וכו'. ועוד כתב נדרו ושלמו לה' וכו'. ותירצו שכבר דרשינן בב"ר מאי נדר לאמר אזהרה שיהיו נודרין בעת צרה וע"ז סמכו לנדור נדבות לעניים ביום הכפורים לפי שהוא בעת צרה למלאות חסרונות לעניים שא"א אלא ביום כנופייא:

והרמב"ן ז"ל היה מפרש דבר מכל דין שאין דברי ר"מ ור"י אלא בנודרין ונודבין קרבנות של רשות גמור דרך נדבה שלא לצורך ודומיא דערכין שהם רשות גמור ואין חפץ לשם בעולות ושלמים וערכין כל שיש בו חשש בל יחל אבל כל שהוא לצורך עצמם כההיא דמדבר וכן כל שרואה בעצמו שצריך לידור עולות ושלמים לשום לד כפרה או ריצוי השם מותר. וכן נראה ודאי שאם לא כן לפום לישנא בתרא לא משכחת מקריב עולות ושלמים לר"מ ונפלה קרבנות נדבה בבירא וכן אומר ז"ל דכל שהוא לדבר מצוה שרוצה לזרז עצמו פשיטא דשרי ואריך וכדנפקא לן בפ"ק דנדרים מדכתיב נשבעתי ואקיימה. והא דאמרי' כל הנודר כאלו בנה במה ונקרא רשע ההיא דברי הכל הוא ובנדרים איסור שקיומם חטא וכדמוכח התם ואף על גב דדריש התם אתיא חדלה מן וכי תחדל לנדור לפי שיש בכלל דכי תחדל לנדור אף נדרי איסור אבל כל שמועתינו דהתם אינו אלא איסור נדרים לכ"ע נמצאת לומר נדרי איסור אסורין לדברי הכל ונדרי הקדש בקרבנות נדבה ורשות גמורה פלוגתא ר"מ ור"י והלכתא כר"י ונדרי הקדש דלכפרה או של מצוה לזרוזי נפשי' א"נ בעת צרה מותרין לכתחלה ודברי הכל הוא:

דף ב:

וכל הכל לאו לכתחלה הוא פרש"י ז"ל וכי אין לך הכל שהוא לכתחל' וק"ל דהא רב אחא לא הוי אמר הכי אלא דאיכא מנייהו דיעבד כיון דכן ה"ה האי דהכא שפיר הוא דיעבד ונ"ל דאה"נ אלא דנקט לי' תלמודא לברורי מלתא משום דבעי' לומר אמסקנא דאיכא מנייהו הכין והכין:

והא הכל חייבין בסוכה פי' ברייתא היא והא דלא מייתי הכל חייבין בראיי' דהוי מתני'. משום דהכי נוהגין ומרגלא בפומי דבי מדרשא:

אמר לי' אנא שחיטתן כשרה קשיא לי פי' רב אשי אהדר הכי לרב אחא וש"מ דחיהו הוי דעבד' להאי קושיא בסתם התלמוד למדנו שסתם קושיות התלמוד הם של רב אשי וכי הוא ממסדר התלמוד וא"ת ואי אשחיטתן כשירה קשיא לי' אמאי אהדר הכי כדאקשי לי' רב אחא מהכל ממירין והכל מעריכין וי"ל דניחא ליה לאהדורי ליה אף לפום שיטתיה להגדיל ולהאדיר ולברר המשניות אגב אורחי' וכן דרך תלמוד כמו שתירץ מורי הרשב"א ז"ל:

תרתי דיעבד למה לי וכו' פי' רש"י ז"ל ואי מההיא דמסכת תמורה דקתני הכל ממירין דיעבד והדר קתני שאם המיר מומר התם לא קתני כי הכ' בהדי הדדי תרתי דיעבד הכל ממירין ותמורתן תמורה דמאי דקתני לא שהאדם רשאי וכו' לאשמועינן דלאו שאין בו

מעשה לוקין עליו ע"כ. והוצרך רבינו ז"ל לפי פירושו שכ' לעיל גבי כדקתני טעמא דאלו לפי' ר"ת ז"ל ל"ק מידי דהתם הכל מתפיסין בתמורה קתני:

וקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש. פי' שחייב מדרבנן להבדיל מכל טומאת הפסולות בהן ואשמועינן דאפ"ה בהא מותר הואיל שאינו אלא חששא לא הוי כהקדש וא"ת ודלמא אדרבא הוא גופא קמ"ל דלא כקדש דמי ומ"ה שוחט לכתחל' וי"ל דא"כ לא אשמועינן רבותא בהיתר שחיטתו אלא במאי דלא הוי הקדש ולי שנא דהכל שוחטין משמע דרבות' בשחיט' הוא דקמ"ל:

כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה ושוחט כדי שלא יגע בבשר ובמוקדשים לא ישחוט אף בסכין ארוכה שמא יגע בבשר פרש"י ז"ל דכיון דמוזהר מן התורה לשמרן שלא יטמאו כדתיב את משמרת תרומתי לכל חדשי בני ישראל דאלמא בעי משמר' גזור בהו רבנן משום לך לך אמרינן לנזירא אבל בחולין שנעשו על טהרת הקדש שאינו אלא מדרבנן לא וא"ת וכי נגע במוקדשים במה הוכשרו ליטמא דאי בדם שחיטה הא קיימא לן דדם קדשים שאינו נשפך כמים אינו מכשיר כדאיתא לקמן במכילתין ובפ' כל שעה: ובשלמא למ"ד שחיטה מכשרת ניחא אבל למ"ד אין שחיטה מכשרת מא"ל וי"ל דהא אמרי' התם בשמעתין ולקמן במכילתין דחיבת הקדש מכשרתן והא דלא נקט טעמא שמא יבוא טמא זה לפנים לעזרה כדאמר בן זומא בפסחים שהנכנס למקדש אפילו טהור טעון טבילה ואסור לשחוט בסכין ארוכה שמא ימשך לפנים וי"ל דאפילו לבן זומא התם הוא בטהור אבל טמא מזהר זהיר והקשה בתוספות האיך אפשר לטמא לשחוט במוקדשין והלא אין שחיטת קדשים אלא בעזרה ואם הוא טמא מת הרי הוא אסור' לכנוס אפילו בחיל כדתנן במשנה ראשונה במסכת כלים החיל מקודש שאין זבין וטמאי מתים נכנסים לשם ואם הוא טמא שרץ הרי אסור לכנוס לעזרת נשים מיהת ואפילו טבול יום נמי וכדתנן התם בהדיא ועזרת נשים רחבה קל"ה אמות כדאיתא במסכת מדות ומנין לו סכין ארוכה כ"כ היאך יש לחוש כלל שמא יגע הא ודאי מלתא דלא שכיח הוא שלא גזרו בהו בשום מקום ותרצו דאלו מדאורייתא אפילו טמא מת מותר בכל מחנה לוי' דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו. עמו במחיצתו וכ"ש טבול יום שאינו אלא מדרבנן כדתניא החצר החדשה שחדשה בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לוי' וכי גזור רבנן בטומאה שאיר' בחוץ אבל בטומאה שא רעה בפנים והוא צריך להתעכב שם לצורך מצותו לא גזרו כדתנן במסכת תמיד אירע קרי בא' מהם ירד לו דרך מחיצה לבית הטבילה ירד וטבל עלה ונסתפג בא וישב לו אצל אחיו הכהנים במדורת בית המוקד' והא מדורת בית המוקד בעזרה הוא וחצי' בקדש כדאיתא במסכת מדות וכהן זה שהוא

טבול יום עומד שם עם אחיו הכהנים לצורך מצותו כדאמרן ועוד אמרו בתוס' דאפילו בטומאה שאירעה חוץ לא גזרו אלא במקום שמשמש כניסה ויציאה אבל מן הצדדין לא גזרו והב"ע מן הצד:

ורבינו הרמב"ן ז"ל כתב שאין אנו צריכין לכל דהכא בדין שחיטה איירי למי שהי' טמא והי' בפנים או שנטמא שם או שנכנס במזיד שהוא אסור לשחוט בקדשים:

ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשירה הקשה בתוספות מאי ארי' ברי לי דהא עזרה רשות הרבים כדאיתא בפ"ק דפסחים וספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור. ותירצו דהתם בספק שקול אבל הכא קרוב הדבר שנגע מתוך שטרוד בשחיטתו ובכי הא לא אמרו ספיקו טהור וכדאמרינן בפ"ק דנדה גבי היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצידו וכו'. ואם א"א לו אא"כ נגע טמא ומוכח התם דלא סוף דבר שא"א דא"כ פשיטא אלא שהיה קרוב ליגע וכן אמרו בתוספתא אם א"א אלא א"כ נגע ספיקו טמא אלמא לאו דוקא א"א וברשות הרבים עסקי' וא"ה ספיקו טמא מפני שקרוב לטומאה יותר מן הטהרה עוד תירצו דשאני שפק דגבי שמירת מוקדשים דכיון דבעי למעבד בהו שימיר ואפי' היסח הדעת פוסל בהם לא שרינן בהו ספק שימור וכן תירץ רבינו הרמב"ן ז"ל וזה עיקר דהא ודאי בסכין ארוכה ספק שקול הוא ולא דמיא להאי דנדה:

שמא ישהו וכו' משו' דקתני תנא שמא יקלקלו לשון לכתחל' נקטי' נמי שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו והא דלא נקטי' נמי שמא יגרמו ושמא יעקרו משום דההיא מינכר:

וכולן ששחטו אהייא וכו' אלא אטמא בחולין פי' דלרבותא טמא בחולין נקט וכולן. ולא נקט ואם אבל אין ספק שהעיקר הוא משום חש"ו דעלה קאי והיינו דמוכחי מהאי סיפא דמתני דלא בעי כונה בחולין בשחיטה משום דחש"ו ולא בני כונה נינהו וקתני וכולן ששחטו וכו' אלמא פשיטא דלכ"ע וכולן ששחטו אחש"ו נמי קאי.

הא אמר לכתחלה נמי שחיט פי' לישנא קלילי נקיטי דטפי נמי הוה לן למימר הא אמרת לכתחל' נמי שחיט ואפי' בלא אחרי':

אלא אטמא במוקדשים בברי לי' סגי פי' ואע"ג דברי לי' קיל טפי מאחרי' רואין אותן והכי דייק לישנא דסוגיא ואף על גב דבעל דבר נאמן באסורי' ככל עד דעלמא קילותא דידי' הכא משום דאגב דטריד בשחיטה דלמא נגע ולאו אדעתי' אלא דק"ל דא"כ מאי האי דמתרץ דקתני סיפא היכי דליתי' גבן דנשיילי' דהא משום הא לא הוי צריך לאורוכי ולמתני סיפא דמרישא דייקי לה במכ"ש וי"ל דכיון שאין כאן אריכות לשון אלא דתני' וכולן במקום ואם שחטו אע"ג דלא צריך ניחא לי' למתני' לברורי כולי דיני' א"נ דדלמא הוי ס"ד דדוקא באומר ברי לי שלא נגעתי שיש בכלל עדותו שלא הסיח דעתו דאיהו ידע

בנפשי' אבל הרואה אותו נהי דידע דלא נגע לא ידע שפי' אם הסי' דעתו קמ"ל דמהימן והראשון יות' נכון כנ"ל:

דף ג.

חרב הרי הוא כחלל פי' לרווחא דמלתא נקטי' משום דהכי קושטא דהכא אפי' בלאו הכי כיון שהמת אבי אבות וזה השוח' שנג' בו הוא אב הא טמי' לסכין ואזל סכין וטמאתי' לבשר אלא וודאי לרווחא דמלתא נקט ולרבות טומאה בבשר שיהא ראשון לטומא' וכן הא דמשני כגון דאיטמי בשרץ לרווח' נקטי דיכול הוי לשנויי דאיטמי בטמא מת שאין השות' אלא ראשון לטומאה ואין מטמא סכין שאין כלי מקבל טומא' אלא מאב הטומאה. איבעית אימא דאיטמי במת וכגון שבדק קרומי' של קנה ושחט בהפי' ופשוטי כלי עץ ושום צמחים אין מקבלין טומא' אפילו מדרבנן אלא כשהם משמשין לאדם בגופו או משמש משמשיו כדאיתא בספרי וההיא נמי מדרבנן והקשו בתוספת האיך שוחטין קדשים בקרומית של קנה דהא כלי בעי כדאמרי' בזבחי' מניין לשחיט' קדשי' שטעונה כלי שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט את בנו ובנו קדשים הוי ותרצו כגון שתקנו ועשא' כלי והקשו דמ"מ אתי' דלא כר' דאמר שאין עושין כלי שרת של עץ ויש שתירצו שאין כלי של שחיטה כלי שרת אלא הקבלה בכלי שרת דהיינו דתנן בפרק איזהו מקומן ושחיטתן בכלי שרת בצפון ואיכא למידק דהא אמרינן במסכת סוטה בסכין מקד' דם השחיטה ואין מקדש אלא דבר שהוא כלי שרת ולא הרגישו בזה בתוספת אבל המחוור יותר דסכין דמוקדשין כלי שרת הוא לקדש הדם קצת ומיהו לפי שאין שחיטה מעכבת הקדש שהרי כשירה בזרים ופסולין אינ' גומרת קדושת דם לגמרי עד קבלתו ולפי' אין הסכין חשוב כלי שרת ליפסול ביוצא ואפי' רבי מודה שעושין אותו של עץ משום היכ' זה ולהכי לא קתני ושחיטתן בכלי שרת בצפון ולכך לא אמרו אלא מניין לשחיטה שהיא טעונ' כלי ולא אמרו כלי שרת וזהו שאמרו בתוספת' חומר בקמיצ' מבשחיטה שהקמיצ' טעונה כלי ואין השחיט' טעונה כלי ע"כ והא אנן אמרינן שטעונה כלי שרת מכיון דמקדשא דם בצואר קצת אלא על כורחיך בעי לומר שאינה טעונה כלי שרת גמור ליפסול ביוצא ונפקא מיני' נמי שעושין אותו של עץ אפילו לרבי כנ"ל ובפרק איזהו מקומן הארכתי הרבה מזה כשיטת התו' בס"ד. אבי' אמר הכי קתני הכל שוחטין ואפי' כותי פי' וקסבר תנא דמתני' גרי אמת הן:

בד"א בישראל עומד על גביו פי' וה"ה דבעי' בודק סכין ונותן לו דאי לא דלמא בסכין פגום' שחיט ולא חייש כלל כיון דלית ליה לפני עור לא תתן מכשול ולא איצטריך

לפרושי כדפרשי' רב אשי לקמן גבי מועד. דכיון דבעי הכ' ישראל שומר או עומד על גביו או יוצא ונכנס שאנו חוששין שיתקלקל בשחיטתו ופשיטא דבעי בודק סכין ונותן לו.

אבל יוצא ונכנס לא ישחוט פרש"י ז"ל לא ימסור לו לשחוט ונראה מדבריו שאין אביי פוסלו אלא לכתחלה ויש לזה סיוע קצת מדאמרינן לקמן על קושי' דרבא דפריך על אביי מי קתני מניח המניח קתני אלמא מודה אביי בדיעבד אבל אי אפשר לפרש כן חדא דבסוף סוגי' אמרינן לקמן דאביי יוצא ונכנס בא ומצאו קרי לי ועוד דא"כ צ"ל לאביי לאוקמי סיפא דשחיטתן כשירה בשחתך כזית בשר ונתן לו הוי לי' לאוקמי' כפשט' אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט שחיטתן כשירה אלא ודאי דאביי פוסל אפי' בדיעבד ביוצא ונכנס מכיון דנגע והדבר מוכן בידו לקלקל כדמפרש לקמן ורבא פריך עליו דמי איכא מאן דפסול אפי' לכתחלה וכ"ש בדיעבד והא תנן המניח נכרי ומהדרי' עלי' דמי קתני' מניח עד דנשמע מיני' דכשר לכתחלה הא ודאי ליכא למיפרך מיני' על אביי אלא לדיעבד בלחוד:

אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו נראי' דברים שלכך האריך וכפל לשונו לאשמעינן דכול' מלתא באכילתו תלי' שאם אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו ואפילו הי' שם שומר יוצא ונכנס וכדפירשנו דאביי פוסל בו אפי' בדיעבד כיון דנגע:

הא אמרינ' בישראל עומד על גביו שוחט לכתחלה ומיהו שמעינו דאחרי' רואין אותו היינו ישראל עומד על גביו ולא ברואהו מרחוק דההוא גרוע טובא מיוצא ונכנס.

ה"ג אלא מהכא ול"ג מסיפא דהא מתני' באפי נפשי' היא ולא עוד אלא דהא אתניי' בקמייתא בפרק רבי ישמעאל ואידך דהמניח היא בתרייתא בפרק השוכר וכדפרש"י ז"ל:

אין השומר צריך להיות יושב ומשמר וכו' פי' ועל כרחין אין צריך לכתחלה קאמר והא אתא לאשמעינן דאילו בדיעבד פשיטא לכ"ע בכל מידי דלא נגע בי' התם ומרישא דהמטהר יינו נמי שמעינן לה ולפום הא יש לנו לומר דהא דקתני באידך המניח לשון לכתחלה הא דמותר להניח גוי בחנותו אלא דלאו שפיר הוא למתני בלישני' מניח גוי בחנותו דל"ת הכי קשיין מתני' אהדדי דליכ' למימר דלא זו אף זו קתני דהא מתני' דהמניח איתנייא בבתריית' וכדפרישי' אלא ודאי כדאמרן ומאי דכתב רש"י ז"ל דמתני' לא זו אף זו קתני משום מתני' גופי' דאין השומר צריך וכו' קאמר הכין דקתני ריש' דהמטהר יינו בדיעבד והדר קתני דאין השומר צרי' להיות יושב ומשמ' לכתחלה ותלמוד' ה"ק אלא מהכא כלומר דהכרחה מהכ' היא והיא המלמדת עלי' דהמניח שהיא ג"כ לכתחלה ולהכי נקטי רבא בקושי' ופריך והדר מפרש כנ"ל:

רב אשי אמר ה"ק וכו' אבל לא בדק הסכין ונתן לו לא ישחוט פי' דאע"ג דכי שחט אפשר לבדוק סכינו לא שרינן לשחוט לכתחלה על דעת כן שמא יפשע ולא יבדוק סכינו כיון שאם לא בדקה שחיטתו פסולה אף בדיעבד ואם שחט יבדוק סכינו אחריו פי' וה"ה דצריך לבדוק הסימנים אלא דההיא כיון דבכל שוחט היא כדאיתא לקמן בפרקין לא איצטריך לאדכורא הכא כלל דלא מדכרינן אלא מה דצריך בהא ולא בשוחט כשר דעלמא.

דף ג:

נמצאת' סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו כלומר שלא נמצ' לנו יפה אבל לא ידעינן אם היתה יפה אם לאו דאי כשנמצא' שאינו יפה פשיטא דנבילה הוא כדאי' בפרקין והכ' נמי לא היה צריך לכפול ולומר ואם לאו דממילא נפקא לן ואיפשר דמייתורא אתי לאשמעינן דכל שלא נמצאת סכינו יפה אסור לאכול משחיטתו ואפילו שחתך ממנו כזית ואכלו דגבי כותי הוא דמהני הא לפי שהחזיקו לדקדק בם לעצמם וכיון דגירי אמת הן והחזיקו בה ס"ל דכל דאחזוק לדידהו אחזיק לדידן אבל במועד לתיאבון דכי לא משכח היתר' אכיל אסורא לא סמכי' על אכילתו ואפי' היכי דאיכא התירא הכא ואכל האי לא סמכי' עליו דיעבד לאחזוקי בכשרו' ומכאן דקדקו קצת רבותי' ז"ל דבישראל כשר כל שבדק סכינו לכתחלה אינו צריך לבדקו לאחר שחיטה ואפילו איתי' לסכין קמן דבחזקתי' מוקמי' לי' כל שלא נמצאת פגומה דהא הכא לא הוצרך לומר יבדוק סכינו אחריו אלא בשלא בדק סכין לו אבל בבדק סכין ונותן לו לא הוזכר כלל ובירושלמי אית' דרבי זיר' זריק ליה לאחר שחיטה וכן נראה עיקר אעפ"י שאפשר לדחוק ולדחות ראי' זו ולקמן נאריך בו יותר בס"ד ונראין דברי הרמב"ם ז"ל שלא התירו שחיט' מועד בבדיקת הסכין אלא כשהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה דלגבי מועד ליכא טעמא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ומיהו כל המומח' אעפ"י שאינו מוחזק דליכא למיחש ביה לעלופי טפי מישראל כשר.

רבינא אמר ה"ק הכל מומחין שוחטין אעפ"י שאין מוחזקי' דמה שהם מומחין חומרא היא ולא רבותא וזה פשוט וכן מאי דקאמר בלישנא בתרא הכל מוחזקין שוחטין אע"פ שאין מומחין רבותי' דהכל דהיינו אעפ"י שאין מומחין והוא שיודעין בו שיודע ה"ש פרושי מפרש דמומחין אינו סמוכים ולא מומחים לרבים כמומחין דאמרי' בעלמא אלא שבדוקים אלינו שיודעים ה"ש ובאידך לישנא נמי פריש דמוחזקים דאמרי' היינו ששחטו שנים ושלשה פעמים:

אבל אם אין יודעים בו שיודע פי' שהוא סתם אלינו ולא קאמר אבל יודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה שהיא פשיטא שאינו שוחט ואם שחט שחיטתו פסולה כל שאין אחרים רואין אותו ומיהו כל שאחרים רואין אותו אפשר דשוחט לכתחלה כיון שהוא בן דעת שלא פסלו אלא בחש"ו שאינם בני דעת ומועדין לקלקל ואפשר דלכתחלה לא כדי שלא יטעו אחרי' בהם אבל בדיעבד כשרה.

ואם לאו אסור לאכול משחיטתו דעת הר"י הזקן ז"ל וכן הסכימו רבותי ז"ל שאפילו למדנוהו עתה והוא אומר לנו ששחט כראוי אין סומכין עליו דכיון שבשעת שחיטה לא היה יודע ממה שהיה לו לזהר אין יכול להעמיד על זה דומה לזה שאמרו בעלמא מילתא דלא דמיא עליה דאינשי אמר לה ולאו אדעתיה ונראה שלכך כפל לשונו כאן ואמר אי לאו וכו'.

דליתיה קמן דליבדקי פי' ואשמעינן דאף על גב דנגע סמכינן ארואין אותם ולא אמרינן דילמא קלקלו ולאו אדעתיה דאחרי ומדפרכינן בבודקים אותו סגיא ולא פרכינן כדלעיל הא לכתחלה נמי שחט יש ללמוד שכל שאינו מומחה אלינו אין מוסרים לו לכתחלה לשחוט אפילו באחרים רואין אותו וכן נראה מדברי ר"י הזקן ז"ל אבל יש לדחות לדברי רבינו הרמב"ן ז"ל דה"ה דהוה מצינו לומר לכתחלה שחט אלא דאנן לא פרכינן בכולה סוגיין אלא ממה שהתיר התנא בהדיא לפום האוקימתא וכדפרכי' לעיל הא אמרת לכתחלה שחט אבל כיון שלא הוזכר זה כאן באוקימת' זו ניחא לן למיפרך ממה שהוזכר דהיינו שבודקין אותו כנ"ל.

כגון ששחט לפנינו שנים או שלשה פעמים נקט שנים שלשה כדאמרי אינשי כדאיתא בריש פרק מפנין א"נ משום פלוגתא דר' ורשב"ג דאיפליגי אי בתרי זימנא הוי חזקה אי בתלתא והא קיי"ל דכל באיסורין תרי זימני הוי חזקה.

משום דקשיא ליה וכולן פי' ומיהו מאן דמוקים לה בהכי סבר דהא לאו קושיא הוא דזימנין דלא דייק תנא בכי הא ונקט וכולן משום חש"ו שהם ג' והם רבים.

להאי לישנא דאמרת מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן להך לישנא דאמרת שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן ודעת הגאונים ז"ל דכי מכשרינן שחיטת שאינן מומחין אצלינו היינו על דעת שנבדוק אותו לאחר שחיטה כל היכא דאיתא לקמן לא אכלינן משחיטתו עד דנבדקיה היינו דלא אמרו להא לשאין מומחין לא חיישינן כדאמרינן באידך לעלופי' לא חיישינן דהתם ודאי לא חיישינן כלל ואפילו היכא דאיתא קמן אבל בהא כיון דמיעוטא איכא שאין מומחי' חוששין לו כל היכי דאיתא למבדקיה לאחר ששחט מיהת אבל רבינו מורי הרא"ה ז"ל נוטה לדברי

קצת האחרונים ז"ל דאף לשאינן מומחין לא חיישינן כלל אפילו היכא דאיתי' קמן דכיון דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין ודין תורה הוא ללכת אחר הרוב ואפי' לכתחלה שוב אין לנו לחוש לכלום דלא נקיטי לשאין מומחין לא חיישינן משום דהאי טעמא בעי אמאי לא חיישינן להכי כיון שכל שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ולהכי נקטי' טעמא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין מאי הוה דהא איכא חזקת בהמה שהיא בחזקת איסור כדאיתי' לקמן בפרקין וא"כ סמוך מיעוט דשאין יודעין הלכות שחיטה לחזקה זו והו"ל כפלגא ופלגא וכדאמרינן בפרק האשה שהלך ויש מתרצים דרוב מצוין דקאמר הכא לאו דוקא רוב אלא כמו כל וכההיא דאמרינן בפרק בתולה נשאת רוב עכו"ם פרוצים בעריות דבעי למימר כל כדאיתא התם וה"נ מיעוטא דמיעוטא הוא דהוי כמאן דליתא בכל דוכתא ולי נראה שלא חשו למיעוט וחזקה אלא למיעוט שהוא בודאי אסור אבל הכא אפילו המיעוט שאינו יודע ה"ש אינו איסור בוודאי דדילמא שחיט שפיר ונדפריש' ביבמות בס"ד וכי מעיינ' בשמעתין לא משכחת איקומתא דעדיפ' אמתנ' כאקומתא דרבה בר עולא דלא קשיא ליה וכולן דאלו דרבינא אף דלא קשיא ליה נמי וכולן אתיא דלא כהלכתא דהא לעלופי לא חיישינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולאבייי ורבא ורב אשי קשיא וכולן ומאי דהוה קשיא בדרבה בר עולא קילי טפי מדכולהו.

דף ד.

ולאבייי קשיא סיפא ולרבא קשיא רישא ה"ה דהוי מצי למרמי מתני' גופא דקשיא רישא אסיפא אלא דניחא לן לתרוצי אגב אבייי ורבא דאיירי בפרושה ומשני הגמרה כעומד על גביו דמי והא דלא נקטי' עומד על גביו קרי ליה כדאמרינן יוצא ונכנס בא ומצאו קרי ליה משום דלגבי יוצא ונכנס חזי לאקרויי בא ומצאו מפני שמה שנכנס באמצע שחיטה אבל לעומד על גביו לא חזי למקרי יוצא ונכנס ולא הוי בכלל לישנא כלל ולהכי אמרינן דמ"מ קים לן דכעומד על גביו דמי ואע"ג דנגעי' וכדאמרי' גבי יין נסך דלא נגע:
איכא נוסחי' דגרסי ולטעמיך שהיי' חלדה גרמא ועיקור מי כתיבי ולא גרסי דרסה דדרסה כמאן דכתיבי דמי' שאין ושחט אלא ומשח כדאי' לקמן בפ' השוחט ויש גורסין דרסה והוא המחוור ורש"י ז"ל נראה דגרס ליה דכתב הך זביחה דכתיב בבקר וצאן מי מפרשן מילתא מהלכתא באורייתא:

אלא כיון דאחזוק אחזק פי' כיון דאחזוק לדידהו אחזוק נמי לדידן הכי נמי כיון וכו' ומאי דקארי ליה דסבר דבבהמה דאית ליה עיקר מדאורייתא אמרי' כיון דאחזוק אחזוק אבל לא בעוף דלית ביה לדידהו עיקר באורייתא.

גר' רש"י ז"ל ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי הוא פי' מצוה דלא כתיבא ואחזוק בה כותיים לנפשייהו אי אמרי' דאחזוק נמי לדידן אי אמרינן דאף על גב דאחזוק לדידהו לא אחזוק לדידן תנאי היא ויש שגורסין ואחזוק בדלא כתיבא תנאי היא והכל דרך אחד.

דתניא מצות כותי מותרת פי' לנו ולא חיישינן שמא חמץ הוא ומיירי בשראינו שאכל ממנה וכן הא דתני' ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח מיירי בשראינו שיצא בה שלא אכל מצה אחרת כל אותו הלילה דאי לא הא לית להו לפני עור לא תתן מכשול ומיירי הא קודם שגזרו על פיתם כדאית' בפרקי ר' אליעזר א"נ לאחר כן ובשלשו אותה מקמח שלנו לצרכינו שלא גזרו אלא בפת שלהם.

רבי אליעזר אוסר פי' ואפי' משום חימוץ בכל ימות הפסח,

פשיטא פרש"י כיון דקתני שהיא מותרת למה לי' למיהדר ולמתני ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח הא אמרי' דסמכי' עלייהו ומהדרי מהו דתימ' לא בקיאי בשימור פי' בשימור לשם מצה ותהוי כבצקו של עכו"ם שאמרו אדם ממלא כריסו מהם כשאינם יודעין בו ודאי שלא החמיצה ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה קמ"ל ואדם יוצא ידי חובתו דבקיאים גם הם בשימור לשם מצה.

גרסת הספרים ור' אליעזר אוסר קסבר דלא בקיאי בשימור ופירושו בשימור בחמוץ דאלו בשמור דלשם מצה לא שייך ור' אליעזר אוסר שאין באכילתה אסור אלא שאין יוצאים בה.

היינו ת"ק פי' דליכ' למימר דריבה רשב"ג כל מצות אחרת כמו מצה דכתיב' ואחזוק דהא נמי פשיטא מה לי מצה מה לי דבר אחר אם כתיבה והחזיקו בו כמו מצה.

איכא בינייהו דכתיב' ולא אחזיקו בה פי' ולא ידעי' אי אחזיקו בה וכדפרש"י ז"ל דאי דידעו ודאי דלא אחזקו לכ"ע אסורה:

אסר החזיקו מיבעי' ליה פי' דאם לשון חסרון הוא וכיון שבא לחסר מדברי ת"ק אעפ"י שעדיין הוא מיקל יותר מר' אליעזר אפ"ה שפיר ה"ל למיתני אם החזיקו ואתי' כולה מתני' שפיר דאילו ת"ק סגי ליה בכתיב' ור' אליעזר אוסר ואפי' כתיבה ואחזוק לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות ובא רשב"ג ואמר כמכריע אם החזיקו בה מהני' כתיב' ואי לא לא ואלו לישני דכל מצוה שהחזיקו בו משמע שבא לרבות היתר על כל שלפניו ואפי' על ת"ק.

אלא איכ' בינייהו דלא כתיב' ואחזוקי בה פי' והיינו תנאי דאמרי' ומתני' דלעיל רשב"ג היא ולענין כתיב' ולא אחזוק נחלקו בה רבותינו המפרשים ז"ל י"א דבהא נמי פליגי דת"ק סבר דשרי' דבתר כתיב' אזלינן לעול' ורשב"ג סבר דבתר חזקה אזלי' לעולם ומביאין ראיה מהא דאמרינן בגיטין על מתני דכל שטר שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים מני אי רבנן אפילו שאר שטרות נמי כשר פי' דהא כתיבא ואי רשב"ג אי אחזיקו אפילו שאר שטרות נמי כשר ואי לא אחזוק אפילו גיטי נשים פסול והא התם דכתיב' ואפילו הכי אמרינן דלרשב"ג אי אחזוק אין אי לא לא ואחרים כתבו דאפושי פלוגת' לא מפשינן ולא אמרו בשמעתינו לפום פשט' דלהוי תנאי אלא דאחזיק בדלא כתיב' בלחוד והתם במסכת גיטין לא דייק בה ונקטי' כתיבה ולא אחזוק לרווח' דמלת' כלישנ' דרשב"ג בבריית' דלא אדכר אלא חזקה וה"ה דיכולינן למימר דבין לת"ק ובין לרשב"ג כיון דכתיב' אע"ג דלא אחזוק ואורח' דתלמוד' הוא דאי לא מאי אהני לרשב"ג מאי דסבר ליה דכותים גירי אמת הן דהא אמרי' דלא סמכי עלייהו משום מידי דכתיב' באוריית' עד דאחזוק ואעפ"י שי"ל דאהני טוב' לאפוקי דאילו סביר' לן גירי אריות הם לא מהני שום חזקה ע"כ סברא הוי דכיון דמחזיקין להו בגירי אמת לסמוך עליהו במאי דאחזוק מנפשיהו בלא כתיב' דתהוי כתיב' כחזקה וכן דעת רוב המפרשים ז"ל ומיהו אין אנו צריכין עכשיו לכל זה שכבר גזרו עליהם ועשאום כעכו"ם גמורי' כדאית' לקמן,

גופא אמר רבא וכו' לא שביק היתירא ואכיל איסורא וכיון שבידו לשחוט כראוי אי לא דשחט כראוי הוי כמאן דשביק היתירא ואכיל איסורא ופרכי' א"ה כי לא בדק נמי. תימא מאי אי הכא דהא ודאי סוגיא בכולה תלמודא דכל לתיאבון לא שביק היתירה ואכיל איסורא וי"ל דסבירא לן דהתם הוי כן כי לית ליה שום עיכובא כגון שיש בחנות נבלה ושחוטה אבל בכאן צריך להתעכב ולעיין קצת לשחוט כראוי ולהכי פרכינן דאי אמרינן דעביד להתעכב לאכול היתירא אפילו לא בדק הסכין ונותן לו נמי. ופרקינן דעיכוב קל מתעכב לשחוט כראוי אבל לטרוח לתקן הסכין אם ימצאנה פגומה או לחזור אחר סכין אחר לא טרח. והא דחמצן של עוברי עבירה דמייתי עלה להא דשחיטה דמיא שצריך להתעכב קצת אבל אין בו טירחא דבחיפוש קל ימצא מי שיחלוף לו כנ"ל.

דף ד:

תניא דמסייע ליה חמצן של עוברי עבירה פי' שמשהין חמצן לאחר פסח מפני חמדת ממון ודמי למועד לתיאבון. אחר פסח מותר מיד. פי' קתני מיד לפי שא"צ לשהות כדי ללוש ולאפות וכיוצא בו דסגי' בשהי' כדי להחליף מפני שמחליפין חמצן בחמץ של

עכו"ם שעבר עליו פסח שמותר פי' רש"י דכיון שיכול להחליפו בשל עכו"ם שהוא מותר לא שביק היתירא ואכל חמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור. ואע"ג דהא נמי אסורא הוא לדידי' דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה דאי לאו דיהבי לעכו"ם לא הוי יהיב לי' גוי דידי' אפ"ה כל מה דמצי למיעבד בהיתירא פורתא עביד ולדידן מיהא שריא שאין לך איסור הנאה שתופס דמיו וחליפיו חוץ מע"א ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח שאם רצה למכרו מכרו ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומים ומדמי העצים עכ"ל ז"ל ובודאי דמה דכתב מרן ז"ל דלאחריני שרי כן הוא על כרחין כדמוכח סוגיא וכדתנן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ואי לא שרי לדידה אפילו לכתחלה לאחר שקדשה אמאי מקודשת הא לא יהיב לה שוה פרוטה ומאי דכתב נמי ז"ל דלדידי' אסור כן הוא דהכי אסקי בנדרים ובההיא דאבעי' לן מהו בחלופיהן של אסורי הנאה ואתיין למפשטי' מדתנן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת דקס"ד דקדש לאו דוקא ולכתחלה נמי שרי לקדש אלא דנקט לי' אגב דקתני מכרן בדיעבד דלכתחלה אסור למכרן ודחינן דדילמא ה"מ בדיעבד וקידש דוקא קתני אבל לכתחלה לא וכיון דדחינן לה ולא איפשט בעיין ואיסורא דאורייתא הוא ולחומרא ומיהו מה שאומר רבינו ז"ל בטעמי' דאי אמרי' שרי מצינו דמים לחמץ בפסח וכו' זו אינה ראיה דא"כ היכי לא פשטינן מהאי טעמא בעיין דמס' נדרים אלא ודאי דלעולם אימא לך דכיון שהחליפו בדיעבד אפילו לדידי' שרי כיון שאינו תופ' חליפין ומיהו כיון שאסו' למכרו ולהחליפו מן התור' נמי' הרי חשוב שאין לו דמים ואין לו תשלומים שאין לנו להחזיקו שהי' עובר על התורה למכרו ולהחליפו ומיהו עיקר דינו אמת כדפירש"י וא"ת כיון שאין תופס דמיו וחלופיו למה הן אסורין אף לדידי' וי"ל דהא איסורא דרב הוא דקנסוהו לפי שעבר להחליפו ולמכרו וכן פירש"י ז"ל בפ' השוכר דע"ז ומיהו לדידי' קנסא ולא לאחריני נמצאת למד דמדאורייתא אסור להחליף ולמכור אבל אם החליף או מכר דמיו וחילופיו מותרין אף לדידי' שהרי אינו תופס דמיו ומדרבנן אסורין הדמים והחליפין לדידי' אבל לאחרי' מותרין אפילו מדרבנן ומעת' עוברי עביר' הללו הרוויחו במה שהן מחליפין בתרתי חדא שהן עצמן אסורים בחמץ מן התורה לר"י בין לו ובין לאחרי' וחלופיהן אף מדרבנן לאחרים. ואידך שאף לדידהו אין איסור החליפין אלא מדרבנן ולמאי דאוקמינא כר"ש דסבר דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסת אינו אסור אלא מדרבנן מיהו חמץ עצמו אסור אף לאחרים ג"כ מדרבנן וחלופיהן מותרים לאחרים וכדאמרן. ועוד הרוויחו אף לדידהו דשאני בין אכילת איסור עצמו שהוא כעין

חמץ דאורייתא לאיסור חלופיו ולכך מטריחן להחליף והרבה האריכו בתוס' ובחידושי' בענין זה אבל מה שכתבתי הוא תרומת כל דבריהם בקילור:

הא דאמרינן סברוה הא מני ר"י הקשו בתוס' דא"כ מה הרוויחו להחליפם בשל עכו"ם דהא אסקינן התם דלר"י אפילו חמץ של גוי שעבר עליו הפסח אסור בהנאה מן התורה ותירצו דהשתא סברוה כסברא דהוי סבר רב אחא אליבא דר"י דשל עכו"ם מותר דאע"ג דהוא הדר ביה לאו הוי מסקי אדעתייהו דהני דסברוה להיא חזרה ובדין הוא דיכולין לומר ולטעמיך אלא דלא חיישינן ודכוותא בתלמוד טובא:

ותהוי נמי ר"ש מי קתני שאני אומר החליפו פי' דלהוי משמע דלא פשיטא לן דהחליפו אלא דאנן הוא דתלינן לקולא משום דהוו איסור' דרבנן מפני שהן מחליפין קתני כלו' דודאי מחליפין והשתא מה וכו' ומיהו מאן דסברוה לא נחת להא דיוקא וקסברי דמפני שמחליפין רוצה לומר מפני שתולין לומר שמחליפין.

הכל שוחטין ואפילו כותי וכו' היכי דמי אי לימא שמתו אחיו מחמת מילה ישראל מעלי' הוא פי' דאנוס הוא מחמת סכנה ויש שפירשו בתוספות דמיירי שמתו אחיו מחמת מילה שנימולו כשהן גדולים ונבלעו בהן דמן דאי כשהן קטנים לא הי' לזה לחוש לכך וליתא מדנקט לי' תלמוד' סתם והטעם דכל שמתו אחיו מחמת מילה מקום יראה הוא לכל אדם ואפילו מקטנים לגדולים שאין להם שיעור וכל שיש שם צד יראה ופחד אינו נידון כמועד כלל כנ"ל.

אלא לאו מועד לאותו דבר וכדרב' פי' מועד לתיאבון ובבודק סכין ונותן לו וכדרבא דליכא למימר במועד לתיאבון ובאחרים רואין אותו דא"כ מאי ואפילו מועד מי גרע מכותי דשרי בהכי וכ"ש דליכא לאוקמי דלהכעיס דההיא נידון דאפילו באחרים רואין אותו אין מוסרין אותו לשחוט לכתחלה דמועד הוא לקלקל טפי מחש"ו:

למעלה שאני פי' רש"י ז"ל למעלה שאני שאין אכילה לפניו אבל אדם דצריך לאכילה עיקר הסתה דידי' באכילה ושתי' ואינו מחוור דאמאי לא גמרי לשון הסתה הסתה מהתם לכך הנכון למעלה שאני דלאו הסתה ממש היא דלא שייך הסתה בי':

ודלמא גברי דאחאב הוי מעלי פי' והנהו הוי משבעת האלפים ולפי שהי' מבני ביתו של אחאב לא היו מטמרין מאיזבל:

דף ה.

וכי שער שומרון גורן הוי נ"ל דמתמה הכי להדיא משום דהא חנן בפרק לא יחפור מרחיקין את גורן מן העיר חמשים אמה ואפי' בחוץ לארץ וכ"ש בא"י דאיכא משום נוי הארץ דאפילו את האילן מרחיקין כדאיתא התם.

על פי הדיבור שאני פי' רש"י ז"ל שהתירו לו הקב"ה לפי שעה דכתיב את העורבים צויתי שם לכלכלך וק"ל ודקארי ליה היכי לא ידע לי להאי קרא ועוד למאי דלא הוי מסיק אדעתי' דעל פי הדיבור הוי שרי לי' מטבחי דאחאב והא איכא משום בשר שנתעלם מן העין דאוסר רב לקמן במכילתין ועוד למה יתיר לו הקב"ה איסור שלא לצורך וכי אין לו להקב"ה בשר של היתר לתת לו או מעובדיה או משבעת האלפים. לכך נראה לפרש דמעיקרא נמי הוי ס"ד כי ע"פ הקב"ה אכלו שהבטיחו שיביאו לו העורבים מן מקום קרוב מן טבחי דאחאב ולא יחוש לעורבים דמייתי ליה מעלמא וש"מ דטבחי דאחאב כולו התירו וכדרב ענן דאי לא אפילו מן הקרוב היה לו לחוש לרובא דהא עובדי' וחביריו מיעוט הוי וכל דפריש מרובא פירש ופרקי' דעל פי הדיבור שאני והוא מבטיחו לו שיבואו לו אפילו מן המיעוט כי נקל הוא אצל השי"ת וליכא למימר לגבי דידיה כל דפריש מרובא פריש:

גרסת כל הספרים שלנו מאי עורבים וכו' וכיון דאייתי לי' בעי לפרושי ולאו דנפקא לן מהא מידי לשמעתין אי עורבין ממש או עורבים גברי והכי אורחא דתלמודא ואין אנו צריכין בזה למה שדחקו בתוס':

איתרמי מילתא דכל יומא מיתרמו לי' תרי גברא דשמייהו עורבים פי' דליכא למימר דתרי גברי מסוימים הוי בכולהו יומא דא"כ לא סגי דלא הוי מרגשי בה גברי דאיזבל.

א"כ עורבים מבעי' ליה פירש"י ז"ל דלא למטעי בעורבים ממש פי' לפירושו משא"כ במצרים ועבדים ודכוותייהו וא"ת נערה נמי איכא למיטעי בנערה דעלמא י"ל דכיון דכתיב קטנה ליכא למיטעי, וא"ת והא כתיב נער קטן נוהג בהם י"ל דבזכרים לא דייק קרא בהכי דזמנין דקרי אף לקטן נער וכדכתיב והנה נער בוכה וא"ת ולמה הוצרכו לדרוש במס' סוטה גבי נערים קטנים דגבי אלישע דקטנים קטני אמנה ונערי' מנוערים מן המצות וי"ל משום דהתם אי אפשר לומר קטנים ממש דהא לאו בני עונשין נינהו אלא ע"כ קטני אמנה וכיון דקטנים לאו ממש נערים נמי לאו ממש:

מכם מכם ולא כולכם מכם בכם חלקתי ולא בעובדי כוכבי' ומזלות פירש"י ז"ל דלהכי כתבי' למיעוטא גבי ישראל וכו' דכתיב גבי פרשת מומין איש איש מבני ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם דמרבינן מאיש איש וכו' וגבי דידהו לא כתיב מיעוט דליכתוב

מן האדם כי יקריב קרבן דהוי משמע מן האדם ולא כל האדם ש"מ דבישראל חילוק ולא בעובדי כוכבים ומזלות שכולן מתנדבין ומקבלין מהם עכ"ל.

מן הבהמה להביא בני האדם הדומין לבהמה פי' רש"י ז"ל שאינן מקיימין המצות מן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע ונרבע בב"ק ובתמורה ע"כ: פי' לפירושו דלאו לשון מן קדריש דההוא מיעוט היא ומיני' ממעטין נמי רובע ונרבע במס' תמורה ולא כולה מן הבהמה יתירא הוא כדאית' התם ומדכתיב מן ממעטי' רובע ונרבע כדכתיב אשר יתן שכתבו בבהמ' ומדכתיב בהמה בענין זה מרבינן בני אדם הדומין לבהמה:

אימא סיפא כו' עד קשיא מציעתא וא"ת ולימא לעולם במועד לדבר אחר שתביא קרבן עד אותו דבר עצמו ולכך אין מקבלין וי"ל דהא מרישא שמעי' לה דכיון דבמועד לכל התורה אין מקבלין ממנו קרבן ה"ה במועד על אותו דבר דהא לא שב מידיעתו הוא ונראה שאין צורך לזה דהא הכי בקרבנות נדבה עסקינן שהם באין דורן דכולי קרא דאדם כי יקריב מכם בהא כתיב וכדפירש"י ז"ל ולענין קרבן נדבה ליכא חילוק בזה וזה נראה לי ברור:

ולענין הלכה בשחיטה קי"ל דחש"ו אפי מומחין ומוחזקין כל שאין ישרא' עומד על גביו שחיטתו פסולה גם בדיעבד אפי' בדקו סכין ונותן לו ולא סגי לי בישרא' יוצא ונכנס דכי סגי קרא בישראל בר דעה ואפילו גבי כותי היינו משום דמירתת שיהא נתפס אבל הני לא חיישי ולא מירתת וכל שישראל עומד על גביו ובדקו סכין ונתנו לו א"נ שבדקו סכינו אחריו בדיעבד כשר:

דף ו:

העיד ר' יהושע בן זרוז בן חמיו של ר"מ לפני רבי על ר' מאיר שאכל עלי של ירק וכו' מקשים התוספות דמכאן משמע דאין מעשר נוהג בח"ל וכן משמע בפרק ר' ישמעאל דקאמר ר"ל איקלע לבצרה חזינהו דאכלי פירא דלא עשרו אסר להו אתא לקמיה דר"י א"ל אדמוקטרינך עליך זיל הדר דבצר לאו היינו בצרה דבצרה בח"ל היא ואינה חייבת במעשר ותימה דבפ' עד כמה מוכח כולה שמעתת' דתרומה נוהגת בח"ל ותירץ ר"ת דהכא ובפרק ר"י איירי בדמאי דאינו נוהג בח"ל כדתנן במסכת דמאי מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי אבל ודאי טבל חייב בכל מקום וכן משמע דמיירי הכא בדמאי מדפריך לקמן ודילמא ר"מ נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר דלא שרי אלא בדמאי:

דף ח.

אמר ר' זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והא איכא צדדין בית השחיטה מירווח רווח כתב ר"ז הלוי שאין הלכה כרבי זירא אלא חוששין לצדדין ואין אומרים בית השחיטה רווח וראיה לדבריו מדקי"ל דסכין צריכה בדיקה אתלת רוחתא כרב אשי ורבינא דאית להו הכי ורב יימר דאמר אתלת רוחתא לא צריכא דייק לה מדר' זירא וכיון דליתא לר' יימר ממילא שמעינן דליתא לדר' זירא ויש מי שאומר דהלכה כרבי זירא ולא דמיא לדרב יימר דמורשא דפגימה מתפשטת חוץ לסכין ונאחזת בצידי השחיטה וקורעתן ועוד דר' זירא דוקא בדיעבד קאמר דאמר ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה דמשמע דיעבד הא לכחחלה לא ישחוט ואפילו אמר אני אשחוט ולא אטה אין סומכין על זהירתו ורב יימר אפילו לכתחלה אמר דסמכי' על הרחבת בה"ש לכך לא קי"ל כוותי' וכן כתב הראב"ד ז"ל:

דף ט:

אמר רב אשי ת"ש צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה איכא דקשיא להו מאי שנא מהא דנדה דתניא ככר נתונה על גבי דף ומדף טמא תחתיו אע"פ שאם נפלה א"א אלא א"כ נגעה טהורה שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה ותירצו בתוס' משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו. ועוד תירצו דנראה הכל לפי מה שהוא. תולין בככר שהוא טהור דאנו אומרים אדם טהור סלקה כדי שלא תפול עליה מדף ויטמאנה שאלו הי' אדם טמא עושה כן לא הועיל כלום שהרי טימא את הככר ולא נהנה בו כלל ונמצא שלא הועילו מעשיו כלום. אבל בצלוחית של חטאת אנו אומרים שמא אדם טמא מצא אותו מגול' וחשש לסכנת מים מגולים וכסה אותו ולא חש לטומאתו שטמא את מי חטאת שכתוב בהן למשמרת מפני שהסכנה חמורה מן האסור. וכן הא דפסחים דאמרי' בקרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם והועילו מעשיו להנאתו דצורך תשמישו גנבו מי שלקחו.

דף טו:

קשיא דרבי אדרבי לא קשיא כאן בתלוש ולבסוף חיברו כאן במחובר מעיקרא כתב בעל המאור ז"ל אבל לר' חייא א"א למוקמינהו דכיון דלית לי' לר"ח שחיטה בתלוש מן התורה כדאמר לי' לרב וי"ו דכתב אאופתא קאמר אלא ס"ל דהכל מותר וקי"ל כרבי הילכך

מחובר מעיקרא אפילו בדיעבד שחיטתו פסולה וכן תלוש ולבסוף חיברו בדבר שמבטל אותו ואין דעתו לעקרו משם שחיטתו פסולה והיינו בעי' דרבא וכיון דלא איפשיטא לחומרא נקטה ואם הוא תלוש ולבסוף חיברו בדבר שאין מבטל אותו כגון סכין שדעתו לעוקרו ממקום נעיצתה לכתחלה לא ישחוט גזירה משום שחיטה במחובר ואם שחט שחיטתו כשרה:

אבל הרמב"ן ז"ל כתב דכבר נפשטה בעיא דרבא לקולא ממה ששנו בברייתא צור דומיא דקנה עולה מאיליו אלמא במחובר מעיקרא הוא ש"מ בתלוש ולבסוף חברו אפילו דומיא דמחובר מעיקרא דקא מבטל לי' שחיטתו כשרה והיינו מסקנא דבעיין ומה דאתמר ת"ש בתר כי פשטה בתר פשטה לומר מרישא נמי שמעת מיני' דתלוש ולבסוף חברו שחיטתו כשרה וסיפא במחובר מעיקרא וכדשני' ודחי לה על דרך מההיא ליכא למשמע מיני' דדילמא שאני לן סכין דלא מבטל לי' ומיהו פשטן מצור דומיא דקנה איתא ולפום האי סברא הוא דאוקמינא לעיל במחובר מעיקרא בתלוש ולבסוף חברו תדע שהרי ע"כ רבא ל"ל הנהו אוקימתא דאוקמו' לעיל מתני' ומתניתא דהא קתני צור וצור בכותל דבר מבטל הוא ואין דומה לסכין ואעפ"כ שחיטתו כשרה וכבר ראיתי מי שפי' דרבא מוקי לה בשחיברו חיבור ארעי אבל חברו כדרך בנין היינו בעיין והיינו נעיצת סכין בכותל אינו כדרך וטעמא דלא מבטל לי' משום חשיבותא דסכין ושאין אדם מניחו שם הא בצור דומיא דסכין שחיטתו פסול' לדע' בעי' זו ועוד קתני סיפא והציפורן במחוב' ומדתני הכשר בצור בתלוש ולבסוף חברו ורהיט ותני פסולה בציפורן מחוב' מעיקר' ש"מ כל תלו' ולבסו' חברו שחיטתו כשר' והיינו אוקמת' דמתני' בתר פשטי דבעי כדפרישי' תדע דהא מעיקר' כל תלוש ולבסוף חברו קס"ד דמיבעיא לי לרבא מדקא איירי סכין אלמא צ"ל אוקמית' דלעיל שאם לא היתה בעיא אלא בדבר שהוא מבטל אותו דוקא וכי לא הנ' להם להביא ראי' ממשנתינו ולדחות אותה ולהעמידה בכגון סכין כמו שהביאו מברייתא והאיך אמרו ת"ש נעץ סכין בכותל הרי כל עיקרה של שאלה לא באה אלא על דבר שהוא מבטל אותו אם הוא כסכין דבר שאינו מבטל ששחיטה כשרה בו דהיינו תלוש ולבסוף חברו דמתני אלא רבא ל"ל אוקימתא דלעיל אבל הוא מסתפק במשנתינו שמא ר' חייא הוא ועד כאן לא מכשר ר' חייא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא כדקס"ד מעיקרא ואפשר שהטעם גזירה שמא יאמרו שחיט' שאינ' באה מכח אדם כשירה או שגזרו בו לכתחלה משום צואר בהמה למעלה שמא ידרוס והך ברייתא דקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר בתלוש ולבסוף חברו דתלוש הוא ולא גזרינן והוא הי' שואל לדברי רבי שפוסל במחובר מן התורה בתלוש ולבסוף חברו אם במחובר מעיקרא הוא או לא ואנן השתא

אגמרא סמכינן ולסוגיא דשמעתין שמעינן ומסקנא דבתר רבא אסיקנא כאוקמתי' דלעיל דמכשר במתני' אפילו בצור תלוש ולבסוף חברו כשרה וצור יוצא מאיליו פסולה עוד יש מוסיפין סיוע לזה הסברא ואומרין שלא היתה בפי' אלא לפי שהי' סובר בתלוש ולבסוף חברו לענין הכשר זרעים כתלוש לענין ע"א כתלוש ואעפ שהוא להחמיר דברי תורה וכל לענין מעילה כתלוש הוא ולמדוה מע"א ובמס מעילה הרי כל הדברים שוין כתלוש הוה ומ"ש לענין שחיטה דלהוי כמחובר וכרב פפא קי"ל דמתרגם מתני' אליבא דחד תנא ומן הדרך הזה איני רואה בכאן פסק מחוור מפני שר' אליעזר ורבא רבי וסוגיין בעלמא כוותי' דגרסינן בפרק המוכר את הבית בעי ר"י מי גשמים שחשב עליהם להדיח בהן את האצטרוביל מהו וזו הבעיא לדברי האומר כותל כמחובר אלא שיש לומר דטעמא דרב פפא מכולה טבא חדא פלפלתא חריפא ממלי צנא דקרי דאיהו מתרגם מתני' אליבא דחד תנא ופשיטא ליה ואינהו משבשי לי' ותנו ומספקא להו ורב פפא בתרא הוא בתר דאיבעי' לקמן הדר פשטה וגם זה נכון ועכשיו לפי הדרך הזה יכולנו לפרש דרב' אית לי' אוקימתא במתני' דסוגיין דלעיל אלא שלא היה יכול לפשוט בעי' שלו להקל משנתינו לפי שיעמוד אותה לדברי תנא בתרא דזרעי' ומ"מ אפי' לדבריו הו"ל סתם מתני' ומחלוקת בברייתא והלכת' כוותי וכ"ש דלא פשיט' לי' לרב' גופי' מחלוקת בשחיטה כלל:

דף יז:

רב חסדא אמר אף פגימות סכין וכו' הנהו אמוראי דבדקו בשמשא ובמיא לא פליגי עלי' דההיא דברי הכל הוא: דהא על מתני' דלא מני בהדי אידך פגימות יהיב תלמודא טעמא דבחולין לא מיירי דאלמ' קים להו דאי מיירי בחולין הוי מני לה. וכל מה דאמרינן בהנהו אמוראי אינו אלא בתחלה ולא דעבדי הכי מדינא ממש דהא לא נקט חד מנייהו לישנא דאצרכת' אלא הני בדקו והני בדקו לנהוג בו חומר בעצמן כראוי לכל בעל נפש לדקדק בזה לכתחילה הרבה שלא לזלזל בו ולא אמרו אצרכתי אלא בבשרא וטופרא ותלת רוחתא דהא ודאי צריך לכתחילה אבל בדיעבד הכל מודי' כרב חסדא שאינו נפסל אלא בחגיר' צפורן ודמי לסאסא שאין בו פגם כלל התירו לשחוט בו אף לכתחילה. נמצאת אומר כפי שיטה זו שלשה דינים בדבר. כי למצוה מן המובחר וירא' שמים ראוי לדקדק בה לכתחילה כל מאי דאפשר. ומשורת הדין צריך לבדוק לכתחילה חבשרא וטופרא ואתלת רוחת' וכל מה שמרגיש בו פגם אין שוחטין בו לכתחילה ואע"פ שאין בו אלא חגירת חוט השער' ואם שחט כל שלא היה בו חגירת צפורן כשרה. ודמי' לסאסא מותרת אף לירא שמים דהא לגבי דידהו הוא דאיבעי' לן בלחוד דאלו לשורת הדין פשיטא דשרי

אף לכתחילה כיון שאין בה פגם והיינו דאהדר לי מאן יהיב לן מבשרא ואכלינן ומ"מ מהתשובה אנו למדין שהשואל היה שואל אף לדיעבד אי אכלינן מבשרא דאי לא מאי אהדר רב אשי. וזו היתה נראת לי ראיה ברורה לשיטת הרי"ף דפליגי אלא שאנו אומרים לפי שיטה זו דליראת שמים בעלמא הוי בעינן וכדפרישית ואין לנו לזוז משיטת הגאונים ז"ל. אבישרא ואטופר' פי' בתו אבישרא משום וושט ואטופרא משום קנה ואין צורך אלא לפי שיש פגם שנרגש יותר בדבר רך ויש שנרגש בדבר קשה ולאו למימרא דבבשרא ירגיש שיש בה כחגירת צפורן כפי' מורי הרא"ה ז"ל אלא שע"י בישרא ירגיש הפגם ואחר כך יבדיקנו בחגירת צפורן א"כ משום לכתחילה וכדפירשנו,

שלש פגימות הן פי' לשיעור אחד פגימות אוזן בבכור פי לשחוט עליו במדינה, כדתנן נפגמה אזנו מותר לשחוט וה"ה לשאר מומין של פגימות הנזכרים שם אלא דנקט קמייתא דאמרינן התם פגימו' מומין בקדשים פי' בקדשים של נקבות שיש בהן שאינה נוהגת בבכור כדאיתא התם ואשמעינן הכא דאע"ג דלא מינכרא בהם פנימה כולי האי שיעור' כדי שתחגור צפורן וכדפרש"י ועוד כתב ז"ל ואי קשיא לינקוט מום דקדשים וכולן בכלל דהרי בכור בכלל כל הקדשים הוא ותירץ אי תני הכא ה"א ה"מ ליפסל מהקרבה אבל מום גמור לא הוי לשחוט עליו במדינה דהרבה מומין יש שפסלו בקדשים ואין הבכור נשחט עליהן כדתנן ואלו שוחטין עליהן וכו':

ואידך בחולין לא קמיירי פי' דאע"ג דפגם ג"כ שייך לשחיטת קדשים כיון דאיכא נמי בחולין לא מיירי בה. וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח וליתני ארבע דהא קדשים הוא תירץ ר"י ז"ל דההוא פשיטא ליה כיון דכתיב אבנים שלמות תבנה, א"נ דלא מיירי אלא במידי דהכשר בשר.

דף יח.

כדי שתחגור בו צפורן פרש"י ז"ל וכל המפרשי' שהוא לשון חגירה והקש' מורי הרא"ה ז"ל דא"כ ה"ל שתחגור את הצפורן לכך פי' שהוא מל' ויחגרו ממסגרותיהם מלשון חיגר שאמרו רז"ל בכל מקום ולפי' הראשונים ז"ל י"ל דהכי קאמר שתחגור הצפורן עצמה בה כי הצפורן חוגרת עצמה בפגימה כשנכנס בה ויש גורסין שתחגור בה צפורן, הא בסידא הא באבנא פי' באבנא כחגירת צפורן ובסידא כזית או טפח וטעמא דמילתא פי בתוס' משום דבאבנים כתיב בהדיא אבנים שלמות תבנה וא"ת והא בסידא נמי כתיב וזבחת עליו את עולתיך ודרשי וכי עליו אתה זובח אלא כשהוא שלם כדאיתא בזבחים וכמו שכתב רש"י ז"ל וההיא לסידא איצטריך ויש לומר דמכל מקום לא כתיב ביה שלם

בהדיא כדכתיב הכא ועוד סברא הוא כי האבן הוא מתחילתו שלם ראוי להקפיד יותר מן הסיד שהוא מקובץ מדברים נפרדים וטבעו להפריד כל דהו כשמתיבש ואם אדם מקפיד בו הרבה לא תמצא מעולם מזבח כשר ולהכי לא כתיב בהדיא ויש שפרש' בתו' דאף קרא דוזבחת עליו לאבני' וכ"ת תרי קראי למה לי חד לתחלת בנינו כדכתי' בהדיא תבנה וחד לשנפגם אחר כן כדכתי' וזבחת עליו שיהא שלם בשעת זביחה כבתחילה ואידך שיעור' דסידא גמירי גמיר לי' או שמסרו הכתוב לחכמים או שאינו אלא מדרבנן, **האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם משמתינן לי'**. פי' לפי שמנדין על כבוד חכמי' כדפרש"י ז"ל ודוק' נקט טבחא דקביעי מה שאין כן באיש השוחט לביתו והכי מוכח בפרק הדר.

כאן שלא נמצאת סכינו יפה, פי' דלא סוף דבר אותו סכין ששחט בה. דאם כן מדינא הוי נבלה אם נמצאת פגומה אלא שלא נמצאת אחרי כן ולהכי קנסינן אף כל מה ששחט אפי' בסכין יפה ויש עוד לפרש שלא אמרו שנמצאת שאינה יפה אלא שלא נמצאת יפה כגון שאבדה או שנעלמה ולא באה לפנינו.

ממסמס לה בפרחא פי' לישנא בעלמא נקיטי דרך משל משום דאסרינן לה במכירה אפילו לנכרי וכההיא דאמרינן בעלמא מחינן ליה בסילוא דלא מבא דמא.

שמתי ואעברי' וכו' פרש"י ז"ל דס"ל דרבא דלעיל מפליג פליג ול"ל תירוצ' דלעיל ואינו מחוור לכך פי' מורי' ז"ל כי החמי' בדינו שנד' לו שעשה דרך מרד ולפיכך כשרא' שתולין בו טפלי רצה להחזיר שאלו נתחיי' להעביר מן הדין כגון שנמצא' סכינו שאינו יפה אין מרחמין בדין כן פי' מורי ז"ל.

איקלע מר זוטרא ורב אשי לגבי פרש"י ז"ל לגבי דרבא בר חיננא והיינו דאמרי בתר הני שליחות עבדינן ושמעינן מיני' שאם ראה חכם להחמיר בדינו של טבח הרשות בידו.

צפורן אצפורן לא קשי' הא בתלושה הא במחוברת פי' ומתני רבי היא דפסיל במחובר. וק"ל למאי דס"ד דלעיל לאוקמי מתני' דהשוחט בצור כר"ח דמכשיר במחובר. היכי אתי' האי סיפ' כוותי' הוה לן להקשות דרישא ר' חייא וסיפא רבי. וי"ל דאה"נ דמצי למיפרך הכי אלא דפרכא דפרכינן התם עדיפא לן כנ"ל. וא"ת בשינים נמי נשני הכי דהא בתלושה והא במחוברת. וי"ל דא"כ אמאי קתני והשינים לשון רבים לתני השן והצפורן אלא דודאי בתלושין ואין פסולים אלא מפני שהם שנים וכדקתני מפני שהן חולקין. ועוד דמילתא דלא שכיח שיוכל אדם לשחוט בשן מחובר' בבעלי חיים לא בשל עצמו של שוחט ולא בשל בעלי חיים. וא"ת ואי פיסול צפורן משו' מחובר היכי קתני מפני שהם חולקים נ"ל דכי קתני הכא משום שארי' כדפרש"י ז"ל.

א"ר יוחנן אף כשהכשירו בזה וכו' והלכת' כוותי' ואע"ג דאידחי דיוק דדייק רב אשי לסיועת' דיוק' אידחי' אבל מימר' גופא לא אידחי.

מתני' השוחט מתוך הטבעת עיקר הפי' כדפרש"י ז"ל דהיינו טבעת הגדולה העליונה המקפת את כל תקנה שהחוטים ושיפו' כובע למעלה מהן ולהכי קתני מתוך הטבעו כלומר הטבעי' כלומר הטבע' השלימה והידוע. וקסברי הני תנאי דמטבעת הגדולה ולמעלה אינה מקום. שחיט ולית הלכתא כותייהו אלא כר' חנינא דמכשרו במוגרמת דידהו וס"ל דעד שיפוי כובע מקום שחיטה והוא דשייר בחוטי דאמוראי' סברי כוותי' ומיהו שמעי' ממאי דפסקו רב ושמואל הלכ' כר' יוסי בר יהודה דכל דשייר בחוטי על פני רוב הקנה כשר' ובגמ' נחלקו האמוראי' אי בעי רוב בשחיט' או אם סגי בששחט שליש האמצעו שלא בהגרמה ולמאן דמכשי בהגרי' שליש ושחט שליש והגרי' שליש משום דנפק' חיות' בשחיט' ק"ל הא מנא לי' דהא אף ר"י בר' יהודה בעו מלא החוט על פני רובא מיהת ובהא לא פליג ר' חנינא בן אנטיגנוס אלא במקו' שחיט' בלחוד וי"ל דאיהו משמע לי על פני רובא על פני מקו' השלמת רובא ואידך אמוראי דפליגי עליה סברי דעל פני כל רובא ממש קאמר ובין שיהא רוב ראשון כגון ששחט שני שלישי' והגרים שליש או בהיפך כגון הגרים שליש ושחט ב' שלישי או אפי' במפוזר לר' יהודה דמכשיר שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דסוף סוף הא איכא רובא במקום שחיטה וכולהו אזלי בשיטת ר"י בר' יהודה דפסקו רב ושמואל כוותי כנ"ל ובגמ' נבאר פסק ההלכ' בפלוגת' דהני אמוראי בס"ד והוי יודע שכל דיני ההגרמו' האלו אינם אלא בקנה כדקתני מתני' ועלה אייתי כולה אמוראי דאלו בוושט דנקיבתו במשהוא כל ששחט משהו חוץ למקום שחיטה בהגרמה עד שלא שחט רובא של וושט נבילה היא דהא הוי נקיבת הוושט ואע"פ שכל שבדרך שחיטה לא מיטרפא משום נקיבת הוושט ה"מ במקום שחיטה לפי שכך הוא מצוותו ולא סגי בלאו הכי אבל שלא במקום שחיטה לא וזה ברור: ומיהו כל שנשחט רובא כראוי אם הגרים אחרי כן כשרה שאינו אלא כמחתך בשר בעלמא וכן בחנ' נמי כל שהגרי' בתחילתו או באמצע למט' סמוך לכלפי הריאה טריפה או נבלה במשהו שהרי הוא נידון כריאה שנקיבתו במשהו כדאיתא בפ' אלו טרפות:

גמ רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה כר' יוסי בר יהודה ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את רוב הקנה פרש"י ז"ל לא אמר שתהא שחיט' כשרה אלא בטבעת הגדול' דכיון דמקפת את כל הקנה תורת קנה עליו אבל שאר טבעות שאין מקיפות את כל הקנה אין תורת קנה עליהם ואין שחיטה כשרה בהם כלל וצריך שישחוט או בטבע' גדולה או בבשר שבין טבעת לטבעת וא"ת א"כ אנן היכי

אכלינן בשרא עד שנבדקו אם ששחטו בין טבעות לטבעות דהא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך וכו' וי"ל דאנן לית לן מוגרמת דרב ושמואל אלא כרבי זירא דאמר שלא אמרו מעולם ואי משום דנהוג בה בנהרדעי הא נהרא נהרא ופשטי' ומיהו רב ושמואל לא אכלי בשרא אלא בבדיקה וכן בנהרדעי והא דתנן כל הצואר כשר לשחיטה במקום שהוא קנה קתני וכן הא דתניא בתוספת' מצות שחיטה מן הטבעת הגדולה ועד הכרס במקום שהוא קנה קאמר ואמרו בתוספו' שכל זה דחוק והנכון דה"פ שאף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר דסגי בשחיטת רוב אלא בטבעת הגדולה דרובא דידי' הוי רובא דקנה אבל שאר טבעו' שאין מקיפות את כל הקנה אין שחיט' כשר' בשחיטת רובן ועד שישחוט רוב חלל הקנה והא דתניא השוחט בשאר טבעות ה"פ השוחט בשאר טבעות וכו' שחיטתו כשרה בשחיטת רובא מתחלל כשחיטת טבעת גדולה ואמתני' קיימא ולא הוצרך התנא לפרש זה דהא פשיטא דהא בלחוד מצטרך לאשמעינן דלא תימא שמקום הטבעת הוא שיעור הקנה לבד לענין שחיטה ואידך מחברת בשר בעלמא הוא לחברן בסופן קמ"ל:

דף יח:

הכי קאמרי הלכה כמותו עד ואין הלכה כמותו בשאר טבעות פרש"י ז"ל דהא דאמר ואף לא אמר פירושו שלא אמר כהלכה.

ורבי זירא לית לי' חומרי' מקום שיצא משם פי' דאפי' תימא דרב ושמואל לא אמרי מ"מ כבר נהגו בה איסור במקומו ואין לנו לתלו' שום מנהג מן הסתם שהי' מנהג בטעו' ואדרבה יש לנו לומר שיודעין הוי ההלכה אלא שהחמירו על עצמן וכ"ש אם הוא מקום חכמים ואפי' במקו' עמי הארץ אם מנהג קדמון הוא יש לחוש דישראל אם אינן חכמים בני חכמים הם וכן דעת ר"י ז"ל:

אפילו תימא מבבל לא"י ה"מ היכי דדעתו לחזור יש שפי' דדוקא מבבל לא"י אמרי' הכי דלא חיישי בני א"י למנהג בבל אלא במי שדעתו לחזור למקומו אבל כשהוא מבבל לבבל או מא"י לא"י וכ"ש מא"י לבבל אפי' כשאין דעתו לחזור חוששין לו למנהג מקומו. ואחרי' פי' שאין לחלק בדבר והכא ה"ק אפי' תימא שיהא משנתינו מבבל לא"י כמו מבבל לבבל אין משנתינו אלא במי שדעתו לחזור וכן פי' הראשונ' ז"ל והוי יודע דלגבי חומרא המקו' שהלך לשם הדבר בהיפך דבעי' שלא יהיה דעתו לחזור והכי איתא בפרק מקום שנהגו גבי רבה בר בר חנה שאכל דאייתרא וא"ת א"כ משנתינו צדדין רישא בדעהו לחזור וסיפא בשאין דעתו לחזור וי"ל דלא חשיבה לצדדין דלעולם בעינן שיהא

דעתו לקבוע במקום שנהגו אסור אנן כייפינן להו תימא דבפ"ק דסנהדרין אמרי פשיט' מהכא להתם מהני רשו' מהתם להכא מאי אלמי בני א"י כייפו טפי לבני בבל ותי' ר"ת ז"ל דלענין איסור היתר בני א"י עדיפא דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון ריש גלות' דבבל חשיב טפי כדאמרי' התם דהכ' שבט והתם מחוקק וכדאמרי' לא יסור שבט וגו' ושם פיר' הלכך שבט ממשפח' אב הראוי' למלוכ' ונשיא א"י ממשפחות האם ואמרים בהוריו' שאין נשיא שבא"י מביא שעיר משום דאיכא ראש גולה בבבל חשוב ממנה.

גיסא גיסא פי' כי ר"ל בעל אחותו של רבי יוחנן כדאיתא בפרק השוכר לכך אמר גיסי זה מאד הגיס והעל מקום שחיטה למעלה ורש"י פי' בע"א.

ג"ה איתמר אמר רב פפי משמי' דרבא פגע בחוטי טרפה איבעי' לן פגע ונגע או דילמא פגע ולא נגע איתמר ר"פ משמי' דרבא אמר שייר בחוטי כשרה רב אחא ברי' דרבא אמר טריפה ופירש"י ז"ל דמלמטה ולמעלה קיימינן ופגע ונגע היינו שנגע בסוף החוטי' שכלפי הגוף ופגע ולא נגע שהניחם כולם למעלה והקשה בתוס' דא"כ ה"ל לתלמודא למימר תיקו דהא ממאן פשטי' בעיין אי מדר"פ משמי' דרבא מפלג פליג אדרב פפי בהדיא דהא איהו מכשיר בשייר בחוטי אע"פ שפגע ונגע ואי מדרב אחא ברי' דרבא אתיין למיפשטי' לבעיין ונימא דאיהו קים להו טפי בשיטתא דאבוה וכיון דמטריף בשייר בחוטי מכלל דאמר אבוה דוקא פגע ונגע בלחוד טריפה הוה לן לאתויי דרב אחא בלחוד או דנימא בהדיא דפשטי מדרב אחא דפגע ונגע הוא ש"מ ותו דדילמא רב אחא מטרף אף בפגע ולא נגע אלא דקאי על מה דאכשר ר"פ אפי' בפגע ונגע ועוד דמוקמי פלוגתא בין רב פפי ורב פפא אליבא דרבא ולא מפרש לה תלמוד' דאמוראי נינהו ועוד דהשתא פשטי' דפגע היינו דפגע ונגע כדרב אחא ואילו לקמן בדמר בר רב אשי גורס רש"י ז"ל פגע בחוטי כשרה שייר בחוטי טריפה ואי אפשר לו לגרוס בהיפך כגירסת הספרים דאי שייר בחוטי כשרה הא מכשירינן אפי' פגע ונגע והכא קאמר כשרה ופגע' טריפה וא"א לומר לכך גורס הוא ז"ל בהיפך גרסת הספרים. ולפי גרסתו ופרושו פגע בחוטי דאמר מר בר רב אשי היינו פגע ולא נגע: ולא נהירא למימר דפגע דאמר רבא הוי פגע ונגע ופגע דמר בר רב אשי להוי פגע ולא נגע לכך הנכון כפי' ר"י ז"ל דמצד החוטים שכלפי הראש למעלה קיימינן אם בפגע ולא נגע ושיירי' כולם כלפי הגוף הוא דטריפה או דילמא אפי' כשפגע ונגע בהם מטריף רבא ואתינן לומר דדוקא פגע ולא נגע מדר"פ משמי' דרבא דאמר שייר בחוטי כשרה דאלמא לא טריף רבא אלא כשפגע ולא נגע ועדיף לן למיפשט מדרב פפא דאמר לה משמי' דרבא מלמפשט מדרב אחא דלא אמר לה משמי' דאבוה

וכ"ש לנוסחי' דגרסי' בתרווייהו רב פפא והשתא גרסי' לקמן שפיר כגירסת הספרים גבי מימרא דמר בר רב אשי פגע בחוטי טריפה שייר בחוטי כשרה ופגע היינו פגע ולא נגע. ומידי דהוי אחצי קנה פגום שבמקום הגרמה מכשר דאי לא מה ראי' משם כדבריו הא ודאי שפיר אמרו רבנן דהתם מקום שחיט אלא ודאי כדאמרן ואעפ"כ למעשה ראוי להחמיר אע"ג דהילכתא כרבי יוסי בר' יהודה.

דף יט.

רב נחמן אכשר משיפוי כובע ולמטה והיינו שייר בחוטי והיינו משום דסברי לה כרבי חנינא בן אנטיגנוס דהוא תנא ופליג אדרבנן ור' יוסי בר' יהודה והלכתא כוותי' כיון דאמוראי בתראי ס"ל כוותיה ופי' שיפוי הכובע כי כמין כובע יש על פי הקנה למעלה מטבעת הגדולה והוא משופע כלפי הראש וזה נקרא שיפוי כובע ובסוף אותו שיפוי כובע כלפי הגוף מתחילין כמין גרעיני חיטים ונמשכים כלפי טבעת וכל ששייר מן החיטי' ההם כמלא החוט כלפי הראש נשתייר כל השיפוי כובע שלם והוי לי' שחיטה למעלה בוושט כבר נתפרש לקמן בפרק א"ט בבהמה ותי' שהוא למטה מתורבץ הוושט אבל בעוף לא נתפרש ואמר מורי הרא"ה ז"ל בקבלה מרבותיו ז"ל והר"ר פנחס הלוי אחיו ז"ל שהוא במקום שכנגדו בקנה במקום שחיטה.

אמר רב הונא אמר רב אשי כו' עד דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה. פי' במקום שחיטה ואפילו מיעוט האחרון וס"ל דאע"ג דבשחיטה סגי ברוב. ה"מ כשלא שחט יותר אבל כל שחיטתו בעינן שתהא במקום שחיטה ואפשר דהוא מדרבנן בעלמא.

איכא דאמרי וכו' עד מידי דהוי אחצי קנה פגום כלומר שאם תשלומו בשחיטה כשרה לרוב כשרה. ומיכה שמעינן דלר"י בר יהודה כל שהגרים שליש כשרה: והא דנקט ושחט שני שלישים משום רבנן נקט לה דאפי' בהכי פסלה וממילא אשמועינן כח דהיתירא דר' יוסי בטעמי' דידי'.

ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה ומסברא משום האי לישנא דר יוסי בר יהודה מכשיר בכל חצי קנה פגום שהשלימו בשחיטה כראוי במקומו ואעפ"י שהחצי שהוא פגום הוא שלא במקום שחיטה דאי לאו שפיר קאמרי רבנן אלא ודאי דבהא נמי פליגי.

הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר רב כשירה כי נפיק חיותא בשחיטה נפקא ומשמע לפום האי טעמא דלא סוף דבר שחט שליש אלא אפי' הגרים חצי' ושחט והשלימו לרוב ולרווחא דמילתא נקט ושחט שליש ורב יהודה אמר רב

טריפא ג"ה והוא גרסת רש"י ז"ל בעילה רובא בשחיטה וליכא ויש ספרים גורסין כי נפיק חייתא בעינא רובא בשחיטה וליכא: ואינה מחוורת דמשמע דר' יהודה תרתי בעי רובא בשחיט' ודנפקא חיותא ברובא והא ליתא דבאידך דבסמוך מכשיר בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש. משום דאיכא רובא בשחיטה מיהת ויש לפרש דה"ה כי נפקא חיותא בשחיטה לא סגי' לן דרוב' בשחיטה לא סגי' לן דרוב, בשחיטה בעינן וליכא ועולה כפי הגרסא ראשונה כבר כתבתי במשנתינו דסברי הני אמוראי כולהו כר' יוסי בר יהודה אלא דמפלגי בפי' על פני רובא דקאמר שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר כשרה. פי' דס"ל דעל פני רובא דמתני' פני כל רובא אלא דסגי' ליה אפילו ברוב מפוזר אבל רב הונא סבר דעל פני השלמת רובא קאמר.

שפיר קא קפיד חדא דהוא שמיע לזה מרב ואנא לא שמיע לי ועוד הא איכא רובא בשחיטה פי' דקמייתא דשמיע לי מרב דמכשר לרבותא אמרה רב דאפי' בההיא דליכא רובא מכשר משום דנפקא חיותא בשחיטה וכ"ש דמכשר בהא דאיכא רובא בשחיטה וסבירא ליה השתא לרב הונא דלרב כי קתני מתניתין על פני רובא מכלל כייל תרתי בין על פני כל הרוב ואפי' מפוזר בין על פני השלמת רובא ורב חסדא אמר ליה לא תהדר בך דא"כ מפסדת לקמניתא דסבר ליה על על פני רובא דמתניתין לא משמע אלא חדא מהני בלחוד או רובא ממש או השלמת רובא וכיון דשמע קמייתא מרב דמכשר ודאי ס"ל דעל פני השלמ' רובא קתני בלחוד ולא באידך הילכך אי מודה רב הונא בהא בתריית' מפסיד קמייתא ומינה כיון דשמע כשרה דקמייתא כמאן דשמע מיניה פסולא דבתרייתא נמי דהא בהא תליא וא"א לאומרם שתיהן ולהכי א"ל דלא ליהדר ביה דלית ליה למיחוש דהנהו תרי טעמא דקאמר כנ"ל לפרש שמועה זו מ"מ ליכא למשמע מהא דרב חסדא דסבירא לי' כרב הונא דהא איהו לפום מימרא קמייתא דרב הונא הוא דאמר לי' דלא ליהדר ביה וכדאמר לי' מפסדת לקמייתא ואמר ליה נמי מאי טעמא מכשרת וזה ברור:

דף יט:

איקלע רב נחמן לסור' וכו' אמר להו לאו היינו דרב עילעי בר מניומי ויש שלמדין מכאן דהלכתא כר' יהודה דהא רב נחמן כוותי' ס"ל ויש דוחין דרב נחמן לא אכשר בהדיא אלא דהוי משמע לי' דאיכא למידק לה מדר' אילעי וכיון דדחי לי' לראי' דידיה ואע"ג דבלשון דילמא דחו לה מ"מ אידחי לי' הכשירה דמיירי מינה כי על המתיר להביא ראי' בפירושו דר' אילעי. ויש לקיים הסבר' הראשונה דכיון דקים להו להדיא ואמר לאו היינו דרבי אילע' מכלל דקים ליה או גמיר ליה ומשום מאי דדחי לה הוא בלשון דילמא ומעתה אין

לנו פסק ברור בזה דהא רב הונא ורב יהודה בעלמא הלכתא כרב הונא ואע"ג דלית ליה סייעת' ברורה מדרב חסדא כדכתיבנא ואין לומר ג"כ שתהא הלכה כרב הונא משום דהא רב נחמן מוכחא קצת כר' יהודה מדנקט להדיא לאו היינו דר' אילעא וסייעת' דרב חסדא אינה סייעת'. הלכך אין לנו בזה ספק ברור לא כדברי הפוסקים כרב הונא משום סייעת' דרב חסדא ולא כדברי הפוסקים כרב יהודה משום סייעת' דרב נחמן ויש לנו לחוש להחמיר ולא נכשר עד דאיכא תרתי למעליותא רובא בשחיטה ונפיק חיות' בשחיטה בין שהגרי' שליש ושחט ב' שלישי' ובין ששחט ב' שלישים והגרי' שליש דבכל חדא מהני איתנהו לתרווייהו והודה בי' רב הונא ורב יהודה וכל ששחט רוב והגרים השאר כשחט שני שלישים והגרי' שליש דמי וכשרה מטעמ' דאמרן: ושני שלישים דנקטי' בשמעתין בשחט ב' שלישי' לאו דוקא:

מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב פי' דכיון דהאי נקב הוי בו מעיקרא מקמי' דשחט ולא הוי פסול מידי ועליו השלי' לרוב ונפק' רובא בשחיטה וכשר ואלו שחט ואח"כ נעשה בו נקב היה דומה לשחט ישראל והשלי' א"י ולפסול מ"ש ותמי' לי מילתא היכי הוה טעי ר"א ואידך אמוראי בדמיון זה ואלו נאמר דאינהו מדרבנן הוא דפסלו משום דלא ליטעו בשחט ישראל וגמר נכרי דדמי' לי' לכאורה ור' יוחנן אמר דליכא למגזר דליכא מאן דטעי בהא כלל והלכתא כר' יוחנן:

אילימא עורף ממש פי' מה שיש מן העורף אחורי הפרצוף קרוי עורף בלשון תורה כדיליף לקמן מדכתיב עורף ולא פנים אלא מאי עורף מול עורף דבלשון חכמים קורין עורף למה שכתוב קורא מול עורף והוא מה שכנגד הצואר ולשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד.

כדקתני סיפא כל עורף כשר למלקות פי' ואי עורף ממש מאי כל העורף והלא דבר מועט הוא אלא ש"מ מול העורף קאמר שהוא ארוך מול הרואה את העורף פי' וזהו כל מה שכנגד הצואר שהכל הוא רואה את העורף דליכא למימר מה שסמוך לעורף ממש בלבד: וכן הוא אומר והוא יושב ממולי פי' אלמא מול אינו לשון על וגם אינו סמוך ממש בלבד אלא כל שעומד בראייתו:

מחזיר סימני' לאחורי העורף פי' רש"י ז"ל וחותך סימנין לבדן איכא דאמרי אף מחזיר מצותו למלוק שדרה ומפרקת תחילה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר את הסימני' ומלקן לבדו אף זו מצותן עכ"ל ז"ל וכן עיקר ולא כדברי האומרים ז"ל דכי אומרים מחזיר אף הוא חותך שדרה ומפרקת אלא שחותך סימנין תחילה ודאמרי' מאי ארי' מולק אפי' שוחט נמי ה"פ אפי' שוחט נמי לענין הכשר שחיטה דהיינו בסימנין לבדן מן העורף

כשרה במהדר וליתא חדא דלא דייק לישנא הכי ועוד השתא ודאי כשמגי' למפרקת או לרוב בשר ומתה עומד ומולק כיון שכבר חתך את הסימנין ואין לנו אלא דברי רש"י ז"ל ומשום דעביד לה בצפרנו קרי לי' מליקה אע"פ שאין בו אלא חתיכת סימנים בלבד כמו בשחיטה:

דף כ.

גר' רש"י ז"ל למעוטי שן וציפורן פרש"י ז"ל שן וצפורן מחובר' שן פסולה בשחיטה משום מחוברת ובמליקה לפי שאינה בעצמה של כהן וצפורן כשרה במליקה וזו היא מצותה ופסולה בשחיט' משו מחובר ומשום סיפא נקט לי' דצפורן כשר במליקה ופסול בשחיט' וכיון דאשמעינן לצפורן ה"ה לשן דפסול בשחיטה דתרווייהו משום מחובר הוא ואיידי דתני סיפא תני רישא דפסול במליקה כשר בשחיטה: ואקשי' שן וצפורן בהדיא קתני לה פי' רש"י ז"ל במתני' דלעיל חוץ ממגל קציר והמגיר והשיני' וצפורן מפני שהם חונקין ואינו מחוור חדא דכיון דלא מפרשי אלא סיפא דכשר במליק ופסול בשחיטה למה לי' למינקט שן דפסול בשניהם ועוד דכל זו פיסול מחובר ופיסול עצמו של כהן האיך אפשר לשחוט ולמלוק בשן מחוברת בבעלי חיים וכ"ש בשינו של כהן דהא בעי ימין וליכא. ואע"ג דגידמת חולצת בשני' התם ליכא קפידא דאוריית' שתחלוץ בימין כדפרישת בדוכתא ועוד ושן מחוברת לא תנינא לעיל דהא השיני דקתני תלושין הן ופסולין מפני שהן חונקין וכדפרי' תלמודא לעיל בדוכתא ויותר יש לפרש לפי גרסא זו דשן וצפורן דנקט לפרושי רישא וסיפא דשן תלושין כשרה בשחיטה ופסולה במליקה וצפורן מחוברת פסול בשחיטה וכשר במליקה ואמרי' שן וצפורן בהדי קתני לה דהא בהדי' קתני דצפורן פסול בשחיט במתני דלעיל ושן נמי תלושה הא קתני דכשר בשחיטה דהא לא פסול אלא בשני' דוקא מפני שהם חונקים והא דנקט שן וצפורן ולא נקט סכין וצפורן וכל דבר תלוש איידי דתני להו לעיל בחדא השינים והצפורן נקטינהו הכא כנ"ל ור"ח ז"ל גורס והיא גרסת התוס' ורוב ספרים למעוטי סכין וצפורן ומפרש רישא וסיפא דסכין כשר בשחיטה ופסול במליקה וצפורן בהיפך כדפריש' ואקשי' סכין וצפורן בהדיא קתני להו לפסלא דהא קתני לעיל צפורן בפיסול שחיטה וקתני בדוכתא סכין בפיסול מליקה וכדתנן מלק בסכין מטמא בגדים וכו' כדמייתי לה לקמן:

אבל מולך ומביא לא פי' דסברי דגזירת הכתוב הוא שלא לעשו' מליק' בתורה שחיטה כלל:

אמר ליה רבי ירמיה כ"ש וכו' פי' דכל שאנו עושין מליקה הדומה לשחיטה עדיפא טפי:

אמר רבי ירמיה אמר שמואל כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה הלשון מוכיח כפי' רש"י ז"ל דשמואל לאו בהלכות שחיטה ומליקה איירי דא"כ ה"ל למימר כל הכשר בשחיטה כשר במליקה מאי כנגדו בעורף ועוד דהא ודאי לא שויא שחיטה ומליקה בהכשרם ולא בפיסולם דאיכא בינייהו שן וצפורן ומוליך ומביא אלא ודאי דשמואל לא איירי אלא במקום שחיטה ומליקה וה"ק כל המקום הכשר לשחיטה כנגדו בעורף המקום כשר למליקה ודייקא עלי' הא פסול פסול ולאו מהכרח דלישנא דדלמא שוין בהכשרם ואינן שוין בפיסולם לגמרי אלא טעמא כדפי' רש"י ז"ל דמשמע לן דשמוא' האי דיוקא אתיא לאשמעינן דאילו מימר' גופא מתני הוא כל הצואר כשר לשחיט' כל העורף כשר למליקה אלא ודאי דשמואל דיוקא דמתני' אשמעינן דהעורף דוקא כשר למליק' וצואר דוקא כשר לשחיטה ולא בהיפך וא"ת א"כ אמאי נקט מימרא בהכשירו לימא בהדיא כל הפסול בשחיטה כנגדו פסול במליקה וי"ל דהא ליתא דאנן לא הוה ידעי' אכתי שפיר מאי הפסול וניחא ליה דקאי אלישנא דמתני' דאיירי בהדיא בהכשר מקומות ואשמעינן איהו דדוקא קתני להו תנא כנ"ל ואמרי' למעוטי מאי אילימא למעוטי עיקור סימנים כלומר דפסול בזה ובזה והא תני וכו' וא"ת והיכא אפשר לאוקמי בהכי דהא מה"ש ומליקה היא ושמואל לא איירי אלא במקומותם לפי' רש"י ז"ל וי"ל דהא נמי מקום הוא דקמ"ל דכשם שהשחיטה פסולה במקום עקורים כך המליקה פסולה בהם דאע"ג דעיקור סימנים אינו עושה טריפה ולא נבלה הכי אגמריה רחמנא למשה שלא תועיל שחיטה בצואר ולא מליקה בעורף בסימנים עקורים, וכן נראה מפי רש"י ז"ל אלא שלשונו קצר ובכאן חזר רש"י ז"ל והודה דעיקור סימנים הוא שנעקרו הסימנים ממקומם וכדמוכח לקמן בפ' אלו טרפות ואף על גב דלעיל כתב דעיקור סימנין כגון שפסק את הגרגרת, ונראה שרבי סובר דתרי עיקור סימנים הם שפסק את הגרגרת בשעת שחיטה או שנעקרו הסימנין קודם גמר שחיטה.

והא תנא רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף משמע לן דשמואל לא פליג עלי'. כלל, וא"ת ונימא דשמואל הכשרי' אתא לאשמועי' כפשט' דמימרא וכי הא דתנן רמי בר יחזקאל שכשם שהשחיטה כשרה בעיקור סימנין כך כנגדו בעורף כשר למליקה י"ל א"כ מאי קמ"ל פשיטא דכיון שהשחיט' שהיא בסימנין עצמן אינה נפסלת בעיקורן כ"ש מליק' שעיקרן בעורף ואיפכא מבעי' ליה כל הכשר במליקה כנגדו בצואר כשר לשחיט'.

וכדרב אשי אמר רב דאמר הגרים שליש ושחט שני שלישים פסולה פי' ואתיא כלישנא קמא דלעיל דפסל לה לדברי הכל בין לרבנן ובין לרבי יוסי בר יהודה ומיהו עדיין קשה דא"כ אתי' הא דלא כהלכתא דהא אנן ס"ל בין לרב הונא ובין לרב יהודה וכולהו אמוראי

דלעיל דהגרים שליש ושחט שני שלישים כשרה דהא איכא רובא בשחיטה ונפקא חיותא בשחיטה ולכך י"ל דהכא לדוגמא נקיטי' לה דע"כ לא מכשרי אלא לפי שהגרמ' הוא בצואר אבל הכא שהוא למעלה מן הצואר בשיפוי ראשו דברי הכל פסולה וכן פי' רבי ז"ל:

דף כ:

אמר ליה אדרבא וכו' עד כל מילתא כבהמה פי' דגזור רבנן כעין דאורייתא וש"מ דלמ"ד יש שחיט' לעוף מן התורה אי סביר' לי' אין עיקור סימנים לעוף אין עיקר לו כלל ואפילו מדרבנן וכן נר' מדברי רש"י זיל:

הא פסול פסול וא"ת והא אוקמינא לה לעיל למעוטי היכי דנקט מראשו וכו' וי"ל דההיא משום דהוה סבר לן דאין עיקור סימנים לא במליקה ולא בשחיט' אבל אי סבר לן דכשר בזה ופסול בזה על כרחן תקשה לשמואל דפסק וכייל דפסול בזה פסול בזה:

ההוא פליגי פרש"י לשמואל לית ליה הא דרבא בר קיסי אלא ס"ל דאין עיקור סימנים לעוף וא"ת ולרמי בר יחזקאל קשיא מתני' דקתני שחט את הווושט ונשמט' הגרגר' וכו' שחיטתו פסול' תירץ רש"י ז"ל דמוקי לה כמ"ד אין שחיט' לעוף מן התורה ושמואל ורמי בר יחזקאל סברי כמ"ד יש שחיטה פי' למ"ד דיש שחיט לעוף איכא לומר דאין עיקור סימנין כלל ואפילו מדרבנן ומיהו אין הילכתא כשמואל דהא קיי"ל כרבי דאמר יש שחיט' לעוף מן התורה וסוגיין נמי במכילתן דיש עיקור סימנין לעוף וא"כ על כרחין סבירא לן דיש לו עיקר מן התורה ודרמי בר יחזקאל אינו אלא במליקה לחוד כרבין בר קיסי וכן פסק רש"י ז"ל.

אמר זעירי נשברה המפרקת ורוב בשר עמה נבילה פי' נבילה גמור לטמא בחיים ולא לענין טריפה בלבד אלא כאילו נהרג דלא מהני לה שחיטה ואתי' כאידך דשמואל לקמן דאמר כיוצא בו באדם מטמא באהל והיינו דפרכי' לקמן וכי מתה עומד ומולק ואילו לא היה זה עושה אלא נבלה וטרפה מאי קושי' דהא שנעשה בשחיטה אינו עושה טריפה ונבלה שאילו כן אין לך שחיטה כשרה בווושט שכבר נעשה נקיב' הווושט אלא ודאי כדאמרן וא"כ ה"ה למליקה לכך הקשה וכי מתה ממש עומד ומולק וזה ברור וכן פי' רש"י ז"ל:

מפני שהוא דורס וא"ת ולימא מפני שנפגם הסכין במפרקת י"ל דהכא סתם קתני ואפילו בשלא נפגם.

קסבר מוליך ומביא במליקה כשר והכא סתמא קתני מלק אפילו דמוליך ומביא.

הכא הא מיגלאי ומיהו אידך סבר דכל שהשחיטה מלמטה למעלה חלדה היא ונקטו מתניתין בחלדה לפי שעל רוב כך הוא וכן פי' בתוספות.
אי קשיא לי הא קשיא לי פי' רש"י ז"ל אי ק"ל בהא מילתא דזעירי ואינו מחוור שהרי עדיין לא הקשה שום אדם כלום על זעירי אלא הכי פי אי ק"ל מידי בכולא תלמודא הא ק"ל ונ' זה הוא בכאן מר' הרשב"א ז"ל נר"ו.
תקשי לך מליקת עולת העוף דבעינן שני סימנין פי' רש"י ז"ל וחיותו של עוף יוצא בסימן א' ואינו מחוור גם אין הטבע מורה זה ולא הנראה אלא ה"פ דבעוף ודאי כל שנשברה מפרקת ורוב בשר ונשחט סימן אחד לדברי הכל היא כמתה ואפילו תימא דבנשברה מפרקת ורוב בשר בלחוד דלא חשיב כמתה וכן פי' בתוס'.
כדי לקיים בו מצות הבדלה פי' דבעינן הראש בעצמו והגוף בעצמו כדפרשי' לקמן מדכתיב ומלק והקטיר אימא כך עושה פי' אימור זה לשון:

דף סח.

פרק בהמה המקשה

שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כו' מקשי היכי מוכח דראש הוי כילוד דילמא משום דגזרינן מקצתה אטו רובא דמהא נמי דחי' בפ' ד' אבות נזיקין ותירצו בתוס' דאם איתא ביציאת הראש לא הוי לידה לא הי' ראוי לגזור דבמקצתם א"א בשום פעם לבוא לידי חשיבות לידה.
אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור מ"ט דאמר קרא ובשר בשד' טריפה לא תאכלו כיון שיצא בשר למחיצתו נאסר דאי טריפ' ממש א"כ מאי שנא בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא האי בשדה לשון חוץ הוא והכי קאמר בשר שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא כטריפה מה טרפה אין לה היתר כיון שנטרפה אף אבר שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו תקנה לעולם ואפילו חזר ונכנס בפנים קודם שחיטה וכתב מורי הרא"ה ז"ל שמכאן יש ללמוד לכל טריפות שאם נחתכה הבהמה באותו מקום טרפות היא מתה ואלו היתה חתוכה למעלה מאותו מקום היתה חי' אם נחתכה במקום שהיא מתה בו שוב אין לה תקנה לחתכה למעלה ממנו ואע"פ שאלו היתה נחתכת שם מתחלה היתה חיה מוכח מהאי קרא דכיון שנטרפה שוב אין לה היתר דהכי אמרינן בגמרא אמר רבא כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר:

דף סח:

מאי ביניהו פי' רש"י ז"ל מאי איכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים אליבא דרב ור' יוחנן לעולם בשיטתו הוא עומד שאבר עצמו מותר כתב רבינו זרחי' הלוי ז"ל וזה הפי' אינו נכון מדאיבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא עובר ידו והחזירה וחזר והוציא והחזירה עד שהשלימו לרובא מהו מי אמרינן הא נפיק לי' רובא או דלמא כיון דהדר הדר ואם הי' ר' יוחנן בשיטתו עומד להתיר האבר עצמו מאי תיבעי' הרי הועיל' לו חזרתו להתירו באכילה כאלו לא יצא מעולם והיאך תעלה על דעת ליצטרף לרובא ועוד מאחר דאיתותב ר' יוחנן למה לן למישקל ולמיטרא אליבא דידי' ונראין דברי הרי"ף ז"ל כמו שכתב בהלכותיו דללישנא בתרא הכל מודים שאבר עצמו אסור ומיעוט אבר שבפנים הוא דאיכא בין רב לרבי יוחנן והיינו דקא דייקי' מאי בינייהו כלומר מאחר דקי"ל דאבר עצמו אסור במאי קמיפלגי רב ור' יוחנן.

דף סט:

הא מני ר' שמעון היא דמקיש תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברים אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים וכו' פירש"י ז"ל ר"ש היא וטעמא לאו משום דעובר לאו בהמה אלא משום דמקיש תמורה למעשר במס' תמורה דתנן אמר ר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היא ולמה יצאה להקיש וכו' כתב הרב בעל המאור דלא נרא' זה הקש' תמור' למעש' אלא הקשת כל הקדשי' למעש' והקשת תמורה למעשר לר"ש נפקא מדתנן ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והי' הוא ותמורתו מה הוא יחיד אף תמורתו יחידה ופי' מהו יחיד כדרבה דאמר יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ותניא בברייתא גבי מעשר מהו יחיד אף טעותו מיוחדת וכל הקדשים הוקשו למעשר.

דף עא.

אמר רבה כשם שטומאה בלוע' אינה מטמאה כך טהרה בלו' אינה מטמאה טומאה בלועה מנלן דכתיב האוכל מנבלתם יכבס בגדיו מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וכו' טהרה בלועה מנלן ק"ו מכלי חרס אמר רבה תרוייהו תנינא טומאה בלועה תנינא דתנן בלע טבעת טמאה וכו' טהרה בלועה דתנן בלע טבעת טהורה ומשני כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות פירש"י ז"ל דאי ממתני' דקתני בלע טבעת טמאה טובל ואוכל ה"א טעמא לאו משום בלועה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא

לענין טומאה כדאמרינן במס' נדה מידיו לא שטף במים וגבי טבעות ליכא למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת אע"פ שהוא אב הטומאה אין לו משא וכו' והקשו עליו רבותינו בעלי תוס' ז"ל דאטו אם נכנס אדם לאוהל המת וכלים או אוכלין בקומטו ה"נ דטהורין דאע"ג דבית הסתרים לאו מקבל טומאה נינהו מ"מ לא הוי כצמיד פתיל דמציל באוהל המת דהרי טיט לאו בני קבולי טומאה נינהו ואוכלין שגיבלן בטיט והכניסה לאוהל המת טמאים ופירשו בתוס' דטעמא דמתני' משום בלועה הוא ומ"מ אשמועינן רבה בשני טבעות דאי ממתני ה"א דטומאה בלועה דלא מטמאה היינו לא מטמא' לטהרות שבחוץ אבל טהר הבלועה עמה מטמאה וכן הא דטהרה הבלוע לא מטמאה היינו מטומאה דעלמא ולא מטומאה הבלועה עמה ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשני טבעות מאי כשם יש לומר דהכי פירושו כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה את האדם הבולע אעפ"י שנוגע בו כך אינה מטמא' טהרה שאצלם וא"ת והא רבה טהרה בלועה דאינ' מטמאה מקל וחומר דצמיד פתיל גמיר לה והא לא דמיא לב' טבעות דמונחין זו בצד זו ותירצו דרבה כולה מלתא דרש מן האוכל את נבלתה מי לא עסקי' דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור אפילו לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שבמעי' ואסור לטמאה ואין לך שתי טבעות גדול מזה וקשה קצת דהא רבה מיקל וחומר דצמיד פתיל גמיר לה ולשיטת רבותינו בעלי התוס' לא הוי ליה לאתויי כלל ק"ו דצמיד פתיל כיון דכולא מילתא מקרא דהאוכל מנבלתם נפקא ומתרץ רבי' הגדול ז"ל דרבה לאו מתורת ק"ו אמר כן אלא סברא דנפשי' הוא דקאמר שאין לחלק בין זו לזה ומעיקרא גמרא הוא דפרש' כך למאי דס"ד לטהרה וטומאה שחוצה לה.

דף עד.

מתניתין השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו פי' שאין צריך שחיטה ומודה ר"מ בהכי דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא ומיהו דמו אסור אעפ"י שתלבו מותר כדאיתא בגמ' ונראה דהיינו טעמא דליכא למימר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אוכל כגון חלב וג"ה דתאכלו כתיב אבל דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריות דכל בבהמה תאכלו דאע"ג דאשכחן אכילה גבי דם אפ"ה כיון דאיכא לאוקמי במידי דבר אוכל' לא מוקמי ליה אדם:

דף עד:

חלבו דשליל מיפלג פליגי דתני' ג"ה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר"י אומר אינו נוהג וחלבו מותר ואמר ר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ ור"י לשיטתם פי' לענין שחיטה דפליגי דר"מ משוי ליה בהמה לענין שחיטה ור"י לא משוי ליה בהמה לשחיטה דפליגי דר"מ משוי ליה בהמה לענין שחיטה ור"י לא משוי ליה בהמה לשחיט' כתב רבינו אפרים ז"ל דקיימ"לן כר"מ בשליל בן ט' חי וטעון שחיט' וגידו וחלבו אסורין והביא ראיה לדבריו מדר' יוחנן דאמר לקמן תלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ור"ש בן לקיש אמר חלבו כחלב אי' חדשים ואויר' גרמי אלמא ר' יוחנן כר"מ ור"ש בן לקיש כר"י ור"י ור"ש בן לקיש הלכה כר' יוחנן חוץ מתלת ואין דבריו בזה נכונים דהא רבא דהוא בתרא אמר גבי השוחט את הטרפה ומצא בה בן תשעה חי אף לדברי המתיר מותר ד' סימנין אית ליה להאי ומהדר לאוקמי אליבא דר"י לכאור' כוותיה ס"ל ועוד דגבי פקועה שהפריס על גבי קרקע אמר זעירי א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי דאמר במתניתין אפילו בן ד' או ה' שנים והוא חורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו ואע"ג דאנן לא ק"ל כוותיה היינו משום דדחינן ר"ש שזורי מקמי רבנן דאסרי בשהפריס ע"ג קרקע משום מראית עין אבל היכא דלא הפריס ע"ג קרקע כולהו ס"ל דאין טעון שחיט' כר"י וכדסתם לן הכי תנ' דמתני' בשחיטה כוותי' כן כתב מורי הרשב"א ז"ל והכין מסתבר.

דף עח.

פרק אותו ואת בנו

אלמא תניא אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי וכו' פירשו רבותינו הצרפתים ז"ל דמשה דפסח עביד בנין אב תדע מדמסיק במרובה דלפטר חמור איצטריך בנין אב דרבא. ובסוף פ"ג דבכורות יליף לה משה שה של פסח וא"ת דמאי שנא דהכא קרי לי' בנין אב ובבכורות עביד לי' ג"ש ועוד דמאי שנא דנקיט רבא כלאים טפי מעגל וחי טרפה ושחוטה דלכולהו מפיק התם משה כדקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו ותירצו דטריפה ושחוטה נפקא מג"ש דשה שה מפסח ועגל וחי' ממשמעות דשה וכלאים מבנין אב דרבא דמג"ש לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טריפה ושחוטה דאית לן למימר תפדה תפדה ריבה כיון דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אב ובין דאזלת בתר אם אבל מבנין אב ממעט שפיר דהכא כתיב שה תמים וגו' ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהי' אביו כבש ואמו כבשה ומיותר הוא דלגופי' לא אצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן כלאים מאי כבש אלא ללימוד בעלמא אתי דכ"מ שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים:

דף עט.

אמר שמואל הלכתא כחנני' כתב בעל המאור ז"ל דהילכתא כחנניא לענין איסורא אבל לא לענין מלקות אי כר"י בפרד' לחומרא דהא אסיקנא בגמרא ספוקי מספקא להו וכפלוגתא דרבנן ור' אליעזר בכלאים אסיקנא דבכלהו ספוקי מספקא וכדמפרש רב פפא בגמרא נקיט' בכל הני דלחומרא אזלינן בכל דוכתא באותו ואת בנו ובכסוי הדם ובמתנות ובפרדות והא דאמר לי' ר' אבא לשמעי' כי מעיינת לי כודנאית' ברוספק עיין בהני דדמיין להדדי ועייל חומרא היא וכר"י וכיון דנקטי' בכל דוכתא לחומרא הא דאמר רב משרשיא בפרק בהמה המקש' לילד לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה דאזיל אבהמה הולד אין לו תקנה הלכה הוא וה"ה לזכר מעליא דאזיל אבת פקועה ולאו לאפוקי מדר"י אתא רב משרשיא אלא לאפוקי מדרבנן דפליגי עליה דחנניא ע"כ דברי בעל המאור ז"ל ורבינו הגדול ז"ל דחה דבריו וזה לשונו דאי אמרינן דבכולהו ספוקי מספק' א"כ הא דתניא אותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים מני לא ר"י ולא ר"א ולא רבנן אבל באמת מאן תנא דפליג עלה דחנניא דאמר אינו נוהג בזכרים ר"י וה"ה לרבנן ולר' אליעזר וכולהו ס"ל אינו נוהג בזכרים לפיכך שאלו בגמרא מפשט פשיט' ליה לר"י שאין חוששין לזרע האב דכיון דגילה לך הכתוב באותו ואת בנו דאין חוששין ילפינן נמי בעלמ' או דלמא ספוקי מספקא ליה אבל לענין אותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב מדרשא דקרא ומאי דמספקא ליה בעלמא ה"ט משום דקסבר חידוש הוא שחדשה תורה באותו ואת בנו דהא האב והאם שניהם שותפין בולד הילכך דוקא גבי אותו ואת בנו שחדשה תורה הוא דאין חוששין אבל בעלמא חיישינן.

ועוד דהתם דלמא טעמא משום דחס בזה שבנה כרוך עליה דומיא דשלוח הקן אבל זכר שאין בנו כרוך אחריו אין מכירים זה את זה כלל ולא הקפידה בהן תורה אבל בעלמא חוששין לזרע האב לענין קורבא דשאר כל דבר וה"ט דספיקא ואסקינן דספוקי מספקא לי' ואלו לדברי חנניא כיון שחשש' תורה לזרעו ע"כ חוששין בכל מקום ולא לחומרא בלבד אלא אפילו להקל דליכא ספיקא קמי שמיא כיון שחששה תורה חיישינן בכל מקום בין להקל בין להחמיר והיינו דאמרינן הכל מודים כולהו תנאי ואפי' תנא קמא דאותו ואת' בנו היינו ר' יהודה ואם לחשך אדם לומר אם כן הא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן אף אתה אמור לו ודאי כשתמצא לומר ספוקי מספקא להו לכולהו ליכא מאן דלא אמר הכי אבל אפשר היה לומר דר"י מפשט פשיטא לי' דאין חוששין ולפיכך לא הכניס רב משרשיא ראשו בין המחלוקת ואמר ואמר לדברי האומר חוששין סתם ואי איכא מאן דלא חייש אפי' להחמי' יש לו תקנה

לולד וכתב עוד כיון שנפסק בשילהי כתובות ובשמעתין כר"י בפרדות מכללות למדנו בדין אותו ואת בנו שאינו נוהג בזכרים וכן כתב בעל הלכות ז"ל דלית' לדחנני' באותו ואת בנו ויש עוד שיט' אחרו' בהלכ' זו.

דף פג.

נהי דלמטה וכו' פי' תשלום הקושיא היא:
כרבי זירא דאמר ר' זירא כל הראוי לבילה הא דרבי זיר' עיקרי' במס' מנחות גבי הא דתנן אם אמר הרי עלי ששים וא' עשרון מביא ששים בכלי אחד ומפרש בגמ' משום דששים נבללין. וכו' ופריך וכי אין נבללין מאי הוי דהא תנן אם לא בלל כשר ובפרק רבי זירא כל הראוי לבילה כו' ואיכא למידק מאי מקשינן התם מדתנן אם לא בלל כשר דההיא בדיעבד אבל לכתחלה מצו' לבלול ומתני' דמביא בשני כלים לכתחלה היא וכיון דהתנדב סתמא רשאי להבי' בין בכלי אחד ובין בב' כלי' וכדתנן האומר הרי עלי ב' עשרון להביא בכלי א' והבי' בשני כלי' בב' כלי' והביא בכלי א' הרי אלו פסולין ואם בסתם במה שירצ' וכיון דכן יש לו להביא בענין שיהיו נבללין וי"ל דשני' היא שהתנדב סתם שיעור גדול דמשמע דלמנחה גדולה נתכוין וכל שהתנדב מנחה גדולה ואפשר להביא בכלי אחד הוי כאלו התנדב להביא בכלי אחד שאין לו להביא בשני כלים ולהכי ס"ד דכיון דאם לא בלל כשר דהכא נמי כדיעבד דמי כדי שלא יהיו כמתנדב להביא בכלי אחד והביא בשני כלים שהוא פסול ופריק רבי זירא כל הראוי לבילה וכו' ואיכ' דקשי' לי' למה אין ביל' מעכבת אף בראוי לבילה שהרי שנה עליהן הכתוב בכמה מקומות כדכתיב בלולה בשמן ותרצו בתו' דאי כתבו רחמנא בלשון מצוה לומר תבלול בשמן הוה מעכבת אבל השתא דלא כתיב בלשון עשה לא מעכב ומיהו ראוי לבילה בעינן או משום דשינה עליו מ"מ או משום שכן דין תורה בכל מקום כדאשכחן גבי חליצ' דקריאה אינה מעכבת ואפ"ה בעי' ראוי לקריאה דאלם ואלמת לא חולצין לפי שאינן בואמר ואמרה וכן לענין הפרה קיי"ל דשמיעה לא מעכבת ואפ"ה אין חרש מפר נדרי אשתו לפי שאינו ראוי לשמיעה ולענין טבילתן אמרינן נהי דביאת מים לא בעי מקום ראוי לבא מים בעינן: וליגרר' וליכסה מילא תנן דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסו' אלמא דגריר ומכסי לי' והנכון כדפירש"י ז"ל דאדם שעל הסכין פריך שא"א לכסותו במקומו לתת עפר למטה ודומי' דמוקדשין דאלו דם הניתז דילמא שאני התם דראוי הי' לכיסוי במקום נפילתו, אי בקדשי מזבח ה"נ משמע דאלא קאמר דהא מעיקרא הוי משני דבקדשי מזבח לא אפשר כדרבי זירא אי נמי דמעיקרא לפום פירכא דמהדר ליה והשת' משני ליה קושטא

דמילתא דמתני' בקדשי בדק הבית ששחט קודם פדיון שאסורין בהנאה והוי שחיטה שאינה ראוי' ומתני' כר"ש דאמר שחיט' שאינה ראוי' לא שמה שחיטה אבל קדשי מזבח שחיטה ראוי' היא דהא חטאת העוף חזיא לכהן ועולת העוף נהי דלא חזי לכהן לפי שהיא כליל שחיטה ראוי' הוא כיון דחזיא לאכילת מזבח.

דף פג:

פרק כסוי הדם

מתניתין כיסוי' הדם נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית הא פשיטה ולא קתני לה אלא משו' דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין וכדמפרש בריש שילוח הקן.

בחולין אבל במוקדשין פי' רש"י ז"ל במוקדשין כגון חטא עוף ועולת העוף דהכין מסקנא דגמרא דאפי' בקדשי מזבח אין כיסוי הדם נוהג ומקראי מייתי לה וא"ת והא קדשי מזבח במליק' הם שהיה בנחיר' ואנן ס"ל הנוחר והמעקר פטור מלכסות י"ל דהא לק"מ דבקדשי' נחירתן ומליקתן זו היא שחיטתן דהא שרי' רחמנא לכהנים חטאת עוף ואשר יאכל קרינא ביה דגבי כיסוי הדם לא כתיב ושחט אלא אשר יאכל ושפך את דמו והאי נמי אשר יאכל קרינא ביה.

ונוהג בחיה אף ע"ג דבהדיא כתיב בקרא נקיטי אגב אידך ולאשמעינן נמי אגב אורחיה דדוקא בחיה ולא בבהמה ולא אמרי' דבהמה בכלל חיה.

במזומן ושאינו מזומן פירש"י ז"ל דלא איצטריך למיתני אלא דנקט לה שלא לצורך משו' דבעי למיתני בשלוח הקן שאינו נוהג במזומן ומקשי' עליו דא"כ אמאי לא קתני הכי גבי גיד הנשה ואותו ואת בנו ובשר בחלב נראה דלא קשי' דשניא היא שהיא מצוה שנוהג בעוף כההוא' דשילוח הקן אבל הא קשיא דבפ' שלוח הקן דמני תלמודא מאי דקתני בהני פרקים שלא לצורך אמאי לא אמר נמי הא ובחנ' דחיק רבי' ז"ל אלא דמשום דכתיב אשר יצוד דמשמע בשאינו מזומן איצטריך למיתני שנוהג אף במזומן וכדנפקא לן מברייתא מדכתיב ציד: ונוהג בכוי מפני שהוא ספק וסתמא דלא כר' יוסי דאמר כוי ברי' בפני עצמה הוא כדאיתא ביבמות:

גמ' במוקדשין מאי טעמא אילימ' וכו פי' דסתם מוקדשין משמע ואפי' בקדשי מזבח.

ולבטליה פיר' דהשתא ליכא חציצה קא מוסיף אבנין וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל פי' מקרא הוא בענינו תכונו' הבית שאמר דוד לשלמה בנו לומר כי כל שיעורי בית כול' מפי השם ואין להוסיף ולגרו' בהם וא"ת הא אמרי' בפ' קדשי קדשים שכשעלו בני הגול' הסיפו במזבח ד' אמות מן הדרום י"ל דהא מפרש התם דקר' אשכחו ודרוש מה

בית ששים אף מזבח ששים ועוד דהתם בתחלת בנינו והכ' כשהי' במזבח כל שיעורו. לייתי ולא ליבטלי' פי' דהא לא חשיב תוסיף הוי חציצה פירו' וכתיב ונמצה דמי על קיר המזבח שלא יהיה דבר חוצץ בין דם למזבח.

דף פד.

ליפרקינהו ונכסינהו פרש"י כפשוט' דליפרקינהו ממש מעיקרא והדר ליכסינהו. ואינו נכון דא"כ הוה להן חולין והא קתני נוהג בחולין. ועוד כיון דהשתא הם מוקדשין ופטורין מלכסות מהיכי תיתי דניפרקינהו כדי שיהא מכסה לכך הנכון כמו שפיר' בתוספת דלישנא בעלמא נקט תלמודא דכיון דמצוה לפדותם ואלו פדאם היה חייב לכסות דלהוי מהשתא כאלו פרקינהו כבר דהא כל העומד לפדות כפדוי דמי ויהא חייב לכסות בעודם מוקדשים.

בעינן העמדה והערכה קשי' לי' להראב"ד דמי קאמר דהא קיי"ל שחט בה שניים או רוב שניים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דברי' והוה בר העמדה והערכה וכדאיתא בפר' השוחט ותירץ דהכא בשאינו מפרכסת. ואין זה מספיק דכיון דמשכחת להו במפרכסת והוי בני כיסוי מאי פסקה למתני אבל לא במוקדשים. וי"ל דהכי אמרינן דכיון דחייב כיסוי אתי' מיד בגמר שחיטה ורחוק הוא דליעבד' לי' העמדה והערכה מיד בעודין מפרכסין שראויין לפדיון ולהכי קתני אבל לא במוקדשין וכן תירץ הרמב"ן ז"ל ולפי מה שכתבנו בפרק השוחט בשם רבותינו בעלי תוספות ז"ל בשיטת ר"ח ז"ל לא קשי' שכבר כתבנו שם דהא דאמרינן שחט בה שנים וכו' אינו אלא ישראל בטמאה או נכרי בטהרה דלאו בתורת שחיטה הוא אבל בישראל בטהר' דבתורת שחיטה הוא דכיון ששחט בה שנים או רב שנים חשיבי כמתה ואעפ"י שמפרכסת וזה עיקר.

השתא דאתית להכי כלומר דאילו לדידי לא אתי קרא להכי אלא לאשמועינן מצות כיסוי אבל כיון דאית לך דנדרוש הכי אפילו תימא קדשי מזבח וכו' ונראה דאידך סבר דמחוסר פדיון דבעי הערכה על פי בקיאין והוה מעשה דחשיב טובא מיקרי מחוסר אבל גרירא בעלמא דמעשה קל הוא לא חשיב מחוסר,

יצא זה שמחוסר שפיכה וגרירה וכיסוי וא"ת א"כ דם שעל הסכין למה ?קים. חייב לכסותו דהא מחוסר גרירה הוא וי"ל דשאני התם כי כשיצא הדם ראוי היה לכיסוי בלא גרירא אם יפול על הארץ משא"כ בזה דבעינן ונמצה דמו על קיר המזבח:

וא"ת והיכי חשבינן ליה מחוסר פדיון דהא קי"ל כל העומד לפדות כפדוי דמי. וי"ל דאפי' חשבי' לשאר דברים כפדוי מ"מ פדיון הוא צריך ומחוסר פדיון הוא.

מה חיה אינה קדוש אף עוף אינו קדוש. וא"ת והא תנן בפרקי' קדשים בחוץ רבי מאיר מחייב בכיסוי. ויש לומר דאנן אקדוש בפנים קאמרינן.
חד למעוטי זוחלין פירש"י ז"ל שאר משקים שהזחילן והמשיכן והשלים בהן את המקוה דאע"ג דשאובין שהמשיכוהו ונתנוה למקוה כשר בהזחלה זו כשיש במקוה רוב שאינו שאובין. בשאר משקין אינו כך ואע"ג שהזוחלין פסולין: ויפה כיון ז"ל דאלו שאר משקין זוחלין היכי משכחת לה ולשון מושאל הוא זה עם אותה שאמרו המעין מטהר בזוחלין ושמא ירבה הנוטפים על הזוחלין:
וחד למעוטי מכונסין והא ודאי כל דמימעטי מזוחלין לפרש"י ז"ל שהוא האמת כ"ש ממכונסין אלא דאי לא כתיב אלא חד מיעוט הוה מוקמי ליה במכונסין:
תלת מיעוטי כתיבי וא"ת הא ארבעה מיעוטי צריך למעוטי דם נמי בין מזוחלין בין ממכונסין. וי"ל דכיון דגלי קרא שיהא דם כשאר משקין בחדא מיעוטא. ממילא שמעינן דהוי כוותי' לגמרי למפסל בין מזוחלין בין ממכונסין:
אלא בהזמנה הזאת כלומר אחר יגיעה וטרחה ולעתי רחוקות,
חמשים מנה יקח לפסו לטרא בשר משמע מכאן שדגים בזול יותר מן הבשר אבל במדרש אמרו בהלכו' דרך ארץ אורחים יום ראשון אווזים ותרנגולים יום שני דגים יום שלישי בשר יום רביעי קטניות משמע דדגים חשיבי טפי ונראה דמקומות יש:

דף פד:

אמר רבי יוחנן הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה, אומר ר"ת ז"ל דלא קשיא למאי דאמרינן בב"ק העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה דהתם בישוב שעין הרע שולטת בהם אבל הכא בחורשי' דלא שלטא ביה עינה כולי האי.
בתורי דנפיש פסידייהו פי' במקום שחורשין הכרמי' בשוורי' שהשוורי' מסתקבין והגפנים נפסדים:
דרש רב עינא אפתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה שיש בו סכנה בשבת חייב לכסותו פי' רש"י ז"ל דכיון דנתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו מפני פקוח נפש, נדחית לכל מצותו עכ"ל ונראה מפשט דבריו דנדחית לגמרי אפילו באיסור תורה בשחיטה כגון שצריך לכתוש עפר דאיכא משום טוחן. אך קשה עד מאוד דאי משום מצות כיסוי לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה די"ט כדאיתא בפ"ק דביצה וכ"ש עשה ולא תעשה דשבת שיש בו כרת ואין בו משום פקוח יפש כיון שאין ביה צורך לחולה דכיסוי אינו מעכב בשחיטה לאכילה למה דוחין שבת שלא לצורך לכך הנכון שלא אמר רב עינא

אלא במקום איסורא דרבנן כגון שיש עפר תיחוח אלא שאינו מוכן או שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום דליכא אלא איסור טלטול דרבנן או עשיית גומא במלאכה שאינה צריכה לגופיה וקס"ד דאתי עשה דכיסוי הדם ודחי' איסור' דרבנן הכא בשבת וכדדחי לכל אדם בי"ט, ורבה ס"ל דלא דחי' דהעמידו חכמים דבריהם בזה יותר משום חומרא דשבת אי למיעבד היכיר' למילת' שלא התירו כלום אלא מפני פיקוח נפש וב"ד רשאין לעקור דבר תורה בשב ולא תעשה לשום גדר וסייג ותדע דק"ו דר' יוסי בכוי בדרבנן אע"פ שיש לו דקר נעוץ כדאיתא בתוספו' וכן תקיעת שופר שהוא דרבנן הוא וכן פי' רבינו הרמב"ן וז"ל ונחלקו רבותינו ז"ל במי שהיה לו חולה מבעוד יום והכין עפר לכיסו' אם מכסין את הדם בשבת כיון דהשת' ליכא אפילו איסור דרבנן או עבדינן היכר' אפי' בהא ומורי הרא"ה ז"ל היה אומר דבהא ודאי מכסין, והקשיתי לו דא"כ אמאי אמר רבא לישמטו לאמוריה דדילמ' בכה"ג קאמר שחייב לכסות ותירץ דסתמא דריש לה אפי' במי שחלה בשבת אמר לה ולא אלא דאלו באידך שחלה מבעוד יום ויש לו עפר מוכן פשיטא דחייב לכסות ומאי קמ"ל והיינו דאייתי לה מההיא דר' יוסי. ומורי הרשב"א ז"ל היה חולק בדבר ואין דעת מכרעת. ודלמא דעבר ושחט פי' וכיון דעבר עשה קנסוהו רבנן והעמידו דבריהם למיעבד היכרא.

דף פה.

ור"י לטעמיה פי' תירוצא הוא דלרבי יוסי אין תשובתן של חכמים תשובה דלדידיה אפילו ודאי אשה תקעה אם תרצה אע"פ דלא מחייבי' וכ"ש טומטום ואנדרגינוס. מה למילה וכו' פירכא כל דהוא היא דהא איכא לומר ומה מילה שאע"פ שאינה נוהגת בלילות כבימי' ודאי דוחה שבת ואין ספיקא דוחה י"ט דכוותיה אשכחן בדוכתא טובא. מתני השוחט ונמצא טריפא וכו' והא דפריש כל הני נקיט טריפ' דאיסור אכילה ואיסורו מגופו. והדר נקט השוחט לע"א דאיסורו הנאה ואיסורו באה לו שלא מגופו והכל בחוץ: והדר קתני חולין בפני' וקדשים בחוץ' שאיסורו הנאה והמקום גורם לאיסור' והדר קתני חיה ועוף שנגמר ולמימרא דבכולהו פליגי ר"מ ור"ש אם שחיט' שאינה ראוייה היא מחמת דבר שאינו בגופו של שחיטה דאלו כשהיא מחמת גופא של שחיטה הכל מודים דלאו שחיטה היא וכדקתני סיפא השוחט ונתנבלה בידו וכו'.

גמ' מאי טעמא דר"י באותו ואת בנו גמר משחוטי חוץ איכא למידק מה לשחוטי חוץ דא"א לעולם בשחיט' ראוי' ואם אתה אומר דלא תהוי שחיטה בטלה כל תורת שחוטי חוץ וי"ל דאפ"ה כיון דבגז"ש גמיר לה שפיר גמרי' מינה ואין אומרי' בזה שאין למדין

אפשר משאי אפשר דסוף סוף הא קרי' רחמנא שחיט' תו קשיא להו ולר"מ אמאי לא יליף מאותו ואת בנו גופי' שנוהג במוקדשין ואלו במוקדשין שחיטה שאינ' ראוי' היא דהא מחוסר זמן היא ויש מתרצי' דדילמא ההיא בשחט ראשון במוקדשין. ושני בחולין דשחיטת ראויי' ואחרים תירצנו דבמוקדשין לא סגי בלא"ה ואם אתה אומר שלא תהא אותו ואת בנו נוהג במוקדשין משום דהוי שחיטה שאינה ראוי' הדר הוי ליה שחיטה ראוייה לנהוג בו אותו ואת בנו.

גמרי' וטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראוייה איכא דקשיא ליה הניחא למ"ד בפרק גיד הנשה דפרע להם בית השחיטה אמר להם אלא למ"ד צא ונחור אמר להם אדרבה שחיטה פסולה היא לדברי הכל וכדתנן הנוחר והמעקר פטור מלכסות. וי"ל דה"מ לדידן אבל בבני נח נחירתן זו היא שחיטתן.

דנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביח'. וא"ת ענין תשלומי ד' וה' דכתיב בה טביחה ואפ"ה ר"מ מחייב בשחיטה שאינה ראוי' ואמאי לגמור טביחה טביחה ויש מתרצים דאפ"ה דנין דבר שלאחר הדבור מדבר שלאחר הדבור ולא מדבר שלפני הדיבור והכא לרווחא דמילתא נקט דדנין שחיט' משחיטה והנכון דר"מ סבר שאין לחלק בדיני תורה וכיון דבאותו ואת בנו הוא שחיטה דגמרי' שחיטה שחיטה ה"ה בכל התורה וכ"ת איפכא דניעבד בנין אב מתשלומי ד' וה' לכל התורה ונגמר טביחה טביחה הא ליתא חדא דשחיטה דכתיבא ברוב מקומות אית לן לעשות בנין אב ועוד דאין אדם דן ג"ש אלא א"כ קיבל עיקר' מיהת מרבו ואיהו גמר דאותו ואת בנו הוה לג"ש אלא דלא גמר אי מטביחה גמר או משחיטה ודייק מנפשיה דמאי דמיא ליה טפי אית לן למידן:

הא תנא דבי רבי ישמעאל פרשתי בפרק המפלת:

דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים פי' דנין חולין מחולין ואע"ג דלא דמיא לי' טובא ואין דנין חולין מקדשים ואע"ג דדמיא ליה טפי. קדשים שבאותו ואת בנו מיהת ליגמר מקדשים. י"ל שאין לחלק בלאו זה בין חולין לקדשים. וא"ת נעשה עיקר מקדשים דליגמר מקדשים ונגמר חולין לאחריו. וי"ל דהיינו מאי דאמר ר"מ אטו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נהיגי דמשמע ליה דניעבד קדשים עיקר. משום דבפרשת קדשי כתיב לאו זה ועוד דליגמר שחיט' שחיט' אבל ר"ש סבר דעיקר מצוה בחולין הוא שהוא ברוב. ועוד דכיון דגבי כיסוי הדם כתיב אשר יאכל למימרא דבעי שחיטה ראוייה הכי עדיף לן טפי למיעבד בנין אב וראה רבי דבריו של ר"מ וכו' ור"ש אשר יאכל כתיב. פירוש למימרא דבעינן שחיט' ראוייה לאכילה וא"ת ודילמא האי למעוטי איסורי הנאה דווקא שאינו נאכל אפי' לעכו"ם דהכי דרשינן גבי טומא' אוכלין דכתיב מכל האוכל אשר יאכל

אוכל שאתה ראוי להאכילו לאחרים שמיה אוכל: וי"ל דשאני התם דכתיב מכל האוכל אשר יאכל לרבות איסורי אכילה לטומאה.
למעוטי עוף טמא פי' שאינו ראוי לאכילה מתחלת ברייתו:

דף פה:

ותסברא והאמר ר"מ בן פקועה טעון שחיטה ואפי' בכשרה שנמצא בה' בן ט' חי וא"ת ולוקמי' בבן פקועה שהוא בן שמונה חי או בן ט' מת דמודה ר"מ דבכשרה אינו טעון שחיטה ואשמועינן ר' דאפ"ה בטרפה אין שחיטת אמו מתירה. ואע"ג דלדידיה שחיטה שאינה ראויה שמיה שחיטה וי"ל דאין הכי נמי אלא דניחא ליה למינקט בן ט' חי אליבא דרבנן. דהילכתא כוותייהו וכדמפרש ואזיל. א"נ דלרבותא נקטי' דאפילו בבן ט' חי דאית ליה חיותא באנפי נפשיה ולא מיטרף בטריפת אמו ה"א דכיון דבכשרה לרבנן שחיט מתירתו שאף בטריפה כן כיון דשחיט שאינה ראויה שמה שחיטה קא משמע לן דאפילו בהא אין שחיטתו מתירתו וכל שכן בבן ט' מת או בבן ח' חי שאין לו חיות בפני עצמו וראוי לטרוף כמותה דכיון דלדידהו לא מכשרי לדידיהי נמי לא מכשרי כנ"ל:

פשיטא דאמר ר' יהודה וכו': וא"ת ואמאי לא מייתי לה ממתני' דתנן בפרק המקשה בהדיא מה מצינו בטריפה ששחיטתה מטהרתה מידי נבילה וי"ל משום דאיכא פריכא עליה מתניתין בן ח' יוכיח וכו' והוצרכה לפרש מהא מתניתא דר"י אמר רב ונקט להא.

רבי שמעון מתיר בהנאה פי' דכיון דטריפ' היא ושחיטתה אינה ראויה לא שמה שחיטה ואין בו משום שוחט חולין בעזרה וגבי חולין זביח' כתיב כי ירחק ממך המקום וזבחת.

סד"א כיון דאמר ר"ש מותר בהנאה כלומר דשחיט' שאינה ראוי' לא שמה שחיט' כמאן דקטלי דמי ומידי נבלה לא מטהרה וא"ת ואדמייתי לה מהא דהוי' מתניתי' לייתי ממתני' דקתני באותו ואת בנו וכיסוי הדם דשחיטה שאינ ראוי' לא שמה שחיטה דכיון דכן להוי כמאן דקטלה ומידי נבלה לא מטהרה. וי"ל דהא מתניתא עדיפא טפי דחשיב לה שאינ' שחיט' לענין גופא של בשר להתירו בהנאה מחא"כ בהנהו דמתני' שאין דינו לגופי' של בשר אלא לפוטרו מלכסות או לפוטרו ממלקות על אותו ואת בנו:

וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא. פרש"י ז"ל דדייק לה ממתני' דקתני ר"ש מתיר בהנא' משו' דלא הוי שחיטה ראוי ולא קרינ' בי' וזבחת דאי ס"ל דאיסור חולין בעזרה לאו דאורייתא ואפי' בכשר' וטעמא דאסירי משו' קדשי' בחוץ וכדאיתא לקמן שהרואה ששחטו בפנים כסבור דקדשי' הם וכשאוכלים בחוץ אתי למשרי אכילת קדשים בחוץ וכיון דכן אף בטריפה היה לו ליגזור דלא ליתי למישרי בהנאה קדשים

פסולין בחוץ ובתוספו' הקשו דדילמא קדשים פסולים לא שכיחי ומילתא דלא שכיחי לא גזרו בה לכך פירשו דדייק לה ממאי דמשנינן דסד"א דתהוי כמאן דקטלה ותטמא בנבלה דאם איתא דמדאורייתא שחיטה מעליות' היא ואין בהם שום איסור' היכי הוי ס"ד לומר משום דאסרוה רבנן נימא דתהוי כמאן דקטלה ותיטמא בנבלה ולא תהא שחיט' ראוי' של תורה מטהרת מידי נבלה ונכון הוא.

אא"ב דאורייתא היינו דגזרי' חי אטו בהמה פרש"י ז"ל דלאו בדוקא נקט לישנא דגזרינן דהא במסכת קידושין מוכח דלמ"ד חולין בעזרה דאורייתא אף בחי אמר לה אלא דנקט ליה' משום מאי דבעי' למימר אא"א דרבנן וכו היא גופא גזירה נקט הכא אגב ריהטא לומר דאפילו לא הי' חי' דאורייתא הוה לן למגזר בה אטו בהמה דאיסור דאורייתא ובתו' פירשו דשפיר נקט גזרי' וקאי אמאי דקתני ישרפו דאפי' למ"ד חולין בעזרה דאורייתא אין דנין בשריפה ורבנן הוא דגזרו בה שריפה אטו פסולי המקודשים הילכך גזרו בחי' אטו בהמה כיון דתרווייהו אסורי מדאורייתא ואע"ג דחי לא שייכי במקודשים אלא א"א חולין בעזרה לאו דאורייתא ואפי' בבהמ' וכולהו איסורי' אינו אלא מדרבנן דגזרו משום קדשים בחוץ למה להו להפריז באיסורים למיגזר שריפה אף בחי' דהא גזירה לגזירה היא:

זיל שקל עופא וכחט וכו' וקים ליה דלא מעלי למיעבד הא אלא דם עוף טהור א"כ בעי לאשמועינן דאפילו בעוף טהור שהוא בתורת שחיטה וכיסוי מותר לעשות כן וכדמפרש תלמודא ואזיל.

דף פו.

בכל יום בת קול יוצא כו' גמרא גמירה לה.

אי הכי סיפא נמי כיון דאסרת לשחוט אחריהם אמרי' שחיטה מעליות' היא איכא למידק מי דמי דבשלמא רישא כי אמרינן ליה שלא יכסה שב ואל תעשה הוא וחזי למימר הכי כדי שלא יבוא לעבור בלאו דנבלה אבל סיפא היכא שרינן ליה לשחוט אחריהם לאחותי' נפשי' לספק לאו דלא תשחטו ביום א' בקום עשה ומשום גזירה דלאו דנבלה ומאי אולמא דהאי לאו מהאי לאו. וי"ל קס"ד דמסתמא רוב מעשיהן מקולקלין אלא דחיישינן לחומרא בעלמא וכיון דכן ליכא לאו דלא תשחטו ביום אחד: גר' רש"י ז"ל שוחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר ומהדרינן סיפא נמי בא לימלך מאי איכא למימר וה"פ בא לימלך בבית דין אם הוא חייב לכסות ואמרי' לי שיכסה מא"ל דהא ליכא הכא טעמא דלנקר חצירו ומהדרינן סיפא נמי כי אמרי' ליה

שלא ישחוט אחריהם הא ליכא טעמא דבשר הוא דלא צריך ויש גורסים ולטעמיך סיפא נמי וכו' והכל דרך אחד:

הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים פי' ומהאי טעמא נמי שרי לשחוט אחריהם דשחיטתם לאו שחיטה היא וא"ת מ"מ הא איכא מיעוטא דמעשיהם מתוקנים ור"מ חייש בכל דוכתי למיעוטא לחומרא יש מתרצים דלאו דוקא רוב מצומצם אלא קרוב לכל וכאותה שאמרו רוב עכו"ם פרוצים בעריות ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דלא אשתאר אלא מיעוטא דמיעוטא דלא חייש לה ר"מ והנכון דהכא איכ' חזקה דבהמה דאיסורא דמסייע ליה לרובא וה"ל אידך מיעוטא דמעוטא והיינו דפרכי' מאי ארי' רוב מעשיה מקולקלים כיון דסוף סוף טעמ' נמי משום חזקה והא לר"מ אפי' במיעוט וחזקה נמי איתרע ליה רובא וחשיב כמאן דליתא וכדמייתא סייעתא מהא דחילוק דקס"ד דכיון דספק טמא ברשות היחיד הוא דספיקו טמא ואלו ר"מ מטהר לגמרי על כרחין היינו משום דאוקים מיעוט תינוקת שאין מטפחין בהדי חזקות דמסייע ליה ואיתרע ליה רובא כמאן דליתא דאי דיינינן ליה בפלגא ופלגא ספק טומאה ברשות היחיד היא וספיקו טמא.

ופרקינן אם אמרו ספק טמא לטהר יאמרו ספק איסור להתיר כלומר דלעולם בפלגא ופלגא הוא ומספיקא מטהרין ליה ר"מ וטעמא משום דהוי דבר שאין בו דעת לשאול דספיקו טהור ורבנן דמטמאין היינו דתולין כדאי במס' נדה ובפ' בתרא דקידושין מפרש שעשו אותו כדבר שיש בו דעת לשאול לחוש לו להחמיר והקשה ה"ר שמואל וורדוס ז"ל לרבנן מאי סבירא להו בחש"ו אי רוב מעשיה' מקולקלים יהי' מותר לשחוט אחריהם דהא אינהו לא חיישי למיעוטא וא"נ סבירא להו דפלגא מקולקלי ופלגא מתוקני' כיון דאיכ' חזק ה"ל כאילו רובם מקולקלי' ויהא מותר לשחוט אחריה' דמאי חומרא שייך הכא היכא דאיכא רובא דהא לא עבדי' הכי בשום דוכתי ותי' דפלגא ופלגא ליכא למימר דבהא ודאי א"א לצמצם אלא רובם מקולקלים או רובם מתוקנים וחיישי' הכא לחומרא לאסו' שחיטתו והכא לחומרא לאסור לשחוט אחריהן ומשום דמסתבר טפי לומר דרובן מקולקלי נקיטי דמאי דחיישי' לשחוט אחרייהן לחומרא בעלמא.

תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו וכו' רש"י ז"ל מפרש דתנוק ודאי נגע כיון דבצק בידו אלא דמספק' לן מיהו אם הוא טמא מפני שהוא מטפח באשפות שיש בהן נבלות ושקצים ורבנן מטמאין מפני שרוב התינוק' מטפחין שם וטמאים ור"מ מטהר משום מיעוט שאין מטפחין וטהורין וחזקת טהרה דעיסה ואינו מחוור דאי ודאי נגע הא ליכא חזקת טהרה דעיסה כדמוכח בפ' המפלת גבי שלי' בבית הבית טמא וכדפרש"י התם ועוד דבצק שבידו אינו ראיה דודאי נגע דדילמא טהור נתן בידו וכדתניא בתוספתי

גבי תינוק שעומד בצד בית הקברות ושושנים בידו וא"א לשושנים אלא ממקו' טומאה טהור שאני אומר אדם טהור נטל ונתן לו ועוד שלשון מטפח לא שייך אלא בדבר של אוכל ומשקה לכך הנכון דהכא בתינוק שהוא ודאי טמא א"כ דסתמ' טמא מדרס דאמר בתוספתא לפי שנשים נדוד מגפפות אותו ואין הספק כאן אלא אם כגע בעיסה אם לאו לפי' שרוב תינוקת מטפחין בעיס' ומיעוט אין מטפחין בה ור' מאיר אזיל בתר מיעוטא וחזקת עיסה ורבנן חיישי לרובא והא דקתני ובצק בידו משום כחו של ר"מ היא דאפי' בהא מטהר דתלינן דאדם טהור נתן לו אבל לרבנן בלאו הכי נמי תולין משום רובא. והכא תניא בתוספתא דטהרות שנמצא עומד בצד קופה של בצק או בצד חביות של משקין ר"מ מטהר וחכמים מטמאין לפי שדרך תינוקות לטפח ע"כ וזהו ראי' לפי' זה וכן פר"ת ז"ל וכן הארכתי במס' נדה ומס' קידושין בס"ד.

דף פו:

הא דתנן ר"י אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ושחט את העוף אמרו עלה א"ר חנינא מודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת פי' רש"י ז"ל שאין צריך לברן באחרון על השחיטה ויש שסוברין לדקדק בדעת רש"י ז"ל כי על הכסוי האחרון חוזר ומברך והמחוו' שבטעמים שנתנו לסברא זו דבשלמא בברכת שחיטה כיון דכששחט ראשון גם האחרון הי' לפניו וחל ברכה של ראשון על שניהם ואין הכיסוי שביניהם הפסק כיון דאפשר דשחט בחדא ידא ומכסה בחדא כדמפר' ואזיל אבל לענין ברכת כיסוי כיון דכי כיסה דם הראשון ומברך עליו עדיין אין דמו של אחרון בעולם לא חייל עליה ברכה דראשון והוי שחיט דבנתיים הפסק' אע"ג דאפשר דשחיט בחד ידו ומכסה בחד ידו אבל ר"ת ז"ל פי דבין בברכת שחיטה ובין בברכת כיסוי קאמר ר"ח דדי' בברכה אחת ונראה שאף רש"י ז"ל כך הוא סובר ולא נקט שפירושו ברכת שחיטה אלא משו' דר"י לא איירי במתניתין אלא בשחיטת האחרון ולא בכסויו ויש למדין מכאן מדר"י לרבנן דהלכתא כוותיהו שהשוחט על דעת לשחוט חיה אחת או עוף אחד בלבד וקודם שכיסה הביאו עוד עוף אחד או חיה לשחוט דהשתא אף לרבנן צריך לחזור ולברך על האחרון לפי שהוא נמלך חייב לכסות בתחילה ואח"כ ישחוט דהא לר"י עושה כן בין חיה ועוף לפי שכל אחד חלק לעצמו ואעפ"י שאינו צריך לחזור ולברך כ"ש בזו שצריך לחזור ולברך שיש לו לפסוק ולכסותו בתחילה ואחר כך לשחוט ואין זו ראיה דההיא דר"י שני היא לפי שהן שתי מצות כדנפקא לן מקרא מה שאין כן בזו לרבנן שהכל מצוה אחת אלא שהמלאכה קובעת ברכ' ואעפ"י כן טוב לעשות כן לכתחילה ודעת מורי הרב ז"ל דטבח

הקבוע לשחוט והביאו לו לשחוט בעוד שעוסק בשחיטתו אין דינו כנמלך ואינו חוזר ומברך דדעתיה אהכי ואסור לשוח בין ברכה לשחיטה כדין כל ברכת המצות אלא בדבר שהוא צורך שחיטה כדרך שאמרו בטול ברוך בפ' כיצד מברכי' אבל אחר שהתחיל לשחוט מותר לו לשוח בנתיים ולא הוי הפסק כשם שאין שיחה מפסקת באמצע אכילה לברכת הנהנין ולא דמי לשוח בין תפלה לתפלה דהתם לפי שהם כשתי מצות ולא כדברי בעל ה"ג ז"ל ומי שדעתו לשחוט בהמות הרבה וברך והתחיל ושחט ובא חבירו לסייעו דעת מורי הרב ז"ל שאין האחרון צריך לברך דברכתו של ראשון פטרם וכדכתיבנא לענין ברכת בדיקת החמץ בפ"ק דפסחים בס"ד.

כיון דאמרינהו הב ונברך איתסר לן למשתי נראה מפשוטו דאיתסר להו למישתי כלל ואפילו בברכה קאמר ועוד מנא ידע רב ייבא דבלא ברכה בעי למישתיי עד דלימא להו הכי ומיהו קשה דהא קיי"ל דאפי' גמר וסלק לא מיתסר באכילה ושתייה בברכה עד שיטול ידיו לברכה כדאית בפרק כיצד מברכין וי"ל דהתם בשאכל דבר מזוהם שחייש שחייב בנטילת ידים לברכה וכל שלא נטל לא חזי לברך ומ"ה לא מצי קבע' נפשיה לברכה עד דמשי והכא כשלא אכל דבר מזוהם ולא דבר שיש בו מלח סדומית שאין טעון נטילת ידים לברכה דכיון שכן כי אמרי' הב ונברך עומד במקום נטילת ידים ורש"י ז"ל וריא"ף ז"ל פירש איתסר להו למשתי בלא ברכה ולדבריהם י"ל שהזכירם ומזרזם היה בתחילה ואין מזרזין אלא למזורז וכבר הארכתי בזה בפרק ערבי פסחים בס"ד:

דף פז.

הכי השתא התם משתה וברוכי בהדי הדדי לא אפשר פי' ולפיכך ברכת מזון שבנתיים הוי הפסק וצרך לברך בזה בורא פרי הגפן אחרי והוא הדין לאומר הב ונברך שנזדמן לברכה ויש למדין מכאן למי שקם באמצע סעודה להתפלל שיש לו לחזור ולברך ברכת הנהנין כיון דמיכל ומשתי ונצלויי בהדי הדדי לא אפשר וכן למד מכאן ריא"ף ז"ל לענין כוסות של פסח לומר בורא פרי הגפן על כל אחד ואחד כמו שכתיב שם בהלכותיו וכן דעת הגאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל אבל שני רבותי ז"ל הסכימו לדברי האומריה מגדולי רבותי האחרוני' ז"ל שלא אמרו כאן לענין ברכת המזון שהוא גמר מעשה ראשון וכיון דלא אפשר למישתי ולברוכי כחדא הוי הפסקה ובברכת שחיטה וכיסוי אע"ג דכיסוי גמר מעש' לא הוי הפסק משום דאפשר למישחט וכיסוי בחדא אבל דבר שאינו גמר מעשה ראשון פשיטא דלא הוי הפסק ואינו קובע ברכה ולכן זה שהתפלל באמצע סעודה אינו חוזר ומברך ולענין ארבעה כוסות אין לברך אלא על כוס ראשון וכוס ברכת המזון

וכן עיקר וכבר הארכתי בזה במקומו בס"ד וגם בהלכות סדר האגדה בס"ד ולדברי הכל כל שקם לשוח באמצע סעודה עם חבירו אע"פ שהפליג אינו חוזר ומברך דדבר של רשות אינו הפסק ולענין ברכת הכיסוי נהגו לברך על כיסוי הדם וטעם זה לפי שאין ברכה זו קבוע עליו בלחוד כי מצוה זו על כל ישראל וכדרך שאמרו על ביעור חמץ כפי הכלל שכתבחי שם בס"ד אבל מה שכתב בהלכות גדולות שמכסה ואח"כ מברך ולפיכך היה בעל כמו על הטבילה ועל נטילת לולב זה אינו דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה כדאיתא בפ"ק דפסחים ולמה תצא זו מן הכלל כיון שלא הוציאה בתלמוד הילכך מברך ואח"כ מכסה.

שפיל לסיפא דקרא ה' צבאות שמ' מכאן אומר רבי אליהו ז"ל מפריז שתקנו בסוף ברכת מעריב ערבים לומר סמוך לחתימה ה' צבאות שמו ואין (נראה דצ"ל ואח"כ עיין תר"י ברכות די"א ע"ב) אומרים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד כדכתיבנא בדוכתיה בס"ד יתיב רבי בתענית' תלתא יומין פי' בתוס' לפי שר' היה גדול ישראל והוא אינו יכול לומר להם אלא דברי דחיות כענין ענה כסיל כאולתו ואם סבורים שאינו מנצחם כהוגן יהא חלול התורה:

כוס של ברכה אתה שותה פירש"י ז"ל כי לא על השתי' היה מקפיד אלא שלא יצטרף עמהם בברכה ולא יענה אמן שהוא כמברך וזהו שלמדו מכאן דשכר ברכה עשרה זהובים ומכאן דן ר"ת ז"ל באחד שקראוהו לקרוא בתורה ועמד אחר במקומו שאין לו לשלם כלום דכיון שחבירו עמד שם ועונה אמן הרי הוא כמברך וכן דין במי שהי' מזומן לימול ובא חבירו ומל ועוד נתן הר"ר פטר ז"ל טעם אחר דקריאה בתורה מצוה מוטלת על כולם ואין לאחד לקרוא יותר מחבירו.

ואסקינא דשכר ברכה עשרה זהו' ואפילו ברכה דרבנן דהא ברכת הטוב והמטיב דרבנן היא ושכר מצוה נמי בלא ברכ' עשרה זהובים כדאמרינן בבבא קמא פרק החובל (בבא קמא דף צ"א ע"ב) גבי אילן העומד ליקצץ וכולן שכרן י' זהובים וכי איכא מצוה וברכה כחדא חשיב' ושכר שתיהן עשרה זהובים. דאי לא כוס של ברכה שוה חמשים וכל זה אינו דנין בחוצה לארץ דמילתא דלית ביה חסרון כיס הוא וכדמוכח בפר' החובל ואין דיננו בזה אלא להיכא דתפס ולזה הוא שהביאה הרי"ף ז"ל מ"ר ז"ל:

ומאי שנה מהשב דאמר מר השב אפי מאה פעמים פי' דליכא למימר דשאני התם דכתיב השב תשיבם דהא תשיבם לדרשא אחרית' אתא ומהשב בלחוד נפקא אפי ק' פעמים כדאיתא בפ אלו מציאות וכדפי' רש"י ז"ל.

לא שנו אלא שחזר ונתגלה פי' בעוד שרישומו ניכר וכי חזר ונתגלה מאי הוי נימא הואיל ואידחי אידחי פי' כיון דאמרת דכי לא נתגלה פטור כי חזר ונתגלה מאי הוי אבל לדידי אע"פ שלא נתגלה חייב לכסות ומקשה לומר דהוא הדין דאע"ג דלא נתגלה שיהא חייב לכסות דלא עדיף כסהו הרוח מהיכי דנבלע דם בקרקע שחייב לכסות.
אמר רבי זירא ההוא שרישומו ניכר פי' דההיא שלא נבלע לגמרי אלא שהיה רישומן ניכר וכן הילכתא.

דף פז:

לא שנו אלא שנפל מים לתוך דם אבל דם לתוך מים ראשון ראשון בטיל דאף על גב דאיכא בסוף מראות דם פסול לזריקה ואינו חוזר וניער דהואיל ונדחה מתחילתו כשלא הי' מראה דם נדחה לעולם מה שאין כן באיסורין שחוזר וניער ולא אמרינן דהואיל ונדחה מתחילתו בשלא היה כשיעור נדחה כדאמרינן בסוף מס' ע"א. ואמרינן דלענין כיסוי אינו כן לפי שאין דיחוי אצל מצות ולאיסורן דמי'. ואיכא דקשיא ליה לר"י דהא כדם לתוך מים הוא כשעירה מדם השעיר לדם הפר ולא אמרי' ראשון ראשון בטיל. ותירצו כשהיה מערה מספל דדמי' לצרצר גדול. ואין צריך לזה דאנן לא אמרינן אלא בדם ומים שיש לו ביטול. ודכוותי' לרבנן במין במינו אבל במין במינו לר"י דאין ביטול ואוסר במשהו לא שייך לומר ראשון ראשון בטיל.
והוא דאיכא כזית פרש"י ז"ל כזית דם גמור. ויפה כיון דאי בדם עם גשמים פשיטא דהא אפי' דם גמור כזית בעי. וא"ת ואי בשיש באדמומי' כזית מאי רבותי דהאי דם. וי"ל דאע"ג דמעורב בדם צלול ולבן הרבה עד דהוי כזית ביותר מאכילת פרס חייב. דכיון דכולו חד דם הוא לא מיבטל כאיסורא בעלמא.

דף פח.

במאי קמפלוגי ת"ק סבר דמו כל דמו ור"י סבר דמו ואפי' ורשב"ג סבר דמו המיוחד פירש לפום פשטא שלש מחלוקת בדבר ור"י חולק הוא עם ת"ק ואין הלכה אלא לת"ק וכן פסק ר"י ז"ל אבלהרי"ף ז"ל פסק כר"י וטעם דבריו משום דהא קי"ל דכל מקום שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים דאפי' למ"ד במה לחלוק אימתי לפרש ואפי' בבריית' קאמר דלהא לא אמר' במשנתינו ועוד דאף במשנתינו קתני אימתי והא דאמרינן הכא ת"ק סבר היינו דלפום פשטא סבר הכא פירושו דמתני' עד שבא ר"י ופי' ואפשר

דרשב"ג נמי מפרש הוא אלא שחולק עם ר"י בפי ת"ק והלכה כר"י כדקתני במתני' וזהו הפסק הנכון ובמהדורא קמא הארכתי בזה יותר בס"ד.
מתני' במה מכסין וכו' בסיד בחרסית פ"ה חרסית שחיקת חרסי: ולא נהירא דבמתני חצי לה תרווייהו. לכך הנכון דחרסית מין סיד הוא שעושין מן חרסים.
כלל אמר רשב"ג וכו' עיקר הפירוש דלכ"ע רשב"ג לפרש דברי חכמי' בא וליתן כללא למילתייהו דאין מכסין בדבר שאינו נקרא עפר ממש עד שיהא לו טבעו של עפר שיהא מגדל צמחים ולאפוקי דבר גם שאינו מתערב עם הדם כגון כלי ומגופה ולאפוקי שחיקת כלי מתכות שאינו מגדל צמחים וכיוצא בו ומיהו כל שהוא נקרא עפר והוא דבר מתערב אע"פ שאינו מגדל צמחים מכסין בו, והיינו דמכסין בעפרות זהב כדאי' בגמ'. והא דקתני בברייתי' שמפסין בשחיקת אבנים ובנעורת פשתן איכא מאן דמפרש דפליג אדרשב"ג וסבירא ליה דכל דבר דק שיצא מן הקרקע כמות שהוא מכסין ואע"ג שאינו מגדל צמחים ולאפוקי דבר גם וסובין וקמח ומורסן שהם עצמן לא יצאו מן הקרקע ואיכא מאן דמפרש דתני ברא לא פליג. וסבירא לי' דשחיקת אבנים מגדל צמחים הוא וזה יותר נכון:
גמרא ושחיקת אבנים ושחיקת חרסים כבר פירשנהו דהנהו מגדלי צמחים נינהו אלא שקדמת שלף יבש וכדאמרי' בפ' מרובה גבי חרסי' דלית בי' הנאה לומר שהטרחה יותר על השוכר וכן פי ר"ת ז"ל.

דף פח:

כלל הצריך לפרט הוא פרש"י ז"ל באלו וכסהו יש בו שני ענייני' כסוין האחד כיסוי בדבר שאינו מתערב כלל כגון דף וכלי וכיוצא בו והשני כיסוי בדבר המתערב וכי אמרי' כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט כשהפרטים מסגנון א' אבל כאן שכולו הכסוי שני ענייני' חלוקי' לא בא הפרט של עפר אלא למיעוט כיסוי שאינו מתערב בעפר אבל במינו עפר כיסוי דבר המתעכב לא מיעוט כלום ור"ת ז"ל הקשה דסוף סוף הכל ענין כיסוי וכלל גמור הוא והעפר פרט לכך פר"ת ז"ל דצריך לפרט דאמרי' היינו משום וכסהו לא משמע אלא למעלה ובא עפר ללמד שצריך כיסוי גם מלמטה וכדאית' בריש פרקין ודברי רש"י ז"ל נכונים יותר.
אין מכסין בו אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח פי' שמצמיח לכתחלה ולא דמי למגדל צמחי' שאמרו במשנתינו ובברייתא דהתם שמגדל דבר הזרוע כבד ומשום דפליג אמתני' ומתניתא אמר רבא דהא בורכא.

אמר רב נחמן אנא אמריתה ניהלי' ומהא מתניתא דקתני שאם היה מהלך במדבר שורף טליתו ואי סגי' לי' בשחיקת חרסים למה שורף טליתו ישחק אבנים ויכס' אלא סגי לה בהכי ור"נ בר יצחק הוה גמיר דהא מתנית' עיקר וזו שיטת רש"י ז"ל והתוספות ואנן כמתני' קי"ל.

עפר סתמא לא איקרי הקשה ר"ת ז"ל מהא דתנן בפ"ק די"ט ושוין ב"ש וב"ה שאם שחטו שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא אלמא מודה ב"ש דאפר ראוי לכסות בו ותי' דהתם באפר עצים והכא באפר אוכלין ואפר עצים איקרי עפר סתם כדכתיב וישרף אותו בנחל קדרון וידק לעפר א"נ דהתם מוכן לכסות בו רוק או צואה קאמר ועוד דהא אמרינן התם דה"ק ואפר כירה מוכן הוא ואיכא למימר דאדב"ה בלחוד קאי.

ונקרא פיסולי' פרש"י ז"ל שחיקת הרחיים והקשו בתוס' דהיינו שחיקת אבנים דתני בברייתא דלעיל ומה הוסיפו בזה לכך פירשו שהוא רקב העצים הנקרא קירא בלע"ז ולגנותו לאבודת כוכבי' נקט פסולים:

דף פט.

מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים וכו' הא דאוריך כולי האי לומר שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע הוה ליה לומר שהתכלת דומה לרקיע נראה הטעם לפי שאין תכלת דומה לרקיע ממש אלא שעל ידי שהתכלת דומה לים קצת והים דומה לרקיע קצת נראה שהתכלת דומה לרקיע ויש שפרשו בדרך מדרש כי זה לרמוז ע"י התכלת שדומה לים לזכור נסים שעשה לנו הקב"ה על הים וע"י מה שדומה לרקיע לזכור מה שהרכין ז' רקיעים כשירד לסיני לתת לנו התורה.

מאי לאו אם תקע לא יצא כלומר מאי לא יתקע אינו בתורת תקיעה ואפשר דאמתני' דלקמן סמיך דקתני הכי בהדיא וכדפריך בסוף ופריק אם לא תקע יצא וא"ת מ"מ תקשי דלכתחלה לא יתקע ור' זירא אמר שמכס' בו לכתחילה י"ל דשאני התם דמאיס לרצות בו לגבוה וכן פירש רש"י ז"ל.

אמר רב אשי הכי השתא שיעוריה בעינן ועבוד' כוכבים מיכת' שיעורא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי אבל אשרה דא"י דאית לי' ביטול לא חשיבא דקיימא לשריפה ולא מיכתת שיעור' ואם נטל יצא בדיעבד והכי איתא בהדיא בפרק לולב הגזול והשתא לא הדר רב אשי ממאי דשנינן לעיל אם תקע ואם נטל יצא דאתי' באשירה דא"י ולומר משום איסורי הנאה ליכא דמצות לאו ליהנות ניתנו וכדרבא והיינו דנקט רב אשי לשון הכי

השתא כלומר דהא לא דמיא לדרבא דהכא טעמא אחרינא הוא ומשום דמיכתת, סליק פרק כיסוי הדם.

דף פט:

פרק גיד הנשה

מתני' ואין הטבחים נאמנים עליו פי' דקסבר דבעי חטיטה והם אינן מחטטין אותו וחכמים אומרים נאמנים עליו דסברי דלא בעי חטיטה כרבי יהודה.

גמ' מוקדשין פשיטא וכ"ת קסבר תנא דמתני' יש בגידים בנותן טעם ואתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד פי' דאי ס"ל אין בגידים בנותן טעם נהי דחייבה עליו תורה באיסור גיד הנשה מ"מ לא חייל עליה איסור מוקדשין דעץ בעלמא הוה אבל השתא דיש בגידין בנותן טעם חשיב כבשר למיחל עלי' איסור מוקדשין ואע"ג דאין איסור חל על איסור הכא חייל או ע"י איסור כולל דמיגו דחייל אבשר חייל אגיד או ע"י איסור מוסיף דמיגו דאיתסר בהנאה חייל עליה איסור אכילה דס"ל דגיד הנשה מותר בהנאה.

האי מוקדשין נוהגין בגיד מבעיא ליה פי' לאשמעינן האי דינא.

במוקדשין איסור מוקדשין ליכא. פי' וה"ק גיד הנשה נוהג לבדו במוקדשין ודומיא דחולין דלית ביה אלא איסור גיד.

והתנן ירך שנתבשלה בה גיד הנשה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה ודילמא התם משום שמנו של גיד שיש בו בנ"ט וכר"מ דאמר שמנו אסור יש מתרצים דכיון דאין איסור שמנו של גיד אלא מדרבנן גזירה משום גיד עצמו הא ודאי לא חמיר מיניה ואם איתא דאין גיד אוסר תערובתו לפי שאין בו בנ"ט אף שמנו לא יאסור תערובתו שלא יהי' טפל חמר מן העיקר ואין זה נכון דהא אנן קיי"ל דאין בגידין בנ"ט כדאית' לקמן בפרקי'. וק"ל נמי דג"ה בששים והיינו משום שמנו כדאיתא לקמן בפרקי' וכן בדין דכיון דהוא אסור טעמי נמי אסור ככל האסורים כיון שיש בו בנ"ט דשאני גיד דלא יהיב טעמא אבל הנכון בעיקר קושיין דאם איתי' דגיד הנשה בעצמו אינו אוסר בנ"ט לא הוי פסיק ותני גיד הנשה סתם משום שמנו ולקרוא את האיסור בלשון מותר ואע"ג דמתני' דלקמן דקתני העצמות והגידים ישרפו בששה עשר אוקמינא בחדא אוקימתא משו' שמנו של גיד התת תני לה אגב עצמות ותו דהתם ליכא למטעי אבל הכא איכא למיטעי דיש בגידים בנ"ט.

איסור גיד ואיסור מוקדשי' בהדי הדדי קאתו פי' דהשתא שפיר דמי למתני נוהג במוקדשין שנוהג עמה ביחד והאי אוקימתא דלא כר' אושעי' דאמר לקמן מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור"מ לשיטתו אבל בבן חיובן ט' מת לדברי הכל חלבו וגידו

מותרין וא"כ לא חייל איסור גיד עד שיהא בן ט' ואיסור מוקדשין חייל לאלתר ובדין הוא דמצינו למיפרך אהא אוקמיתא מדר' אושעי' אלא דעדיפא מינה פרכי' עלה ממתני' עד דעבידנא אוקימתא אחריתי.

ומי מצי' מוקמת לה בשליל פי' ומי מצית לאוקמי טעמא דמחני' משום שליל.

לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין פי' דגידי' שלו לא חשיבי אלא כבשר בעלמא ומסתמא אין כזית בשר בכולן ואפ"ה מטמ' משום כולו והתם בדוכתי' פרכי' על האבר מגלח על כולו לא כ"ש ואמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין פי' דמשום אבר ליכא שאין אבר עד דאיכא גידים בשר ועצמות כדאיתא בפירקן ומטמ' משום כולו והכא נקטי' לישנא לולא דמתרץ כולה מתני' והכא איתא בירושלמי חד סב שאל את ר' על כזית מגלח על כולו לא כ"ש אמר לו להביא את הנפל שאין בו כזית חזר ושאל על אבר מגלח על כולו לא כ"ש אמר לו להביא את הנפל שלא נתקשרו איבריו בגידי' ע"כ מ"מ שמעינן מיניה דאיסור מוקדשין קדים דהא אין חשוב גיד עד שמתקשה ומתקשרי' איבריו בגידים:

דף צ.

שכן איסורו נוהג בבני נח פירוש לא בכל בני נח דהא לא כתיב אלא לא יאכלו בני ישראל ותדע דהא אמרינן דהא רבי יהודה היא ואלו בפרק ארבע מיתות אמרינן כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח ואין לנו אלא גיד הנשה ואליבא דר"י דאמר לבני נח נאמרה אלא ה"פ שכן איסורו נוהג בנו אפי' כשהיינו בני נח דהיינו קודם מתן תורה וקס"ד דמהאי טעמא חמיר למיחל על איסור מוקדשי' דאע"ג דליכא לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ופרכי' דאימור דשמעית ליה לר"י דחייל בטמאה מהאי טעמא כיון דטמאה ליכא אלא איסור לאו גרידא כלאו דגיד הנשה אבל דליחול מהאי טעמא על איסור מוקדשין דיש בו כרת וחמור מאיסור דגיד הנשה מי שמעית ליה.

אלא הכי במבכרת עסקינן פי' והני ולדות קדשים דאמרינן בכור הוא דאין קדושתו אלא מרחם כשיוצא לאויר העולם וס"ל דאינו נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור מוקדשים בהדי הדדי אתי' מרחם ולהכי קתני גיד הנשה נוהג במוקדשין שנוהג עמו ביחד דאתיא כאחת. ואביי אמר לעולם בוולדות קדשים בעלמא וקסבר בהוייתן קדושים כשיוצאים מרחם ואינו נוהג בשליל ואתיא תרווייהו בהדדי וכדאמרי' ולשון בהווייתן משום דאמרינן התם רק קדשך אלו קדשי' ממש אשר יהיו לך אלו הולדות.

ולא פליגי כאן להלקותו כא' להעלותו פי' שאם אכלו לוקה עליו והיינו דקתני נוהג אבל אם רצה להעלותו על המזבח במחובר מעליהו והיינו דקתני אינו נוהג. ואיכא דגריס כאן פי' לחלצו כאן להעלותו שאם רצה לחלצו ולהעלותו אינו חוצצו והיינו דקתני נוהג ואם רצה לעלותו במחובר מעלהו ואינו נוהג.

רב נחמן בר יצחק אומר לחלצו פליגי פי' אם צריך לחלצו ולהעלותו ויש גורסין להעלות פליגי פי' להעלותו במחובר וכדמפרש ואזיל דתני' והקטיר הכהן את הכל וגו' לא הוה צריך לאתויי הא מתניתי' אלא אידך מתני' דאיפליגו בה אלא דבעי לפרושי לן אגב אורחי' דהא מתניתא קמייתא רבי היא וכדמוכח ואזיל.

לרבות העצמות והגידי' פי' גידים דהתירא דהא לרבנן גידי' דאסורי אסורי' להעלות כדאיתא לקמן וכן פרש"י ז"ל:

דף צ:

ורבי מידי דהוה אחלב ודם פי' וכי כתיב ממשקה ישראל לאיסורין דעלמא שהם בכל הקרבן.

אמר רב הונא כו' מיתבי וכו' ולא אמרי' תנאי היא משום דלא איפלגי בה בהדיא אלא מכללא נפקא כדאיתא לעיל גיד הנשה של שלמים חולצו לאמה קשי' לי לרש"י ז"ל שלמים למה להו אמה דהא נאכלין בכל העיר ואף חזה ושוק הניתן לכהנים שהמורם מהם כיוצא בהם וגורס גיד הנשה של חטאת ואשם א"נ שכיון שניתן לכהנים ורוב אכילתן בעזרה:

ושלש מאות כהנים מטבילין אותה איכא דקשיא ליה דהא אמרי' בפ"ק די"ט מפני מה אמרו וילון טמא כפי שהשמש מתחמם כנגדו והכא שאין מתחממין בו למה טמאה ויש מפרשים דראוי להטביל קתני דהא גוזמא נקט ויש גורס שם מפני מה אמרו וילון אסור כלומר משום כלאים:

דף צא.

רב אשי אמר לא נצרכה אלא לשמנו של גיד דתניא וכו'. פירוש דכיון דאסור מדרבנן לא מצי אכיל ליה וכיון דשרי מדאורייתא באכילה איתא בבל תותירו ולא מצי למשריי' והא דרב אשי לפי' רש"י זכרונו לברכה שפסק לקמן דאף לר"י איכא איסורא ממנהג קדושי' בשמנו של גיד באותו שעל השופי מיהת אתיא הא אפילו לר"י וכרב חסדא דאמר לא

נצרכה אלא לגיד הנשה ואליבא דר"י: אבל לפי' התו' שכתבו לקמן דלר"י ליכא שום מנהג קדושים בשמנו של גיד כלל אתיא מתניתין כר"מ דוקא ולא קיימא דרב חסדא.
מדקתני משתי בהמות פשיטא דתרווייהו לאיסורי כלומר ושניהם מן הימין או מן השמאל ולר"י איצטריך פי' דלרבנן אפי' בבהמה אחת משכחת תרווייהו לאיסורא וש"מ מפשט פשיט ליה לר"י הי' מינייהו מיתסר דאי לא פשיטא ליה אמאי לוקה כלל דלמא לא מתסר גיד הנשה שבצד זה ואפי' כהתראת ספק אין כאן דדילמא לא עביד איסורא כלל אלא ודאי ש"מ ואמרי' אי פשיטא ליה אמאי ארבעים ותו לא פי' הא ודאי על כורחין פשיטא ליה וכדאמר אלא הכא קא שמעינן דאי נמי פשיטא ליה אכתי קשה ממתני' אמאי ארבעים ותו לא דהא מדאמרינן רבנן סופג שמוני' מכלל דבשתי התראות אכלינהו. והכן טול גיד הנשה כמאן דאמר לבני נח נאסר וא"ת ודילמא לא נאסר אלא שהם נהגו בו בעצמן כדרך שנהגו בשחיט' דקאמר פרע להם בית השחיטה וי"ל דמאי בית השחיט' דקאמרי בית הנחירה דנחירתן זו היא שחיטתן א"נ דשאני הכא דכתיב והכן משמע משורת הדין.

דף צב.

אופנים אמרו ליה פירש"י ז"ל שהם למעלה מן המלאכים והחיות שאומרים קדוש קדוש קדוש. ותימא דהא משמע מן המקראות שהחיות במעלה גדולה יותר כדכתיב כי רוח החיות באופנים. ויש מתרצים דתרי מיני אופני' הם. והנכון דלאופני' שהם קרובי' לארץ לא קפדי עלייהו כולי האי כי הם כעבד לפני המלך. אבל ישראל במעלות חיות הקודש הם אצל הקדוש ברוך הוא כשרים בפני המלך ואפ"ה יש להן רשות יותר מהן:

דף צב:

מאי דבעינן אית לי' לעוף ועגיל או לבהמה ולא עגיל דבתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן וסלקא בתיקו קשיא ליה לרבנן ז"ל דהא גבי תפילין אמרינן דבתר דידי' אזלינן דאמרינן אטר מניח בשמאלו שהוא ימין כל אדם ותירצו דשאני התם דכתיב ידכה ודרשי' יד כהה שלו ולא תליא מילחא בימין או בשמאל. וע"ז הדרך אמרו גבי חליצה דבעי רגל ימין מן התורה דילפינן רגל רגל ממצורע שאם הוא אטר אין לומר שיחלוץ בימינו שהוא שמאל של כל אדם וניזל בתר דידיה כדאמר גבי תפילין דשאני תפילין דכתיב ידכה יד כהה. אבל עדיין נחלקו בו בתוספת דאיכא מאן דאמר שיחלוץ בשתיהם ועולה לו חליצה ממה נפשך. איכא מאן דאמר דדילמא אטר אין לו רגל ימין כלל והביאו

ראיה מדברי רש"י ז"ל במסכת בכורות דאמרי' לענין מומי כהן אטר בין ביד בין ברגל פסול פי' רש"י ז"ל דפסול לפי שאין לו ימין: וי"א דכהן אטר שהוא פסול לאו משום דבעינן עבודה בימין האי לית ליה ימין אלא משום מום וכדתנן התם בבכורות השולט בשתי ידיו ר' פוסל וחכמי' מכשירין ואמרינן עלה דרבנן סברי בריותא הוא ור"מ סובר חלישותא הוא וקשיא ליה לרבינו הרמב"ן ז"ל על דחי זו דא"ר בהא מתניתין דבכורות ליתנהו לאטר גבי מומין ולימא אטר ופסול לדברי הכל אלא ודאי אינו נפסל אלא מפני שאין לו ימין כדברי רש"י ז"ל ומעתה לא יחלוץ כלל ומיהו מייבמה ולא אמרינן בהא כל שאינה עולה לחליצה אינה עולה לייבום. מידי דהוה אאלם ונקטעה רגלו שאף על פי שאין חולצין מייבמין:

אמר שמואל חלבו מותר לדברי הכל פי' דהא דקתני במתני' חלבו מותר דברי הכל היא ולאו לר"י בלחוד. ואמרינן חלב דמאי אילימא חלבו לשליל והא מפלג פליגי דתניא וכו'. ואם תאמר והא בלא"ה נמי תקשה לן דאמאי מודה בחלבו של שליל טפי מגידיו דאיפלגו בה במתניתין דאי בהמה מעליא חשיב תרווייהו לאסורי ואי לאו תרווייהו שרי. וי"ל דשאני חלב דלאו חלב הוא משום דאימעט מקרבן כדאמרינן בפרק המקשה לילד מה חלב ושתי כליות מוציא מכלל שליל אף כל מוציא מכלל שליל.

ואמר ר' אושעיא אמר רבי אליעזר מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו. וא"ת ולמאי איצטרך למינקט הא דר' אושעיא אי משום דהוה אמרינן דחלבו דמתניתין היינו חלבו דגיד הנשה השתא נמי נימא הכי וי"ל דאי אגיד דשליל בלחוד אמרה ר' אושעיא לימרא אמתניתין אמאי אמרה אברייתא אלא ודאי לאשמועינן דבחלבו דשליל נמי פליגי. ומדאקשי על שמואל מהא דר' אושעיא אמר ר"א שמעינן דהילכתא הוא הוא וליכא דפליגי עליה והכי משמע בפ' בהמה המקש' וכיון שכן קיי"ל כר"י דחלבו וגידו מותרין כשיטתו לענין שאינו טעון שחיטה דהילכתא כוותי' כדסתם לן תנא בפ' המקשה ורבא אמר התם ארבע סימנין אכשר בי' רחמנא ורב ?אסי נמי אמר בשליל טריפה דמותר בשחיטה והיינו כר"י דאי לר"מ אפי' בשחיטה כשרה אינו מותר בשחיטת האם: ואלו חלבו דגיד כלו' שמנו והא מפלג פליגי דתנן ג"ה מחטט אחריו בכ"מ שהוא וחותך שמנו מעיקרא דברי ר"מ ר"י אומר גוממו עם השופי ז"ל החלב הגבוה וגיד שעל השיפוי חות' ומשליכו מפני מראית עין שלא יראה כאוכל גיד אבל שרשיו ועקרו של גיד ושל שומן מותרין עם השופי בשוה לשופי יחתכנו ע"כ. ולפ"ז אף לר"י יש איסור בשומן דרבנן כנגד הגיד שאסור מן התורה. ומאי דאמר מרן ז"ל משליכי מפני מראית עין אשומן בלחוד קאי דאלו גיד שעל השיפוי מדאריתא היא. והא דאמרי' בסמוך גבי הא דתניא שמנו

מותר וישראל קדושים הן נהגו בו איסור מאי לאו ר"מ היא דאמר מותר מן התורה ואסור מדרבנן וכפירש"י ז"ל דאי לר"י אפילו מנהגא ליכא כך פירושו דנהגו בו הוי משמע בכולו. ולהכי אמרי' דאי לר"י אפילו מנהגא ליכא בכולו ומהדרינן ודילמא ר"י הוא כלומר ומאי נהוג נהגו במקצתו ודחוק קצת לכך פי' בתוספת דלר"י ליכא שום איסורא בשמנו כלל והא דקא גוממו עם השיפוי לגופא דגיד לחוד קאי והיינו דאמרי' מאי לאו ר"מ היא. ומהדרינן דדילמא ר"י היא וי"ל שאף השומן גוממו עם השופי ואמרי' לא ס"ד וכו' ומיהו קשה דבעובדא דבר פיולי' אמרינן אמר רב מאי דשקל בר פיולי' דאורייתא לר"י ומאי שייר שייר דרבנן ואם איתא מאי שיורא דרבנן איכא לר"י דאי בגופו שעל גיד שעל השופי הא ודאי דאורייתא הוא לר"י דהא בהדיא אמרינן התר דר"י לית לי' דשמואל דאמר לא אסרה תורה אלא על הכף בלבד אלא ודאי משום שמנו קאמר וי"ל דהא דרב ששת בטעות' שוי אמרי לה דס"ד דלר"י איכא איסורא דרבנן בשמנו וכדס"ד הכא כדפרכי' ודילמא ר"י הוא והא פרכי עלה ואמרי אלא דאורי ליה כמאן אורי ליה לא כר"י ולא כר"מ ודחינן לה להא סברא ולא קיימא במסקנא. ויש גורסים שם מכלל דמאי דשייר שייר דרבנן לר"י כלו' ובאתמהא פרכינן לה לומר דהא לר"י ליכא שום איסורא לרבנן ותדא מן הקושיא הוא דא"כ דאורי ליה למאן אורי ליה:

מודה שמואל שאסור מדרבנן, פי' והא דאמרינן חלבו מותר לדברי הכל מותר מן התורה קאמרי וק"ל היכי פסק ואמר מותר במידי דאסור מדרבנן וי"ל דמשום איסורא לא היה בתחלתו מגזיר' דרבנן אלא ממנהג קדושים פסק ואמר הכי:

מאן שמעת ליה דאית ליה חטיטה ר"מ וקתני שמנו מותר כלו' מותר התורה: והא הסכמה תלת מתניתא כדר"מ כדאיתא בסוגין כולהו איצטריך ליה דבהא בתרייתא אשמעי' דשמנו מותר מן התורה ומשום דלא תימא דמותר לגמרי קתני מציעתא דישראל קדושים הם נהגו בו איסור ומשום דלא תימא היכא דלא נהוג לא מיתסר קתני קמייתא וחותך שמנו מעיקרא לומר דרבנן אסרו זו בכל מקום מפני מנהגם. ונראה דלר"מ חטיטת גיד מן התורה ושלש מחלוקת בדבר זה דר"מ סבר כל הגיד מן התורה ור"י סבר עם השופי בלבד ותנא דמתניתין אית ליה דשמואל דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ומיהו מודה שמואל דבעי חטיטה בגידו ושמנו מדרבנן כדמוכח מעובדא דבר פיולי':

וקי"ל דבעי חטיטה כר"מ מההיא עובדא ומסוגיא דר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן גבי חזרו לומר אין נאמנין ומאי דאמרי' בעובדא דבר פיולי' מאי דשקל בר פיולי' דאורייתא לר"מ ומאי דשייר שייר דרבנן לר"מ דאורייתא היינו גיד כוליה ודרבנן שמנו מאן דאורי ליה אורי ליה בשמנו כר"י לפירש"י ז"ל.

אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו וכו' עיקר הפי' דתרווייהו ס"ל כדקיי"ל אליבא דהילכתא דאין בגידים בנותן טעם ולהכי אמר רב יצחק משמיה דרב דכיון דכן סברא הוא דלא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו שיש בהם טעם כי למה יאסור עץ. ועולא אמר עץ הוא ותורה חייבה עליו וגזירת הכתוב הוא ואביי אמר דכוותי' דעולא מסתברא וכן הילכתא:

גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות. מדאורייתא אבל מדרבנן אסירי וכדאמר רב אשי גבי חוטין וב"ב רבה האי פקקלות' שרי' וישראל קדושים נהגו בו איסור. והא דדייק רב אשי חלב אמר רחמנא ולא חוטין איכא דקשיא ליה תיפוק ליה מהא דשמואל דלקמן החלב ולא שבתוך הכסלים ובתוס' אמרו שמקצת החוטין האלו מגולין בתחילתן ולהכי לא אתיא מדשמואל וה"ט דגזרו בהו רבנן לא אסרו חלב שהבשר חופפו:

לובן כוליא אינו הבשר הלבן שבתוך הכוליא דההוא בשר גמור הוא וא"צ לסלקו אלא לובן זה הוא החלב האריך שבתוך החוט שהכוליא תלוי בו והחוט מתפצל ונכנס בתוך הכוליא להרבה הפיצולין ועל זה נחלק ואיכא מאן דאסרי' ליה מדאורייתא ודרך התלמוד לקרוא לחלב בשם לובן כדאמרי' לקמן חיוורא דתיתי מתני.

רבא ממרטט ליה: כלומר שנטלו כולו יפה ורב אסי גאים ליה שלא היה מדקדק לחטוט אחריו ותרווייהו ס"ל כמאן דשרי לית מדאורייתא ומדרבנן הוא דעבדי הכי ואמר אביי כוותי' דרב אסי מסתברא דכיון שעל הכליות אמר רחמנא ולא בתוך הכליות ומפורש התירו מן המקרא מסתגי דנגום ביה ורבא ור' יוחנן למדת חסידות ממרטי ליה ולאו דפליגי אדר' אסי' בעיקר הדין וזה דעת הרי"ף ז"ל שפסק כר' אסי: אבל יש שפסקו כרבא וכר"י דס"ל מפליג פליגי ואינו מחוור דהא אכרח אביי לדר' אסי מדשמואל ובההיא ליכא מאן דפליג ור' יוחנן נמי אמר לה אנא לאו טבחא אנא וכו' כדאיתא בסמוך וכי תימא דרבא ור"י סברו דלא דמי דרשא דעל הכסלים דשמואל להא דעל הכליות א"כ היכי שתיק תלמודא ולא דחי ליה לדאביי א"ו דברי הרי"ף עיקר וכ"פ הרמב"ם ז"ל.

דף צג.

חלב שהבשר חופה אותו מותר פי' אפילו מדרבנן ונראה מפי' רש"י ז"ל שהוא השומן שתחת הבשר האדום סמוך לכסלים ויש מקומות שנהגו לאכלו בשור וכשב ועז כדכתיב בקר' בהדיא והכי איתא בפרק בהמה המקשה:

חיורא דתותי מתני אסור. פי' חלב שעל הכסלים בעיקרי המתנים סמוך לירך והמתני מכסין אותו והוא למטה להן וכשהטבח מפרק המתני' נראה אותו חלב ולפיכך אסור שאין הבשר חופה אותו מחיים כדמפרש ואזיל:

מי אמר רחמנא לא תיכול בשרא פי' דקס"ד דאסורין לעולם מדין חלב קאמר והדר לי' דלא אסר להו אלא משום דמא וסגיא להו בחתיכה כדמפרש ואזיל.

חתכי' ומלחי' אפילו לקדרה שפיר דמי. פי' ר"י הזקן ז"ל דכיון דאמר אפילו לקדרה מכלל דעד השתא בצלי איירינן ואמרי' דאסורים משום דם וש"מ דלצלי בעי חתיכה מיהת דאי לא מאי אסורא דקאמר. והקשו עליו מדאמרי' בפרק הזרוע אמר רב חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אסור לתת לו מתנות ולא היא אי בטויא מידב דייבי ואי לקדירה איידי דחתיך להו ומלח להו מידב דייבי הרי שלא הזכיר חתיכה אלא בקדרה: והא דנקט הכא אפי' לקדרה לא דק ואורחא דתלמודא הוא בהכין: והכי משמע לקמן בשמעתין גבי בישרא דאסמיק וכדמפרש עלה בס"ד: ושמעתין בשנשחטה כראוי ששחט הוורידין דאי לא אפי' לצלי בעי חתיבת אבר אבר כדאיתא בפרק השוחט וכתב הראב"ד ז"ל דכי חתיך להו לחוטין לקדירה צריך לתת החתך למטה בשע' מליחה דכל דאיכא חתוכ' חתוכה בעינן להו למטה כדי שיזוב הדם. עוד כתב ז"ל הרוצה לצאת י"ח בחתיכת החוטין יחתוך כל אבר ואבר מהם לשנים וישבר את העצם לשנים ולא יחתוך על חיתוך בשר כי פעמים שהחוטין אדוקים בעצם ויחתוך הבשר ויהיו החיתוך קיימין וגם לא יסמוך בפירוק האברים זה מזה כי מתפשטים הם לתוך האבר ומתרככין עד לחות הבשר ושם הדם רבה ומשם צריך לחתכן כי הפתח נפתח ורחב ליציאת הדם משם: ובשעת המליחה יתן החתוך למטה ביריד' וכן הדם יוצא יפה ע"כ.

ריש מעי' באמתא בעי גרירה: עיקר הפי' כפירש"י ז"ל דריש מעי' הוא כשהדקין יוצאין מהקיבה וצריך לגרור חלב שעליהם עד אורך אמה וכן פי' ר"ת ז"ל ולא כמו שפי' שקורא ריש מעי' למה שהוא בסוף הדקין סמוך לחלחולת דהכי קרי' ליה ריש מעי' והוא סוף מעי'.

חמשה חוטי הוי. פי' חמשה מקומות שיש בהן חוטים דידא ודלוע' משום דמא ודעת מורי הרא"ה ז"ל שאין זה אלא בבהמה דומיא דאידך משום תרבא אבל בעוף תורת בשר עליהם ואין מורי הרשב"א ז"ל מודה לו גם לא כתבו זה בתו'.

אי חתך ומלח להו שפיר דמי פי' לקדרה דאי לצלי לא בא מידי דנורא שייב להו וכדכתיבנא לעיל. כתב בעל התרומות ז"ל שהחוטין שתחת הלשון הרי הן בכלל דלועא החוטין שבכתף בכלל דידא וצריך לחתכן ולמלחן לקדרה.

ודמוקרא פי קרום של מוח ביעי חשילתא פי' ביצי האבר שנעקרו קצת ומעורין עדיין ושלא נעקרו לגמרי רב אסר פי' משום אבר מן החי ומדרבנן בעלמא משום מצות פריש דומי' דאבר ובשר המדודלין דטפי מיהא ליכא ורב אסי שרי דאפי' מנות פריש' אין בהן דחיות אית בהו כדמפרש ואזיל. ואף על גב דרב רבו דר' אסי הילכתא כרב אסי מהא דאמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך כתב הרמב"ם ז"ל ביעי חשילתא אסורין מפני מנהג אבותינו שנהגו בו איסור ואינו נכון דלישנא דאת לא תיכול לא משמע כן לכך נראה שלא אסר אלא לרב שמן לפי שנהגו איסור במקומו ואף על פי שבמקומו של ר"י לא נהגו בו איסור דרב שמן דעתו לחזור הוי.

דף צג:

הני ביעי דגדיא וכו' מנא ידעי אי אית בהו שורייקי סומקי וכו' ומינה דבגו תלתין יומין אפי' אית ביה שורייקי סומקי שרינן ויש אומרים דדוקא נקט דגדיא אבל דעגלי אפי' בגו תלתין יומין אסורין אי אית בהו שורייקי סומקי וכן דעת מורי הרא"ה ז"ל.

האי אומצא דאסמיק פי' חתיכת בשר שהאדימה שנצרר הדם בה ואינו יוצא אלא ע"י חיתוך ומליחה ואסור משום דהוי דם האיברים שפירש שהוא אסור חתכי' המלחי' וכו' אותביה אגומרי פליגי על כרחך בדלא חתכי מיירי דאי לא היכי אמרי דמצמת צמית אלא ודאי כדאמרי ומעתה תלי' בשפודא דכוותיה הוה דלא בעי אפי' חתיכה וכדכתיבנ' לעיל דמשאב שייב וכל שהוא ע"י האור כבולעו כך פולטו כדאיתא בפסח שני לענין מולייתא דשרינן בצלי מהאי טעמא כדאיתא התם וכן מיזרקי לאו היינו ווריד‍ין כדפי' הרב בעל העיטור ז"ל דהנהו כל היכא דלא שחטינהו אפילו בעוף ואפילו לצלי בעי ניתוח וחתיכה ומליחה כדאי' בריש פרק השוחט אלא מיזרקי הם חוטי הצוואר כדפי' רש"י ז"ל ואפי' בנשחטו הווריד‍ין איירי כדכתב לעיל וכן פי' ר"ח ז"ל והרמב"ם ז"ל.

רישא בכיבשא פי' כשרוצין להסיר השער שנותנין אותה באש ויש לחוש למה שבתוכו שיש בו דם וא"א לו לצאת מפני עצים קדרת הראש שהוא מפסיק ואם נתנו באש על בית שחיטתו הוא זב דרך שם דרך נקב שיש בקדרתו ואם נתנו מן הצדדים באש אין לו מקום לצאת דמיקפא קפי ואסור וכל היכא דאמרינן הכא דאסור לא אסרו אלא המוח בלחוד ושאר הראש מותר שהרי אין לו מקום לצאת לשאר הראש שעצם מפסיק וכשיוצא הוא יוצא חוץ לגמרי ודווקא לצלי או כשמניחין אותו ברמץ אבל נתנו בקדירה הרי הוא יוצא לקדרה ואוסרת וצריך לשיעורא בששים דכוליה מוחא. וכן כתב בהלכות גדולות ופסק הרי"ף ז"ל הילכתא כלישא קמא לחומרא דכל תרי לישנא בדאורייתא לחומר'

נקטינן הילכך בין אנחירי בין אצדדין אי לא דץ בה מידי דמידב דייב אסורי. ואם חותך בראש ונותנו באור וחתוכי לתחת פשיטא דשרי ותמה על הרב בעל העיטור ז"ל שכתב דהכא בלא מליחה איירי וכי מה עניין מליח' בכאן והאיך מליחת הראש מוציאה דם של מוח והלא העצם מפסיק בנתיים עד שאפילו האש אינו מוצאו וכ"ש המלח כתב הרב בעל התרומות ז"ל יש מקומות שנהגו כשרוצין להסיר הנוצה שנותנין אותה על הרמץ וראש התרנגול אינו משים על הרמץ אלא חותכו ומולחו. ואפי' אינו חותכו אינו אסור אלא הראש וכוונת רבינו ז"ל לומר שאעפ"י שמניח התרנגולת על האש עד שיתחמם הלב והכבד מבפנים ויוצא ממנו דם אין בכך כלום דכי היכי דבלע ליה בשרא פליט ליה ככל בליעה שע"י האור כדכתיבנא לעיל ולא חסרו רישא בכיבשא אלא מפני עצם הראש המפסיק והוא נבלע במוחו כמו שאמרנו. וזה שלא כדברי בעל העיטור ז"ל שכתב בהכשר בשר שצריך המהבהב העוף ליזהר שלא יניחנו שם בכדי שיתחמם הלב והכבד. ומורי ז"ל סובר כדברי בעל התרומות ז"ל וכן אמר רבי' ז"ל כי מה שמהבבין הרגלים על האש להסיר שערן ולהסיר טלפיהן צריך ליזהר שלא יהבהב אלא מעט מפני הפרסות שהם מפסיקין ואין מניחין האש לשאוב ומליחה לא מהני להו כדאמרי' לעיל גבי רישא בכיבשא שאין מלח שעל הטלפי' מפליט מה שתחת הטלפים ולצאת ידי כל ספק מסירין הטלפים תחלה ואח"כ מולח ומשהה שיעור מליח' אח"כ מסיר השער. וכשמחרכין התרנגולת ע"י האור צריך להדיח תחלה בית השחיטה יפה שלא ישאר דם בעין ונתבשל שם שאין המלח מפליט ואין האור שואב כשהוא בעין וכדאמרי' לקמן מדיח ומולח ומדיח דהדחה ראשונ' משום דם שעל פניו כדבעי לפרושי בפ' כל הבשר בס"ד.

אמר מר זוטרא כשעורה במקום אחד וכו' נר' דמר זוטרא פליג אדר' יוחנן לומר דכל דהוי כזית מלקין אותו אפילו בשנים ושלשה מקומות. דאלו לר"י אין מלקין אותו עד שיהא כזית במקו' אחד והיינו דאיצטרך תלמוד' למפסק הלכה ופסקה כר"י וכפרוש' דרב פפא ומשוח דלא אסתיימ' מילתא דר"י בנפשי'. לא אמר תלמודא בהדיא הילכתא כר"י ואליבא דרב פפא דהא לא איירי ר"י בהדיא מלהעבירו ואיצטריך לומר והלכתא להעבירו כשעורה להלקותו בכזית.

חלב מאן דכר שמיה מאן שייטי' הכא לאיירוי' בדין חלב בעלמא שאינו משמנו של גיד דהא ודאי הכי משמע לישנא דעל החלב ופרקי' ה"ק נאמנין עליו כשם שנאמנין על החלב לדבכי הכל דלאו משום חשש לא היו נאמנין על הגיד שלא היו רוצין לטרוח בניקורו דהא בחלב וחוטין איכא טירחא טפי ומהימנו אלא משום דסברוה כרבי יהודה ואלו בחלב ליכא למיחש להו ונאמנין לדברי הכל:

מתניתין שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו שמקומו ניכר ודייקינן בגמרא דוקא שלימה שולח אבל חתוכה לא לישדר אפילו כשרה אלא אם כן נקרה מגידי' כראוי ובגמרא מפרש טעמא ולרבותא נקט לנכרי כדמפרש התם:

גמרא שלימה אין חתוכה לא פי' מדקתני שמקומו ניכר דאלו בחתוכה אין מקומו ניכר. ואמרינן במאי עסקינן אי לימא במקום שמכריזין חתוכה נמי לישדר וכו' שמועה זו עמוקה מאוד צריכה ביאור והריני מפרשה בקיצור כפי מה שקבלתי ממורי הרא"ה ז"ל. וכללא דשמעתא דכולא שמעתין מיירי במקום שכל הטבחים אורובא טבחי ישראל ואלו למשורת הדין כל בשר הנמצא ביד גוי מותר ואפי' לרב דאסר בשר שנתעלם מן העין דנמצא ביד גוי שאני כדאיתא לקמן בשמעתין והיא הנותנת שאסור להם לעולם למכור לגוי נבילה וטריפה דדילמא זבין לי' ישראל מיני' ויש מקומות שלא רצה לעמוד על דין זה לפי שהיו מפסידין בנבילות וטריפות שלהם ולפיכך עשו תקנה אחרת בהם והיתה התקנה על שני הדרכים האחד מקום שאין מכריזין לעולם והשני מקום שמכריזין המקום שאין מכריזין שמו עצמם הפך שורש הדין והוא שאפילו היתה טריפה נבילה ידוע לא היו מכריזין עליה כלום וקבלו עליהם שכל בשר הנמצא ביד גוי אסור להם לעולם כדי שיהא מותרין לגוי לעולם נבילות וטריפות שלהם והמקו' שמכריזין חלקו בדינם כי ביום שיהי' להם טריפה במטבחיים שיכריזו אותה ואותו יום מותרין למכור לגוי טריפות ונבלות ואסורין ליקח מהם בשר כדין מקום שאין מכריזין וביום שלא תהיה טריפה במטבחיים לא יכריזו כלום ויהיו עומדין על ק' הדין ומותרין ליקח ואסורין למכור וכל שאנו אומרים בשמועתינו מקום שמכריזין רוצה לומר שמכריזין ולא הכריזו. ויש בכלל זה שני המקומות המנהג שאמרו וגם שורש הדין וכל שאנו אומרים בשמועתינו מקום שאין מכריזין כולל שני מקומות. דין מקום שאין מכריזין שאמרנו ודין מקום שמכריזין והכריזו ששני אלו דינם שוה. ולכך לא הוצרך התלמוד להקשות ולתרץ בכל שמועתינו אלא מקום שאין מכריזין ומקום שמכריזין כי בשני אלו נכללין הדין והמנהגות. וזהו כלל גדול וברור לכל השמועה.

דף צד.

והדרינן לפרש גופא דשמעתא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין לעולם. ויש בכללה במקום שמכריזין והכריזו שני אלו הם היפך שורת הדין שאסורין ליקח ומותרין למכור אפילו חתוכה נמי לישדר לגוי בלי מנוקר ואפילו היא טריפה דהא לא יכלי' למזבן ישראל מנייהו כדאמרן אלא במקום שמכריזין ולא הכריזו ובכללה מקום שעומדין על

שורת הדין ששני אלו אסורין למכור ומותרין ליקח אפילו שלימה נמי לא לישדר ואפילו כשרה דילמא מחתך לה נכרי במקו' גיד הנשה ומזבן ליה פי' דלא חיישינן דעביד הכי הנכרי כדי להטעותינו דהא פרישנ' במס' ע"א דלא חיישינן דעביד עכו"ם מידי להעבירנו אלא חיישינן הכא דעביד נכרי הכין להטביחה שיקפצו עליה יותר ללוקחה ממנו לפי שהיא מתוקנת לסעודה.

איבעית אימא במקום שמכריזין פי' במקום שמכריזין ולא הכריזו או בדוכתא שעומדין על קו הדין כדכתיבנא וחתוכה דעכו"ם מידע ידעו פי' ודקאמרת דניחוש דילמא מחתך לה גוי ומזבן ליה לישראל סמכינן עליה שלא לנקרה יותר להא ליכא למיחש דחתוכה דעכו"ם מידע ידעי וטעמא דחתוכה דגוי מידע ידעו. פירש"י ז"ל משום דגוי אינו יודע לחתכה ולפורעה כדרך שהגיד מונח כמו הישראל שיודע ומכיר מקומו של גיד זה. וכתב עוד ז"ל ועל דא סמיך רבי בשולח לחבירו ירך על יד גוי ולא עשה בה חותם שאם הוא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד היא מותרת ע"כ. פי' לדבריו דהא ליכא למיחש שמא החליפה גוי בירך אחרת שלא היתה משובחת כשל ישראל וחתכה במקום גיד הנשה וחיטטה דהא חתוכה דגוי מידע ידעו שאינו יודע לנקרו כישראל וכתבו רבותי' הצרפתים ז"ל לפי סברא זו ה"ה דהיה מתיר רבינו ז"ל בשר מנוקר מחלבו יפה שהניח ישראל ביד גוי או ששלחו לחבירו בלא חותם דניקור חלב דעכו"ם מידע ידעו ומיהו דוקא בכי הא שהניח ירך או בשר שלו ביד גוי דלא חיישינן לאחלופי מהאי טעמא דאמרינן אבל בשר או ירך הנמצא מנוקר ביד גוי דלא דחיישינן שמא נקרה ישראל לעצמו ואח"כ מצא שהיה טריפה ומכרו לגוי זה משום דבזמני לו בשר הנמצא ביד גוי אסור דהא איכא רוב טבחי עכו"ם או מחצה ולא התיר רבינו ז"ל אלא דלא ניחוש לחלופי ונימא כאן נמצא כאן היה ומעתה מה שהתיר רבי ז"ל בשולח ירך מנוקר לחבירו בלא חותם אין זה אלא כשהודיעו בכתיבו הניכר לו שהוא שולח לו ירך מנוקר בלא חותם ומעתה נסתלקה קושיא גדולה שהיו מקשים על שמעתתינו לפי שיטה זו אמאי אוקמא השתא במקום שמכריזין נוקמא אפילו במקום שאין מכריזין והיינו טעמא דחתוכה לא לישדר משום דכיון שהוא חתוכה על יד ישראל הרי הוא רואה שלא חותכה גוי דחתוכי' מידע ידעו. וכיון שהוא מחותך כדרך ישראל חותכה אתי למיכל מיניה דקסבר שיהא כשירה דאלמא שהיא אינה כשרה לא היה ישראל מחטטה ובמה שכתבנו לא קשיא דבהא וודאי במקום שאין מכריזין שמותר לימכר לגוי נבילות וטריפות מחשי חיישי ישראל. כי אחר שהתחיל ישראל לחותכה נודע לו שהיא טריפה ומוכרה לעכו"ם וכו' דהא לא איתחזק לן התירא ברשות גוי זה והכל מודים לפי שיטה זו דוק' בבשר מנוקר

לא חיישי' לחלופי והוי כחות' אבל שחיטה עצמה לא הוי סימן לא בעוף ולא בבהמה כדרך שהי' אומר הרב בעל העיטור ז"ל דבר שחיטה דישראל לדעכו"ם לא ידיע. ותדע דבפ' אלו מציאות לא התירו משום שחיטה אלא במקום טבחי ישראל דבשר הנמצא ביד עכו"ם מותר:

ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין פי' וה"ה במקום שמכריזין והכריזו דתרווייהו חד דינא אית ליה דמותר למכור טריחה לעכו"ם ואסור ליקח בשר מהם ודקאמרת דחתוכה נמי לישדר דהא לא מיזבן מיניה גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל נר' מפרש"י ז"ל שהוא מפרש גזירה שמא יתננה לנכרי סתם בפני ישר' ואותו ישר' סבור שניטל גידה לגמרי ואוכלה כמות שהיא וזה תימא האיך אינו חושש שמא טריפה היא דהא במקום שאין מכריזין מותר למכור טריפה לגוי סתם ואפילו משום גניבת דעת ליכא שהכל יודעים שאנו מוכרין להם טריפותינו וכ"ש דאכתי לא נחתינן השת' למידע דאיכא בהא משום גניבת דעת וכ"ת דסמיך אותו ישראל שהיא כשרה לפי שרואה אותה חתוכה במקום גיד הנשה בחיתוך ישראל הא כתיבנא לעיל שאף לדעת רש"י ז"ל שאין זה סימן להתיר במקום שאין מכריזין כיון שלא הפקדנוה אנו ברשותו של עכו"ם לכך פי' בתוספת דהכי פירושו שמא יתננה לו בפני ישראל בפירו' בתורת כשירה או שהיה יודע בה אותו ישראל הרואה שהיה כשרה והשתא סמיך שהיא חתוכ' ומחוטטת כראוי ואכיל להו ומה שגזרו כאן שלא בפני ישראל אטו בפני ישראל מה שלא עשו כן במס' ע"א בענין ההיא ביתא דחוטי דנפל ביה חמרא דיין נסך וכן מה שחשו בכל השמועות שלא ידקדק הרואה שהיא מחוטטת כראוי טעמא דמילתא לפי שהיו מזלזלים בזמן ההוא בענין גיד הנשה כדאמרינן לעיל מעיקר' סברי כרבי יהודה כנ"ל ואי בעית אימא משום דגניב לי' לדעתי' פי' ואיבעית אימא לעולם במקום שאין מכריזין וטעמא דחתוכ' לא לישדר לאו משום דאתי למיזבן מיניה כלל אלא איסורו משום דגניב דעתו דנכרי ופירש"י ז"ל כי עכו"ם סבר שישראל הזה ששולחו לו אוהבו מאוד כיון ששלחו ליה דורון מה שכבר טורח בו ישראל לנקרו לאכילתו ויפה כיון ז"ל דהא ודאי אי לא האי טעמא יותר היה רוצה הנכרי שישלחנה שלמה שיהנה בגיד ושמנו:

כדאמר שמואל אסור לגנב דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי וא"ת מה הוצרך להביא שמואל בזו דהא תניא לה בהדי' במתני' דלקמן אין מוכרין נבלות וטריפות לעכו"ם מפני שמטעהו ולא סגי' דלא הוי ידעי' לה לההיא מתניתא דהא סוגי' דגמרא היא דההיא דרבינא ורב אשי וי"ל דאי מההיא ה"א דוקא במכר כי התם שנכרי נותן דמים אבל בדורון אין בו משום גניבת דעת לגבי גוי קמ"ל דשמואל דאף בזו אסור לגנוב דעת העכו"ם.

ואיסור גניבת דעתו של נכרי כתבו קצת רבותי' בשם בעלי התוס' ז"ל שהוא איסור תורה דנפקא לן מדכתיב לא תגנבו ולא תכחשו וגו': וכי כתיב בסיפא דקרא איש בעמיתו דממעט הנכרי ההיא דלא תכחשו ולא תשקרו קאי שאין חילול השם בדבר ודיקא נמי דלא כתיב מעמיתו או לעמיתו והיינו נמי דיהביה אנחתא בלא תגנבו ואע"ג דלא אשכחן גניבה סתם על גניבת דעת אלא לשון גניבת לב בכאן נכתב לא תגנבו סתם לכלול אף גניבת ממון ובתוספתא דב"ק איתא שלשה גנבים הם גדול שבכולם גונב דעת הבריות: **הא דשמואל לאו בפירוש איתמר וכו' עד תרנגולת טריפה הוי ויהבי' ניהלה בסך דשחוטה** ויש גורסין במר שחוטה כלומר במקום שחוט' והכל אחד ואמרי' וכי מכללא מאי ומהדרי' למ"ד תרנגולת טריפ' הוי קפיד משום דאמר ליה אמאי תשה' אסורא ותקשו בתו' אמאי נקיטי דקפדי מהאי טעמא נימא דקפיד שמא נתנו לו בפני ישראל ואכיל מיניה כיון דשמא דיהבי' להו בתורת שחיטה ותירצו דא"כ הא ש"מ דאסור לגנוב דעתו של גוי דאי לא מנא ידע אותו ישראל שזה הנותן לגוי קושטא קאמר ולא גניב דעתי' לגוי ולמ"ד אנפקא א"ל אנפקא חיי משמע פי' וכל קפדתו של שמואל לא היה אלא לפי שהעבירו על דעתו שאמר לו ליתן אנפקא חי' ויהיב לי' מזגא:

ומפני שני דברים אמרו שאין מוכרין נבילות וטריפות לגוי פי' רש"י ז"ל אפי' בסתם ובתוס' פירשו שאין מוכרין אותו בסך שחוטות אבל בסתם מותר דסתמא בחזקת טריפות זבני להו וכן עיקר כדבעי לפרושי לקמן בשמעתין בס"ד.

דף צד:

אמר אביי אין רישא וסיפא וכו' רבא אמר כולה במקו' שמכריזין וכו' הני תרי אוקימת' לחדא ענינא סלקי אלא דאביי הוי ניחא ליה טפי דתהוי כול' בחדא גוונא דהיינו שלא הכריזו ובשני מקומות מלאוקלי' במקום אחד ובתרי גוונא ואיכא למידק דמ"מ בין לאביי ורבא רישא דאוקמ' מר במקום שאין מכריזין ומר במקום שמכריזין והכריזו דתרוייהו חדא היא אמאי לא חשו לגניבת דעת או שמא יתננה לו בפני ישראל כדאמרי' לעיל אמתני' וי"ל דאינהו ס"ל דליכא גניבת דעת בדורן וסבירא להו נמי דלא מחמירין כולי האי דנגזור שמא יתננה לו בפני ישראל וכי היכי דלא גזרינן הכי במס' ע"א גבי ביתא דחיטי ואינהו מוקמי ליה למתני' כשנוי' קמא דלעיל במקום שמכריזין ולא היא.

רב אשי אמר בשאין מכריזין ומציעת' שמא ימכרנה לו בפני ישראל כך הגירס' בכל הספרי' המדייקים והוא גר' רש"י ז"ל ותוס' ופרש"י ז"ל דמציעתא איירי במקולין ולכך חשו שמא יהיה שם ישראל כדרך שהם במקולין וכשזה מוכרה לגוי אפי' בסתם סבור

ישראל הרואה שהיא כשרה דקסבר דאסור למכור לעכו"ם נבלה וטריפה סתם משום גניבת דעת מה שאין כן ברישא דמיירי בשולח לגוי דורן מביתו דלא שרי' דלהוי ישראל הת' וכי האי לא גזרינן שיקחנ' אותו ישר' והא מתנית' פליגי אמתני' דלעיל דאוקימנ' אפילו בדורן איכ' למיח' שמ' יתנ' לו בפני ישר' וכתבו בתוספ' שבחנ' דח' בזו לאוקמי פלוגת' בין מתני' ומתנית' והא הוי יכו' לומ' דרב אשי מארי דההי' אוקימת' דהכ' לית להו האי טעמא וסביר' ליה דמתניתין משום גניבת דעת או משום דחתיכה דעכו"ם מידע ידיע כשנוי' קמאי דלעיל ולפי שיטה זו ליתא להאי שנויי' דלעיל דגזרינן שמא יתנ' לבני ישראל דהא אביי ורבא ורב אשי לא ס"ל האי טעמא אבל הגאונים ז"ל כולם קבעוה הלכה ורן בדין דדוחק גדול הוא לאוקמי סתם סוגיא דלעיל דלא כרב אשי דסוגיא דגמ' היא וסתם סוגיא דגמרא היינו כרב אשי כדכתיבנ' בריש מכילתן ועוד קשה לפ"ז דמשום דמוכרה לעכו"ם סתם היאך לוקחה ישראל בתורת כשירה והלא מקום שאין מכריזין הוא שמותר לימכר להם טריפות ונבלות שלנו ומשום גניבת דעת נמי ליכא בזה שהכל יודעין שבמקום זה כל עיקר תקנתינו לא היתה אלא כדי שנמכור להם טריפתינו בסתם לכל הפחו' לכך הנכון דהא דקנתינו לא היתה אלא כדי שנמכור להם טריפתינו בסתם לכל הפחו' לכך הנכון דהא דקתני מציעתא שאין מוכרין נבילות וטריפות לגוי מפני שמטעיהו שאין זה אלא במוכרו לו בתורת שחוטה שפירוש דבהא ודאי איכא משום הטעותו דעתו ואיכא למיחש שמא ימכרנה לו בפני ישראל בתורת שחוטה ואתא למיכל מיני' דהשתא ודאי אפי' במקום שאין מכריזין איכא למיחש שהרואה אוכל דהא סבור דכיון דמכורה היא שנותן עכ"ם דמיו אסור להטעותו בזה בפירוש וכדקתני מפני שמטעהו ורישא דברייתא בשולח לו סתם ולכך אין בו משום גניבת דעת ולפיכך א"צ ליטול ממנה ביד הנשה. ומתניתין בשולח לו בתורת שחוטה דבהא איכא משום גניבת דעת והוא הנותנ' דאיכ' למיחש שמא יתננה לו בפני ישראל ולכך צריך ליטול ממנה גיד הנשה והא דקתני תנא בהא דהכא רישא בסתם וסיפא במפור' אורחא דמילתא נקט דבדורון שולח סתם אבל במכר מוכר לו בפירוש כיון שעכו"ם נותן דמיו ואומר לו דכשר שיהיה נבהל על המקח שאם הוא לא יקח ממנו הרבה יש אחרים שיקחו ממנו היינו סברא דרב אשי אבל אביי ורבא ס"ל דבקום שאין מכריזין אין במוכר משום גניבת דעת ואפי' במוכר בתורת שחוטה שהכל יודעין שחזקתו ותקנתו למכור להם טריפות שלנו ולהשביח מקחו אומר לו ישראל שהיא שחוטה ואי סמיך גוי עליה איהו מטעי נפשי' והיא הנותנת שאין לחוש בזה לשום ישראל השומע דלייתי למיכל מיניה ודוקא במקום שאין מכריזין או שמכריזין והכריזו אבל במקום שמכריזין ולא הכריזו מודים הם שאסור

למכור להם טריפה ונבילה אפי' סתם: ולהכי אוקמא במציעתא במקום שמכריזין ולא הכריזו ומיהו הילכתא כרב אשי ואפי' במקום שאין מכריזין אסור למכור ולתת נבלות לעכו"ם במפרש בסך דשחוטה אבל בסתם מותר. ובזמנינו עכשיו דרובא טבחי עכו"ם או מחצה על מחצה דינינו כמקום שאין מכריזין ולפיכך אנו מוכרים להם נבלות וטריפות סתם וכל בשר הנמצא ביד נכרי אסור ואפילו הוא מנוקר יפה וכדכתיבנא לעיל כך הולכת שמועה זו לגרסת רש"י ותוספת ז"ל וקרובה זו לשיטת ר"ת ז"ל כמ"ש במהדורא אחרינא ואיכא נוסחי' דגרסי' בה ומציעתה כשמכרה לו בפני ישראל והיא מתפרש על דרך שיטה זו: אלא דלאותה גרס' לא מחמרי' כולי הא למיגזר גבי מוכר למכור שלא בפני ישראל: וכי היכי דלא גזרי' בההיא ביתה דחיטי משום תקנות מוכרין. אבל בשולח דורון ודאי גזרינן הכא וכדאיתא במתני' לפום שנוייא דלעיל ועובדא דשמואל דלעיל במכר היא ולכך לא חשבינן משום גזירה זו והיינו דאוקמינא בברייתא כשמכרה בפני ישראל דהשתא חיישינן שמא יקחנה ממנו אותו ישראל וזו היתה שיטה נכונה אלא שאינה בנוסחי' דרש"י ותוס' והגאונים ז"ל.

אינה מטעי נפשייהו: פרש"י ז"ל והא דאמרינן לעיל שלא יפתח לו חבית המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחם והקשו בתוספות כיון דקתני התם אלא א"כ הודיעו מכלל דאפי' בסתם אסור ועוד דודאי ר"י לא הוי משקר לומר לעולא שבשבילו היה פותחם. לכך פי' דהכא היינו טעמא דכיון דחזי' שמכריזין להאי בישרא ה"ל לאסוקי אדעתייהו דטריפה היא: וכן במר זוטרא בעובדא דבסמוך דרבא ורב ספרא לדרכן הוי הולכין ולא לקראתו:

והא קמטעינן להו. והקשו בתוס' מה הטעאה הוי כיון דאילו הוי ידעי הוי נפקי לקראתו וכדאמרינן לעיל בעובדא דרב יהודה דחביבא ליה עולה דהוי פתח ליה ותירצו דשאני התם שבשבילו פתחם עכשיו מ"מ וכיון דאפי' לא הוי מכורות היה פותחם כמו שפתחם עכשיו ליכא הטעאה. משא"כ בזו שלא יצאו לקראתו כלל:

דף צה.

ההוא טבחא דאמר לחברי' וכו' זה המעשה נתחבטו בה המפרשים ז"ל בפרושיה ובמהדורא קמא הארכתי בו והריני מקצר בו בכאן ונר' מפרש"י ז"ל שהמעשה היה בעיר שהיו ישראל וכדמוכח ממתניתא דרבי דקא מייתי עלה. ובמקום שמכריזין ולא הכריזו והטבח הזה העיד על עצמו לפי תומו שעשה שלא כהוגן שמכר ביום הזה שור טריפה לעכו"ם ולא עוד אלא שמכר לו במקולין למוכרו במקולין בלא הכרזה ונסתפק

לחכמים לכשחמצא לומר שהטבח הזה בדרך עדות אמר כן ולא לצער לישראל חבירו ונאמין אותו לאסור כל המקולין מפני עדות זו כלומר אם לאסור כל בשר שנלקח אותו היום בכל מקולין אלו וכמו שאמרו בלישנא קמא אלו נאסרים כל המקולין כלומר דאלו אותן שלקחו מן נכרי שנמכר לו אותו שור טריפה פשיטא דאסורין אלא ודאי משאר המקולין הוא שנסתפקו ובלשון הראשון הורו להתיר כמתני. דר'. ואף על גב דההיא במקום שעומדין על קו הדין היא שנוי. הא כתיבנא לעיל במקום שמכריזין ולא הכריזו כמו שורש הדין ביום שלא הכריזו ובלשון האחרון הורו לאיסור כיון דאיתחזק איסורא בחנות אחת ולאו למימרא דמשום חנות אחת נאסור כל בשר הנמצא ביד עכו"ם דהא אפילו נאמר שהחנות הזאת הוי כקבוע על פי עדותו של זה. הא תניא במתני' דתשע חניות דבנמצא הלך אחר הרוב וכ"ש שאין לאסור אותן שידעו ודאי שלקחו משאר חניות שהיו בחזקת היתר. ודיינו אם נאסור אותן שלא ידעו מהיכן לקחו כדין תשע חניות אלא טעמא כדפרש"י ז"ל דכיון שזה הטבח עשה שלא כהוגן למכור שור טריפה לאינו יהודי שלא בהכרזה למכרו במקולין ואף לביתו לא היה לו נמכרו וחיישינן דעשה גם כן שלא כהוגן למכור ממנה או מאחרי' טריפות לאינו יהודי למכור במקולין וערבב את שורת המקולין דהוי רוב חניות דאיסורא וא"ת אם על ערבוב המקולין הוא דחששו מה ענין לזו מתני' דרבי דמיירי בנמצא וי"ל דהא בהא תליא שאם אינו חוששין לערבוב כל המקולין פשיטא דכל בשר הנמצא ביד נכרי אסור ואם לאו אוקמא אדינא שהוא מותר. ובלשון הראשון שהורה רבי להתיר אמר ר' לטעמיה דתניא מקולין ורוב טבחי ישראל בשר הנמצא ביד נכרי מותר וה"נ כיון דלא איתחזק איסורא אפי' לדברי טבח אלא בחנות אחת והשאר רוב שהם כשרים כרוב טבחי ישראל דמי' ובלשון האחרון שהורה ר' לאסור אמרו דלא דמיא הא להההיא מתני' דהתם לא איתחזק שעשו במקולין דבר שלא כהוגן כי הכא שעשה הטבח שלא כהוגן ויש לחוש שערבב בי' כל המקולין ואין כאן רוב טבחי ישראל זו שיטת רש"י ז"ל למעיינין בה כראוי וקרוב לזה פי קצת תוס' כאחד מן הפני' שפי' כאן ומיהו קשי' לי טובא למה הוצרך רש"י ז"ל לפר' במקום שמכריזין ולא הכריז ולא פירשה בעיר העומדין על קו הדין וכפשטה דברייתא דמיתי עלה ואולי טעם דבריו מפני שהביאו המעשה הזה על שמעתת' דלעיל דאיירי כולה בהכין.

ומורי הרב הרא"ה זלה"ה היה מפרש דאלו במקום שעומדין על קו הדין הכל מודים שאין לאסור כל המקולין בעדות זו. אלא שתהא דינו כדין תשע חניות וכמו שאמרנו ואין לנו להוסיף על חטאתו פשע ולהוסיף איסור על זה מה שהעיד הוא וליחוש שערבב כל החניות אבל החשש זה היה מפני שהיה במקום שמכריזין שלפי עדות הטבח נמכר'

כאן טריפה בנא הכרזה והיו מסופקים אם מה שקבלו עליהם חומרא לאסור יום הכרזה בהיכר זה דוקא. או כל שנודע לנו בודאי שהיתה שם טריפה דינו כאלו היתה שם הכרזה לאסור כל בשר הנמצא ביד גוי כאילו היה במקולין בשר טריפה שכן הדין ביום הכרזה ובלשון הראשון הורי רבי להתיר דכיון שלא היתה שם הכרזה ממש ואדמנייהו כאדך ברייתא דר' ודיינן לה כדין ט' חניות ובלשון האחרון כיון דאיתחזק איסורא הרי זה כאילו הכריזו. והילכתא כלישנא בתרא לחומרא והפי' הזה נכון מאוד.

ולענין בני אדם שלקחו בשר מן המקולין בחזקת היתר אחר שנשחטו שם בהמו' הרבה ואחר כך נמצא מחט או טריפות אחרות באחת מן המקומות שנמכרו בחניות ההוא ואין הלקוחות יודעין עתה מאיזה מהם לקחו יש אומרים שהכל אסור על ספק כדין ט' חניות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילות שאם אינו יודע מאיזה מהם לקח ספיקו אסור. ועוד בהא איתחזק השתא איסורא בחנות זו וכדאמרי' בלישנא בתרא דר'.

ויש מרבותי' נראה שאמרו שאין הנדון דומה לראי' דההיא דתשעה חניות מפני שהחנות של טריפה הוה לה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והכא אין דין קבוע שאין דין קבוע אלא שבאותו הקבוע מבורר וניכר לעצמו במקומו כההיא דט' חניות וההיא דוארב לו וקם עליו דאיתחזק גוי אחד בין ט' ישראלים והוא ניכר שם ומבורר לעצמו אבל דבר מעורב אינו עושה דין קבוע להיות כמחצה על מחצה דא"כ האיך חד בתרי בטל מן התורה. ועוד דאפילו בההיא דט' חניות לא אמרו ספיקו אסור אלא לפי שהתחיל הספק בשעת המקח וקודם שפי' למקום אחר דה"ל ספיקו במקום קביעות אבל הבשר הזה כשפי' לא היה בו ספק כלל ובחזקת היתר עמד עד עכשיו ועכשיו נולד לו ספק על בשר שבביתו ה"ל כנמצא הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש ולא עוד אלא שאם כולם נמצ' בחנות ביחד קודם שפיר' כלום מן הבשר הא בטיל שם דהא היו חד בתרי דכל יבש ביבש חד בתרי בטיל אלא בבעלי חיים בלחוד או בחתיכה מבושלת הראוי להתכבד לפני האורחים ודקאמרת דהא איתחזק איסורא בחנות זה וכלישנא בתרא דרבי כבר פירש"י ז"ל טעם הדברים ההוא בדרבי ולא שייך בנדון זה כלל שאין כאן מי שעשה דבר שלא כהוגן עד שנאסר כל החנות.

ולענין בשר הנמצא בחנות זו אחר שנודע טרפות זו שהוחזק היום בחנות אם לא פירש מן הבשר כלום עד שנשחטו כולם והיו בחנות הא בטיל איסורי' חד בתרי והכל מותר לפי מה שכתבנו לעיל בלשון האחרון אבל אם נשחטו בזו אחר זו הרי יש לחוש כי אולי זו אחרונה שבכאן היא שהית' טריפה ולא נתבטלו מעולם והרי זו ספק טריפה כיון דאיתחזק טריפה בחנות זו ואין לומר בה כיון שנשחטה הותרה וכן יש לומכ ג"כ

בלקוחות כי אולי לקח כל אחד מהם מאותו שהיה טריפה וכשלקח לא היה שם היתר עד דנימא דפריש מרובא ויש לחוש בכולן בספק טריפה כיון דאיתחזק ליה טריפה בחנות זו וכבר נהגו בגלילינו חומרא אף בראשונה כדרך הלשון הראשון ואין לבטל ממנהג קדושים.

אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור פירש"י ז"ל שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שולחנו אסור שמא נתחלף בנבילה עכ"ל. ונראה דשעה אחת לאו דווקא דהא בעובדא דחיותא לקמן לא נתעלם שעה שלימה ונראה דהא דנקט מרן ז"ל שהיה מונח על שולחנו משום דבשולחנו וכיוצא בו איכא למיחש לאחלופי ולאפוקי אם היה תלוי באונקלי וכיוצא בו דהא כול' חששא דרב היינו משום דחייש לעורבים דשקלי להאי. ואתיא אחרינא בדוכתא וכל שהוא תלוי בשפוד או באונקלי ליכא למיחש להכי וכן הור' מורי הרא"ה ז"ל ועובדא דחיותא דלקמן דהוי תליא על המוט הוי תליא. דאפשר לאחלופי וכולה סוגין מוכחא להדיא דרב אסר אפילו ברוב טבחי ישראל וכדאותבי' ממתניתין דמקולין וכולהו אידך דכולהו במקום רוב טבחי ישראל והיינו משום דאזיל בתר רוב' דעלמא דהוי דאיסורא ומשום חששא דעורבים וכדאמרן וכתבו בתוספת דחומרא הוא דאחמיר משום עובדא דלקמן ואע"ג דההיא עובדא דחי' לי' תלמודא משום דפרוותא דא"י הוא הוא דחי' היא דקא מדחי דההיא איכא לדחויי אבל כיון דשמעינן דאמר רב הכי בההיא דנמצא בגבולין דאסור משום נבילות אתברר לן ודאי דהאי עובדא משום בשר שנתעלם מן העין הוא ויש כיוצא בזה בפ' כל הבשר ומיהו אע"ג דחומרא הוא דמחמיר משום עובדא דלקמן משורת הדין אמרה כיון דחזי' ההיא עובדא ולא שאמר כן דרך גזירה כמ"ש קצת המפרשים ז"ל דא"כ מאי הני תיובתא דמותב' לרב א"ו כדאמרן והכי מוכחא ההיא דנמצא בגבולין וזה פשוט.

מיתבי מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד גוי מותר פירש"י ז"ל מקולין העומדים בעיר וטבחי ישראל מתעסקין בהם בשר הנמצאת ביד נכרי שלקחו מן הטבחים מותר דבתר רוב טבחים אזלי' ולטרופ' דטבחי ישראל ליכא למיחש דאילו הוה טריפה לא הוה מזבין ליה כדי למוכרה במקולין עכ"ל ויש ללמוד מן הלשון הזה שלא התירו אלא בשר שכיוצא בו נמכר במקולין אבל עופות וכיוצא בהן שאין נמכר במקולין לא התירו דבתר רוב העיר אזלינן: ומיהו גדיים וטלאים שנמכרים במקולין אעפ"י שיש ששוחטין בביתם בתר מקולין אזלינן דעיר מעוטא הן לגבי מקולין:

נמצא ביד עכו"ם שאני פרש"י ז"ל שהרי הוא בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטריפה לא מכרוה לו למכר' כאן אבל בשר המונח שמא עורבי' חלפוהו עכ"ל. והא דקאמר

שהוא בחזקת המשתמר לומר שהעורבים לא היו יכולין להחליפו מידו מיהו ק"ל מאן לימא לן שלא נתעלם מעיני של נכרי ונתחלף לו. וי"ל שאין אנו חוששין שמא נתעלם והולכין אחר שעת מציאתו. ומ"ש רבינו ז"ל וטריפה לא מכרוה לל' למכרה כאן נר' שרבינו ז"ל סובר שלא התיר רב אפי' בשר הנמצא ביד גוי אלא כשנמלא לו במקולין אבל בביתו חיישינן שמא הוא שחטו בביתו. וזהו ג"כ מה שאמר לעיל בשר הנמצא ביד גוי שלקחו מן הטבחים אבל זה אינו נראה מההיא מתנית' דט' חניות דקתני ובנמצא הלך אחר הרוב ואוקמי' רב כשנמצא ביד נכרי עיר שישראלים ועכו"ם דרין בה.

בעומד ורואה פי שלקחו מן המקולין דליכא למיחש לעורבים:

ת"ש נמצא בגבולין משנה היא בשקלים. איברים נבלות פי' דכיון דאיברים הם מסתמא לא באו כאן דרך אכילה אלא שהושלכו לדעת משום נבלה:

רב אמר מותרי' משום נבלה: פי' דמותרין דקתני אנבלות דרישא קאי ומיהו אסורין באכילה אע"ג דרוב טבחי ישראל. וכתב רש"י ז"ל דמותרים משום נבלות דלא מטמא ואי אכיל ליה לא לקי. וק"ל דהא פשיטא. ונראה ודאי שלא נצרכה אלא לטהר אפילו טהרות שנגעו באלו ברשות היחיד דספיקו טמא וקמ"ל שלא החמיר רב בחששה זו אלא לענין אכילה בלבד.

דף צה:

והא דרב לאו בפי' איתמר וכו' עד אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכא כלומר וכי דרך אדם המאבד דבר אחר שמוציא שנים אלא ודאי לא סגיא דלא הוה תמן התם מעיקרא חד מנייהו לכל הפחות כיון שאינו ידוע שניהם אסורין על הספק שאותו שהיה שם חיישינן לעורבי' דאתוי' מעלמא דרובה דאיסורא. אע"פ שהעיר הזאת רוב טבחי ישראל. ומיהו אלו לא נמצא שם אלא אחד היה מתירו דלא שבקינן למיתלי בהאי דנפל מידן השתא שלא נתעלם מעינינו עד עכשיו בעורבי' דעלמא שלא חשש רב אלא בבשר שנתעלם מן העין או שנמצא בשוק ולא הוחזק בידינו מעולם וזה ברור.

פרוותא דא"י הוי פרש"י ז"ל נמל של א"י ושכיח דאיסורא טפי פי' דאע"ג דרוב העיר טבחי ישראל כיון שבמקום בית הספר שכיחי ביה טפי עכ"ם דאתו מעלמא דמייתי איסור בדידהו תולין טפי מרובא דבני העיר דלא שכיחי. ואפילו למ"ד רוב וקרוב הולכין אחר הרוב אינו אלא כשהרוב מצוי כאן כמו הקרוב וכן הלכה אפי' למאן דלית ליה דרב. וכן יש לדון בבשר הנמלא במגרש היהודים אפילו במקום רוב טבחי עכו"ם דכיון דישראל שכיחי הכא ולא עכו"ם בתר דשכיח הכא אזלינן וכרוב טבחי ישראל חשיב כאן

לדידן דלית לן דרב דלא חיישינן לעורבים וכן מצינו במשנתינו מעות שנמצא במקום סוחרי בהמה וכו' שאפילו בירושלים עצמה הכל לפי מקום שנמצאו שם בין לאיסור בין להיתר וע"ז סמכו להתיר בשר הנמצא במגרש יהודי:

כי הא דרבה בר רב הונא מחתך אתלת קרנייתא. פרש"י ז"ל כדי שלא יגנבו ממנו אנשי ביתו. ונר' שפי' כן משום דס"ל דלית הלכתא כרב ולא בעי לאוקמי לרבה בר רבה הונא דלא כהלכתא, ולפסק זה הסכים מורי הרא"ה ז"ל כמ"ש במהדורא קמא. ומ"ה אמכי' ורב היכי אכיל בשרא ולא נקיטי' היכי אכלינא בישרא. ומיהו ברוב טבחי עכו"ם הלכה כמותו דבשר שנתעלם מן העין אסור שלא נחלקו עליו בזה וכל מאי דאקשינן ליה אינו אלא מרוב טבחי' ישרא' ולעולם כל שיש בו סימנא או טביעות עינא או שתלוי בשפוד וכיוצא בו מותר. וכן כל שהניחו מנוקר כדכתיבנא לעיל.

לא עלי' רב עיני' פי' בתוספת דליכא למיפשט מהכא מימרא דרב דדילמא האי עובדא ברוב טבחי עכו"ם.

וביהונתן בן שאול הא ודאי מה שעשה יהונתן בן שאול אין בו צד ניחוש כי סימנין בעלמא מסר אם כה יאמרו עלו ועלינו ובלאו הכי היה עולה וכן אליעזר עבד אברהם על זכותו של אברהם סמיך כדאיתא בקרא וחס ליה לעבדא דאברהם דליהוי מנחש. והכא ה"פ דכל ניחוש שאין סומך עליו כמו שסמכו אלו על סימניהן אינו ניחוש וכן פר"י ז"ל.

האידנא דהתירא שכיח טפי. יש שפי' דבהא אפי' רב מודה בה כיון שכל סביבות המקום הזה התירא דלא חייש רב למקומות רחוקים הרבה שאין דרך עורבים להביא משם על הרוב לכך יש שאמרו דבארץ הזאת בזמן שאין עכו"ם אוכלין בשר וישמעאלים מיעוטא נינהו בש' שנמצא או שנתעלם מן העין מותר לדידן דלית לן דרב דהא רוב טבחי ישראל הם בכל הארץ בימים ההם:

דף צו.

מריש ה"א סימנא עדיף מטביעו' עינא דהא מהדרי' אבידתא בסימנא ולא מהדרי' בטביעות עינא איכא למידק מאי קאמר דהא מאי דלא מהדרי' אבידת' לע"ה בטביעו' עינא היינו משום דחיישינן דאמר בשיקר, תדע דלצורבא מדרבנן מהדרינן בטביעת עינא משום דלא' משקר תירצו בתו' דהא דמהדרי' לצורבא מדרבנן היינו בטביעות עינא דחשיב כגון כלים ביש בהן צד שינוי וחילוק אבל בטביעות עינא דגרוע כגון בכמשא וכבדא וקיבורי אפילו לצורבא מדרבנן לא מהדרי' והרי זה בכלל מאי דקתני התם ובכלי אנפוריא הרי הם שלו. וכיון דשמעה להני שמעתת ידע דאפי' בטביעות עינא כזה

שהוא בינוני' מהדרי וכלי אנפוריא בטביעות עינא דגריע טובא. ויש לפרש דמעיקרא ס"ד דאמאי דלא מהדרי' לע"ה בטביעות עינא אינו משו' שקרא לגמרי. דא"כ ניהדר לי' בשבוע' מיהת כיון שאין אנו מוציאין מרשו' בעלים אלא טעמ' משום דע"ה לית לי' טביעו' עינא וצורב' מדרבנן דחכים אית לי' טביעו' עינא ומהדרי' לי' כיון דשמעי' הני שמעתת' ידע טעמ' דהתם משו' שקרא הוא ולהכי מהדרי לצורב מדרבנן כסוגי' דפ' אלו מציאות בתר מסקנא דהכא:

ש"מ טביעות עינא עדיף. איכא למידק היכי שמעי' מהכא דעדיף מסימנא דהא לא משמע מיני' אלא שהם שווים דהא שרינן נמי בסימנין וי"ל דקים לן דכל היכא דאמרי דטביעות עינא מילתא דטפי עדיף וקשוט מסימני' ונפקא מיני' דאי אתו תרווייהו לקמן דיהבינן לטביעות עינא ולא לסימנא בכל מידי דסמכינן אטביעו' עינא ומדאמרי דסומא מותר באשתו ובני אדם מותרין בנשותיהן בליל בטביעות וקטלינן בהיכרא דטביעו' עינא. שמעינן דאפי' במאן דלא הוי צורבא מדרבנן סמכינן אטביעו' עינא בין באיסורי' ובין בעריות לומר זהו כליו של פלוני וכ"ש באבידה במעיד עליה שהיא של אחרים. ולא אמרו דלא סמכי' על ע"ה בטביעות עינא אלא באביד' שתובע' לעצמו דחיישי' דמשקר. אבל באיסורין מהימן דלכל אחד האמינה תורה אפי' לעצמו וה"ה לאחרי' כל היכא שאינו חשוד. וזה מוסכם מגדולי רבותינו ז"ל. ושלא כדברי ר"ח ז"ל שכתב דלא סמכי בשום מידי בטביעות עינא אלא לצורבא מדרבנן.

בר פיולי הוי קאי קמי דשמואל וכו' עובדא דבר פיולי פרשתי לעיל. מיהו צריך אני לפרש כאן דאמאי דפרש"י ז"ל כאן בהא דאמרי' דמאי דשייר דרבנן לר"מ חטיטת גיד דמדרבנן הוא דבעי לר"מ חטיטה. לא נהירא כדמוכחנא לעיל בפרקין אמתני' בתרייתא דהתם אלא דבר פיולי כול' גיד שקיל דהוי דאורייתא לר"מ ובשמנו הוא דשייר דלא שקיל מיני' כלום לפי' התו' או דלא שקל מיניה אלא שעל השופי כר"י לפרש"י ז"ל. ואמר ליה חות ביה טפי דלישקול שמנו מעיקרא כרבי מאיר מדרבנן וכן הא דשמואל דאמר לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד:

דף צו:

ור"י אכילה כתיבא ביה איכא דקשי' ליה א"כ בברי' נמי לא לחייב עד דאיכא כזית דהא כתיבא ביה אכיל' ולא קשיא דאכילה דכתיבא התם מיבעי' ליה דאי איכא ארבעה וחמשה זיתי' ואכל כזית מחייב דהא ליכא קראי אחרינא דנפקא מיני' כדנפקא לי' הכא מדכתיב אשר על כף הירך:

ה"ג ורבנן ההיא דפשיט בכולי ירך. ולא גרסינן דפשיט איסורא דהא לרבנן אינו אסור אלא שעל הכף בלבד והא כתיבנא לעיל דמוד' שמואל דבעי חטיטה מדרבנן.

ואמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל פי' שע"י הבישול טעם האיסור מתפשט בכל הירך אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד פי' בתוספת חותך ואוכל עד שמגיע לגיד ולגיד לאו דוקא דהא ודאי אפי' נטילת מקום בעי כדמוכח בפסח שני גבי תאה גבר וכדתנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו אלא פרושא שמגיע לאיסורו של גיד וכדי נטיל' מקום שטעם הגיד הנבלע בו הוא בכלל גיד ויש לומר קולף סביבות הגיד כדי נטילת מקום ואחר כך אוכל עד שמגיע לגיד ואם תאמר מאי קא משמע לן שמואל פשיטא מדקתני נתבשל ולא קתני נצלה. ותו דהא קי"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי ואם איתא דצלי אוס' נמלח נמי אוסר ול"ל נתבשל הא משעת מליחה נאסר דאי אפשר לבישול בלא מליחה בשלמא למ"ד דמליח כרותח היינו בשאינו נאכל מחמת מחמת מליחה ניחא דהא מליחה לקדרה נאכל מחמת מלחו היא אלא למאן דמפרש דכל מליח דקדרה הוא כרותח דצלי מה איכא למימר ויש שהיו אומרים דאפשר לבישול בלא מליחה כגון שנתנו בקדרה רותחת מאוד דצמתא דמא ואינו מחוור דסתם בישול אינו בכך והנכון דאי לאו דשמואל ה"א דנתבשל דקתני כל בישול במשמע אפי צלי דאשכחן צלי דאיקרי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח כ"ש בהא דכייל קדר' וצלי בלשון אחד קמ"ל שמואל דנתבשל בקדרה דוקא קתני:

והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול מראש אזנו פי' ולא משמע דהא דר"ה פליגי אדשמואל רבו ופרקינן שאני חלב דמפעפע משא"כ בשמנו של גיד וההיא דר"ה סתמא היא ואפי' שיש ס' לנגדו וטעמא דמילתא דאין ביטול ס' אלא בתבשיל בקדירה שמתפשט בכולו והתם נמי בעינן ניער או כיסה כדאיתא לקמן אבל בצלי אין ביטול וה"ה במליחה ופריך תלמודא אדר"ה וסיוע לשמואל וכי צלאו בחלבו מי מיתסר וכו' ופריק ההוא כחוש הוה. יש שפי' ולא היה בו בחלב אחד מס' והבשר רבה עליו ומבטלו וס"ל למרן דאפי' בצלי איכא ביטול בס' ולא נהירא כדאמרי' לעיל ולישנא דכחוש הוה נמי לא דייק הכי כי עיקר התירוץ חסר והנכון כחוש הוה ולא עדיף חלבו משמנו של גיד שאינו מפעפע ובנטילת מקום סגיא ליה ואי איתמר דרב הונא בגדי שמן וש"מ דלענין גיד אפי' בגדי שמן שאוכל בנטילת מקום כדשמואל וכן הלכתא ומיהו אנן בכל גדיים בחלב אסורה דהא לא ידעינן הי נינהו דמיקרי כחוש:

דף צז.

כוליא בחלבה הוה יש שפ' דחלב כוליא אינו אלא מדרבנן כמסקנא דלעיל דר"י דממרטט ליה ממדת חסידות הוה כדפרישנא לעיל ולכך הקילו בו כמו בשמנו של גיד ואינו מחוור. והנכון דחלב כוליא לא מפעפע טפי משמנו של גיד:

רבין בר שבא אמר כילבית באילפס הוה ואתו ושייליה לרבי יוחנן ואמר ליטעמי' קפילא תמיהא מילתא דאיך רבין או אידך אמוראי שקורי משקרי. וי"ל דרבין לא פליג אזו אלא דאמר כי כשנשאלה שאלה ראשונה לר"י גם זו נשאל עמה ואמר בהא נמי לקול' דלטעמיה קפילא'.

אמר רבה מריש הוה קא קשיא לי הא דתניא קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם היה מדקדק מורי הרא"ה ז"ל דמדקתני ואם בשל בנ"ט מכלל דבקדר' בת יומא עסקי' וא"כ ל"ל למתני לא יבשל בה חלב פשיטא אלא הא קמ"ל דדוקא בבת יומא לא יבשל לכתחלה אבל לאו בת יומא שרי' לכתחלה נמי כיון דנ"ט לפגם דלא גזרו חכמים דלאו בת יומא אטו בת יומא כדאיתא בפרק בתרא דע"א אלא בקדרה דבלעה איסורה שעשאוה בשעת בליעתה איסור אבל הא דכי בלעה התירא בלעה לא גזרו בה דלא דמיא דכלי מדין והיינו דשמואל בפ' כל שעה דאמר קדרות בפסח משהי' להו לאחר פסח ועביד בהו בין במינו ובין שלא במינו דכיון דהתירא בלע והשתא נטל"פ ואפשר דלית בה כדי לאסור דהא פליטתה בפחות מס' ובפסח אסורות משום דאיסורי במשהו וכן ראיתי שהיה עושה מעשה בדבר זו לעצמ' והוא דין חדש שלא נמצא בכל ספרים הראשונים ז"ל וחביריו היו חולקין עליו וכבר דנתי לפניו במתילה ממנו דההיא דפסחים שאני היא דשמואל כר"ש ס"ל דחמץ שעבר עליו הפסח קנסא דרבנן בעלמא הוא משום דעבר על בל יראה ובל ימצא ולא קניס אלא בעיני' אבל על ידי תערובות לא קניס ואפי' תערובת ממשו הלכך שרי פליטת טעמו בלא ממשו אפילו לכתחלה משא"כ בזו דחלב איסורא דאוריית' ותערובתו אסורה בפחות מס' דבשר וחלב בנ"ט והא דהכא אורחא הוא למתני לא יעשה ואם עשה אסו' א"נ ה"ק לא יבשל בה לעול' ואם בשל דינ' בנ"ט ולא נחית השתא לדין נטל"פ דההיא פלוגתא דתנאי הוא כדאי' במס' ע"א.

סמכינן אקפילא פי' על נחתום גוי שהוא בקי בטעמים. ונראין הדברים דלא בעינן שיהא טועם לפי תומו כדמשמע מפרש"י ז"ל ואדרבה כיון דמילתא דעביד לגלויי לן הוא כי מטעמינן לי. דליסמכיה על פיו כל היכא דחמרי' ליה דלהוראה מטעמינן ליה טפי זהיר ומירתת וכן דעת ר"ת ז"ל וקשיא ליה לרבינו הרמב"ן ז"ל מאי עדיפותי' דקפיל' דסמכי' עליה דהא ודאי אע"ג דאמר דלית ביה טעמא לא שרינן לי בפחות מס' וכדמוכח לקמן

מדתניא גריסין שנתבשלו עם העדשים ויש בהם בנ"ט אפי' יש בהם להעלות באחד ומאה אסור דטעמיה לא בטיל וקתני סיפא אין בהם בנ"ט אפי' אין בהם להעלות באחד ומאה מותר ואוקמיה לקמן בדאיכא ס' אלמא דאע"ג דליכא טעמא ס' בעינן וכל היכא דאיכא ס' תו לא בעינא מידי דמסתמא כל היכא דאיכא ס' ליכא טעמא וכדאמרינן בכל דוכתא בס' וכדמוכח מהא דאמרי' בסמוך אמרו רבנן בטעמ' אמ' רבנן בס' ומעתה מאי האי עדיפותא דקפילא דסמכי' עליה הרי לא בא להקל עלינו בשום דבר: ותירץ ז"ל דהא דאמרי' דסמכי אקפילא היינו דלהיכא דלא ידעי' שיעורו של איסור לשערי' בס' כי הא דקדירה דלא ידעי' כמה פלט' ולהכי צריכין לקפילא וכי אמר דלא יהיב טעמי' סמכי' עליו ותלינ' דיש בו ס' ואיכא למידק ואמאי לא קשיא ליה לרבא מעיקרא ממתני' דקתני בהו בנ"ט ולא קתני כיצד משערין אותן וכדקתני ברישא דמתני' ואיכ' מנייהו דלא ידעי' מאי דנ"ד כגון חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא שנפלה בקדרה וי"ל דהתם קים לן דכי ידעי' שעור איסור משערינן בס' וכי לא ידעי שיעורא כההיא דחתיכה משערינן בכולי' אבל בקדרה זו אם אתה אומר דמשערינן בכל הקדרה לעולם אסור שאין קדרה שמחזקת ס' נגדה:

דף צז:

מין בשאינו מינו דהתירא דאיכא למיקם אטעמא כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין מדבר שאינו מינו משערי' בטעמא והא דנקט שבשל בה תרומה ה"ה לאיסורי נזיר או לאיסורי קונמות דהנהו נמי בשא"מ בס' או בטעמא כדכתיבנא במסכת ע"א אלא דחד מנייהו נקט. וכללו של דבר אין לך דבר שאינו בנ"ט או בס' כשהוא מין בשא"מ חוץ מחמץ בפסח לרבא דאחמירו ביה משום חומרא דחמץ כדפרי' בדוכתא ובמסכת ע"ז בס"ד. מין במינו דליכא למיקם אטעמא יש שפירשו כגון שמנונית דגיד הנשה פי' דשמנונית בהדי בשר מין במינו חשיב וה"ה לחלב בעלמא בהדי בשר אלא דנקט הא דשכיח טפי ואיירי בי' במתני'. ומיהו משמע דרבא ס"ל דכל איסורין שבתורה בין במינו ובין שלא במינו בס' וההיא דחמירא דחיטי דבמסכת ע"א דאיפלגי בי' אביי ורבא ואמר רבא מין במינו במשהו ההי' בחמירא של טבל היא דלכ"ע הוה מין במינו במשהו וכדכתיבנא התם בס"ד:

הנהו אטמהתא דאימלחו בגידא נשיא פי' שמנוניתו עמו. דאלו משום גיד הא קיי"ל דאין בגידין בנ"ט והכי נמי אמרי' לעיל מין במינו כגון שמנונית דגיד הנשה. רבינא

אסר. פי' אסור לגמרי דסבר דמתפשט איסורו בכולו וביטול בס' לא שייך אלא בקדרה כדכתיבנא לעיל ורב אחא בר רב אשי שרי פי' בנטילת מקום:

מאי דעתך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכו': וה"ה דנוכל לומר דהתם במליח שאינו נאכל מחמת מלחו וסתם מליח' דאטמהתא נאכל מחמת מלחו הוא אלא דעדיפ' מיני' פריך מאידך דשמואל קשי': הלכך הלכת' כמאן דשרי בנטילת מקום ונראה מפשוט' דדוקא בשמנו של גיד אבל גדי שמלחו בחלבו והוא שמן אסור כשם שאסור בצלי דחלב מפעפע כדלעיל אבל הרמב"ן ז"ל היה אומר דבמליחה אין חלב מפעפע. ולדבריו הכא לרווחא דמילתא פריך לה דאפי' בנטילה אינו אסור וכ"ש בנמלח וראוי להחמיר והורו גדולי צרפת ז"ל דדוקא אותו חתיכה אבל שאר חתיכות בגיגית הנוגעת בה מותרת בקליפה שאין איסור מפעפע מחתיכה שנאסרה מחמת דבר אחר לחתיכה אחרת שאצלה אלא ע"י רוטב ודי לה בנטילת מקו' למקו' מגעת ונר' דבריהם ז"ל ולכ"ע אין דם מפעפע לא בצלי ולא במליח' ובנטילת מקום סגי' להו וחתיכה שאין בה אלא חוטי חלב בעלמא. י"א דהתם אפי' בצלי די להם בנטילת מקום שאין מפעפע אלא חלב גמור והחוטין אלו כחושין הם ולא חמיר משמנו של גיד או מגדי כחוש. וכן כתב הרמב"ם ז"ל וכל שנמלח' חתיכה בחלבה בין חתיכות אחרו' וכשהוציאה משם לא עיינו יפה ואין יודעין מקום מגעת בשאר חתיכות הרי הכל אסור ודין ביטול לא שייך הכא כדאמרי' ואם הטילו בקדרה ויש בה ס' מכדי החלב שהי' בה הרי הוא מתבטל בס' בכל מקום שהוא שאין דנין בה חתיכה עצמה נעשית נבלה:

אמר רבי חנינא כשמשערין משערין ברוטב פי' כל רביעית בכזית ובקופה שהוא דק דק בשר שבשולי הקדר' ובחתיכות וזו וא"צ לומר זו קאמר. ובקדר' אמרי לה בקדרה עצמה. ואמרי לה מאי דבלע קדרה ליכא לפרוש' דבקדרה עצמה בעי לומר בחרסיה ממש דהא מהיכי תיתי ולא עוד אלא שאם אתה אומר כן לפעמים שאין בהיתר אלא שנים או ג' חלקים והקדרה משלמת לס' אלא ה"פ כי זה שאמרנו שמשערין ברוטב ובקופה וחתיכה אינו אלא במה שבא בקדרה לפנינו ולא במה שבלוע בקדר' ולאפוקי מאידך דאמרי במאי דבלעה קדרה ומיהו דעת רבינו הגדול ז"ל ומורי הרא"ה ז"ל תלמידו שלא אמרו אלא במה דבלעו שלא נתיבש אלא שעומד לפלוט שדנין אותו כאילו נפלט וקרוב אני לומר דהני תרי לישנא לא פליגי בעיקר דינא ומאן דאמר בקדרה לא אתו אלא לאפוקי אותו שנבלעו ונתייבש ואפשר דלתבשיל דהיינו ירק קריא קדרה ואפילו לפרושא קמא כר' דהלכתא גמרי' לקולא דסו' איסורא דרבנן הוא ולקולא וכן פסקו גדולי הפוסקים ז"ל:

כל איסורים שבתורה פי' שהם מין במינו א"נ מין בשאינו מינו וליכא קפילא רואין אותו פי' אלו האסורין כאילו הוא בצל או קפלוט פי' שנ"ט מרובה: וקס"ד דדרך חומרא קאמר לה ולהכי אקשינן ליה דלישערינהו בתבלין ופלפלין דחמיר' טפי ופריק דקים לי' לרבנן שאין לך איסור שיהא נ"ט יותר מבצל או קפלוט ואנן הא קיימא לן דכולהו בששים:

גיד הנשה בס' פי' משום שמנו של גיד דאלו גיד עצמו אין פליטתה אוסרת כלום דהא קיי"ל אין בגידין בנ"ט כדאיתא לקמן.

כחל בס' יש בספרים כחל דלא קרעי' ובשלי בהדי בישרא. ונראה מן הלשון הזה דכי קרע שתי וערב ובשלי בהדי בישרא אפילו בקדרה שרי. ויש שחולקין בזה כדכתיבנא בפ' כל הבשר לכך אומרים שאין זה לשון גמ' אלא פי' דרבוותא ז"ל דפסקו' בגמ' ושם פרשנוה יפה.

וכחל מן המנין פרש"י ז"ל לפי שבשר הכחל היתר גמור הוא כבישרא שאינו נאסר מחמת חלב שבו דחלב שחוטה מדרבנן הוא ולא גזרו בו אלא בבשר בעלמא:

אמר ר' יצחק וכחל עצמה אסור פירש"י ז"ל לפי שהחלב שבה מועט כנגד בשר שכנגדה שיש בו ס' ולפיכך הוא לא נ"ט בבשר שבקדרה אבל בשר שבקדר' שהוא מרובה נתן בו הטעם ונאסר משום בשר בחלב דרבנן פי' לפירושו שאין החלב שבכחל כחלב דעלמא הנופל בקדירה שיש בו ס' שהוא מתבטל שם לגמרי דהכא ע"י שהחלב שבכחל הוא כנוס בגומות אינו מתרוקן שם לגמרי אע"פ שמתפשט בקדירה עד דבעינן ס' ונ"מ שאם נפל לקדירה אחרת אוסר פי' הלשון הזה מוכיח שאינו מלשון רב יצחק עצמו אלא לשון הגמ' הוא ותימא תיפוק ליה דנ"מ לאסור הכחל עצמו. וי"ל דההיא פשיטא כיון שהחלב כנוס בגומותיו שאפילו תימא שאינו כל כך שיתן בו טעם מ"מ הרי הוא בסיס לו. וא"א לאכלו בלא החלב הכנוס בו שנעשה כבר בשר וחלב. עוד י"ל דאה"נ דנפקא מיני' איסורא שעל כחל בעצמו. אלא בתלמודא בעי לומר דע"כ נפקא לן מיניה הא נמי וכדאמר תלמודא לקמן דכיון דאמר רב יצחק כחל עצמו אסור שויא רבנן כחתיכת נבלה כלומר דלא סגיא בלא"ה שא"א לזה בלא זה והיינו מאי דאתיא בסמוך לפירושא. והלשון ההוא מוכח כן כדאמרי' כיון דאמר רב יצחק וכו' והוא המוכח ג"כ שלא אמר רב יצחק האי נ"מ וכדפרישׁ'.

אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בכולה משערינן או במאי דנפק משערי' תמיהא מילתא אמאי מיבעי' להו הכא טפי מההיא דתנן לעיל גבי חתיכת נבלה וחתיכ' דג טמא שנפלה לתוך קדרה שהרוטב בנ"ט. ואי משום דכחל דרבנן הא קיי"ל בכל השעורין דרבנן כעין דאורייתא תיקון. וי"ל דשאני הכא שאין הכחל כולו

אסור אלא חלב שבו בלבד משא"כ בהנהו דהתם. ולהכי קס"ד שדיינו שנשער באומד יפה מאי דנפיק מן החלב ואפ"ה מסקי' דכיון דלא ידעי' בודאי מאי דנפק מיניה ולא כל הכחלי' שוים יש שחלבו מועט ויש שחלבו מרובה לא סגי' דנשער אלא בכולה כנ"ל.
אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור הלשון מוכיח כפרש"י ז"ל דהאי אלא מעתה קאי אמאי דאמרינן השתא דבכולה משערינן לכך פרש"י ז"ל כיון דאמרת שמשערינן כנגד כולה בקדרה ראשונ' הרי אתה דן אותו שנסחט כל החלב בקדרה וא"כ נפל לתוך קדרה אחר' למה יאסור הרי בטלתו ופריק כיון דאר"י וכחל עצמו אסור שוי' רבנן וכו' כי בתחלה קודם שנצטמק ונסחט נאסר הכחל בטעם שקיבל מן החלב כדאמרי' והקשו עליו דא"כ למה היה מן המנין בקדרה ראשונה שהרי נעשה בתחילתו בשר וחלב. ועוד דא"כ הא דינא הוא ומאי שוי' רבנן דקאמרו. והם ז"ל פי' אף כשקבל החלב שבכחל טעמו של בשר שבקדר' שהוא מרובה כדאמרינן לעיל לא קבל בשר הכחל טעם החלב הזה האסור כי הבשר שבקדרה סייע כמו שסייע הוא לבשר שבקדרה. אלא כיון שהחלב הזה כנוס בגומותיו וא"א לסוחטו לא סגי' שלא יהיה אסור באכילה הוא עצמו. אבל הא הוא דקשי' לגמ' למה אוסר בקדרה אחרת כנגד כולו ופרקי' דשורת הדין שלא יאסור כיון שהוא עצמו מותר בעצמו. אלא דכיון שהוא עצמו אסור באכילה קודם שנפל בקדרה שנית: מחזי להו לעלמא כחתיכה דאסורא. ולהכי החמירו בי' רבנן ושוי' כחתיכת נבלה ונכון הוא אלא דקשיא לי דנהי דכשהוא בקדרה אין בשר הכחל נאסר מפני שאר הבשר שמסייעו. הא נאסר מן הדין כשיצטנן הקדרה. ולא משמע מלשון הגמ' דתהא חייבין לסלקנו משם כשיצטנן. וי"ל דקים להו לרבנן שאע"פ שלא נסחט לגמרי בקדרה ראשונה דמ"מ לא נשאר בו כל כך שיהא נ"ט בבשר הכחל. ומיהו הא ודאי קשיא מאי פרכינן אלא מעתה ופירש"י ז"ל דקושין לפי שכבר דנו אותו שנסחט כולו בקדרה ראשונה דהא לא קאמר לעיל דמשערינן בכולה משום דנפק כולה התם אלא משום דלא ידעי מאי דנפיק מיניה ומיהו קים לן דלא נפיק כולי' בקדרה ראשונה ולכך נעשה הכחל עצמו אסור כבשה בחלב. לכך פירשו בתו דהאי אלא מעתה אדלעיל קאי על מאי דאמרינן וכחל מן המנין שאנו דנין הבשר שעל כחל כבשר של היתר לבטל את החלב שבו כשאר בשר שבקדרה. ולהכי פרכינן אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת נמי לא יאסור כנגד כולו. ופרקי' כדפרישנו לעיל כיון דאמר ר' יצחק שיהא אסור לא סגי' שלא יאסור. אלא הפי' הזה דחוק לפי לשון הגמ' שהרחיקו הקושי' הזאת ע"כ ולא פרשה לעיל בדוכתי' לכך נראה לומר שכבר אמרנו דמשורת הדין אין בשר הכחל נאסר: ולא עוד אלא דראוי היה לומר שאף החלב נסחט לגמרי כחלב דעלמא הנופל לקדרה ולא הוה לן לאחמורי טפי

כיון דחלב שחוטה דרבנן. ואפי' היינו מחמירין בחלב עצמו אין להחמיר כלום בבשר שהרי לא קיבל הטעם החלב הזה כלל אפי' חוץ לקדרה כמו שאמרתי. ואין כל חומרת אלו אלא שחכמים עשו חיזוק בשל דבריהם מפני מראית עין שנראה להם שנשאר כאן חלב: הלכך בשלמא אלו שיערכו במאי דנפק מיני' באומד יפה יש כאן לחוש למראית העין: אבל כשהן רואין שישערנו בקדרה ראשונה כנגד כולו לא נשאר כאן אפי' מראית העין. ופרקי' דא"א לזה בלא זה וכיון שהחמרנו בכחל עצמו לאסרו לא אפשר שלא נחמיר בו בקדרה אחרת וכדפירשנא לעיל כנ"ל. ובמקום אחר הארכתי בשמועה זו אבל זו תרומת כל הדברים.

למימרא דיהיב טעמא וכו' והא דלא אוקמי בביצ' שנטרפה עם ביצים אחרות משום דביצ' בס' משמע שהוא בעין דומיא דגיד וכחל דנקט בהדי ולא אוקמי בשנתערבה עם בצים אחרות. משום דכיון דלאו בריה הוא ולא דבר שבמנין כדמוכח בפ"ק דביצה ה"ל יבש ביבש דאפי' מדרבנן בטל חד בתרי וכדאמרינן בזבחים אמר רבנן ברובא ולהכי אוקמיה לענין פליטתה ופרקי' דהב"ע בביצת אפרוח. פי' אפרוח ממש אי שיש בה טיפת דם ומדלא אוקימנא בקליפות שמעי דליכא הפרשה בינייהו וכן בדין שהרי אין ההיתר הזה אלא משום דמיא דביעי ולא כלום הוא. אבל בתוספת' מחלק ביניהם והיינו דלא פשיט' הגמ' שלנו דלא מחלק לא לענין פליטת ביצי' טמאות להתירא ולא לענין ביצת אפרוח ולאיסורא. מדנקטוה בגמרא סתם וההיא דתוספתא משבשת' היא לפי גמ' דילן.

דף צח.

ההיא כזיתא דתרב' דנפל לדיקולא דבישרא. פרש"י ז"ל דיקולא קלחת וכתבו בתו קלחת היא יורה גדולה שמבשלין בה בשר כי האי דאמרינן בפ' המוכר את הספינה כל שלשים יום מהפך להו גיהנם כבשר בקלחת. ואפשר דקרו ליה דיקולא על שם הרתיחות שעולות מתוכו דדיקולא הוא לשון רתיחה כדאשכחן בפ' כל שעה אמר ר' יוסף לא ליחלוט אינש חיטי בהדי הדדי דדילמא אזל חדא בצידי דחברתה ולא תלך לה דיקוליה מארבע רוחותיה ע"כ ותימא מי הביאו לרש"י ז"ל לפרש בכאן דיקולי קלחת שהרי בכל התלמוד הוא לשון סל על שם שעשוי מחריות של דקל וכדאמרינן ריש פרק אין עומדין ריש תורא בדיקולא ובריש גמ' דסנהדרין היא ניימא ודיקול' שפילי ובפ' לא יחפור הנהו דיקוליא. והרבה כיוצא בזה וכל אלו לשון סל וקלתותיהם וכן פרש"י ז"ל וי"א שהכריחו לרש"י ז"ל לומר כן משום דס"ל דהלכתא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ואם החלב הזה נפל בסל של מליחה שאין בו רוטב הרי חלב עם הבשר מין במינו הוא כדאמרינן לעיל בריש

שמעתין גבי שמנונית דגיד הנשה וכדמשמע נמי בסוף פירקין בפלוגתא דריש לקיש ור' יוחנן מאי האי דמשע' רב אשי והני רבנן דהא מין במינו לית ליה שיעור' אלא ביורה היא שיש בה רוטב דחשיב עם החלב מין בשא"מ וסילק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ועי"ל דס"ל למרן ז"ל מאי דכתיבנא לעיל דע"י מליחה או צלי כיון שאין בו רוטב ואין בו ניער וכיסה אין שום איסור מתבטל בס' אפילו לרבנן. הילכך אם החלב הזה נודע מקומו בקליפה או בנטילת מקום סגי ואם לא נודע מקומו אין לו ביטיו ואסור אעפ"י שיש בו ס' ואסור לבשל בקדרה של רוטב כדי שיתבטל ע"י ניער דה"ל כמבטל איסור לכתחילה:

והא דאמרינן סבר רב אשי לשיעורא במאי דבלע דיקולא פי' רש"י ז"ל שהיה תולה להקל לשער בס' מאי דבלע דיקולא כדי לבטל איסור והי' משער איסור כמות שהוא עכשיו ואמרו ליה רבנן אטו דיקולא דהתירא בלע דאיסורא לא בלע כשם שנצטמק הבשר כך נצטמק האיסור ותמי' מלתא האיך טעה רב אשי בזה ועוד לעיל בר' חנינא דאמרי לה במאי דבלעה קדרה אמאילא פריך תלמודא הכי ולא משמע דתרי לישנא דר' חנינא הוי בפלוגתא דרב אשי והני רבנן מדלא מפרש תלמודא. אבל י"ל דהא דהכא לא נודע שיעורו של חלב כמה היה בתחלת נפילתו ומשום דס' שיעורא דרבנן היא דמדאורייתא חד בתרי בטיל היה מיקל רב אשי לשער אותו כשעת מציאתו כיון שלא שהם שם הרבה אבל הרוטב שבקדרה שנודע בתחלה שיעורו וידענו ודאי שנצטמק הוה משער כדמעיקר' וכלישנא בתרא דר"ח דלעיל דהנהו תרי לישנא לא פליגי ומ"ד בקדירה היינו משום דלא משערינן הרוטב שכבר נשרף ואינו עומד לפלוט ומ"ד במאי דבלעי הקדירה היינו הבליעה העומדת לפלוט. ואמרו ליה רבנן לרב אשי דהכא אע"ג דספק הוא לא נזלזל בשיעור דרבנן וכיון שדרך החלב הנופל בקדירה להצטמק חיישינן שמא נצטמק וגם בשעת נפילה לא הי' ס' ודיקולא זו אסורה ומאי דאמר ר"ח דמשערינן במאי דבלעה קדירה היינו כי משערינן נמי בליעה דאיסורא שנודע שיעורו של איסור ואפ"ה יש בו ס' דהיתרא עם מאי דבלעה קדירה. והא דאמרינן האי כזיתא דתרבא פירושו שהי' נראה קרוב לזית או פחות או יותר ולאו מלישנא דייקינן ליה דהא כל מקום שאמרו כזית וכביצה יש בו שיעור זית וביצה גמור אלא שהענין מכריח לפי שיטה זו שזה הלשון כך פירושו בכאן והלשון נמי יפה כך נראה לפרש שיטת רש"י ז"ל ובמקום אחר כתבתי פי' רבינו והתוס' בקיצור:

ראה שאתה מטיל בה גבול היתר פי' רש"י שמא תכשיל את הרבים במה שאתה סותם את דבריך שהרי שני גדולי הדור וכו' ותימא האיך יכשלו בדבריו דהא פשוט דלישנא

להחמיר היא דכל היכא דאמרי בס' או בס' ואחת בר מאיסורא משמע וזהו להחמיר וי"ל דהיינו דקאמר דכיון דשני גדולי הדור היו מסופקים בלשון זה אם להקל ולא איפשט לית ליה למינקט האי לישנא בפשיטותי' בדלא מפרש לי'. וא"ת ולמה לא הקשה על ר' יהושע בן לוי עצמו שלא פי' דבריו וי"ל שגם ר' יהושע הי' מסופק כן פי בתוס' ותו לא מידי אבא לא שיער במ"ז ואני אשער במ"ה פי' רש"י ז"ל שתי לשונות הפי' הראשון וכי לא שיער במ"ז אלמא לא בעינן ס' וגם אני אשער במ"ה ומיירי בפלגא זיתא והפי' השני אבא לא רצה לשער אפי' במ"ז ואני אשער במ"ה בתמי' הא ודאי ששים בעינן:

כל איסורין שבתורה בס'. פי' בין במינו בין שלא במינו מדכייל ואמר לה סתמא וכן פרש"י ז"ל ודוקא דאי איכא טעמא לא בטיל כדאמרינן בכמה דוכתי ולקמן נמי אמרינן יש בהן בנ"ט אפי' יש בהן בק"א כולן אסורות וכי ליכא טעמא נמי בעי ס' כדאמרינן לקמן אין בהן בנ"ט אע"פ שאין בהן להעלות בק"א וכו' ואמרינן דק"א ליכא אבל ס' איכא וכן פרש"י ז"ל:

ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה פי' מזרוע בשלה דשלמי נזיר שהבשר נאכל לבעלים חוץ מן הזרוע שהוא לכהנים ואסור לזרים ואעפ"י שנתבשל עם האיל מותר האיל לבעליו מר סבר שיש באיל מאה ומר סבר שאין באיל מאה אלא ס' כדמפרש תלמודא בסמוך וכתב רש"י ז"ל ואע"ג דאי אתית למילף מיני' שרית אפי' דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דאי שלא במינו הוי יהיב טעמא אפ"ה רבנן אחמור ואמרי טעמא לא בטיל ע"כ וק"ל דא"כ דהתם הוי יהיב טעמא שלא במינו כיון דאמור רבנן דטעמא לא ליבטול היכי ילפינן מיניה למישרי מין בשא"מ בס' או במאה דהא אפשר דהתם יהיב טעמא ושרי' רחמנא משום דכל מין במינו דלא מינכר טעמי חד בתרי בטיל. וכי הוי מין בשא"מ דיהיב טעמא לא ואשמעתי' נמי ק"ל דהא רבנן בעי בטולי טעמא בין במינו בין שלא במינו ולהכי בעי ס' או מאה כדאמרן וא"כ מנלן דהתם לא יהיב טעמא בשא"מ בס' דדילמא יהיב טעמא ושרי' רחמנא דכל בדאורייתא כל שהוא מין במינו חד בתרי בטיל ואע"ג דאי הוי שלא במינו הוי יהיב טעמא ודאי והנכון בזה מ"ש תוס' שלא למדוה מזרוע בשלה דרשה גמורה אלא דמאה או ששים קבלה היתה בידם דבטיל בי' טעמו וכן היתה קבל' בידם דאהאי קרא אסמכי רבנן מ"ס דאסמכתא לששים הוא ומ"ס דאסמכתא למאה הוא ודכ"ע דשיעור שיש בזה הותירו רבנן בכל האיסורים. והיינו דפרכינן לקמן מדתניא זהו היתר מכלל איסור וכו' ר"ל שיעור כזה אסור הוא בעלמא מדרבנן מיהת שעדיין יש בו טעם:

דף צח:

והתניא אין בשלה אלא שלמה פרש"י ז"ל לא נתפרש באיזה לשון פי' באיזה לשון קרא לשודה בשלה ובתוס' פרשו שאינו לשון אלא דדריש בשלה כמו בלמ"ד דגושה כלומר ב"ה שיש לה כמות שהיא ואינו מחוור דבמאי חזי דשני' קרא בלישני' למדרש היכי: והנכון בעיני דפשיטא דקרא דריש ליה כיון דאמר קרא ולקח הכהן את הזרוע בשלה משמע כמות שהיתה הזרוע בתחלתה כשהיתה חי כן היא עכשיו כשהיא בשלה וה"ק אין לשון זה של בשלה משמע כאן אלא שלמה ואידך אמר שאין במשמע הלשון הזה אלא שנתבשלה עם האיל:

דכ"ע בהדי איל מבשל לה פרש"י שאין מקרא יוצא מידי פשוטו מ"ס מחתך והדר מבשל לה ומ"ס מבשל והדר מחתך לה: פרש"י ז"ל דרבנן סברי מחתך לה והדר מבשל לה שאין בשלה היוצא שתהא שלמה ולא תהי' מחותכת לחתיכה ומ"ס מבשל לה והדר חתיך לה שאין בשלה אלא שנתבשלה כשהיא מחוברת עם האיל. ואינו מחוור יפה דלהאי לישנא קמא מ"ס הוי רבנן ולאידך לישנא מ"ס הוי ר"ש כדפי' רש"י ז"ל גופא ועוד דלישנא שאין שלימה אלא שנתבשלה עם האיל לא משמע שבא להחמיר אלא להקל וגם אין במשמע הלשון הזה שיהא מקפיד שתה' מחובר' לכך פי' בתו' מ"ס דהיינו ר"ש סבר מחתך לה והדר מבשל לה שאין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל ומ"ס דהיינו רבנן סברי מבשל לה והדר חתיך לה שאין בשלה אלא שלמה כמות שהיא מחוברת לאיל ובאידך לישנא אמרי' דכ"ע חתיך לה והדר מבשל לה פי' דהכי גמירי לה ומ"ס דהיינו ר"ש סבר בהדי איל מבשל לה שאין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל ומ"ס דהיינו רבנן סברי דבאנפי נפשי' מבשל לה שאין בשלה אלא שתהא היא גופא שלמה ולא מחותכ'.

מאן דאמר בששים סבר בשר עצמות משערינן וה"ל בששים פי' ויש בדבר הזה להקל ולהחמיר לדינא דעלמא שעלם האיסור בעי ביטול ולהקל שעצם היתר מצטרף לבטל ומיהו אומר מורי הרב ז"ל בשם רבותיו ז"ל שלא אמרו לשער בעצמות אלא ביש בהן מוח ובאותן עצמות שיערו רבנן שיש בכאן בהם ס' מלבד שאר עצמות שיש באיל שאין להם מוח שאינם מן המנין. ואידך הוי סבר שאפילו לעצמות שיש בהן מוח אין לצרפן למנין איסור והיתר כלל וכיון דקיי"ל כמ"ד בס' קי"ל נמי דעצמות מצטרפין להיתר ואיסור כשיש בהן מוח וק"ל שהרי בירושלמי דערלה אמרו דלמ"ד עצם ובשר משערין ס"ל שאין קלפי איסור מעלין את ההיתר מדלא קאמר דניצרף עצם של זרוע בהדי איל לבטל טעם הזרוע ומה ראיה הביאו מהא דדילמא שאני עצמות שיש בהם מוח דעדיף מקלפין וצ"ע ומ"ד במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן פי רש"י ז"ל עצם לא בעי לשיעורא דהא לא

פליט טעמא מיניה וכי משערינן בשר דזרוע בהדי בשר האיל איכא מאה כי בזרוע יש עצם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל זרוע ע"כ ונראה מלשונו שאין הרוטב מן המנין וטעמא דמילתא משום דסתמא אמר קרא ואפי' בצלי קדר דאיקרי בישול כדאיתא בפ' כל שעה גבי בשל מבושל במים.

לאו למעוטי כל איסורין שבתורה פי' דכוותי' דהא איסור בעלמ' לרבנן ולר"י אין בו שיעור ביטול וקשיא לתרווייהו וא"ת ומאי קושיא דלמא להכי קרי היתר הבא מכלל איסור משום דבעלמא אסור לבטל איסו' לכתחלה או מדאורייתא או מדרבנן ואלו הכא מצותו בכך. וכדקאמ' לקמן שהוא חידוש מהאי טעמא וי"ל דלשון זה היתר הבא מכלל איסור לא משמע איסור דלכתחילה אלא איסור דיעבד.

אמר אביי לא נצרכה אלא לר"י דאמר מין במינו לא בטיל פי' דהאי מתניתא לא נאמרה אלא אליבא דר"י דזהו היתר שהותר מין במינו במאה או בס' מכלל איסור שנאסר בעלמא דמין במינו לא בטיל אפילו מדאורייתא וכי אמרינן הכא לרבנן בר פלוגתי' דשרי בעלמא אפי' מין במינו כל היכא דאיכא ס' או מאה וליכא טעמא. ומאי חזית דגמרי' מהתם ליגמור מהכא וק"ל דהא אדרבא קולא וחומר' מחומרא ילפי' וי"ל דשאני הכא דאיכא למידרש ההיא דדם הפר ודם השעיר כדדרשי ליה רבנן למימרא שאין עולין מבטלין זה את זה כדאיתא פרק הקומץ כן פי' בתוס' עוד יש לפרש דה"ק מאי חזית דגמר מהתם לגמרי נגמור נמי מהא ונימא דמין במינו חד בתרי לא בטיל אבל בטיל בס' או במאה ונמצא מקיים שתי המקראות ופרקינן חידוש הוא פרש"י ז"ל שהוא מבטל איסור לכתחלה ולפי הלשון הזה אפי' מן התורה אסור וכן הדעת נוטה. אבל אפשר הי' לפרש חידוש הוא שמצותו בביטל איסור משא"כ בעלמא שהוא רשות.

איהכי לס' ומאה נמי לא ליגמר פי' דקס"ד דדרשה גמורה הוא דרשינן מהאי קרא ולהכי פרכינן דאם איתא משום דחדית בה רחמנא לכתחיל' לא גמרינן מיניה לדיעבד לס' ומאה נמי לא ניגמר לה לר"י בשא"מ ולא רבנן במין במינו ופרקינן אטו אנן לקולא גמרינן וכו' דמאורייתא חד בתרי בטיל. וא"ת תינח למין במינו אבל אנן הא גמרי' לשאינו מינו דלא בטיל חד בתרי למ"ד טעם כעיקר דאורייתא דהכי ס"ל לאביי לקמן בפ' כל הבשר וכן בפסחים כדפרישנא התם וי"ל דהא ל"ק דקים לן ודאי שהטעם מתבטל אפילו בפחות מס' ורבנן הוא דבעי ס' או מאה לחומרא דלא בעי לבטולי בפחות משיעור שיש באיל נזיר והא דאמרי דלר"י מן במינו לא בטיל כבר פרשנוה בכמה מקומות שאין זה אלא כשהוא לח בלח דומי' דדם או ע"י בישול דיהיב טעמא דומיא דדם הפר ודם השעיר

אבל כשהוא יבש ביבש מודה הוא דבטיל חד בתרי כדאיתא בפ' הניזקין גבי אגוזי פרך ורימוני בדן שנפלו תוך היתר ונתפצעו:

רבא אמר לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכ' שרי פירוש רש"י ז"ל נ"ט קיי"ל דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים. אבל חולין שפיר גמרינן למאה וס' דהא קייל"ן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובה וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה או בס' לרבא דלית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל דמדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן והכי נמי שמעי' לה בפ' כל הבשר וכן לר' יוחנן במס' ע"א כל שטעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. והא דילפי' במס' פסחים מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכת' בעלמא הוא: ולאו מילף הוא דה"ל נזיר וגיעולי א"ה שני כתובי' הבאי' כא' א"נ גיעולי א"ה חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור עכ"ל רש"י ז"ל וקשה לפי' היכא אמרינן טעם כעיקר שרי' רחמנא הכא גבי איל נזיר דאע"ג דס"ל השתא דבקדשים לא אמרי חד בתרי בטיל וכדגלי רחמנא גבי חטאת מ"מ הא אמרינן בסוגין אליבא דריב"ל ובר קפרא דבאיל נזיר ליכ' שום טעם דהא אית בי' מאה או ס' לבטלו ומשם ילפי' לכל איסורין שבתורה ויש שתרצו לדעת רש"י ז"ל הטעם כעיקר דקיי"ל דהוא אסור בקדשים לאו טעם ממש הוא אלא טעם כל דהו. וכי פרכינן דליגמור מיני' היינו דליגמור מיניה לשאר קדשים דלישתרו בס' או במאה כמו בזרוע בשלה: ופרקי' גלי רחמנא בחטאת וכדפי' רש"י ואין לתירוץ הזה טעם. חדא דטעם כעיקר משמע שנתן הטעם כאילו הוא עיקר ממשו של איסור ולא אשכחן לרבנן דלימרו שיהא העיקר אוסר בקדשים במשהו אפי' מין במינו אדרבא פליגי על ר"י במאי דדרש ולקח מדם הפר שהוא קדשים. ועוד שאלו היתה זאת כוונת רש"י ז"ל מי דחקו לפרש דטעם כעיקר בחולין לאו מדאורייתא כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל דהו וגם ההיא דרבא בפ' כל הבשר וההיא דר' יוחנן במס' ע"א ונזיר וגיעולי א"ה שהביא רבינו כולם בטעם גמור הן וכיון דכן דבר הלמד מענינו דהכא איירי ג"כ בטעם גמור: והנכון מכל מה שאמרו בתירץ קושי' זו לדעת רש"י ז"ל. מה שתירץ רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל דהכי קים להו דלגמרי שרי' רחמנא זרוע בשלה שנתבשלה עם האיל בין שהיה האיל כולו שלם ובין שלא היה כולו שלם שאבדו מקצת איבריו ונמצא פעמים היה בו טעם הזרוע. ומיהו כיון שעל רוב מתבשל כולו ויש בו ס' או מאה עמדו חכמים על הרוב ולמדו ממנה ס' או מאה. ועוד הקשה ר"ת ז"ל על פי רש"י ז"ל דהא האי קרא דחטאת מייתי ליה בפסחים לענין היתר מצטרף לאיסור דטעמו כעיקר נפקא להו לרבנן ממשרת ולר"ע מגיעולי א"ה וזו אינה קושי' חדא

דההוא קרא שפיר שמעי מיני' תרווייהו דכל הנוגע בה יקדש כמוה' לטעם כעיק' ולהיתר מצטרף לאיסי' ועוד שזו מן הסוגיו' המתחלפות שהרי במסכת נזיר הביאו לענין טעם כעיקר בפ' ג' מינין דאמרי התם ורבנן תיפוק ליה היתר מצטרף לאיסור מחטאת ומשני ההיא לנ"ט כעיקר הוא דאתי ואע"ג דמשרת ליתן טעם כעיקר אתי מצריך צריכי כדאית' התם וסוגי דהכא כסוגי דמס' נזיר. משמע דסוגי' דמס' פסחים סוגי דאביי היא דאית ליה טעם כעיקר וההיא דנזיר סוגיא דרבא דהכא כדפרשנו במס' פסחים בארוכה בס"ד. ומ"ש רש"י ז"ל אבל חולין שפיר גמרי' למאה וס' דהא קיי"לן מאחרי רבי' להטות דבטיל ברובא וכו' זה בלשון הגמ' הוא ג"כ ומה שיש לדקדק עליו דהיכי גמרי הכא אפי למין בשא"מ דלא בטי' ברובא כבר פרשנוה לעיל ומאי דאמר מרן ז"ל דהכי נמי שמעי' ליה לרבלא בפ' כל הבשר זהו ממה שאמרו גבי טיפת חלב אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא דגמרינן מבשר וחלב וכו' ואמ' ליה רבא דרך בישול אסרה תורה. ומלשונו של רבא נראה שלא בא לעשות דחיי' בעלמא אלא לבטל ראיה שלו דלעול' טעם כעיקר לאו דאורייתא. ומאי דבעינן התם טעמא משום דדרך בישול אסרה תורה וכדבעי לבאר בדוכתי' בס"ד וזהו בודאי ראי' ברור' גם מה שהביא ראיה מדברי ר"י במסכת ע"א ראיה נכונה היא וליכא לפרושי דר"י אסור מן התורה קאמר אלא שאין לוקין עליו דמהיכא ילפינן איסורא ולא מלקות דאי ממשרת הא איכא מלקות ואי מגיעולי א"ה דלית ליה אלא לאו הבא מכלל עשה דכתיב תעבירו באש מ"מ כיון דגלי רחמנא דטע' כעיקר לכללי' אהדרי' שיהא כעיקר עצמו אף למלקות כיון שיש בו טעם הראוי לכזית בכדי אכילת פרס ופחות מכאן ליכא מלקות אפי בעיקר וכדאמר גבי גוזז ועובד בכורות המוקדשים שהוא לוקה דכיון דכתב רחמנא תזבח ולא גיזה ועבודה לכללי אהדרי וכן הורה בזה ר"ת ז"ל ומיהו מהא דהכא ליכא ראיה דס"ל לרב' דטעם כעיקר בחולין לאו מדאורייתא דהא דאמר דבקדשים אסור לאו משום דבחולין שרי אלא דהכא שייך לישנא למהוי הא דאיל נזיר חידוש כיון דהני קדשים. וקדשים דעלמא אסירי ואיהו שרי דאי בכולו קדשים שרי. משום דלהוי אסור בחולין לא שייך כולי האי לומר שהוא חידוש. ור"ת ז"ל גורס כאן מפני הקושי שאמרנו לא נצרכה אלא להיתר מצטרף לאיסור דבקדשים אסור וכו'. אבל טעם כעיקר אפי' בחולין הוא מן התורה דילפינן ממשרת ליתן טעם כעיקר דההוא לא אפשר דלהוי אסמכת דהא מדר"ע דדריש לה הית' מצטרף לאיסור למילקי עלה כדאית' התם שמעי דרבנן דדרשי לי' ליתן טעם כעיקר דלאו אסמכת היא וההיא דרבא בפרק כל הבשר לדחוי' בעלמא א"ל ומההיא ליכא למשמ' מיני' וההיא דר' יוחנן דע"א י"ל כל היכא דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס קרי עליה טעמו ולא

ממשו. והוי ליה כחצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואין לוקין עליו ועוד האריך בענין זה הרבה ואין דבריו מחוורים בכל המימרות התם כ"ש שהגרס בכל הספרים בכאן הוא כגרסת רש"י ז"ל ולכן שיטת רש"י היא נכונה. וכן פוסק מורי בשם רבו רבינו הגדול ז"ל דטעם כעיקר בחולין לאו דאוריית' כרבא ור"י ונ"מ שאם נפל איסור לתוך היתר ונימוח שם וקודם שנשער אותו נשפך מן המרק ואין בו ס' עכשיו ואין ידוע אם היה בו קודם שנימוח כדי נתינת טעם דאורייתא דלרש"י ז"ל איסורא דרבנן הוא ותלינן לקולא ולשיט' ר"מ ז"ל איסור' דאוריית' ולחומר' ומיהו כל שאפשר לעמו' על עיקרו של דבר בעינין או קפילא ולא סמכינן אספיקא ובמידי דלא אפשר למיקם על מאי דפליט שפיר משערינן בכול' כדאמרי' בכחל דאיסור' דרבנן ופי' טעם כעיקר האמור בכל מקום הוא כשאין בה ממשו של איסור אלא טעמו בלבד וכלשון טעמו ולא ממשו שאמר ר"י במסכת ע"א כפי' רש"י ז"ל שהיא הנכון והמוכרע מן הלשון ומשכחת לה כגון שנפל שם ממשו של איסור בתחילה כזית בכדי אכילת פרס אלא שנימוח אחרי כן או שלא היה שם כלל ממשו של איסור אפילו בתחילה כגון נזיר ששרה ענבים במים ונתנו בהם טעם יין כדי רביעית תוך אכילת פרס. וכגון גיעולי א"ה או שנפל חתיכת האיסור לתוך ההיתר והיא ניכרת וסלקוה משם שהרוטב בנ"ט. אבל היתר מצטרף לאיסור הוא דבר אחר שיש שם ממשו של איסור מעורב ונבלל בהיתר יפה ונעשה גוף אחד ואכל בין שניהם כזית שנמצא אוכל ממשו של איסור בתערובת היתר ואפשר לדון טעם כעיקר והיתר מצטרף לאיסור כגון שנמחה שם האיסור וכשאכל מן ההיתר לא היה במה שאכל טעם האיסור שיהא בו כזית בלא צירוף היתר וע"י צירוף ההיתר יש בו כזית שאם אתה אומר בו טעם כעיקר לכל דבר הרי אתה דן עליו שתי חומרות ומחייב אותו למאן דס"ל לתרווייהו באיסורא נמצאת למד שאפשר לאסור באחד מהם ולפטור בחבירו. ואפשר לחייב בשתיהם יחד והיינו דאמרינן דאפשר לדרוש כל הנוגע בה יקדש לטעם כעיקר ולהיתר מצטרף לאסור וזה נכון מפי מורי בשם רבו רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל. וא"ת והאיך אפשר לומר דטעם כעיקר לאו דאורייתא דהא תניא בספרי ואי' בפ' כל הבשר אלה הטמאי לרבות צירם ורוטבם וציר אינו טעם בלא עיקר וליכא למימר דההיא מדרבנן דבמס' בכורו' אמרי' הא לאו הכי אמינא חלב שרי והתניא הטמאים לרבות צירם. ומצירם פרכי דדמיא לחלב ולא מרוטבם דהוי שומנה דקרוש. והנכון דציר בשר טמא דאורייתא וציר דגים טמאין בלחוד הוא דהוי מדרבנן דזיעה בעלמא הוא כדאיתא לקמן ומיהו כי שרינן טעם בלא עיקר כשהוא ע"י תערובת אבל כשהוא מופרש בעיני' הוא ודאי אסור וכל היכי דהוי טעם איסור מרובה והיתר מועט כמאן דאיתי' בעיני' חשיב.

דף צט.

במאי חזית דגמרת מהאי ליגמור מהאי פי' דהכא עדיף דאלו האי קרא הנוגע בו איכא לאוקמי להיתר מצטרף לאיסור וכל שאפשר לקיים שניהם ודאי עדיף ועוד י"ל דטעם כעיקר היינו היכי דהוי חד בתרי בלחוד וכי איכא התירא טפי לא להוי כעיקר ויתקיימו שני המקראות וכדפרי' לעיל.

לאו בס' פי' רש"י ז"ל דכי בעינא ק"א כדקי"ל מאת מקדשו היכא דאי' לאיסורא בעיני כגון חטין בחטין או כל דבר שלא נתבשל אבל היכא דליתי בעיני לא בעינן מאה וא' ע"כ ולפירוש מיירי שסילק הגריסין וזה דחוק לכך פי' בתוס' די"ל דס"ל דכי אמרי' ק"א בתרומה ה"מ מין במינו ונראים דבריהם דהא אפילו בדברים האוסרי' במשהו כגון טבל וי"נ וקונמות וכיוצא בהם שכולם במינא במשהו כשהן שלא במינם שיעורן בנ"ט בלחוד ולא חמור תרומה מנייהו וכיון דקי"ל כמ"ד כל האיסורין שבתור' בס' קיי"לן נמי תרומה מין בשא"מ בס' ואין תרומה בק"א אלא כשהוא מין במינו וכן הדין לערלה ולכלאי הכרם דלא עדיפא מאיסורי משהו דבמינן במשהו ושלא במינן בנ"ט ולפ"ז אין דין ק"א בתרומה לר' יהודה דאי בשא"מ בס" ואי במינו ולח בלח אוכל דבר המתערב או מתבשל שיעורו במשהו ואם יבש ביבש חד בתרי בטיל מדאוריית כדאית' בפ' הניזקין גבי אגוזי פרך ורימוני בדן ובפרקין מוכח דלרבנן ה"ה בכל יבש ביבש דבטיל חד בתרי מדרבנן וכדפרכינן לקמן וליבטלו ברובא ולא אשכחן לר"י דפליג על רבנן לא בדין מין בשא"מ ולא במין במינו היכא דהוי יבש ביבש ומשמע דמודי הוא לרבנן דבטיל חד בתרי מדאורייתא וזה דבר תימא שיהא כל שיעורי א' ומאה דתרומה ור' דערלה וכלאי כרם דלא כר"י ואפשר לומר שהחמירו חכמים בתרומה וערלה וכלאי הכרם שיהא אוסר במינו בשיעורו אע"פ שהוא יבש ביבש ולא יהא בטל אפי' בס' ואע"פ ששאר איסורין בטלין חד בתרי אפילו מדרבנן וכדתניא נפלו ונתפצעו אחד שוגג וא' מזיד לא יעלו דברי ר"מ ור"י ר"י ור"ש אומרים יעלו ואמרו עלה בפ' הניזקין והא הכא דמדאוריית' חד בתרי בטיל וכו' וההיא ע"כ יבש ביבש הי' אדאל"כ האיך בטיל חד בתרי לר"י ואפ"ה קתני יעלו ומשמע יעלו באחת ומאתים כדין ערלה וכן פירש רש"י ז"ל וחומר שהחמירו בתרומה מפני גזל השבטים ובערלה וכלאי הכרם דאיסורי הנאה הן השוו דינו כשהוא יבש ביבש כמו שהוא לח בלח וה"נ משמע מהא דתנן ומייתי לה בפ' הזהב התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים ועולים בא' ומאתים משא"כ במעשר ופרישנא בפ' הזהב משא"כ במעשר דבטיל ברובא ומשמע ברובא ממש ואפילו מדרבנן וא"כ ע"כ מיירי כשהוא יבש ביבש ואפ"ה לקתני רישא דתרומה בק"א כנ"ל:

דף צט:

לא במאה פירש"י ז"ל וה"ק אין בהם ק"א של היתר אלא ק' של היתר מלבד האיסור מותר ופרכינן והא מדרישא בק' סיפא בס' פי' והא מדרישא שאתה הולך להחמיר תמיד מפני שהוא מין במינו ואפ"ה בטיל במאה כי ליכא נ"ט מכלל דסיפא דהוה מין בשא"מ שהוא להקל בס' דקתני רישא מין במינו או אחד ומאתים בערלה וכלאי הכרם להחמי וכו' עד אין בו להעלות באחד ומאה בין שיש בו כדי לחמץ ובין אין בו כדי לחמץ אסור פי' ואין בו כדי להחמיץ היינו שאין בו נ"ט וקתני דכי אין בו להעלות במא' אסור אלמ' במאה מיהת מותר.

רישא במאה וסיפא במאה: פי' בתמיה כלומר מה יש בין רישא שהוא להחמיר לסיפא שהוא להקל וק"ל מהיכ' משמט דרישא במאה אדרבא משמע בהדיא דאחד ומאה בעינן כדקתני אין בו להעלות בא ומאה אסור ורש"י ז"ל נשמר מזה ופי' דקס"ד דק"א דתנן ברישא היינו בהדי איסור' דה"ל ק' דהתירא. ומפרקי' רישא בק"א וסיפא בק' פי' רישא ק"א דהתירא וסיפא בק' דהתירא והקשו בתו' דהא ק"א דתרומה בספרי אסמיכינן ליה אקרא דכתיב מכל חלבו את מקדשו דבר המקדשו כשחזר עליו תרימו ממנו ובתרומת מעשר מישתעי קרא ההוא א' ממאה מעשר מן המעשר. וההוא מין במינו אלמא בק' דהיתרא סגי' לכך פי' דכי פרכי' העיל דסיפא בק' בעי לומר בק' בין היתר ואיסור. וכן לכל איסורין שבתורה. ואבי קס"ד דבעי לומר בק' דהיתרא דה"ל ק"א בהדי איסור ופריך מרישא דכיון דרישא בק"א דאיסורי' דהוי ק' דהתירא סיפא לאו בק' דהיתרא ופרקי' רישא בק"א בהדי איסורא וסיפא בק' בהדי איסור' דה"ל צ"ט דהתירא ויש ספרים דלא גרסי' בפרוקא בתרא לא רישא בק"א וכו' וה"ג אין רישא בק"א ולגרסא זו יש לפרש דמעיקרא שפיר ידעינן דכי פרקי' סיפא במאה היינו בק' בהדי איסורא ורישא בק"א היינו בהדי איסורא אלא דהוי תמי' לן האיך אפשר שלא היתה הקולא ביניהם אלא המיעוט הזה וכי מפני זה האחד שנינו שזה להקל וזה להחמיר: ופרקי' דאה"נ ומסתיין לפלוגי בינייהו דרישא בק"א בהדי איסורא וסיפא בק' בהדי איסורא לברורי מילתא נקט רישא בק"א וסיפא בק'.

ופרכינן וכ' יש בו כדי לחמץ בק"א אמאי לא בטיל. פירש רש"י ז"ל אירישא פרכינן אמאי קתני יש בו כדי לחמץ אע"פ שיש בו ק"א אסור מי איכא דיהיב טעמיה כולי האי ובפירושו של רבינו ז"ל נראה שנסתלקה קושיא זו שהקשו האיך ס"ד דלהוי ביה טעמא ולבטל דהא הלכה רווחת היא בכל מקום דטעמא לא בטיל וזו ודאי קושיא גדולה לכך פי' רבינו ז"ל דפרכינן אירישא דכיון דמין במינו הוא דלא מינכר טעמו ועל הרוב

אפי בשא"מ ליכא דיהיב טעמא כולי האי אין לנו להחמיר כך כשהוא מין במינו כנ"ל ובתוספות תירצו דקס"ד דחימוץ לא חשיב נ"ט מידי דהו' אהעמד' חלב דפ' כל הבשר דלא חשיב נ"ט ומורי הרב ז"ל תירץ דקס"ד דשאני שאור שאין המועט מחמץ את הרוב כ"כ שיש בו ק"א מפני שמתפשט השאור בכולו אלא מפני שעושה גרידא שכל א' וא' מחמץ את הסמוך לה וההיתר עצמו וחוזר ומחמץ לשאר חלקיו. דהא חזינא דבעלמא ליכא דיהיב טעמא בק"א ופרקי' דילמא שאני שאור שחמוצו קשה ואפשר שטעמו מתפשט בכל העיסה:

שהרי הציר שיערו קרוב למאתים פי' לרבי יהודה דאמר בסאתיים כי בסאתיים יש י"ב קבין ובכל קב ד' לוגין ובכל לוג ארבע רביעית דה"ל ט"ז רביעית לכל קב דה"ל קצ"ב רביעית.

שאני ציר דזיעה בעלמא הוא. פי' שאין איסורו אלא מדבריהם וה"נ משמע בפ' אין מעמידין דמפלגינן למטבל בגופן למטבל בצירן גבי קרבי דגים וכדפרישנא התם בס"ד ואע"ג דבת"כ דרשינן הטמאין לאסור צירן ורוטבן. אסמכתא בעלמא הוא. משא"כ בצירין של שרצים ונבילות שהו' מן התורה כדמוכח בבכורות וכדכתבנו לעיל ויש רוצים ללמוד מכאן שלא אמר ר"י מין במשהו אלא באיסורן של תורה. ונראה דשאני הכא שהאיסור בעצמו הוא גרוע שהוא זיעה בעלמא וכשם שהתירו במיא דביעי לפי שהוא ולא כלום והכי דייק לישנא בגמרא וכשם שהקיל בו רבי יוסי נדונו בששה עשר ואע"פ שכל איסורין של דבריהם בס' וכן עיקר:

כבשר בראשי לפתות פירש"י ז"ל שראש הלפת מתוק מזנבו וטעם הבשר אינו ניכר אלא בשיעור גדול משא"כ בזנבות הלפתות שטעם הבשר ניכר בהם בשיעור מועט ויש שפי' בדרך אחרת מפרש"י ז"ל והוא עיקר ונראה שהשיעור הזה הוא ס' שכבר פסק ר"נ לעיל גיד הנשה בס' ולא משמע דפליג על מתניתין: והא דאמר לעיל כל איסורין שבתורה רואין אותו כאילו האיסור בצל או קפלט שנ"ט גדול יותר מבשר בראשו לפתות י"ל דקסבר דשאני גיד הנשה שטעמו מועט ואפילו למ"ד יש בגידין בנ"ט אבל שאר איסורים בעי טפי ופליג אפסקא דרבא דלעיל ולשאר אמוראי דאמרי כל איסורין שבתורה בס' ולית הלכתא כר"י אלא כרב ושארא אמוראי. ומיהו בי"נ ואיסור ע"א וכן בטבל וכל דבר שיש לו מתירין קיי"ל דכולן במינן במשהו ושלא במינן בנ"ט. וההוא דחמירא דחיטי וחמירא דשערי שבפ' השוכר מיירי שהוא של טבל וכדבירנא בדוכתי' לדעת הגאונים ז"ל שהוא העיקר ואין הלכה כר"י דאמר כל איסורין שבתורה במשהו: דר"י יחידאה הוא וכולה

שמעתן פליגי עליה וזה ברור: ואין לפקפק על הראי' שהביא ר"ת ז"ל שכולן תשובתן בצידן: מהדורא קמא:

מתניתין גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנ"ט: פי' מסלקו והשאר בנ"ט דקסבר יש בגידין בנ"ט ואם אינו מכירו כולן אסורות והרוטב בנ"ט פי' דאע"ג דברי' בטיל כדאיתא בגמרא טעם שלו בטל בס' וכן לכל הדברים האוסרין בכ"ש טעמא דידיה בנ"ט אפילו הם עצמן אם נתפצעו או נחתכו עד שבטלו חשיבתן אין אוסרין אלא בשיעורן וכדבעינן למימר לקמן:

גמ' וליבטל ברובא. פי' האי לישנא בכל דוכתי' רובא ממש קאמר דהיינו חד בתרי וזה ראיה למה שכתבנו למעלה דכל שהוא יבש ביבש ולא יהיב טעמא בטל חד בתרי ואפי' מדרבנן ולהכי פרכי' הכא אמאי כולן אסורות. אדרבה ליבטל חד בתרי כיון דלא מנכר ואע"ג דנתבשלו ביחד וקסבר האי תנא דיש בגידין בנ"ט מ"מ דיוקא דמתני נקטי' כיון דגבי רוטב קתני והרוטב בנ"ט וגבי גידין תני סתמא כולן אסורו' משמע אפי' היכא דליכא טעמא קאמר דכולן אסורות וכו' ומ"ה פרכינן כיון דליכא טעמא ליבטל חד בתרי. ופרקינן ברי' שאני פי גיד הנשה ברי' הוא וכל שהוא ברי' כשם שחשוב לענין מלקות שלוקין עליו בכ"ש כך חשוב לענין איסור שאוסר בכ"ש במינו ואיכא דקשיא ליה מהא דאמרי' בזבחים בשור שנסקל שנתערב בשוורים אחרים אפי' באלף כולן ימותו ופרישנא טעמים משום דבעלי חיים לא בטילי הא לאו הכי בטיל ואמאי והא ברי' הוא וי"ל דלא מקרי ברי' אלא כל שאסור מתחל' ברייתו כגון גיד ונמלח וכיוצא בהם אבל כל שאינו אסור מתחלת ברייתו כגון נבילה ושור הנסקל וכיוצא בהם לא חשיב ברי' וכדאמרינן לקמן אבל ציפור טהורה בחיה בכל שהוא משום אבר מן החי במיתתה עד שיש בו כזית וציפור טמאה בין בחיה בין במיתתה בכ"ש דברי' הוא וכי תימא גיד וצפור טמאה במיתתה היכא חשבינן ברי' דהא בעינן ברי' נשמה דגרסינן בפרק אלו הן הלוקין כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב ר"ש אומר כ"ש וחכמים אומרים כזי' א"ל ר"ש אי אתה מודים באוכל נמלה כ"ש שהוא חייב א"ל מפני שהוא כברייתא א"ל אף חטה א' כברייתא ורבנן בריה נשמה חשיבי הא לא קשיא התם לאו דבעינן בריה שיש בה עכשיו ברי' נשמה אלא ברי' שהיה לו חיות נשמה כגון צפור טמאה וגיד שהיא מבעל חי ולאפוקי חטה שלא היה לו חיות ומ"ה אמרו רבנן שאע"פ שאיסורי מתחילת ברייתו לא חשיב ברי' וא"ת והא חלב שאסורו מתחלת ברייתו והוא משל ב"ח ואינו חשיב ברי' שהרי אין לוקין עליו אלא בכזית ואינו אוסר אלא בנ"ט בשא' איסורין ותירץ רבינו יצחק ז"ל שאין קרוי ברי' אלא כל דבר כשנחלק אין שמו עליו כגון צפור טמאה דבעודה שלימה נקראת צפור

וכשנחתכה נקראת חתיכה של עוף טמא וגיד נמי נקר' חתיכה גיד אבל דבר שנחלק ושמו עליו כגון חלב שכשהו' מהותך ג"כ נקרא חלב אינו בריה ורבי' הגדול ז"ל תירץ דלא חשיב בריה אלא דבר החולק ועומד בעצמו כציפור טמא וגיד הנשה שהוא אבר בפ"ע אבל שאינו אבר חלוק לעצמו אלא שהו' בהרבה מקומות לא חשיב ברי' נמצאת אתה אומר שאינו קרוי' בריה עד שיהיה בו ג' דברים שיהא אסור מתחלת ברייתו ושיהא דבר חלוק לעצמו ושיהיה מבריה נשמה וכולם בגיד הנשה ואפילו כשיש בו ג' דברים אלו אין עליו דין בריה ללקות בכ"ש ולאסור באלף אלא כשהוא שלם כולו כמו שהיה מתחלה אבל אם אינו שלם לא ושרץ שנפל לקדרה ונימוח כולו או מקצתו או נחתך ממנו אבר בטל בס' כשאר איסורים וכדאמרינן במסכת מכות לענין מלקות. ריסק ט' נמלים וא' חי מצטרפין לכזית וכדאמרינן באגוזי פרך ורימוני בדן שאוסרין תערובתן באלף מפני שהן דברים חשובים נתפרדו הרימונים וכו' הם בטילים אלמא אין דבר אוסר במשהו אלא כשהוא במינו ובחשיבתו ודין הו' שהרי מפני חשיבותו או מפני שהוא בריה יש לו אותו חימר שאינו בטל וכיון שבטל חשיבתו בטל חומרו וכן אמרו בתוספת גבי חתיכה הראוי להתכב' לפני האורחים שאינה בטילה ואם נמוח' בטיל' וברי' שנחתכ' ממנו אבר שהנשמ' תלויה בה פשיטא דלאו חשיב ברי' אבל כשנחתך אבר שאין הנשמ' תלויה בה בזו יש להסתפק דשמא לא בטיל חשיבתו ולענין מלקות איבעיא לן במס' נזיר ולא איפשטא וא"כ אפשר דלענין איסורא נקטינן לחומרא.

אבל רבינו הגדול ז"ל כתב דכיון דהאי איסורא דרבנן הו' דמדאוריית' ברי' בטלה כשאר איסורים השתא בספיקא נקטי' לקולא ואפי' נחתך ממנו אבר שאין הנשמם תלוי בה בטילה והא דתנן האיברים אין להם שיעור אע"פ שאין בהם כזית ההוא לענין טומאה אתמר אבל אכילתו בכזית. והכי' אמרי' בירושלמי וכן מצינו בתשובה לריא"ף ז"ל אם ימצא מכל השרצים בקדרה בין שנפל בצונן בין שנפל בחמין אם נפסק מאותו שרץ שיעורו בס' כשאר איסורין שבתורה כתב ר"ן ז"ל אף על גב דבריה לא בטלה ה"מ בפחות מאלף אבל באלף בטלה והביא ראיה מירושלמי ממס' תרומות פ' בצל. הורה ר' אבין בהדין עכבר חד באלף בטלה ואינו נכון דבכל התלמוד אמרי' סתמא בריה לא בטלה ומשמע לא בטל' כל' וכדאמרי' בשור הנסקל שנתערב ברבוא כולם ימותו דבע"ח לא בטלי ואפי' ברבוא וההיא דירושלמי אינה ראיה דהתם לאו לבטל עכבר אמר שהרי העכבר דבר הניכר הוא ואיסור הניכר אין לו ביטול עולמות אלא לבטל טעמו הוא דאמרו דס"ל דלא בטיל טעמי' אלא באלף. וכן הביאו שם דין הציר ששיערו בקרוב למאתי ואפילו לענין טעמא ליתי' דהאי ירושלמי דהא אסקינא בפ' בתרא דע"ז דעכבר בשיכרא

בטיל טעמ' בס' ודוקא בשיכרא דמשבח אבל בחמרא ומשח' נ"ט לפגם הוא ומותר כדכתיב' התם וכתב הגאון ז"ל בתשובה לענין שמן של נרות של בית הכנסת כל שאסור באכילה אסור בהדלקה משום שנ הקריבהו נא לפחתך מפי מורי נר"ו.

דף ק.

הא דתנן בחתיכה נבלה שתנבשלה עם החתיכו' שאם אינה מכירה שכולן אסורות הוינן בה ותיבטל ברובא. פי' היכא דליכא טעמיה כדפי' לעיל: הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו: פי' פלוגתא דרבנן ור"מ היא התם דר"מ ס"ל כל שדרכו לימנות חשיב ואוסר תערובתו במינו ברבוא ורבנן ס"ל שאינו אוסר אלא ו' דברים אגוזי פרך ורימוני' וכו'. ור"ע מוסיף ככרות של בע"ה ועל מלת' דר"מ איפלגי ר"י ור"ל במסכ' ביצה ובמס' יבמות דר"ל ס"ל כל שדרכו לימנות אפילו לפעמים שנינו ור"י ס"ל כל שדרכו לימנות לעולם שנינו: והשתא אמרינן דמתניתין לרבנן לא אתי' כלל דלדידהו אין אוסר אלא ו' דברים. אבל לא דבר חשוב אחר חוץ מבעלי חיים דמרבי רב אש' התם בפ' כל הזבחים דבע"ח לא בטילי והוה כמו ו' דברים. אבל לר"מ אליבא דר"ל דאמר כל שדרכו למנות שנינו אתי' שפיר:

שאני חתיכה הואיל וראוי להתכבד לפני האורחים. דקדקו בתוספו' כיון שאסורה היא האיך נותנין אות' לפני האורחי' וכ"ת לפני אורחי' עכו"ם קאמר והא אמרינן בפ"ב דע"ז דבשר בחלב אוס' בכ"ש כשהוא דבר שבמינו ואין זה אלא בחתיכה הראוי להתכבד ואלו בשר בחלב אסור בהנאה. וכי תימא דה"ק כל שכיוצא בה כשהוא מותרת ראוי להתכבד בה לפני האורחין. איכא למידק מהא דפרק הערל חתיכה חטאת טמאה שנתערבו במאה חתיכות טהורות כולם מותרת חתיכת חטאת טהורה שנתערבו במאה חתיכו' כולן אסורו וע"כ מיירי בחתיכה הראוי להתכבד וא"כ מ"ש רישא ומ"ש סיפא דהא כל אחת מהן כשהיא אסורה אין מתכבדין בה ואלו היה דהתירא מתכבדין בה לכך פי' הרב בעל התרומ' ז"ל דה"פ חתיכ' הראוי להתכבד בה לפני האורחים ישראלים אם אתה אומר שתהיה מבוטלת בתערובתה. הילכך חתיכת חטאת שנתערבה בתוך החולין אלו נתבטלה ראויה היתה לישראל. אבל חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בין חתיכות חטאת שהם טהורות. אפי' אתה מבטלה אסורה לישראלים שאינה נאכלת אלא לזכרי כהונה כדין חטאת והלשון דחוק: גם דהא חתיכת חטאת טמאה אם אתה מבטלה ראוי היא לפני אורחים כהנים: ורבי' הלוי ז"ל תירץ דלעולם שכיוצא בה מתכבד לפני אורחים וההיא דיבמות שאני היא שלא אמרה חתיכה הראוי להתכבד בה שלא יהיה לה ביטול

אלא כשאיסורה מעצמה כגון חתיכה נבלה או דג טמא או בשר בחלב שתערובתן עושה אותן חתיכות דאיסורא משא"כ בתתיכת של היתר שבלע' שמנוני' של איסור היא בטלה בס' לרבנן כדאיתא לקמן בהא דרב גבי דנתן טעם בחתיכה: וכן פי' לנו המאור הגדול ר"י הזקן ז"ל בעל התוס' וההיא דחתיכת חטאת טמאה שנתערב' שאיסורו מחמת טומא' לא עדיפא מחתיכה שנאסר' מחמת טעם האיסור: ועוד א"ל מורי הרב הלוי ז"ל שאין חתיכ' חשובה אוסרה באלף אלא במבושלת שראוי כמות שהיא להתכבד. אבל אם היו חי' בטלה ככל שאר איסורין חד בתרי והיינו דקתני במתני' שנתבשלה וכו'. וזהו דלגבי שור הנסקל שנתערב בין השוורים שאמרו כולן ימותו פי' הטעם בפ' כל התערובות משום בע"ח לא בטלי אלמא אם היה שחוט היה מתבטל. ואמאי להוי כחתיכה הראוי' להתכבד. ויש מרוב רבותינו אומרי' שאין דין זה נכון ומתניתין נקט נתבשלה אגב רישא דאשמעינן דיש בגידין בנ"ט וההיא דפ' כל התערובות לרבנן היא דליתא להו כל שדרכו למנו' אסו' וכן נמי לית להו דין חתיכה הראוי להתכבד ואינה אוסרת אלא ו' דברים בלבד אגוזי פרך וכו'. ואינו נראה דהא אליבא דר"מ אמרינן כל שדרכו למנות אוסר והלכה כמותו דר"י ור"ל נחלקו בפי' דבריו וסוגיין כוותי' הכא ובכל דוכתי': לכך נראה דעת רבותינו בעלי התוספת ז"ל:

דרש רבה בר ב"ח חתיכת נבלה וכו' אינה אוסרת בפליטתה עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכת פי' רש"י ז"ל חתיכה נבלה ומכירה אינה אוסרת בפליטתה עד שתתן טעם ברוטב וכו' וס"ל כרבנן דאמרי אפי' מין במינו בנ"ט ופליגי אאידך דרב דאוקי אמור' ודרש וס"ל כר"י:

אוקי רב אמורא ודריש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת בפליטת' כל החתיכות מפני שהן מינה ואוקמ' כר"י דאמר מין במינו לא בטילי דאלו לרבנן אין פליטתה אלא בס': וכל שמעתין אייריי באיסור פליטתה כדפי' רש"י ז"ל: ואוקמ' אביי כשקדם וסילק את האיסור קודם שנתן שם שאר החתיכות דאם לא כן פליטת חתיכה האיסור אוסרת כולן ואפילו הם אלף אליבא דר"י מפני שהן מינה כדלקמן: והקשו בתוס' כיון דלר"י קאמר לה ל"ל למימר כיון שנתן בו טעם הא אסר ליה במשהו אפילו ליכא נ"ט דהא מין במינו הוא ותירצו דמשהו חשוב לאיסור אבל לא חשיב לעשות ההיתר כחתיכת נבלה אלא אם כן יש בו בנ"ט. והיינו דאמרינן בפ' השוכר את הפועל יין נסך שנפל לבור ואסרו ונתן שם קיתון של מים שיש בו ס' נגד איסור שהוא מותר ופירשו רבנן אפילו נפל האיסור בתחילה והא התם דלכ"ע מין במינו במשהו ואפ"ה לא נעשית יין שבבור חתיכה דאיסור' עד שיהא צריך ס' נגד כולו וזהו

שאמרו אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ וכו' אלא לפי חשבון ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון והקשו עוד ולמה אנו צריכין לדון בה שתהא חתיכה נעשית נבלה. היא כיון שנאסרה במשהו אותה בליעה שנבלע בתוכה חוזרים ואוסרים בפליטת' לחתיכות האחרון כולן במשהו דהא מין במינו לא בטיל: ויש מתרצים דאהני מה שתעשה חתיכת ההיתר חתיכה נבלה להצריך ברוטב ס' נגד כולה. וא"ת א"כ כי פרכי' ל"ל נ"ט נימא דאהני להצריך רוטב ס' נגד כל שתיהן וי"ל דק"ל לישנא דאמר רב ואוסרין כל החתיכות דלענין שאר החתיכו' ל"ל נ"ט כי לא נ"ט נמי. ואין זה מחוור דהא ודאי מלשונו של רב נראה דאפילו לענין שאר חתיכות עצמן נמי הוצרך לומר שתתן הנבל' טעם בחתיכו' ההיתר לכך הנראה יותר נכון דס"ל לרב שאין שום דבר אוסר במשהו אלא כשהוא איסור בעין אבל כשהיא מעורב בין איסור והיתר אינו אוסר ולכך הוצרך לומר חתיכה עצמה נ"נ ובזה יהא נידון מה שיפליט מן החתיכה ההיא כאילו הכל איסור גמור בלא תערובות היתר ורבינו אפרים ז"ל הצרפתי היה אומר שא"א חתיכה נ"נ אלא בבשר וחלב והא דאמרינן הכא חתיכה נ"נ לאו דוקא שיהא ההיתר נעשה איסור אלא לומר כי אותה בליעה שנבלעה בחתיכה ההיתר אוסרת שאר החתיכות והא דאמרינן כיון שנתן טעם בחתיכה לאו דוקא אלא ה"ק כיון שנכנס בה משהו מטעם הנבלה תחזור אותה חתיכה ותאסור כל החתיכות מפני שהן מינה ופרכינן ל"ל האמצעי הזאת בלא"ה נמי חתיכת איסור גופי' אוסר במשהו ופרקי' בשקדם וסלק לאיסור קודם שנתן שם חתיכות ההיתר. וקמ"ל שהנאסר כדין האוסר לאסור במשהו. והרב ז"ל הביא ראיות מהא דאמרינן אין המחומץ וכו'. וכן ההיא דע"א דרבנן דלא בעי תחלה ולפי שיטה זו קשה הא דפריק רבא אפי' תימא לא קדם וסלקו הוה מין במינו ודבר אחר וכו' דמ"מ כיון שאין האיסור אלא מפליטת האיסור עצמו שאין אנו דנין חתיכות היתר כולה נבילה למאי הילכתא קאמר שנ"ט בחתיכ' הרי אפילו לא נכנסה בליעת האיסור בתוכם כיון שלא סילק האיסור הרי כל האיסור נשאר בקדרה וצריך רוטב נגד שיעור איסור מתחילתו שהרי כולה עודנה בקדרה: וי"ל דהוי ס"ד כי מה שנבלע מן האיסור לחתיכת היתר כיון שאינו מעצמו גם לא נתן בו טעם הניכר לחיך אם ניער הקדירה שיהא כאלו נתבטל והיינו שיהא ברוטב כדי החתיכה הראשונה שנצטמקה. קמ"ל דצריך ס' ברוטב נגד הבליעה שנכנסה בחתיכה וכנגד כל החתיכה כמו שהיתה בנפילתה בקדרה משערי ברוטב וכל זה דוחק ועוד דלישנא דנ"נ משמע שבא לומר טעם היתר שבה נ"נ ומיהו אתיא שפיר גם לשיטה ההיא דהא דאמר רב כיון שנתן טעם לאו דוקא טעם הניכר אלינו

לחיך כדכתיבנא הנבלע בחתיכה לפי שהיא חם בחם וכדכתיבנא לדעת רבינו אפרים ז"ל וכן פירש רבינו הרמב"ן ז"ל:

דף ק:

רבא אמר אפילו תימא לא קדם וסלקו ה"ל מין במינו וכו' פי' דהא נתן חתיכה איסור בקדרה ונגעה בחברתה דהתירא ולא ניער וכיס' עד שנתן בה טעם ואסרת' הלכך כשחזר אח"כ וניער וכיסה צריך רוטב נגד שתיהן ואלו לא היו דנין חתיכה ראשונה דהתירא שנ"נ היה די לנו ברוטב ס' נגד נבילה עצמה וכדפי' רש"י ז"ל. ה"ל מין ומינו ודבר אחר פי' שהנבלה עם השחוטה מין במינו והרוטב הרבה שבו הוי שא"מ וכל מין ומינו ודבר אחר סילק את מינו כמי שאינו כלומר שחושבין מינו כאלו הוא מסולק מן הקדירה לא מוסיף איסור ולא מבטל ושא"מ רבה על הנבלה ומבטל פליטתה בס' ככל מין בשאינו מינו. הילכך כשנפלה חתיכה נבילה על הרבה חתיכות שהיו בקדירה עם רוטב שיש בו ס' ונתנה הנבילה טעם בחתיכה העליונה שנגעה בה בעוד שלא רבה הרוטב עליו לפי שלא ניער וכיסה העליונה שנגעה בה נאסרת במשהו לר"י וכשחזר וניער הקדירה לבטל האיסור ברוטב. צריך רוטב נגד שתיהן שאם אין שם אלא כדי אחת מהן אע"פ שהרוטב מבטל פליטת הנבלה בס' הרי פליטת השני נ"נ ואוסרת כל החתיכות אפילו הן אלף מפני שהן מינה ואסור במשהו וא"ת כיון שהחתיכות היו בקדרה קודם שניער הרי נאסרו כולן במשהו מפליטת נבילה לר"י ויהיה צריך רוטב כדי כולן וי"ל דלר"י אינו אסור במינו במשהו אלא בדאיכא טעמי' כל דהו כדין דם הפר ודם השעיר דיליף מינה וכל זמן שלא ניער לא נתפשט הטעם כ"א בחתיכות שנגע בם ואידך ה"ל כיבש ביבש לר"י דחד בתרי בטל. ואף על גב דלית הלכתא כרב לענין מין במינו ילפינן מינה אליבא דרבא דהלכת' כוותיה דבעי' שיהא ס' ברוטב ובחתיכות נגד שתיהן ובהכי משתרי כולה בר מחתיכה ראשונה שנאסרה בנתינת טעם דנבילה גופה ובכל קדירה שנופלת בעי' ס' נגד כולה לדעת ר"י ז"ל. והוי יודע שא"א חנ"נ אלא בדבר המתערב לח בלח וע"י בישול. אבל במליחה או צלי וכל הניתר בקליפה א"א כן שאל"כ הרי כל קליפה וקליפה אוסרת כל הסמוך לה ונאסר הכל אע"כ אין דנין כן אלא במבושל שהיה ראוי האיסור עצמו להמשיך ולהתערב בכולו משא"כ בצלי ומליחה וזה ברור מפי' רבינו ז"ל. ותו לא מידי.

דף קא.

האי מאן תנא דאיסור חל על איסור באיסור חמור אית ליה באיסור קל לית ליה. פי רש"י ז"ל האי מאן תנא באיסור כולל היכי דהוה נמי איסור מוסיף אית ליה איסור חל על איסור. וכי לא הוה איסור מוסיף לית ליה דשור הנסקל ושל עולה הוי איסור כולל דחייל אבשר וגיד. ואיסור מוסיף דמעיקרא שריא בהנאה. והשתא אסור בהנאה משא"כ בנבילה דאיסור כולל איכא איסור מוסיף ליכא עכ"ל ז"ל. ובודאי שכן נראה לכאורה. ביבמות פ"ד אחין כדאמרינן גבי יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' כגון טמא שאכל חלב והוא נותר מן מוקדשים וכו'. דמשנוצרה הבהמה נאסר חלבה באכילה וכי אקדשי' מיגו דאיתוסף בה איסור הנאה איתוסף בה איסור אכילה. ואיכא דמקשי' מהא דאמרינן בפ' כל הבשר דאמר שמואל האוכל בשר מתה בחלב לוקה משום בשר וחלב קסבר איסור חל על איסור. ואקשי' ליה מדאמר שמואל כהן טמא שאכל תרומה טמאה פטור משום טומאת הגוף כשהיתה תרומה מעיקרא טמאה דלא אתיא איסור טומאת הגוף וחייל על טומאת בשר ואע"ג דטומאת הגוף כולל דברים טהורים וטמאים. ומאי קושיא נימא דשאני בשר בחלב דאיכא איסור מוסיף נמי דבשר מתה מותר בהנאה ובשר בחלב אסור בהנא'. וי"ל דהתם קס"ד דטומאת הגוף נמי כיון דאית ביה כרת איסור מוסיף חשיבי וכדפירש"י ז"ל לקמן ולא משגיחין לטומא' בשר דלית ליה טהרה במקו'. א"נ דהתם ס"ד דמאן דלית ליה כולל לית ליה מוסיף וזה דוחק. ועוד דלישנ' בגמ' דנקט איסור חמור ואיסור קל לא משמע משום איסור מוסיף. ועוד דא"כ אדמוקי ליה כר"י הגלילי דלא אשכחן ליה בהדיא דאית ליה איסור מוסיף אלא משום דלא שמעי' ליה דפליג. לוקמיה כר' יוסי סתם דשמעי' ליה הכי בסוף פ"ד אחין גבי חמותו ונעשית אשת איש דאמרי' התם דמחייב משום איסור מוסיף ופוטר באשת איש ונעשית חמותו דהוי איסור כולל. לכך נראה כמו שפי' בתו' דה"ק מאן האי תנ' דחשיב איסור כולל חל איסור כשהוא חמור ולא כשהוא קל דהא ודאי שור הנסקל ושל עולה כיון דאסור בהנאה איסור חמור הוא.

ר"י הגלילי היא. פירש"י ז"ל דשמעי' ליכ' שאין איסור כולל חל על איסו' באיסור קל. וכיון דלא שמעי' ליה אלא באיסור קל שפיר איכא למימ' דמסתמא באיסור חמור מודה ולא מצינן לאוקמי כר"י סתם דהא ודאי לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור דאשת איש ונעשית חמותו איסור חמור הוא דחמותו בשריפה וא"א בחנק ואפ"ה הוא פוטר ועוד דמ"מ ניחא טפי לאוקמי כר"י הגלילי דקתני בהדיא באיסור קל והקשה רש"י ז"ל אמאי לא מוקמ' כר"ש דלית ליה איסור כולל. דקסבר האוכל נבלה ביוה"כ פטור משום

יוה"כ דההיא איסור חמור הוא ולא מחייב ביה ולא דק בה מרן ז"ל דבלא"ה נמי לא מתוקמי כר"ש דהא ס"ל שאין בגידין בנ"ט ואין בו משום איסור שור הנסקל ולא איסור נבילה כדאמרינן לעיל:

ור"י הגלילי נהי דלית ליה איסור כולל יבוא איסור חמור וכו' ולפי רש"י ז"ל קשה מאי ענין זו אצל ההיא דלעיל דאיכא איסור מוסיף וי"ל דהשתא ס"ל דחומר דכרת חשיב כאיסור מוסיף דאיסור הנאה ולאידך פי' דתו' אתי' כפשוטה:

דף קא:

והתניא שבת ויה"כ שגג ועשה מלאכה וא"ת ומאי קושיא דשאני התם דאיסור בת אחת הוא ופלוגתא היא ביבמות. ויש שתירץ דאפילו למסקנא דהתם דאמרינן לכ"ע אית ליה איסור בת אחת ואפילו מאן דלית ליה כולל הכא מודה בבת אחת דהכא קל משום דיה"כ איקרי שבת והוי שבת ויה"כ קרובים להיות שם אחת ותדע דהא הכא פטרי לר"ע ולקמן בפרק גיד הנשה אית ליה איסור כולל ובשם רבותיו פרש"י ז"ל דשבת חשיבא ליה קודמת משום דקביע וקיימ' כדאמר אביי בסמוך ור"י הגלילי דמחייב תרתי טעמא משום כולל הוא דיה"כ כולל איסור מלאכה ואיסור אכילה והקשה הוא ז"ל על פירושם דא"כ מאי מותיב רבא לקמן לרב יצחק ואמר סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי אתי' מאי תיובתא דהא רב יצחק לר"י הגלילי קאמר ור"י הגלילי מדפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת חשיב ליה וכי פטר מיה"כ פטר ליה וכי הזיד בשבת ע"כ פטור משניהם ע"כ ותמהני על הקושיא הזאת דהא רבא היינו מאי דקשיא ליה על אביי ורב יצחק וכולה סוגיין דהאיך אפשר דרבי יוסי בשבת וביה"כ אינו מחייב אלא אחת דהא ע"כ איסור בת אחת הוא ולא אשכחן ליה לר"י דפטר באיסור בת אחת ואפשר שרבינו ז"ל כך אומר דהא מסתמא שנויי' דשנינן לעיל מרבא גופיה הוא וכדאמרינן בריש שמעתין אמר רבא ר"י הגלילי היא ואם איתא דמתרצינן דשבת ויה"כ איסור כולל חשיב משום דשבת קדים היכי פריך רבא גופיה על ר"י ס"ס תרווייהו בהדי הדדי קאתי דהא ע"כ לפום שנוי' דשני' לר' יוסי הגלילי לא חשיב איסור בת אחת כך יש ליישב בפרש"י ז"ל וכן הוא בתוספות ומכל מקום פרש"י ז"ל קשה דאי ס"ד דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא באיסור בת אחת פליגי היכי לא אקשי' מדר"ע דאשכחן ליה בפ' כל הבשר דאית ליה איסור מוסיף וכ"ש איסור בת אחת. וי"ל דברייתא היא ההיא דפרק כל הבשר ולא שמיע ליה הכא גם מה שהקשה הוא על פי' רבותיו ז"ל לא קשה: חדא דמאי דפרכי' דלית ליה לר"י איסור כולל והתניא. אינו מדברי רבא אלא סוגיא דתלמודא הוא: ?ו ו דלעיל רבא גרסי' והכי איתא בנוסחי

דוקיינ' אמר רבה ר"י הגלילי היא. ודילמא ס"ל השתא דשבת וי"כ שבת קודם. וכדפריך אביי בסמוך. ורבא פריך דהא לא אפשר דסוף סוף תרווייהו בהדי הדדי אתו וע"כ איסור בת אחת הוא דמודה ביה ר' יוסי ור"ע. והא דאמרי' מ"ט אכולי' סוגין קאי למאי דאפכן בין לר"י ב"ח בין לרב יצחק לדברי ר"י הגלילי. ועלה אמר אביי שבת קדמה וכו' ועלה פריך רבא סוף סוף תרווייהו וכו' הפי' לדברי רבותיו של רש"י ז"ל.

סוף סוף תרווייהו בהדי הדדי קאתי. פירש"י ז"ל לפי שיטתו דרבא על דברי ר' יצחק בלחוד מקשה דנהי דלר"י הגלילי שגג בזה ובזה אינו חייב אלא אחת דאין איסור חל על איסור אפילו בבת אחת וכדשנינן לעיל אליבא דרבא, מ"מ שגג ביה"כ והזיד בשבת כיון דליכא חיוב חטאת משום שבת יתחייב מיהו משום יה"כ דלא אמרינן דר' יוסי לית ליה איסור בת אחת אלא דלא לחייב תרתי אבל ודאי כל היכא דמיפטר משום שבת מחייב משום יה"כ והקשו בתו' דהא ודאי כל היכא דאמרת שאין איסור יה"כ חל על איסור שבת דלית לן איסור בת אחת ה"ה דכשהזיד בשבת פטור מיה"כ דהא בשבת זו לא חל עליו איסור יה"כ כלל לכך הנכון כדפי' לעיל דקושיא דרבא אף על ר"י הגלילי הוא האיך אפשר שלא יתחייב שתים ונימא דהא איסור כולל הוא דע"כ איסור בת אחת הוא דמודה ביה ר' יוסי.

ואלא אמר רבא גזירה הוי'. פירש"י ז"ל לפי שיטתו. דאדרב יצחק קאי וקאמר רבא דהא דרב יצחק לאו אדרבי יוסי הגלילי קאי ומ"ד בה לדברי ר"י הגלילי למאי דאפכן לא היו דברי' מעולם. אלא הא דרב יצחק בשעת גזירה הי' שגזרו שלא לעשות יה"כ ולא עשה באותו שנה יה"כ בעשור וקבעוהו בשבת ואע"פ שאינו בעשור וכדי שלא תשתכח תורת יה"כ והאויבים לא יכירו בו בו משום דכל שבת לא עבדי מלאכה ועל יה"כ של אותו שנה שלחו מתם שהעושה בו מלאכה פטור משום יה"כ והקשו בתו' האיך אפשר שבטלו יה"כ בשעת גזירה הא בשעת גזירה אפי' אערקת' דמסני' יהרוג ואל יעבור. ושלא בשעת גזירה נמי בפרהסיא יהרוג ואל יעבור והא בפהרסיא הוי דהיכי דמי פרהסיא י' בני אדם. ונ"ל דהא לא קשיא בקידוש חדשים דב"ד עשה הוא ועל עשה יעבור ואל יהרג כדפרישנא בכמה דוכתי אא"כ למידת חסידות הוא כההיא דמצינו בסוגיא ואפשר דהכי גזרו א"ה לב"ד שלא לקדשו דאין כאן יה"כ ודו"ק ומיהו מפני קושיא זו פי' בתוס' דהשתא על פלוגת' דר"י הגלילי ור"ע קיימי נמי ואמרו דלכ"ע שבת ויה"כ איסור בת אחת הוא וחייב שתים ועל שעת גזרה נחלקו שלא היו המקדשין רשאין לשלוח שלוחים לבני הגולה להודיע יום הקביעות תשרי ולא היו יודעי' בני הגולה אימת הוקבע יה"כ ועשו מלאכה ביה"כ שחל להיות באותו שנה ונחלקו על זה ר"י ור"ע מ"ד אינו חייב משום

דסבור שזה אונס הוה וכאומר מותר דמי וכתינוק שנשבה לבין העכו"ם שהוא פטור לדברי מונבז כדאיתא התם בשבת ומאן דמחייב קסבר הני כשוגגין נינהו כיון שידעו עיקר יה"כ א"נ ס"ל דאפילו תינוק שנשבה לבי' העכו"ם חייב: ולהאי אוקמתא דרבא לא צריכין להפוכי הצעתה של משנה ואי מהפכי' ליה היינו משום דס"ל דר"י לית ליה ההיא דמונבז וכדמשמע בפרק כלל גדול: וא"ת אי בשעת הגזרה פליגי מאי האי דמייתי ראיה בברייתא מדכתיב שבת הוא ויה"כ היא וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא דה"נ למאי דס"ד דמחייב שתים משום דאיסור חע"א אין הכתוב אלא אסמכתא בעלמא ולהאי פי' כ"ג גזירה הוא ושלחו מתם דיה"כ דהאי שתא בשבת הוי ולא גרסינן דלעבדו יה"כ דהאי שתא בשבתא כדגרסינן במקצת נוסחאות ותו לא מידי:

דף קג:

פרק כל הבשר מהדורא קמא

מתני' כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים קשי' לרבנן ז"ל למה לא תני הכא ונוהג בחולין ובמוקדשין כמו דתני' גבי גיד הנשה וגבי אותו ואת בנו דהא ודאי בשר וחלב חובת הגוף הוא ונוהג בכל מקום ובכל זמן וה"ה דנוהג במוקדשים כדתני' בתוספת': בשר בחלב נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית ובין בחולין בין במוקדשין וי"ל דהא לא תני' הכא משום דלא תני תנא נוהג ואינו נוהג אלא בדבר שהוא ברור ומפרש אותו הדין היכי נוהג ובמה נוהג אבל הכא דינא גופי' איצטרך לאשמועינן דבשר בחלב בישולו בעלמא אסור אפי' אינו אוכל ממנו: דלא תימא דהא דכתיב לא תבשל היינו לבשל ולאכול קמ"ל דאפי' בישול בלחוד אסו' וחייב עליו להכי תני כל הבשר אסור וכייל ותני הכא כל הבשר בין חולין בין מוקדשין בין בארץ בין בח"ל ובתר הכי מפרש איסו' אכילה בלא בישול דקתני ואסור להעלותו על השולחן עם הגבינה דטעמא שמא יטעה ויבוא לאכלו כאחת והא דתני חוץ מבשר דגים וחגבים דמשמע דאינן מותרים אלא בבישול ה"ה דאפי' באכילה שרי עם החלב אלא איידי דאיירי באידך ואסו' להעלותו על השלחן תני בהני חוץ מבשר דגים וחגבים ובעי למימר חוץ מבשר דגים וחגבים שמותר להעלותן מפני שמותר לאכלן למימרא דלא מישתר' בהעלאה אלא מאי דשרי באכילה. דאפי' בשר עוף דשריות' דילי' מן התורה ואין איסורו אלא מד"ס אסור בהעלאה כדמפ' באינך מתני לב"ה ודלא כב"ש דס"ל דמותר בהעלאה.

דף קד.

גמ' הא עוף אסור מן התורה פי' קס"ד כיון דכייל ותני כל הבשר משמע שאיסורו שוה בכל ואפי' עוף נמי אסור מן התורה כמאן דלא כר"ע דאי ר"ע האמר חיה ועוף אינן מן התורה. וכי אמרינן הא עוף ה"ה נמי דמצי למימר הא חיה ג"כ אלא דנקט לישנא קלילא דאיכא מ"ד דעוף מה"ת וחיה מד"ס ואיכא מ"ד דס"ל איפכא כדאיתא בפירקן.

אימא סיפא הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים הא עוף אסור אתאן כר"ע דאמר כל מידי דמימלך עליה בר מיני' הוא פי' כל דבר שהשליח נמלך עליו כשאדם מלוה אותו ליקח דבר אחר והוא חוזר לבעליו לימלך אם יקח מאותו דבר מינו של ראשון הוא שאל"כ לא היה צריך לימלך. ולפיכך הנודר מן הראשון אסור בזה השני כיצד הרי שאמר לשלוחו קח לי בשר והלך ולא מצא אלא עופות אומר לו לא מצאתי אלא עופות. ואלו לא מצא אלא ירק לא אומר לו לא מצאתי אלא ירק אלא אומר לו לא מצאתי בשר. דתנן הנודר מן הירק מותר בדילועין ור"ע אוסר א"ל לר"ע והלא אדם אומר לשלוח וכו'. ומיהו לא אמר ר"ע כל מידי דמימלך עליו בר מיניה הוא אלא היכי דשייך קצת בלישני' כגון דלועין דנפל עלייהו שם ירק ודגים וחגבים נמי בשר איקרי אבל מידי דלא שייך בי כלל בלישנא לא כגון ביצים וגבינה מיקרי בשר כלל. ולפיכך הנודר מן הבשר מותר בהם וכן הנודר מן הדלועין מותר בירק. והנודר מן הדגים מותר בחגבים ואצ"ל בבשר והא דאמרינן אליבא דר"ע שהנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים אוקמי' לה התם בשהקיז דם וכייב י' ליה עיני דלא אכיל דגים דקש' לתחלת אוכלא ולפי אותה שעה שנדר אין דעתו עליהם מפני שכבר הוא אסור לו מפני חולי עיניו ואין שלוחו נמלך עליהם. הא לאו הכי אסור בהם והא דמיסתם ליה תנא בדכייבי ליה עיני' ולא תני איסורי' אפי' בבשר ודגים ובסתם בני אדם אי בעית אימא דכח דהתירא עדיף ליה לאשמועינן היכי דכייבי' ליה עיני' אין דעתו על דגים ואב"א אגב רישא נקט ליה בהאי צורת' דמפליג בין בשר עוף ודגים וחגבים כנ"ל והתם אמרי' דתנא דפליג עליה דר"ע רשב"ג היא דתני' הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ועופו' וקיי"ל כר"ע דהא אסקי' רב אשי לסתם מתני' דהכא כר"ע ואע"ג דאין סדר למשנה בתרי מסכת' דאיכא למימר סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם אפ"ה הו"ל ספק דאורייתא ולחומרא.

אמר רב יוסף ש"מ בשר עוף בחלב דאורייתא דאי ס"ד דרבנן השתי' אכילה גופא גזרה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה דנגזור העלאה אטו אכילה ומנא תימרא דלא גזרינן פי' אע"ג דבכולי תלמודא לא קיימי הא ואמרי' דכולי' חדא גזירה היא כדאי' בפ"ק דביצה ובדוכתא טובא להכי איצטריך ר"י לאתויי דכה"ג גזירה לגזירה היא מדתנן תלת ח"ל

וכו'. וריי אזיל בהא לטעמי' דאוקי' רישא דמתני' דלעיל כרבנן דס"ל בשר עוף אסור מן התורה ובעי לאולמי טעמי' מסיפא דמתניתין ואביי דחי לה דלעולם מד"ס הוא והכא חדא גזירה הוא. ורב אשי דאוקי' מתני כר"ע דבשר עוף מד"ס ס"ל כי הא דאביי דכולי' חדא גזירה היא והלכתא כוותיה דקיימא לן כרב אשי דהוא בתרא דס"ל בשר עוף אסור מד"ס וה"ה לבשר חיה וע"כ ל"פ אלא בדיוקא דרישא אבל סיפא דבית שמאי ובית הלל לשון מחלוקות' מוכח בפי' דס"ל דבשר עוף מד"ס.

דף קד:

סוף סוף צונן היא ואפי' כי אכיל להו בהדי הדדי בלא בישול ליכא איסורא דאורייתא א"ל אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח ויבא חבירו ויטבל שם שלו דאיכא בישול ואסור מן התורה. ופרכי' ס"ס כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל פי' אינו חשוב בישול לענין שבת להתחייב עליו כדאיתא התם וכן לענין בשר בחלב אבל לענין איסור ודאי כלי שני מפליט ומבליע שכל שיוצא מכלל צונן מפליט ולא גרע ממליחה ומבי' השחיטה למ"ד בה"ש רותח וכדכתבי' לעיל בפ"ק במסכת ע"א. אלא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס ראשון פי' שזה יעלה אילפס של בשר כמו שהעבירו מעל האש והלא אילפס של גבינה דה"ל כלי ראשון ויטביל זה בזה דאיכא איסורא מדאורייתא. ע"כ ממהדורא קמא.

תנא אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן. פי' דרך הפקר בלא שימור:

והוא תני ליה והוא מפרש ליה בלא קינוח הפה ובלא נט"י. פירש"י ז"ל שאם אכל זה ובא לאכול זה א"צ לקנח פיו ולא לאכול ונראה מלשונו אפי' כשאכל בשר עוף בתחלה אבל הרמב"ם ז"ל ואחרי' פי' שלא הקילו אלא באכל הגבינה בתחלה שכיוצא בו בבשר דעלמא מותר בקינוח הפה והנטילה לפי שאין הגבינה נדבק לחיך ולשינים כ"כ. אבל אכל עוף תחלה דינו כמו בשר בהמה ואע"ג שהוא מד"ס כעין דאורייתא גזרו בה. ומביאין ראיה לדבריהם מעובדא דרב יצחק דבסמוך דאכל גבינה ואח"כ בשר. ופרקינן ליה מהא דאגרא עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא. ומאי קושיא לימא ליה דהתם בשאכל בשר מתחלה אבל הכא אכל גבינה בתחלה ואין זה פי' נכון דהא פשיטא דלשון עוף וגבינה אח"כ גבינה משמע ואם איתא דכה"ג אין נאכלין באפיקורן היכי תני האיסור בלשון המותר וה"ל למתני איפכא גבינה ואח"כ עוף אלא ודאי כדאמרן. והא דפרכי' לרב יצחק ה"פ עוף וגבינה הקילו בכל ענין. אבל בשר וגבינה לא פטרי' כלל מקינוח הפה ונט"י בשום ענין. ועוד דאי בשר ואח"כ גבינה אפי' בקינוח הפה ונט"י אסור ושהייה בעינן לדעת הגאונים ז"ל ודעת הרמב"ם ז"ל עצמו.

ה"מ בליליא אבל ביממא הא חזינא. י"א דבאתרא דאיכא נרות טובא כגון בחופה דינו כיממא וראוי להחמיר י"א דגבינה ואח"כ בשר לא בעי קינוח. וכי תניא לקמן מקנח ומדיח אינו אלא בשר ואח"כ גבינה דהא רב יצחק לא אמר דעביד קינוח ואפ"ה לא פרכי' עליה אלא מנט"י, וזה עלה כדעת האומרים לקמן דמותר לאכול בשר ואח"כ גבינה בקינוח ונ"ט בלא שום שהייה וכדעת ר"ת ז"ל. אבל כל הגאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל הסכימו שלא התירו בקינוח הפה אלא באוכל גבינה תחלה ומתניתא דלקמן דב"ש וב"ה אינו אלא לאוכל גבינה תחלה והא דרב יצחק קינוח הוי ביה ולא אידכר תלמודא אלא מאי דלא עביד דהיינו נט"י. ולעולם אפי' אכל גבינה תחלה צריך קינוח בין ביממא בין בליליא. וכן פירש"י ז"ל לקמן גבי פלוגתא דב"ש וב"ה דמיירי נמי שבא לאכול בשר אחר גבינה. וכן נראה עיקר ופשיטא הוא דלענין קינוח הפה ליכא הפרשה בין בין יממא ולילא.

דף קה.

ת"ר בש"א מקנח ובה"א מדיח. יש מקצת רבותי' שפירשו דלנט"י קרי הדחה וזהו שלא הזכיר אגרא לשון קינוח ונט"י. ואינו נכון בעיני כלל חדא שאין הלשון הזה נאמר בכ"מ על נט"י. ועוד האיך ס"ד לומר דהאי בעי קינוח ולא בעי נט"י והאי בעי נט"י ולא קינוח והנכון כדפרש"י ז"ל וכן פי' כל המפרשים דמדיח היינו להדיח הפה במים. ומה שלא הזכיר אגרא הדחה לישנא קלילא תני וסותם אותו בכללל קנוח הפה שהזכיר.
אילימא בש"א מקנח ולא בעי מדיח ובה"א מדיח ולא בעי מקנח, פירש"י ז"ל דב"ש ס"ל קינוח עדיף ולא הוזכרה כאן הדחה וכי היכי דמקנח לא בעי הדחה. וכי עביד הדחה גרידתא לא סגיא ליה וב"ה ס"ל איפכא דהדחה עיקר ולא בעי קינוח בהדה וכי עביד קנוח לחוד לא מהני ליה והקשו בתוספות דלא הל"ל בתרווייהו ולא בעי והכי הל"ל בש"א מקנח ולא מדיח ובה"א מדיח ולא מקנח. ועוד למה הוצרכו לומר כמסקנא דב"ש וב"ה לא פליגי ומפקי' מתני' מפשטי' נימא דב"ש ס"ל מקנח דוקא ולא סגיא בהדחה וב"ה ס"ל דאף בהדחה סגי' לכך פי' דלכ"ע הדחת פה במים עדיפא מקינוח וה"ק בש"א מקנח דקיל ולא בעי מדיח. ובה"א מדיח דוקא ואיהו סגי ולא בעי קינוח בהדי'. ובדין הוא דנימא ובה"א מדיח ולא סגיא בקינוח אלא דנקט ליה אגב דנקט ב"ש ולא בעו מדיח ובדין הוא דמצי למיפרך השתא דא"כ ה"ל מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אלא דאידך פירכא דפריך דא"כ ר' זירא כב"ש עדיפא לן ובאידך אוקימתא דליכא פירכא אחריתי פרכי' ליה.

מקנח וה"ה למדיח וכו' יש שפרשו דסגי' בחדא מנייהו והוזכר בכ"מ קינוח לפי שהוא יותר קל. אבל רש"י ז"ל ור"ח ז"ל פי דתרווייהו בעי וראוי להחמיר. ואמרו בתוספות שם ר"י ז"ל היה שורה פת במים או ביין ואכלו ועומד לו במקום קינוח והדחה.

הא דאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר. פי' רבי' יעקב ז"ל דכולו' מיירי בלא קינוח ובלא נט"י אבל אם קנח ונטל ידיו אעפ"י שאכל בשר מותר לאכול גבינה ולא הוזכרו שהיה מסעודה לסעודה אלא למי שלא קנח ועובדא דמר עוקבא לפי שלא היה יכול לקנח פיו. א"נ דעביד הכי ממדת חסידות ולפי שלא היה מפריז כ"כ בחסידות אביו קרי נפשי' חלא בר חמרא. ואין זה נכון חדא דהיכי אמרינן אסור לאכול גבינה במידי דאפשר בקינוח ונט"י ועוד דא"כ בעי' דרב אשי מר' יוחנן בלא קינוח הפה היא. וא"כ אדפרכי' עליה מרב ניפרוך ממתניתין דב"ש וב"ה דבעי קינוח. והנכון כפי' רש"י ז"ל והגאונים ז"ל דה"פ אכל בשר אסור לאכול גבינה באותו סעודה אע"פ שקנח פיו ונטל ידיו. אכל גבינה מותר לאכול בשר ע"י קינוח אפי' ביום ונט"י בלילה כדינו ובעי' דרב אשי מיירי בקינוח ונט"י וכן עיקר.

בשר של בין השינים מהו. פי' לענין סעודה שני' דאי נפיק מתורת בשר או לא. וא"ל דצריך קינוח כי עודנו שם בשר עליו דכתיב הבשר עודינו בין שיניהם. דאלו בסעודה ראשונה פשיטא דתורת בשר עליו. ולפיכך הצריכו עליו קינוח. והא דאמרינן בסעודה אחריתי היינו כדרך שהעולם אוכלין אחת שחרית ואחת בין הערבים וכן דעת הגאונים ז"ל וכן עיקר. אבל בתוספות פי' שלא חלקו בדבר והתירו בבא לאכול סעודה שני' מיד. נמצא פתקן של דברים הלכה למעשה. שאם אכל בשר בהמה תחלה אסור לאכול גבינה באותה סעודה ובסעודה שניה מותר לאכול גבינה אע"פ שלא קנח. ואם מצא עכשיו בשר בפיו מקנחו ודיו: ואם אכל גבינה תחלה מותר לאכול בשר באותו סעודה כשיקנח וידיח פיו בנתיים ואפילו ביום ונט"י בלילה או ביום אם ידיו מזוהמות. ולענין עוף וגבינה אפי' אכל עוף בתחלה מותר לאכול גבינה באותו סעודה בין ביום ובין בלילה בלא קינוח הפה ובלא נט"י. וה"ה לבשר חיה למאי דקיי"ל בשר חיה מד"ס ואגרא חדא מינייהו נקט ונקט עוף דשכיח טפי. א"נ דס"ל כר' יוסי הגלילי דסבר חיה מדאורייתא. ולית הילכתא כוותי'. ולא כדברי ר"ת ז"ל שפי' דוקא עוף שאינו נדבק לחיך כ"כ אבל חיה דינו כבהמה ואינו נכון. וכל שאין שם בשר וגבינה בעין אלא שזה תבשיל של בשר וזה תבשיל של גבינה נראין דברי ר"ת ז"ל: דאפילו אכל תבשיל של בשר תחלה ובא לאכול אחריו גבינה שהוא מותר בנט"י בנתיים אם הוה בלילה או ביום אם היו ידיו מזוהמות ואצ"ל לקנוח הפה וזהו שאמרו לקמן בשמעתין הא דאמרת מים האמצעים רשות לא אמרן אלא בין

תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה ולשון בין תבשיל לגבינה שאכל תחלה תבשיל של בשר משמע. וכדאמרן לעיל כמה ישהא בין בשר לגבינה ואפ"ה משמע דבנט"י בנתיים סגי. ויקשה על פי' הגאונים ז"ל. א"ו שבזה אנו תופסים כפי ר"ת ז"ל. והיינו דנקט לישני' דתבשיל ולא נקט בין בשר וגבינה כדאמרינן בכולי' שמעת'. משום דהתם מיירי בתבשיל של בשר ולא אכל מן הבשר ובששניה' זה של בשר וזה של חלב אפי' נט"י אינה אלא רשו' וכדאמרינן לא אמרן אלא בין תבשיל לתבשיל ולא בשניהם של בשר או שניה של גבינ' איירי כדפרש"י ז"ל דא"כ פשיט' שהם רשות אלא ע"כ כדאמרן וכן התירו בתוספות אפי' לשיטת הגאונים ז"ל וכן נראה עיקר. ותו לא מידי. ירושלמי אכל חובץ וחזר ואכל קופר בעי למבער פתיתי פי' חובץ גבינה וקופר בשר צריך לכבד השולחן בנתיים מן הפתיתין שלא יפלו בבשר ע"כ ממהדורא בתרא. מהדורא קמא.

אמר רב אידי בר אבין אמר ר"י בר אשאין מים ראשוני מצוה פי מצוה מדרבנן כדפרשי' לקמן משום סרך אוכלי תרומה. אחרונים חובה פי' חובה מדרבנן משום שמירת גופו משום מלח סדומית והא דאמרי' בברכות בפרק אלו דברים והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים אלמא מים אחרונים מצוה משום קדושה תירץ הראב"ד ז"ל דהתם למברך. וכשאכל דבר מזוהם שחייב ליטול ידו משו' והיית' קדושים ובעי לברוכי על הנטיל' כדאמרי' התם כשם שכהן מזוה' פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסול לברכה. ולפיכך הנוטל ידיו לברכה ואכל דבר מזוהם צריך לברך על רחיצת ידים אבל אינו אומר על נטילת ידים שהרי אינם אלא לנקיות וא"צ כלי ולא כח גברא ושאר בני הסעודה שאין נוטלין ידיהם אלא משום מלח סדומית או משום נקיות בלבד שאכלו דבר מזוהם א"צ לברך על הרחיצה. ודבר מזוהם פי' בו שהוא כל דבר לא שמסתבך בידים אבל דבר יבש אינו מזוהם וכן נראה מדאמרינן כשם שכהן מזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסול לברכה דכהן מזוהם היינו דאית ליה זיעה או ריח הפה כדאיתא בכתובות ומינה נמי דידים מזוהמות ענין ליכלוך הוא וכן פירש הרב רבי' יונה ז"ל ואחרים פרשו שכל דבר שאינו נקרב לגבי מזבח קרי מזוהם וכדאמרי' בעלמא בהמה שקרב' לגבי מזבח פסקה זוהמתה ודעת מורי ז"ל שאפי' באוכל דבר מזוהם ואפי' המברך עצמו כיון שא"צ ליטול ידיו אלא משום נקיות בלבד אין לו לברך כלל שאינו נראה שיש הפרש בדבר שזה נוטל ומברך וזה נוטל ואינו מברך וכן הוא עושה מעשה וכן כתב הרב ז"ל בס' בעל התוספות ז"ל שאין מברכין לא על נט"י ולא על שטיפת ידים ולא על רחיצת ידים כדעת מקצת חכמים ז"ל ואסיקנא בלישנא בתרא דמים ראשונים

נוטלין אפילו בחמין שהיד סולדת בהן אבל אחרונים אין נוטלין אלא בחמין שאין היד סולדת בהן:
אמצעים רשות אמר רב נחמן ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה פי ומשכחת ליה כפשטא אפילו בין תבשיל ואח"כ גבינה לפום פי' ר"ת ז"ל.

דף קו.

איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם ור"י אמר נוטלין מהן. וסתמא קאמר אפי' היד סולד' בהן והלכתא כר"י שהרי כל גדולי הדור עושין כן ומתני' דלעיל אתיא כוותיה ללישנא בתרא מיהו לא תקשי לחזקי' דאיהו מוקמי לה כשאין היד סולדת בהן כלישנא קמא:
חמי טברי' חזקיה אמר אין נוטלין מהן ור"י אומר כל גופו טובל בהן וכו' אמר ר"פ במקומו כ"ע ל"פ דאסור ולאו משום חמימות דהא אסיקנא אפי' היד סולדות בהן מותר למים ראשונים. אלא משום שהם מרים ואפי' לשתיית בהמה א"נ משום דבעינן מים שלא נשתנו צורתן דנט"י דחולין ותרומה דמיא דקידוש ידים ורגלים מן הכיור והתם ילפי' דבעי' מים שלא נשתנו צורתן משום דכתיב מים תרי זימנא ונתת שמה מים ירחצו מים וחד מינייהו מיותר לדרשה דבעי' מים כהווייתן. וחמי האור לא חשיב שינוי שהרי חוזרין כמות שהיו אבל חמי טברי' שהן מוכנין מתחלתן חשיב שינוי כך פי' רבינו ז"ל.
כי פליגי בבת ברתה מ"ס גזרי' בת ברתה אטו מנא ומ"ס לא גזרי' ומכשרי בטבילה ואעפ"י שאין בו מ' סאה. ואעפ"י שאין שם עירוב מקוואות כדפרש"י ז"ל כדמוכח לישנא דפסיק מינייהו בבת ברתה דמשמע שפסקיה לגמרי' ואי' ביניהם תערובות כלל דכיון דליתא אלא מדרבנן עשאוה כטבילת כליו דסגי' ליה במים שגופם עולה בהן ולפיכך שיערו ברביעית לנט"י שעשאוה כמקוה טהרה לכלים. תדע דהא אריתא דדלאי הוי מכשירין להטביל בו ידים אי לא דהוה להו שאובין והתם מסתמא ליכא מ' סאה והא דאמרינן כל גופו עולה בהן ה"פ כל גופו עולה בהן אלו היה שם שיעור הצריך לגופיה היינו מ' סאה ידיו לא כ"ש כיון שיש שם שיעור הצריך לידים דהיינו שיהא עולה בהן ולעולם כל שטובל ידיו דרך טבילה שלא מכלי וכח גברא כגון בנהר או במקוה וכיוצא בו אין לו ליתן מים מיד זה על זה שאין זה טבילה ולא נטילה אלא יתן ידיו במים וישקעם שכ' כעין טבילת גופו. ומ"מ אפי במכשיר ידיו דרך טבילה אין לו לשנות נוסח ברכה ולברך על טבילת ידים כמו שכתבו מקצת רבותי ז"ל אלא מברך על נט"י שדרכו שהרי עיקר החיוב היא הנטילה ומחמת חיוב הנטילה הוא שאנו מטבילין את הידים ועליו

ראוי לברך וכן מצאתי כתוב בשם הרב ז"ל וכן קבלתי מפי מורי נר"ו ולענין חמי טבריה הלכתא כחזקיה דרבו דר"י הוא.

מים שנפסלו משתיית בהמה פי' כגון מים סרוחין או מנוחין או מים עכורין הרבה שקרובה להיות כטיט הנדוק. אסיקנא דבכלים פסולים ובקרקע כשרים משום טבילה ובבת ברתא פסולין דגזרינן בת ברתא אטו מנא כחזקיה:

תנן במסכת ידים נפל לתוכו דיו וקומס וקנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין והיינו דאמרינן לקמן דקפדינן אחזותא. ותנן נמי התם מים שהנחתו' מטביל בהם את הגלוסקאות פסולים. שהוא מדיח ידיו: בהם כשרים ותנן נמי התם הדיח בהם כלים מודחין או חדשים כשרים.

אמר רב אידי בר אבין אמר ר"י בר אשיאן אין נט"י כחולין אלא משום סרך אוכלי תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנו משום סרך אוכלי תרומה ורבא אמר מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך דמייתי ליה מדאורייתא דכתיב וידיו לא שטף במים. והא דלא מייתי ליה מההיא דברכות דאמרינן והתקדשתם אלו מים ראשונים וי"ל דההיא מדרבנן בעלמא. תדע דהא מייתי מיני' מים אחרונים ואע"ג דלא הוי אלא מדרבנן ואפי' לענין המברך:

אמר רבי אליעזר אמר רב אושעי' לא אמרו נט"י לפירות אלא משום נקיות סבור מיני' חובה הוא דליכא הא מצוה איכא. פי' ומשמע להו מתניתין דלעיל כפשט דמים ראשונים ואחרונים חובה ממש דאל"כ למאי דהוי סברי מאי איכא בין פת לפירות דהא בפת נמי ליכא אלא מצוה ואפשר דס"ל דבפירו' מצוה דרבנן ובפת חוב' דאורייתא מדרבי אליעזר בן ערך. ואסיקנא הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח. פי' כשידיו נקיות דלא מיפסלי משום היסח הדעת. אבל אם אינן נקיות צריך ליטול אותן משום ברכת הפירות דבעי לברוכי מיהת ומיהו בכל מידי דמנקי סגי להו. ולא אמרן אלא בדאכל להו באפי נפשייהו אבל ע"י השקה לא דהא קיי"ל כל שטיבולו במשקה צריך נט"י ובפרק ערבי פסחים מוכח בהדיא דהיסת דעת פוסל בנטילת ידים לענין אכילה אבל לא לענין תפלה וברכה כדאמרינן התם נטל ידיו בטיבול ראשון צריך ליטול ידיו בטיבול שני משום היסח הדעת. אבל מקמי הכא לא בעי ליטול ידיו. ואע"ג דאיכא בפת גאלנו וברכת נטילת ידים תקנוה בעל מפני שהנטילה קודמת שבעוד שאין ידיו נקיות גברא לא חזי' לברכה ולשון נט"י מלשון שאו ידיכם קודש. וי"מ משו' כלי מחזיק רביעית שהיה במקדש דאיקרי אנטיל והראשון עיקר:

אמר רב' בב"ח זימנא חדא הוי קאמינא קמי' רב אסי ורב אמי אייתי לקמייהו כלכל' דפירי וכו' ש"מ תלת ש"מ אין נטילת ידים לפירות מדלא משו ידייהו וש"מ אין זימון לפירות מדלא ספו ליה מיניה לאצטרופי לזימון דב' שאכלו דבר שיש לה זימון ויש שם ג' מצוה לתת לו ממנה כזית כדי שיצטרף עמהם לזימון ויאמרו נברך דהיינו ברכת זימון אבל בפירי לית ליה למיעבד הכי ואכתי הוה ס"ד שיברך אחת לכולם ברכת הפירות בלא ברכת הזומין ולהכי קאמר ש"מ מצוה לחלק מדבריה' כל אחד ואחד לנפשי. ותו קשיא מאי דקשיא ליה לחד מדרבנן הא מנא לן דילמא אסור לחלק ושאני הכא משום דאין זימון לפירות ואפי' היה שלשה אין מזמנים אלא כ"א מברך לעצמו. ומסתברא דהא קושיא לית' לפום מאי דפרישי' ולשיטתי' נמי י"ל דה"ק כיון דבפירות דלאו בני זימון הוא אע"ג דאיכא ג' דמצי לאיצטרופי לא מצטרפי לברך א' לכולם מיהת אלא נחלקו. כך שנים בפת דלאו בר זימון ההיא שעת' מצוה לחלק בד"א בשניהם סופרים אבל א' סופר וא' בור סופר מברך ובור יוצא וכן הלכה והא דאמרינן התם בן מברך לאביו אתי' בכה"ג שהבן סופר ואב בור ולפיכך אמרו תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו וכדפרישנא בדוכתיה. והא דאמרינן בפירות הני מילי בברכה שלאחריהם אבל שלפניהם אחד מברך לכולם כדאיתא בדוכתיה:

דף קו:

תנו רבנן קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק המחבר בין פיסת היד וזרוע לא יותר והכי מוכח בערכין בפרק האומר משקלי עלי דאמרי' האומר משקל ידו עלי מכניס ידו לכלי של מים עד מרפקו פי' עד הפרק שבין קנה היד והזרוע הנקרא קוב"דו שא"א לומר יותר שהרי משם ולמעלה אינו בכלל היד דהא גבי תפילין דכתיב ידכה אינו נקרא יד אלא עד קיבורת שלו ובתוספתא דערכין תני עד האציל. והוא ג"כ קוב"דו כדאמרינן במסכת סופרים לא יקרא אדם על הספר וב' אציליו עליו כלומר כדרך שבני אדם מטין על הספר לפעמים ואף על גב דאשכחן לישנא דמרפק ואצילי דקאי על בית השחי כדכתיב בירמיהו כשהעלוהו מן הבור תחת אצילי ידיו ותנן במסכת דשבת המוציא במרפיקו ל' משוטף הוא ובהא דוכתי' ודאי פירושו דמרפ' אותו הפרק המחבר היד והזרוע דהוינן בה והתניא קידוש ידים ורגלים עד הפרק ש"מ שאין קידוש ידיו עד המקום הקוב"דו אלא עד סוף פסת היד מקום שמתחבר עם הקנה.

גרסת הספרים שלנו לחולין עד הפרק: לתרומה עד הפרק פרש"י ז"ל לחולין עד פרק שני של אצבעות לתרומה עד פרק ג' שהוא סוף פצול האצבעות ושמואל אמר עד כאן

בין לחולין בין לתרומה פי' שניהם עד פיצול האצבעות ומחמיר בחולין על הברייתא ורב ששת אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא פי' בתוספת דהיינו עד פרק שני של אצבעות מיקל בתרומה טפי מן הברייתא שמצריך תנא בתרומה עד סוף האצבעות אי נמי דלא פליג אמתני' דלדידי' משמע לחולין עד פ' ראשון ולתרומה עד פר' שני ואיהו מוסיף חולין עד פרק שני ולקולא דקאמר היינו מדשמואל. ומיהו רש"י ז"ל גורס חולין תרומה ומקדש ויהיה פירושו על הסדר שהוא עולה והולך לפרושו ז"ל ורבינו כר' מפרש בשם רבינו הגדול ז"ל דכיון דתנא מני ואזיל מקדש וחולין ותרומה ודאי ממעט והולך הוא ובקידוש ידים עד פרק האחרון של סוף היד כמו שאמרנו ולחולין עד הפר' של סוף האצבעו' ולתרומה עד ג' ב' של אצבעות והיינו דתני בה סתם עד הפ' בכולהו ולא הוצרך לפ' והחמירו בחולין יותר מבתרומה שהיא עיקר כדי שלא יזלזלו בנט"י ועשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ובירושלמי דמס' ברכות נמי החמירו בחולין יותר מבתרומה דגרסי' התם בשם רב נט"י לתרומה עד הפרק ולחולין עד קשרי אצבעותיו וליכא למימר עד הפרק של סוף פיסת היד דהא ליכא מאן דמחזיק שיעורא דתרומה כשיעורא דקידוש ידים. אלא על כרחך עד פרק שני קאמר ומיקל הוא בתרומה יותר מבחולין כתנא דמתני'. וכן מצינו בשמעתין שמקילין בתרומה יותר מחולין כתנא דמתני' וכן מצינו בשמעתין שמקילין בתרומה יותר מחולין שהותירו מפה לאוכלו תרומה ולא התירו לאוכלו חולין מפני שהכהנים זריזין ואין לחוש שמא יגעו. ה"נ אין ליחוש שמא יזלזלו לשיעור הראוי להם ואינם צריכים לעשות סיג. אבל בנט"י דרבנן שיש מזלזלים בה אם אתה מעמידן על השיעור יבואו לזלזל לפעמים וימעטו ממנו ולכך הוסיפו עליו משום סרך אוכלי תרומה ליטול עד סוף פיצול האצבעות וכן הלכה. ושמואל אמר ע"כ בין לחולין בין לתרומה היינו סוף אצבעותיו ולחומרא היינו דמחמיר בתרומה כחולין. וזה הפירש הנכון ועיקר לפי' גירסא זו ואין לנטות ממנו. מיהו מצינו בנוסחי הראשונה נוסחי אחרינא דגרסא מעיקרא תרומה והדר חולין ולפ"ז יהיה פי' כרבינו ז"ל שהוא ממעט והולך ויהיה הדין כפרש"י ז"ל שמיקל בחולין יותר. ור' אמי משום דהוי כהן היה מחמיר בתרומה:

אמר רב נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה פרש"י ז"ל ומתנה עליהם לאכילה ובלבד שיזהר יפה שלא יטנפנו ושלא יטמאם ע"כ. ומורי היה אומר דה"ה דבעי' דלא להוי בהו היסח הדעת שהוא פוסל לאכילה. והא קיי"ל דלא חיישינן דילמא מסיח דעתיה בהפלגת זמן ליגע במידי דטומאה או טינופת ולאו אדעתיד. ואע"פ שאמרו תיכף לנטילה סעודה. התם בשלא התנה. ומה שאמרו בפסחים נטל ידיו לא יקדש מפני היסח הדעת הוא דהוי אמרו ליה והא אדחי' ליה בדוכתי. ואגב אורחיה שמעי' מהכא שהנוטל ידיו שלא

לדעת אכילה אפילו לשעתא צריך לחזור וליטול ידיו לאכילה ומברך על נט"י דבנטילה קמייתא לא מצי אכיל והנוטל ידיו לאכילה יברך ענט"י ואח"כ נמלך ולא אכל עכשיו אין בכך כלום ואין מחייבין אותו לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה דהא מכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך וההיא שעתא דעתו היה לאכול. וכן דנתי לפני מורי נר"ו והודה לדברי ומסתבר' דהלכת' כלישנא בתרא ואפילו שלא בשעת הדחק נוטל אדם שחרית ומתנה עליהם דהא לישנא בתרא אתי' כרב ועלי' סמכה. ומאי דקאמר רבינא לבני בקת' דערבו' אתון דלא נפישי לכו מיא משו ידייכו בצפרא ואתנו עלייהו כל יומא. לאו משום דדוקא דלהו אפשר למיעבד הכי אלא לאחרינא דאית להו מיא אלא משום דאינהו צריכי למילתא ויהיב להו עצה היכי עבדי. וכיון דלישנא בתרא כרב ונט"י דרבנן נקטי' כוותיה אע"ג דהוי לקולא. אבל ר"ת ז"ל פסק כלישנא קמא לחומרא ודלא כרב משום דאמרינן מים ראשונים האכילו בשר חזיר פי' שראוהו חבירו שלא נטל ידיו וסבר שהוא נכרי והאכילו בשר חזיר. וכתב בתוספות ובספר המצות כי הולכי דרכים כשעת הדחק. ואם אחר שהותנו נזדמנו להם מים לא יברך ענ"י והא דאמרי' במתני' דלעיל כל שחוצץ בטבילה חוץ בנט"י. איכא למידק דתניא בתוס' דמקוואות כל החוצץ בכלים חוצצין בנדה בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין. תרצו בתוס' כי שם מדבר לנגיעה דחולין שנעשה על טהרת תרומ'. אבל הכי מיירי לאכילת חולין. ואין בכלל זה צואה שתחת הציפורן כמו שהיו סבורים רבי' דההיא לא הוי חציצה לא בנט"י ולא בטבילה דעלמא ובהדיא תנן בפ"ט דמקוואות אלו חוצצין באדם בצק שתחת הציפורן וכו' שאין צואה שתחת הציפורן חוצץ. ומיהו איתא בתוס' דדוקא מה שהוא כנגד הבשר אבל מה שהוא שלא כנגד הבשר חוצץ כדקתני בתוספתא דמקוואות צואה שתחת הציפורן שלא כנדד הבשר והטיט והבצק שתחת הציפורן הרי אלו חוצצין ע"כ והטיט הזה הוא טיט היוצרים או של בנין שהוא מתדבק ומתהדק יפה תחת הציפורן כעין הבצק ולפיכך חוצץ אפי' כנגד הבשר. אבל צואה שתחת הציפורן כל שעה אדם נוטלה מפני שהיא מסרחת ומקפיד עליו וגם אינו מהודק יפה ולפיכך אינה חוצצת כנגד הבשר כך פי' התו' ומיהו אפי' בטיט ובצק וכן בצואה החוצצת אם כל כך מועט שאינו מקפיד עליו אינה חוצצת וכן כתב בספר המצות: ומי שידיו צבועות אם הוא אומן אינו חוצץ בטבילה ולא בנט"י דומה למה שאמרו שם רבב על בשרו חוצץ ואם הוא מוכר רבב אינו חוצץ: וכן הנשים שידיהן צבועו' באלחנ"ה להתיפו' אינו חוצץ וכן כתב רבינו הגדול ז"ל בתשוב' כתו' בספ' התרומ' גלד מכה שהי' יבש אינו מקפיד ואינו חוצץ. וכן גלד שמצטער עליו אינו חוצץ אעפ"י שבטביל' רגילין להסי' הכל משום חומרא.

דף קז.

אמר רבא האי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנה לידים ואין מטבילין בה את הידים דהוי להו שאובין: פי' בלא"ה אע"ג דליכא מ' סאה מטבילין בה כדפרשי' לעיל: והשתא נמי דוקא בדולה ונותן לתוך האריתא והוא חריץ שנותן סביבי היאור שממלאין אותו מן הנהר ואח"כ משקין אותו אבל בנותן אותם חוץ לחריץ וממשיך אותם לחריץ כשירה דהוי ליה שאובים שהמשיכוה דקי"ל שהיא טהורה. ואפילו למ"ד שלא התירו שאובים שהמשיכוה אלא אם כן ברוב המקוה כשירה. הכא גבי נט"י דרבנן מקילין: ואין נוטלין ממנה לידים דלא אתי' מכח גברא: פי' ובנט"י דתרומה או דחולין בעינן כלי וכח גברא דומי' דקידושי והא דלא בעי לקמן קפדיתו אגברא כי היכי דבעי קפדיתא אחזותא ואאידך משום דפשיטא ליה דקפדי אכח גברא: ותו דעל הרוב לא שכיח נט"י דלא אתו מכח גברא. ומיהו פלוגתא דר' יוסי ורבנן היא בפ"ק דמס' ידים דרבנן לא בעו כח גברא ולא כח כלי ורבי יוסי בעי כח גברא דתנן מטה חביות על צדה ונוטל: והקוף נוטל לידים ר' יוסי פוסל בשני אלו: וכיון שתפס רבא שיטתו כרבי יוסי נראה שהלכה כמותו. וכתב בה"ג משמיה דרב אחאי משבחא ז"ל דהיכא דאיכא משיכלא דמיא שרי לשכשך אינש ידיה בגווייהו וממשינן ומיכל. ומדבעו לן גבי קידוש ידים ורגלים במסכת זבחים אם שכשך ידים בכיור אי הוי רחיצה או לא ופשטינן דלא הוי רחיצה דממנו אמר רחמנא ולא בתוכו. והתם הוא דכתיב ממנו אבל בעלמא רחיצה הוי דאי לא תיפוק ליה דבעינן ורחצו וליכא. וכ"ת מ"ש מדאוריתא דדלאי דאין מבטלין בהם את הידים משום דהוי ליה שאובין איכא למימר דשאני אריתא שהיא בקרקע ולא חזא כנטילה כלל דליכא כלי ולטבילה הוא דחזינן וכיון דהוי ליה שאובין פסולה אבל הכא בכלי לאו משום טבילה הוא שהרי אין מטבילין בכלים אלא משום נטילה דשכשוך יד שבתוך הכלי מנענע המים בתוך הכלי וכח כלי חשיב כי היכי דחשיב כח כלי כשנשפכו ממנו ע"י אדם. דאלו כשנשפכין מאליהם שלא מכח אדם שופך ליכא כח כלי וכל עיקר לא בעי' כח גברא אלא כי היכי דליהוי לן כח כלי דהא בכיור לא היו שם כח גברא אחרינא אלא כיון שמערי' ממנו ע"י אדם חשיב כח כלי ה"נ בתוך הכלי עצמו כח כלי איכא מיהו מכיון דמדמינן נט"י לתרומה וחולין לקידוש במילי טובא והתם מיעט רחמנא ממנו ולא מתוכו הה"נ שאין ראוי ליטול ידיו בתוך הכלי אלא ישפוך ממנו על שניהם כאחת או על זו תחלה ואח"כ על זו. אבל בעלי התוספות ז"ל סוברים דלא קפדינן אכח אגברא דומיא דכיור דלא הוי ביה כח גברא. והיינו דלא בעי לקמן קפדיתו אכח גברא ודעת ר"ח

ז"ל דהיכי דמשי ידא חדא מכח כלי מותר לתת ממנה לידו השנית ולהשליך מזו אל זו ולא מיסתבר לן.

ואין נוטלין מהם לידים דלא אתיא מכח גברא פי' דאין כאן כח גברא שכבר נסתלק כח של דולא ואי מקרב לגבי דולא דאתו מכח גברא נוטל ממנה לידים והא קא משמע לן דאף על גב דבעינן כונה לנט"י כדמשמע לעיל וכדכתיבנא בפ' השוחט בכוונת הנוטל ידיו סגי ולא בעיני' כוונת הנותן מים. כתוב בספר התרומות הא דתניא בתוספת' דמס' ידי' כל שאינו מטמא במשא כשר לנט"י ואע"ג דמטמ' במגע לא גזרי' שמא יגע התם הוא דלענין תרומה או חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל לא לחולין דעלמא ומותר לקבל מים מן האשה נדה או מנכרי.

ואי בזע דולא מכונס משקה כלומר נקב שמכניס משקה ואם יתנו הכלי על המים יכנסו משקין דרך נקב יצא מדין כלי לענין זה ואין נוטלין ממנו לידים דבעינן כלי דומיא דקידוש ידים וליכא אבל מטבילין בתוכו את הידים דמיל' לייפי שהשופ' שופך דרך פיו והנקב מקלח מאחוריו ליאור וחשבי' כאלו כולו מחוברין ע"י הכלי ששופך לכאן ולכאן ומצטרפין ואע"ג דבעלמא בענין עירוב מקוואות כשפורש הנוד או כמוציא רימון כיס שעשה שלמה כדבריר' בפ"ב דמס' גיטין בטבילה זו דרבנן הקילו וכדפרש"י ז"ל.

ואמר רבא כלי שניקב ככונס משקה אין נוטלין ממנו לידים פירוש והוא שיהא הנקב במקום שלא ישאר בכלי שיעור לקבל רביעית וכתב בספר התרומות וצריך שלא יהיה הנקב במקום שהמים עוברים כששופכים על ידים כי מן הנקב ולמעלה אין תורת כלי עליו אבל אם המים נופלין על ידיו מן הנקב ודאי כשירה דהוי לך כברזא ע"כ:

ואמר רבא כלי שאין בו רביעית מים אין נוטלין ממנו לידים. אינו והאמר רבא כלי שאין מחזיק רביעית מים אין נוטלין ממנו לידים דלאו כלי הוא הא מחזיק אעפ"י שאין בו. ל"ק הא לחד והא לתרי פי' דלעולם בעינן רביעית בתחלה ואפי' לחד ואם יש בו רביעית פעמים שנוטלין ממנו שנים ואע"ג דליכא רביעית לשני כיון דאתי משיורי טהרה וכדתנן רביעית נוטלין לידים לא' ואפי' לשנים. ורבא פירוש' דמתני' אתי לאשמעינן וכבר פירשנא במס' גיטין בפ"ב דהא מתני' לא מיירי שנטלו שניהם כאחד דהא פרישנא בסמוך טעמא משום דאתי משיורי טהרה ואם שניהם נטלו כאחד מאי שיורי טהרה איכא ותו דהתם תניא בסיפא ר' יוסי אמר ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהם והא ודאי מדקרי ליה אחרון ש"מ בזה אחר זה הוא. ותמים מילתא אי בזה אחר זה היכי סגי רביעית לב' אנשים וכי אתי משיורי טהרה מאי הוה השתא מיהא ליכא רביעית וכי מפני שהיה בכלי זה רביעית מים חשוב לעולם לפיכך פירש רבינו הגדול ז"ל דלעולם בזאח"ז

וכגון שלא הפסיק הקילוח בנתיים שנטל מצרצור קטן דהוי נצוק חיבור וכדאמרינן גבי מקוה כל זמן שרגלים משל ראשון נוגעת במים השני טהור דהוי חיבור והכא הקילו רבנן בטבילה זו שאינה אלא מדבריהם וכשם שהקילו בגופה בטבילת בעל קריין והא דתנן התם מחצי לוג לג' ולד'. ומלוג לי' ולמאה היינו על דרך שפירש מרביעית לשנים. והראב"ד ז"ל היה מפרש דלעולם רביעית בעי לכל חד וחד אלא הא אתי למימר שבתחלה נוטלים שנים מרביעית ראשוני' ואח"כ נוטלים מרביעית במים שני' והיינו דאמרינן התם מוסיפין על השנים ואין מוסיפין על הראשונים והא דאמרינן אשיעורא לא קפדינן דתנן וכו' ה"פ לא קפדינן שתהא שם רביעית לכל אחד מהם בבת אחת אלא אפיכו לחצאין ודחי' שאני התם דקאתי משיורי טהרה דמ"מ רביעית יש שם לכל פעם ופעם אבל רביעית לחצאין לא ואין דבריו מחוורין לא בלשון משנה ולא בלשון שמועתינו והא דאמרי' התם מוסיפין על השנים ואין מוסיפין על הראשונים הפ' דבהדחה ראשונה בעינן שיהא בכלי רביעית בתחלה ואם אין שם רביעית ישלימוהו לרביעית אבל בהדחה שניה אין להקפיד אם אין שם שיעור ואם הוא צריך מוסיף עליהם שאין הדחה שנים באה אלא להעביר מים ראשונים שנטמאו מחמת הידים וכיון שכן אע"פ שכלו כל הימים בהדחה ראשונה אינו צריך לתת שיעור בהדחה שני' אלא נותן שם כמה שירצה ואם נצטרך להוסיף מוסיף:

וזה מדברי הרמב"ם ז"ל שלא הצריכו מים שני' אלא לתרומה ונראין דבריו שהרי לא מצינו בשום מקום לענין פת ולא לענין תפלה כלל. וכיון דטבילת ידים שניות ואין שני עושה שלישי בחולין. אלא שגזרו עליהם לפת או לכל שטיבולו במשקה מפני שכל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחלה הקילו בהם שלא להצריך הדחה שניי אפילו לפת וכ"ש לתפל' שאם אין לו מים מקנח ידיו בצרור או בעפר כדאיתא בברכות דאינה אלא לנקיות. ומסתברא דכיון דאם אין מים מקנח בעפר ה"ה כשאין שם כלי ולא כח גברא שנוטל ידיו במה דאפשר וכן הדין בפירות. אבל בתוספות כתבו שאף לחולין צריך לשפוך על ידו שני פעמים אחת לטהר את הידים והשני' לטהר את המים כדאיתא במס' ידים ואינו מונה פעם ראשונה ויהיה שלשה פעמים לפי שפעם ראשון אינו אלא להעביר הטיט שעל ידיו וכל דבר החוצץ. ע"כ גרסי' במסכת סוטה כל האוכל בלא נגוב ידים כאלו אוכל לחם טמא שנ' ויאמר ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא פי' שהרי מימי נט"י טמאין מחמת הידים שכל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחל' ומוטב לאכול בלא נט"י כלל מליטול ולא ינגב דאלו ידים גופייהו לא מטמ' ללח' שהוא שלישי

ומשקים מידים מטמא ליה ולפיכך כתבו תו' שהנוטל ידיו. כל זמן שלא נגב ידו יכול לברך על נטילת ידים.

א"ל רב אשי לאמימר קפדיתו אמנא קפדיתו אשיעורא. קפדיתו אחזותא תימא בשלמא שיעורא איכא למבעי דלא תנן ליה בהדי' אבל לענין מנא תנן בהדיא. דתנן בכל הכלים נוטלים לידים אפי' בכלי גללי' ואין נוטלין לידים לא בדפני הכלים ולא בשולי המרחץ ולא במגופת החביות ולא יתן לחבירו בחפניו. וגבי חזותא נמי תנינא נפל לתוכו דיו קומס וקנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין. ואיכא למימר דמספקא ליה דלמא התם לתרומ' אבל לחולין לא. ולא נהירא והכא ה"פ אמנא אחזותא ודאי קפדיתו אלא אשעורי' מי קפדיתו ואהדר ליה דשיעורא נמי לא קפדי וזה נכון.

אמר רב מגופות חביות שתקנה פרש"י ז"ל שעשה לה בית קיבול רביעית. ולא נהירא דא"כ פשיטא דמהני אלא ה"פ שתקנה שעשה לה בית מושב שתשב שלא מסומכת אבל אם אינה מחזקת רביעית כשתשב שלא מסומכת לאו כלי הוא דבעי' כלי מחזיק רביעית כשיושב שאינו מסומך.

שק וקופה אע"פ שתיקנו מקבלין מים כשיושבים שלא מסומכים אין נוטלין מהם לידים שכל כלי שאינו עשוי לקבל מים אע"פ שתקנו ויושב שלא מסומך ומקבל רביעית לאו כלי הוא. ואסיקנא שלא התירו לאכול במפה אלא לאוכלי תרומה שהם זהירים וזריזים שלא ליגע.

דף קז:

רב המנונא בלם לי' אומצא לפומיה דרבינא בר סחורה פירש אומצא עם פת או שהיה טובלו במשקה שצריך נט"י דאלו צלי לבדו הוי כפירות שא"צ נט"י א"ל אי לאו רבינא את לא הוי סופינא לך מאי לאו אי לאו רבינא דזהיר' ולא נגעת. פי' דרבינ' לא נטל ידיו ותפשוט מיני' דאוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י. וכ"ת כיון דדינא הכי הוא מאי רבותיה דרבינא. וי"ל דאף על גב דאוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י מיהו אי מאכיל גופא צורבא מדרבנן הוא לא חזי לי' להאכיל אלא לגברא דידע ביה דזהיר ולא נגע והיינו דפשיט שפיר דבשלמא א"א דאוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י אהני ליה חשיבות' דרבינא דספי' ליה. ודחי ליה דה"ק משום דזרזת ומשי' ידך מעיקרא מפי רבי' נר"ו ואסיקנא אוכל מחמת מאכיל אין צריך נט"י.

השמש מברך על כל כוס וכוס פי' מפני שהוא נמלך ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה דלאו נמלך הוא לגבי הא וכדאוקמינא כשיש שם אדם חשוב.

מדיחה אשה ידה אחת במים ביום הכיפורים ונותנ' פת לתינוק וכו' פי' אלמא מאכיל גופיה צריך נט"י ואף על גב דאוכל דעלמא צריך נטילת שתי ידיו וכדתנן הנוטל ידו אחת בשטיפה וידו אחד בנטילה ידיו טהורות הא ידו אחד בנטילה לא סגי. קס"ד דהתם הוא באוכל גופי' אבל במאכיל לא גזרו אלא בידו א' כנ"ל. ואוקמינא דהתם משום שיבתא הא בעלמא מאכיל א"צ נט"י. וידו א' בנטילה וידו א' בשטיפה דידיו טהורות דוק' בשטיפה דהיינו טבילה כתקנה אבל לא בהדחה בעלמא אלא בנטיל' מכח כלי וגברא או בטבילה. ומכאן לנוטל ידיו שצריך ליטול מן הכלי על כל אחד מהן ולא שיתן מים מידו אחת לידו השנית.

הא דתנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחד ובלבד שלא יהיו נוגעין זה בזה פריך בגמ' ואי נגע מאי הוי צונן הוא. ופרקינן נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי. פי' וכיון דבעי הדחה ראוי לכתחל' שלא יהיו נוגעין זה בזה שמא יפשע ולא ידיח. ומסתברא דוקא במידי דאכיל לי' אינש בלא הדחה כגון בשר מבושל אבל מה שאין דינו לאכלו בלא הדחה כגון בשר חי צורר ואינו נמנע דלמיכל באומצת לא חיישינן דלא שכיח: וכן כתב הרב בעל עיטור ז"ל. ומטעם זה מותר לתת מידי דבר הדחה צונן בכלי עץ וכיוצא בו שיש לו הכשר איסור כגון דגים ולא חיישי למיכל בלא הדחה וכן כתב הראב"ד ז"ל חוששין שמא מפשע להשתמש בו היתר אלא אחר הדחה מותר להשתמש בו איסור בצונן ואין חוששין שמא יפשע להשתמש בו אחר כך היתר בלא הדחה:

שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה: בד"א בזמן שאין מכירין זא"ז אבל מכירין זא"ז אסור פיר' שמא יתן אחד מהם לחבירו ויפשע ויאכל בעוד שאוכל שלו דהא מילתא דשכיחא היא. ואיכ' מרבנן ז"ל שכתבו דאי עבדי היכר' במילתא בפרישת מפה מיוחדת בכל אחד מהם וכיוצא בו שיהא זכורים ולא יבואו לידי הרגל עבירה שרי כדאמרי' בברייתא דלא אסרי אלא בתפיסה אחת פרש"י ז"ל כעין כרך אחד שמכירין זא"ז ואין שום דבר מפסיק ביניהם ומנהג הוא להשים לחם או קנקן או כלי להפסיק בין אוכלי בשר לאוכלי גבינה ודכוותיה בפ' רבי ישמעאל בענין אבני מרקוליס שקורין תפיסה א' כשאין הפסקה בנתיים והכי משמע קצת בפ"ק דשבת בענין לא יאכל הזב עם הזבה וכן נהגו:

דף קח.

מתני' טיפת חלב שנפלה וכו' ה"פ שאם היו חתיכות הרבה של היתר בקדירה והעליונה לא היתה משקעת ברוטב ונפלה עליו טיפת חלב אם יש בה בחתיכה העליונה בנ"ט

כלומר שאין ס' בחתיכה נגד טיפת חלב והרי היא אסורה דכל בקדרה לא סגי' ליה בקליפה ואע"פ שלא ניער דלא נאמרה קליפה אלא בחום דצלי או דמליח אבל כל שבקדרה נבלע האיסור ואחר שנאסרה ניער אח"כ הקדרה אם יש בקדירה בנ"ט שאין בה כדי לבטל החתיכה כולה הרי כל הקדירה אסורה דחתיכה עליונה כבר נעשית נבלה וצריכה ביטול כנגד כולה: ואף על פי שקיי"ל כל שאיסור מחמת ד"א לא אמרו חנ"נ ה"מ בשאר איסורים ואפי' באיסור ע"א. אבל בשר וחלב כגופה איסור דמיא כיון שתערובתן אוסרתן בין לענין זה ובין לענין חתיכה הראויה להתכבד לפני אורחים וביטול חתיכה זו כלומר טעם שלה לרבנן אפילו בחתיכת של בשר שהן מינה: ולרבי יהודה דוקא ברוטב רכה שבקדירה כדאית ליה בגמ' וכן לעיל בפ' גיד הנשה דכל מין ומינו ושאינו מינו סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה ומבטלו בס' והלכתא כרבנן:

גמ' אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו וכו' מבשר וחלב מ"ט לא גמרי' דחידוש הוא. פרש"י ז"ל דחידוש הוא שהרי היתר בהיתר הוא ותערובתן אוסרתן ועוד דאי שרו ליה כולי יומא בחלבא שרי ובבישול נאסר ע"כ: וטעמא בתרא עיקר דאלו טעמא קמא הא אידחי בפ' כל שעה ובפ' ג' מינין משום דכלאים נמי כך הם אי חידוש הוא אע"ג דליכא טעמא פי' ע"כ חדוש יש בו כדאמרינן אלא ה"ק שאין חדושו מועיל בו בענין זה להפרישו משאר איסורין שלא ילמדנו ממנו: שאלו היה נוהג בו חידוש כזה היה לנו לומר שיהא אוסר במשהו ואע"ג בדליכא טעמא נמי ולא ליגמור איהו משאר אסורי דהא אתערובות קפיד רחמנא ולא אטעמיה. ואי משום דכתיב לא תבשל קסבר אביי דהא לא מוכח דבעינ' טעמא אדרבה אבישול כל דהו קפיד רחמנא ואפי' בישל חלב מועט ביורה גדולה של בשר דליכא טעמא כלל: וכיון דחזינן דבהא לא חדית רחמנא מידי וגמיר משאר איסורין וכיון דכן אין לנו לדון לחצאין בזה ואילו היה טעם כעיקר בשאר איסורין מדרבנן אף בזה הוי כן. וכיון דהכא חזינא דטעם כעיקר מן התורה ה"ה דגמרי מיניה לשאר איסורין והיינו דאמר רבא לעולם מבשר וחלב לא גמרי' דחידוש הוא והא דבעי טעמא לאו משום דגמר משאר איסורין אלא משום דכתיב לא תבשל דרך בישול אסרה תורה וסתם בישול יש בו טעם: ומלשונו של רבא אנו למידין דאביי הוי סבר דמאי דבעי טעמא בבשר וחלב היינו משום דגמרי' משאר איסורים דכן פרש"י ז"ל ומיהו מה דפרש"י ז"ל בדברי אביי דש"מ דלאו חידוש הוא דאהכי קפיד רחמנ' דומיא דכלאי הכרם דמיתסר נמי משום כלאים אין זה נכון דאפי' תימא דהא לא חשיב חידוש כיון דאית בכלאים הא איכא חידוש דכי תרו ליה בחלבא שרי וכי מבשלה ליה אסור כדכתיבנ' לעיל ומה שפרשתי הוא העיקר.

כיון שנתן טעם בחתיכה פי' טעם הניכר לחיך דהא בשר בחלב מין בשאינו מינו ואפי' לר"י בעינ' טעמא וחתיכה עצמה נעשית נבל' פי' שאף הבשר נעשית חתיכה דאסורא כאלו הוא בשר נבלה ממש ואין דנין בו כדין החלב האוסרו ולכך חוזר ואוסר שאר החתיכות לר' יהודה במשהו דחשיב מין במינו וקסבר אפשר לסוחטו אסור כדלקמן ומיירי בשלא ניער תחלה וניעור בסוף כדלקמן שאלו ניער בתחלה או כסה קודם שנתנה טעם בחתיכה הרי נתבטל בתוך הקדרה ככל מין בשאינו מינו ואפי' לר' יהודה. והיינו מתני' דקתני ניער את הקדירה אם יש בו בנותן טעם ולא מיתסר במשהו דאיירי דניער מתחלה דעל כרחיך לא פליגא מתני' עליה דרב חדא דלישנא דידיה מוכח דאמתני' קאי מדקאמר כיון שנתן טעם וכו' ועוד מדלא פרכי' עליה ממתני' ונימא דאיהו סבר מתני' דלא כר"י אלא ודאי כדאמרן. והשתא נמי דלא ניער בתחלה אומר ר"י ז"ל שאלו לא ניער בסוף לא היו נאסרים האחרות מחמתה מכיון שאינה נוגעת ובקליפה סגי להו. שכל חתיכה שנאסרה מחמת בליעות איסור אינה אוסרת לחברתה אלא אם כן יש בו רוטב שאין פליטת החתיכה הזאת שנאסרה יכולה להוליך האיסור שבלעה אלא למקום שהיה האיסור הראשון יכול לילך ולהתפשט בעצמו אלו היה מרובה אלא בשיש שם רוטב שהרוטב מוליכו ומבליעו ולפי' זה הא דאמרי' לקמן שניער בסוף ולא ניער בתחלה דוקא הוא וזה בודאי דבר של חידוש דכיון דס"ל דאפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה הרי כל מה שפולט' אפי' מגופה פליטת נבלה היא וכיון דשתיהן בתוך הקדרה הרי הם כלח ואוסרת כל אחת חברתה במשהו אליבא דר"י. ולדידן נמי אוסר אותם בס' וכולה נאסרות ומאי דאמרי' לקמן שניער בסוף לרבות' אמרי' לה כי אע"פ שניער בסוף לא יועיל כיון שלא ניער בתחילה שהרי נאסר ראשונה כשלא ניער בתחלה ואוסרת לכולם וכן דעת רבי' הגדול ז"ל וכן עיקר והקשו בתו ומה קמ"ל דהא אשמועינן הכי בפ' גיד הנשה ותירצו דההיא דפ' גיד הנשה מיירי שבלע חתיכה זו מחתיכה נבלה והיה ראוי האיסור עצמו לאסור שאר חתיכות במשהו דהא מין במינו הוא ולפיכך אף חתיכה זו אוסרת במשהו לשאר חתיכות: אבל כל חתיכה שנאסרה משאינה מינה אין לה לאסור שאר החתיכות שאין מינה במשהו ואפי שאנו דנין כחתיכות נבלה מ"מ לא עדיפי' מן האוסרה וכיוצא בו י"ל אוסרך לא אסרנו ואתה תאסרנו וכן אתה אומר במלח ותבלין שנאסרה מחמת שומן חזיר ונפלו בקדרה הם בטלים בששים דכי אמרי' מלח ותבלין אין להם שיעור דטעמ' לא בטיל אלא כשאיסורן מחמת עצמן אבל אלו דינ' כדין שומן חזיר שאסר שאפי' תאמר שנעשו חתיכה דאיסור אין דינם אלא כחתיכה של חזיר ולהכי אשמועי' רב בבשר וחלב אין לומר כן דכיון דהיתר והיתרא הוא ותערובתן אוסרן

כשנאסר הבשר מטעם חלב של היתר אם אתה אומר חנ"נ אין דנין את הבשר כדין חלב האוסרו אלא הוא כחתיכת נבלה כיון שדבר של היתר היה האוסרו אין זה אלא גזירת הכתוב שנעשה כנבלה כל בשר שקבל טעם חלב בבישול וזה טעם נכון עד מאוד מדברי ר"י זקן ז"ל:

גירסת רש"י ז"ל לימא פליגא דרב אדרבה דאמר רבא וכו' ופי' ז"ל לימא פליגי אדרב' דאמר בפ' גיד הנשה וכו' וכו' והקשו עליו האיך אפשר דפליג רב אההיא דהא ההיא אליבא דרב אמרה רבא וה"ל לאקשויי דרב אדרב ומסתברא דלאו קושיא הוא משום דאביי עביד התם אוקימתא אחריתי אליבא דרב ואמרי' הכי לימא פליגי הא דרב אפירושא דרבא דפי' התם מימרא דרב ותהוי מימר' דאמר רב התם כדפי' אביי ולא כדפי' רבא. ובתוס' גרסי' כגירסא מקצת הספרים שגורסין כאן רבה ופי' ר"י ז"ל דהא דרב' איתא במנחות פ' הקומץ גבי נתערב קומצא בחברתה ר"י אומר נתערב מנחת כהנים במנחת כהן משיח וכו' דאמרי' בגמ' וכי נוגעין זו בזו מאי הוי מין במינו הוא ואמרי אמר רבה קסבר ר"י כל מין ומינו וד"א וכו' ומיהו עדיין קשה לכולהו נוסחי למאי דקס"ד השתא אמאי לא למקשי' לרב' או לרבה ממתנית' דלקמן דתנינה אליב' דר"י בהדיא מאי דאמר רב הכ' וי"ל דדילמא לא שמיע ליה ברייתא דלקמן ותדע דרב נמי לא שמיע לי' דאי לא לימא הלכה כר"י וגנובי למה ליה. ועוד י"ל דברייתא דלקמן משמע שאין בה רוטב לבטל החתיכה מדקתני סיפה וח"א עד שתתן טעם ברוטב ובחתיכות ובקיפה מכלל דליכא ברוטב כדי לבטל.

אי קסבר אפשר לסוחטו מותר פרש"י ז"ל איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו ואפשר האיסור הנבלע בו לסחוט ממנו וליחלוק לעצמו כגון שנפל הנאסר בהיתר אחר מרובה ונסחט ונחלק שם כל האיסור שבלע ואין בו כשיעור לאסו' זה ההית' האחרון אם נאמר שהות' הנאס' מפני שנפלט ממנו כל האיסור: ונהי דאסור לעשות כן לכתחלה לפי שאין מבטלין איסור לכתחלה מיהו דיעבד שפיר דמי ושרינן לאוכל את הראשון ע"כ וכן כתבו תו' ודברי ת"מ הוא האיך אפשר לומר שיהא שום דבר שנבלע איסור ונאסור חוזר ונסחט ממנו כל האיסור והטעם שבו ויחזיר שיהא מותר באכילה. ומורי ז"ל אומר בשם רבינו הגדול ז"ל דאפי' למ"ד אפשר לסוחט. מותר לא נאמר להתיר באכילה הדבר שנאסר בתחלה אלא שנדון בו מיהת להקל שלא יהיה אותו הדבר הנאסר חוזר כחתיכת נבילה. שאם נפל במינו שיאסור כמין במינו אע"פ שנבלע מדבר שאינו מינו או דנבעי ששים כנגד כולו וכדאמרי' הכא דאי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה לאסור שאר חתיכות כלל שהרי החלב שנבלע בחתיכ' כבר נסחט כאן ואין

בו כדי לאסור דהא איכא ס' וכל מין בשאינו מינו בס' בטיל לר' יהודה ואי משום גופ' של בשר שנאסר בתחלה הא אמרת דאפשר לסוחטו חוזר להתירו לענין שאינו אוסר כלום מחמת עצמו. ואין לדון בו כדין עצמו אלא כדין דבר האוסרו וכדפי' רש"י ז"ל גופי' וכן עיקר. ומיהו קי"ל דאפשר לסוחטו אסור כלומר שאפי' אתה דן שנסחט ויצא ממנו כל האיסור שבלע אינו חוזר לכמות שהיה. אלא הרי הוא כאלו חתיכה דאיסורא ודינו לאסור תערובתו כאלו הוא אסור מתחלת ברייתו הן לענין איסור מין במינו הן לענין דניבעי ס' כנגד כולו לעולם ואפי' נפל באלף קדירות בזו אחר זו ונראין דברי האומרים דמאן דסביר ליה אפשר לסוחטו מותר לא אמר אלא בבשר וחלב לפי שתערובתן אוסרן וכיון שחזרו ונפרדו ונסחט טעם זה מזה חזרו להתיר ככלאי בגדים דעלמא אבל באיסור גמור שנתערב בהיתר ואסרו שאפי' נסחט ונפרד ממנו האוסרו יש כאן איסור לפנינו באותו שאסרו מיהת אין לדון בו שיהא אותו שנתערב בו חוזר להתירו וכ"ש לדברי רש"י ז"ל.

בשר אסור וחלב מותר. פי' בשר אסור שאין בו ס' כדי לבטל טעם החלב וחלב מותר שהרי יש בו ס' לבטל טעם הבשר. ואי אמרת אפ' לסוחטו אסור חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא פי' שהרי החלב המועט שנבלע בבשר הכל טעם בשר ונאסר משום בשר בחלב ואפי' תאמר שאותו טעם הבשר שקבל נסחט ממנו ונתבטל בחלב שביור' הא אמרת אפשר לסוחטו אסור והחלב שנבלע בבשר דינו כחלב נבלה גמור וחוזר ואוסר את החלב שביורה במשהו אליבא דרב דמין במננו הוא. אלא ע"כ ה"ט דהחלב מותר משום דס"ל אפשר לסוחטו מותר וכשנפלט טעם הבשר מן החלב שנבלע בבשר חזר החלב ההוא להתירו ואינו אוסר החלב שביורה:

דף קח:

ומהדרי' לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני הכא דגדי אסר רחמנא ולא חלב כלומר שהך דהכתוב תלה העיקר האיסור של בשר וחלב בבשר הוא וכאלו הוא האיסור והחלב הוא הנאסר ולפיכך כל שהחלב נתן טעם בבשר אז יש לנו לומר שהבשר נעשה נבלה ואע"פ שאפשר לסוחטו אסור: אבל כל שהבשר נתן טעם בחלב אין דנין את החלב אלא כדין הבשר האוסרו ואפשר לסוחטו מותר. ואסקינא דלעולם אפשר לסוחטו אסור. ולא אמרי' נמי גדי אסר רחמנא ולא חלב. והא דאמר רב חלב מותר כשנפל בתוך קדרה רותחת דמבלע בלע מפליט לא פליט עד דנייח וכדאי' בסמוך דמכאן היו מדקדקין ר"ש ור"ת אחיו ז"ל דלמ"ד מין במינו לא בטיל. או באיסורי ע"א ודכותיהו דלכ"ע לא בטלי מין

במינו חתיכה אסורה שנפלה בקדרה שיש בה רוטב ויש בה חתיכות דהתיר' ושהתה שם כדי שתבלע ותחזור ותפלוט צריך שיהא בקדירה רוטב ס' כדי כל החתיכה כדי שיבטל הרוטב את טעם החתיכה שאינו מינ' הפולט בקדרה וצריך שיהא בו עוד ס' חתיכו' כנגדה לבטל הרוטב שבלעה עד שתהא הרוטב ההוא כשחוזר ופולט בקדרה בטיל בס' בחתיכו' שאינם ממינו שהרי החתיכה כשבלע רוטב חזר רוטב ההוא כחתיכות נבלה עצמה שנבלע' בו כמו דאמרי' בשמעתינו החלב שנבלע בבשר חלב נבלה כדין הבשר. ולפי שלא בבשר שאינו מינו ס' כנגדו חזר ואסר את החלב במשהו מפני שהוא מינו הכי נמי אם אין בחתיכ' הבשר שאינ' ממין הרוטב ס' כנגד הרוטב הזה הבלוע בחתיכ' הרי הרוטב ההוא כשחוזר תפלוט בקדרה ואסר את כל הרוטב שבקדרה במשהו הילכך צריך בקדר' שני ס' א' מרוטב כנגד החתיכה האסורה שנפלו שם וס' א' בחתיכ' הבשר כנגד הרוטב הבלוע בחתיכה הנבלע שמשערי' בו כנגד כל החתיכה והקש' עליהם ר"י ז"ל דא"כ מאי האי דמתרצינן גדי אסר רחמנא ולא חלב דהא מ"מ לא גרע האי חלב מרוטב שבקדרה הנבלע בבשר נבלע שחוזר כמותה ואם אין שם בשר של היתר שאינה מינה לבטלו שחוזר הרוטב ההוא כנבלה עצמה ואוסר שאר הרוט' כמין במינו אלא ודאי מדברים אלו אנו למדין שאפי' לדברי האומר בכל איסורין דעלמא חתיכ' עצמה נעשית נבלה אין דנין אותה אלא כדין האוסרה וכיון שהאוסרה לא תאסר הקדירה לפי שאינה מינה אף היא לא תאסר: ולא אמר הספר כשהחתיכה נ"נ משום דאפשר לסוחטו אסור שיהא הנאסר נידון כאילו הוא אסור מעצמו אלא בבשר וחלב בלבד מן הטעם שאמרנו למעלה ולפיכך כשאמר הספר גדי אסר' רחמנא ולא חלב שאין אומרי' בחלב אפשר לסוחטו אסור אע"ג דע"כ נאסר החלב הנבלע בבשר דלא סגי' בלאו הכא מ"מ כשחוזר ונפלט בשאר החלב אינו אוסרו במשהו ואפי' לר"י לפי שאין דינו אלא כדין הבשר שאסרו וכן אתה דן בכל איסורין שבעולם אע"פ שנאמר בהם חתיכה עצמה נ"נ שאין ההיתר שנאסר חוזר ואוסר אלא כדין האיסור שבלעו וזהו ההפרש שיש בין הלשון שאמרו בשמעתתינו אפשר לסוחטו אסור ללשון האמור בעלמא חתיכה עצמה נעשית נבלה. כי לשם קראוהו שנעשה כשם האיסור שאסרו ובכאן אמרו אפשר לסוחטו אסור שנידון הוא כאיסור גמור כאלו נאסר מתחילת ברייתו וזה נ"ל כפתור ופרח לפי שיטת ר"י ז"ל:

על אכילתו אמאי חייב פי' דהא אין כאן אלא חצי שיעור דאיסורא כי החלב אינו נידון איסור אלא היתר שנשלע באיסור ואי משום הית' מנטרף לאיסור הא קיי"ל דאין היתר מצטרף לאיסור אלא בקדשים ובאיסורי נזיר.

כגון שנפל ליורה רותחת דמבלע בלע מיפלט לא פליט. לפי פשטא נר' דה"ק מבלע בלע מה שבחוץ ומיפלט לא פליט כלום בעוד שהיורה רותחת עד דניח מרתיחתו כדמפר' ואזיל. ולפ"ז כשמגעילין כלים הי' צריך להשהוותן במים עד שיניחו המים מרתיחתן שהרי אין פולטין כלום עד שיניחו המים מרתיחתן והקשה ר"ת ז"ל שהרי דבר הנראה לעיני' הו' שאם נותנין ירק בתוך קדירה רותחת אז משתנה מראית המים ומוריק וכן משתנה מראית מים שבקדר' כשנפל שם בשר שמן ועוד שאין אנו נוהגין להניח הכלי' הנגעל במים הרותחים עד שינוחו ומנהגם של ישראל תורה. לכך פירשו ז"ל דה"ק מפליט לא פליט בעוד שבולע והיינו דפרכי' סוף סוף כי נח מבליעתו הדר פליט כי כשיה' שבע מלבלוע חוזר ופולט והכי דייק לישנא דאמרי' כי נייח ולא אמרי' כי ניחא כלומר כי ניחא היור' מרתיחת ומשני כשקדם וסלקו לאיסור קודם שיניח מבליעתו וכן פי' ה"ר שמעיה ז"ל ולפ"ז היה אומר ר"ש ז"ל כי כשמגעילין כלים אסורים צריך להשוותן במים שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמו' בליעתן ולחזור ולפלוט אח"כ והקשה ר"ת ז"ל שזה דברי תימא הוא כי מי יוכל להיות בקי שידע שיעור זה לכך פי' ר"ת ז"ל מבלע בלע מפליט לא פליט מה שבלע עד דניח' רתיחת המים אבל מה שיש בו מעצמו מיד הוא פלטו. ואפשר להלום לשון רש"י ז"ל כפי' הזה שכ' לשונו הא דאמר רב לעיל בשר אסור חלב מותר בשנפל אותו זית לתוך קדירה רותחת דמה שבלעו אינה פולט שכ"ז שאינו נח מרתיחתו אינו פולט עכ"ל ומדקאמר מרן ז"ל דמה שבולע אינו פולט. יש לדון דהא דהדר אמר ז"ל שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט היינו שאינו פולט מה שבלע ואף לפירושו של ר"ת ז"ל י"ל שאין להגעיל כלים במי' אלא כשיש במי' ס' כנגד הכלי שמגעילין בו ומגעילן אותם בזה אחר זה שאם לא כן הרי הכלים הללו פולטין לחוך המים איסור שבהן ואוסרין אותה והכלים עצמן שנגעלים שם חוזרין ובולעין מן המים. וכ"ת דכי היכי דאמרינן מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע ה"נ אמרינן דמבלע לא בלע מה שפלט עוד המים רותחים זו מנין לנו. וכי מפני שחידש לנו התלמוד חידוש אחד נחזור ונחדש בו חידוש אחר מעצמינו אדרבה הבו דלא לוסף עלה הוא. ועוד שאפי' תאמר שהכלי הראשון אינה נאסר הרי הכלי השני שמגעיל בהם נאסר וכ"ת שהמים עצמה מבליע בלעי האיסור שבכלי מפלט לא פלט ליה לתוך הכלי אין ראוי לומר כן במים הצלולים שהאיסור בהן אין דבר נבלע דשייכי בי' לשון פליטה אלא תערובות בעלמא שנתערב במים. הלכך אם אין ס' במים של כלי הנגעל הרי המים נאסרין מיד. והיורה עצמה שמגעילן בתוכה נאסרת וה"ה לכלים שמגעילין בהם אחרי כן והי' צריך יורה אחת לכל כלי וכלי אלא ודאי אין להגעיל כלים אלא כשיהא במים ס' כנגד הכלי

הנגעל. וכגון שהיורה שמגעילן בה גדולה והכלים שמגעילן בה הם כלים קטנים. אבל אין הכשר הגעלה לכלים גדולים וכ"ש ליורה עצמה אם היא אסורה דע"כ אין במימה ס' כנגד כולה. ויורה דרב עוקבא דפרק בתרא דע"א לא היתה בת יומא כך העלו בתוספו' ועוד אמרו שאין זה אלא בכלים בני יומן אבל כלי שאינו בן יומא דצריך הכשר מדרבנן אין לו בזה כי אע"פ שפולט איסורו במים הרי האיסור ההוא פוגם ואע"פ שנבלע בכלי' או ביורה אין בכך כלום שלא אסרו חכמים קדרה הפגומה אלא כשבלעה מן המינה. ועוד אמרו בתו' שאין דיננו אלא בכלי שבלעו איסור כגון כלי מדין והיוצא בהם אבל כלים שאנו מגעילן לפסח אין לחוש לכל זה שהרי אנו מגעילין אותן קודם זמן איסור חמץ דכי נמי פלטי כלים חמץ הבלוע בהם במימי הגעלה אין בכך כלום דהא ה"ל נ"ט בר נ"ט דהתירא שהוא מותר כדגים שעלו בקערה של בשר שמותר לאכלן בכותח: כל זה מיסוד רבותי' הצרפתי' ז"ל. והקשה רבינו הגדול ז"ל ע"ז האיך אפשר שלא ניתנה תורה הכשר לכלי מדין הגדולים ולא יורה עצמה כשהיא אסורה והכתוב צווח ואומר כל דבר אשר יבא במים תעבירו במים לטהר. וזו ודאי קושי' גדולה שאין למעלה ממנו. אבל י"ל לפי שיטת תו' דהרי יש להם הכשר ע"י קפילא דסמכי' אקפילא. ועוד דבלאו קפילא נמי דמדאורייתא חד בתרי בטיל ואפי' ביורה גדולה שיש בחללה כפל שיעור היורה ואין כל דברי רבות' ז"ל בעלי התוספות אמורין אלא לדינא דרבנן ובדליכא קפילא ארמאה:

ורבינו הגדול ז"ל פי' להתיר קשרים אלו ואמר כי מותר להגעיל כלים גדולים בתוך היורה שאין במים ס', וכן היורה עצמה מגעילין אותה בעצמה אף על פי שהיא בת יומא ואף על פי שאין המים ס' שכן הוא כחן של מים שמפליטן איסור ואין מבליעין אותה לתוך הכלי מפכי שהפליטה הנפלטת בהם הורע כחה מאוד והמים מתישין כחה שאינה חוזרת ונבלעת בתוך כלי שהוא דבר קשה הילכך אף על פי שהמים הם נאסרים ואלו נפל בהם דבר רך היה נאסר. אפ"ה הכלי אינה נאסר ומיהו צריך שתהא היורה והכלים הנגעלי' מקנחים יפה קודם הגעלה. שאם לא כן הרי האיסו' הוא בעין מתערב במים ואין כח במים להתיש כחו. שאם אין אתה אומר כן נבלה שנפלה בקדרה של מים שאין במים ס' אף על פי שהמים אסורים יהיה הקדרה עצמה מותרת. וזה לא נאמר מעולם. ורבינו הגדול ז"ל מביא ראיה לדבריו ממה שאמרו בזבחים פ' דם חטאת גבי הגעלה במים ולא ביין ולא במזוג ולא בשאר משקין ע"כ. ואין לומר שזה הלכה בלא טעם וגזירת הכתוב אלא הטעם מפני שטבען של מים הוא כמו שאמרנו שמפליטין איסור ואין מבליעין אותה פליטה בשום כלי וא"ת והא בספרי דרשינן ליה נמי לענין מריקה ושטיפה וי"ל דההוא כמ"ד שטיפ' בחמין ומאי דפליג אבייי בזבחים ואמר במים ואפילו ביין ובשאר משקין התם

לענין מריקה ושטיפה לחוד הוא דפליג ומשום דסבר מריקה ושטיפה בצונן. ובההיא נמי פליג עליה רבא משום דס"ל מריקה ושטיפה בחמין ע"כ והפי' נכון. אבל אין ערב לסמוך עליו לעשות מעשה להתיר להגעיל כלים גדולים בתוך היורה וכ"ש להגעיל בתוך היורה אסור' ואע"פ שגדול כחו של רבינו ז"ל שהיה סומך ע"ז למעשה.

עוד פי' רבינו ז"ל בשמועתיו דאפי' לפי' ר"ת ז"ל שפי' לעיל. דהא דאמרינן שנפל לתוך יורה רותחת לאו ליורה שע"ג האור דהתם ודאי כל שעתא בלעה ופלטת אפילו מאי דבלעה ע"י חום האור. אלא שנפל לתוך יורה רותחת שהעבירוה מעל גבי האש והיא עדיין כלי ראשון כדאיתא בפ' כירה. ולפיכך כשנפל שם בשר צונן מבלע בלע מפלט לא פלט דבשר צונן הוא ולא מיבעי' למ"ד עילאה גבר שאינו פולט כלום ובדין הוא שלא יבלע כלום אלא שעל ידי מיעוטו שאין בו אלא כזית הוא נבלע והולך כולו בשיעו' קליפה. אלא אפילו למ"ד תתאה גבר מ"מ לא פליט עילאה עד דחיי ליה תתאה שהוא חם. והיינו דאמרי' הכ' מבלע בלע מפלט לא פליט. ופרכי' סוף סוף כי נוח מלבלוע הדר פליט מאותו חלב שנבלע לפי שכבר נתמלא כולו חלב ונתחמם קצת וא"א שלא יסחט מעט ויפלוט ממנו כל שהוא בעוד שהיורה רותחת. ומפרקינן כגון שקדם וסילקו לבשר ההוא קודם שיתחמם בכדי שיוכל לפלוט. ואפי בזה אין לנו כח לומר כן אלא בבשר וחלב שהבשר דבר קשה והחלב דבר רכה ודרכו כן לבלוע תחלה הקודם שיפלוט אבל לא בדברים אחרים הילכך אין לנו לדון כן להקל אלא בבשר עם חלב כמו שאמרוה בשמעתתינו וביורה שאינו ע"ג האור ובשלא נשתהה שם.

לעולם לא מצרפינן ובבא מיורה גדולה פי' לעולם לא מיצטרפי' לעשות איסור א' אא"כ הי' בכל א' מהם בתחילה כשיעור וכי אמר רב לוקה על אכילתו בבא מיורה גדולה שנתבשל בה בשר וחלב שהיה בכל א' מהם כשיעור והא דרב לצדדין אמרה וה"ק חצי זית חלב שבא מיורה גדולה לוקה על אכילתו אבל כשאינ' בא מיורה גדולה אפי' על בישולו אינה לוקה דלא אמרי' בישול כל דהו אמר רחמנ' וכיון דכן פשיט' דאינו לוקה על אכילתו דכל דלית בי' משום בישול לית ביה משום אכיל' דלהכי אפקי רחמנא לאכילה בלשון בישול דכתיב לא תבשל ג"פ:

שאחרים אוכלין אות' פרש"י ז"ל א"ה אוכלין אותו שנתבשל כל צורכו ע"כ ומסתברא דכל צרכי' היינו כמאכל בן דרוסאי שדרך א"ה לאכול כן וה"מ לענין איסור תורה דאלו לדינ' דרבנן אפי צונן בצונן אסור.

ואפשר לסוחטו תנאי הוא דתני' וכו' א"ר נר' דברי ר"י בשלא ניער ולא כיסה מאי לא ניער אלימא לא ניער כלל למה נאסרה האחרת פרש"י מבלע בלעה ההיא חתיכה חלב

מפלט לא פליט באחרת את טעם החלב שהחלב בגגה של חתיכה הי' ע"כ. ובתוס' פי הטעם כמו שאמרנו למעלה לפי שטתם דכל שאין בו רוטב אין הדבר הנאסר מפליט איסור שבלע חוץ ממנו ואינו מוליכו אלא למקום שהי' האיסור הולך מעצמו וכיון שאינ' פולט' מן האיסור שבלעה אינה אוסרת ואפי' למ"ד חתיכה עצמו נ"נ והביאו ראיה לדבריה דהא ר' יוחנן דאמ הכא אפשר לסוחטו אסור אמר לעיל בפ' גיד הנשה צלי שנצלה בו חלב כחוש שאינו מפעפע בקליפ' סגי ליה ואמאי והלא כדי קליפ' נעשה חד"א ויש בו טעם חלב שהוא אסור דאפי' חד בתרי לא בטיל ולמה אין הקליפה ההיא אוסרת את הסמוך לה וכן השני לשלישי עד שיאסור הכל אלא ודאי שאין מקום הקליפה פולט לחוץ שום דבר מן האיסור שבלע ואין האיסור עובר חוץ לקליפה ואין הנדון דומ' לראיה דבצלי הוא שאפשר לדון כן שהוא אינו פולט כלום אלא שנבלע וכיון שנבלע בכדי קליפ' שוב אינו עובר אבל בבשר שהוא בתוך הקדיר' שלעולם הוא פולט רוטב כמו שנר לעין האיך אפשר כי מה שפולטת החתיכה לא יהיה מעורב בין איסור והיתר ועוד כיון דסבירא לן הכא אפש' לסוחטו אסור והבשר עצמו חזר כנבילה גמור' אין כאן שום היתר וכל מה שפולט בשר וחלב גמור הוא: והנכון כמו שפי' רבינו הגדול ז"ל דהשתא בהאי שקלא וטרי' לא קמת לן דלר' יהוד' אפשר לסוחטו אסור והיינו מאי דבעינן לברורי והכי אמרי אילימא לא ניער כלל מבלע בלע מפליט לא פליט מן האיסור כדי לאסור אפי' אותה חתיכה שהי' מונחת עלי' וכ"ש אחרת כי אע"פ שאותה חתיכה שהיא מונחת עליה אין בה ס' מ"מ הכא איירי בשנועת זו החתיכ' השני' ברוטב וכל מה שנבלע בה מתפשט בכל הקדירה בתחלה וכיון דלא סבירא לן אפשר לסוחטו אסור. אין החתיכה הראשונה נידונית עם שאר החתיכות מין במינו ואע"פ שאין ברוטב ס' לבטלה: ואין דינה אלא כדין האיסור שבלעה וכל מה שפולטת כדין חלב הוא נידון:

ואלא לא ניער בתחלה אלא בסוף ולא כסה בתחלה אלא בסוף וכו' כלומר שלא ניער ולא כסה אלא לאחר שנתן החלב טעם בחתיכ' העליונה: כלומר כי אע"פ שנבלע בחתיכה העליונה איסור בתחלה קודם שניער ונאסרה הרי חזרה עכשיו ופלטה בנעור זה כל האיסור שבלעה ואפי היא עצמה חוזרת להתירה לפרש"י ז"ל ואין צריך לומר שאחרות מותרת לגמרי שהרי אין באיסור הנפלט כדי לאסור כל היכא סבר לן אפשר לסוחטו אסו' והיינו דמהדרי' קסב' ר' אפשר לסוחטו אסור הילכך בין שלא ניער כלל ובין שלא ניער בתחלה אלא בסוף דין שיאסרו כולם שהרי החתיכ' העליונה נאסרה מכיון שנתן בו טעם והיא אי אפש' שלא תחזור ותפלוט וכיון דאפשר לסחטו אסור כל מה שפולטת היא נבילה גמורה ואוסר כל השאר לר' יהודה מפני שהיא מינה כיון שאין בהרוטב ס'

כדי לבטלו שאלו היה שם רוטב היינו אומרים סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטל':

דף קט.

ודברי חכמים בשניער וכיסה וכו ופירשנא שניער מתחלה ועד סוף ולפיכך מותר הכל ואפי' חתיכה העליונה ולא חיישי' שמא לא ניער יפה ולא כסה יפה ואמרי' מכלל דרבנן סברי דאפי' ניער בסוף ולא ניער בתחלה מותר: פי דכיון דקאמ' ר' נראין דבריהם בזה מכלל דאינהו אפי' בניער בסוף שרי. וא"כ היינו משום דסברי אפשר לסוחטו מותר: ודבר פשוט הוא בשמועתינו דלר' יהודא אין האיסור בשלא ניער בתחלה אלא משום דאית ליה תרתי לחומרא. חדא אפשר לסוחטו אסור: ואידך דמין במינו לא בטיל: וכל מאן דלית ליה חדא דר' יהודא מתיר בשאר חתיכות ואע"ג דמודה לר"י באידך: והשתא אמרי' דמאי דשרי רבנן לאו משום דפליגי עלי' במין במינו לא בטיל ומודו לי' באפשר לסוחטו אסור: אלא אדרבה מודי' לי' דמין במינו לא בטיל אלא דפליגי עליה באפשר לסוחטו דסביר' להו אפשר לסוחטו מותר והיינו דאמרי אפשר לסוחטו תנאי היא. ופריך עלי' רב אחא מדפתי לרבינא דממאי דמודו כולו במין במינו לא בטיל ופליגי באפשר לסוחטו דילמא איפכא הוא דלרבנן אפשר לסוחטו אסור כר"י ולא פליגי עלי אלא במאי דסבירא להו דמין במינו בטיל בס': וכ' רש"י ז"ל דבעיקר הדין טובא איכא בינייהו דאי אמרת טעמא דרבנן משום דאפשר לסוחטו מותר אפי' החתיכה העליונה חזרה להיות מותר' שכבר נסחט כל האיסור ממנה וחזרה להתירא: והאי עד שיתן טעם ברוטב דאמרי רבנן אטיפת חלב קאי. אבל אי אמרת דטעמ' דרבנן משום דמין במינו בטיל חתיכה ראשונה אסור לרבנן ולא פליגי אלא בסיפ' דמילת דר"י דאסר את השאר אפי' הן אלף מפני שהן מינה ובהא פליגי רבנן שאין חתיכה זו אוסרת את השאר עד שיתן טעם בכולו דאי לא הא בטילה בס' ולפי הפי' שכתבנו לעיל דאפי' תימ' אפשר לסוחטו מותר החתיכ' גופי' אסורה באכילה אין הפרש בעיקר דינם של רבנן בין הני תרי טעמי.

האי מאי אא"ב רבנן דהכ' כר"י סביר' ליה דמין במינו לא בטיל ובאפשר לסוחטו הוא דפליגי היינו דקאמר רבי נר' דברי ר"י בהא אלא א"ל בדאפשר לסוחטו לא פליגי דאסור והכא במין במינו פליגי האי נראין דברי ר"י ואין נראין דברי ר' יהודה מבעי' ליה. לפי פי' רש"י ז"ל נר' לפר. דאנן משמע לן כי כשבא לר' לומ' כי כר' לו דברי חכמים כשניער בתחלה. כך רצה לומ' כי מה שאמרו הם בשלא ניער בתחילה אנא בסוף נר' יפה בשניער בתחלה וע"כ בשניער בתחלה מתיר ר' אף החתיכה העליונה דהא לית

ליה דר"י דאמר חיישי' שמא לא ניער יפה יפה וכיון שכן אף כשהתירו חכמים בשניער בסוף אפי' החתיכה הראשונה התירו והיינו דקאמר נר' דברי חכמים המתירן בשניער בתחלה כלומר נר' דבריהם שהתירו בשניער בסוף לדון כדבריה' בשניער בתחיל' ואין לעשות הדמיון הזה לדין בשניער בתחלה מה שאמרו חכמים בשלא ניער בתחלה אל כל היכא דאמרת דטעמ' דרבנן משום דאפשר לסוחטו מותר ושרי אף באחרונה דאלו כשהטעם שלהם משום דמין במינו לא בטיל הרי הם אוסרים את החתיכה העליונה וכת שלא נתכוין להשמיענו כל זה אלא שבא להכריע דברי חכמים להתירא בשניער בתחלה א"כ למה תלה דבריו בדברי חכמים ור"י. כיון דרבנן ור"י פליגי בתרווייהו בין בשניער בסוף לנקוט חד מנייהו בלחוד ולימ' נר' לי דברי ר"י בזה ולא בזה א"כ נר' דברי חכמים בזה ולא בזה א"ו לפיכך תלה מקצת דבריו בר"י לאשמועינן חומרי של ר"י וכמו שר"י אוסר בשניער בתחלה כמו כן אוסר ר' בשלא ניער אלא בסוף והיינו לאסור אף האחרות ותלה מקצת דבריו בדברי חכמים לאשמועינן כי כמו שהוא מתיר הכל בשניער בתחלה כן חכמים מתירין הכל בשלא ניער אלא בסוף.

ורש"י ז"ל עשה תערובות אחרת בזה פי' כל היכא דאמרת דלרבנן אפשר לסוחטו אסור ולא שרי בשניער בסוף אלא משום דמין במינו בטיל ואסרו ליה לחתיכ' ראשונה מיה א"כ אף בשניער בתחלה סבי להו שתהא החתיכה ראשונה אסורה מיהת גזירה שמא לא ניער בתחל' יפה עד שנתנה הטפה טעם בחתיכה העליונה ונמצא שלא נר' לי לר' בשניער בתחל' לא דברי ר"י ולא דברי חכמים כי ר"י אוסר הכל וחכמים אוסרים החתיכה העליונה מיהת ואלו ר' מדתלי טעמא דהיתרא בשניער בתחלה מכלל דשרו בקמיית' משום דלא בלעה אלא על כרחין רבנן ס"ל כשניער בסוף שרו אף החתיכה העליונה והשת' כ"ש דשרו הכל בשניער בתפלה ולית להו שום גזירה וכשניער בתחלה הודה ר' לדבריהם ואמ' כמותם ממש שהכל מותר וזהו שבא רבי להשמיענו כשתלה היתירו בדברי חכמים שאם לא בא אלא ללמדנו דעתו דלא חיישי' שמא לא ניער יפה למה תלה דבריו בדברי חכמים לומ' נראין דברי ר"י בזה ואין נראין בזה: ואין זה טעם האחרון מחוור דמנ' לן דרבנן איתא להו גזירה דשמא לא ניער והטעם הראשון הוא המחוור לפי שיטתו ז"ל: ועוד יש לפ' פי' יפה דר"י בא להכריע ואסור בשלא ניער אלא לבסוף הא אכרע תלמוד' דסביר' ליה אפשר לסוחטו אסור וכיון דכן בזה מסתמ' להכריע כדברי ר"י: ובהא מפליג בין ניער ללא ניער וכאלו אמ' נר' דברי ר"י במאי דסבר אפשר לסוחטו אסור ונר' דברי חכמים במאי דלא חיישי לגזירה: אבל אי ר"י ורבנן כולהו סביר' להו

דאפשר לסוחטו אסור ובזה לא הכריע כלום לא היה לו לתפוס שניהם אלא שיאמר נר' דברי ר"י בזה ולא בזה או דברי חכמים בזה ולא בזה ותו לא מידי:

מתני' כחל קורעו ומוציא את חלבו ובו אמרי' כיצד אמר רבי יהודא קורעו שתי וערב וטחו בכותל: ופרש"י ז"ל התם דלהתיר בקדירה בפני עצמו מיירי דאלו לצלי בקריעה שתי וערב סגי ואפי' לכתחלה וכדר אליעזר דאמר קרע ליה ואנא איכול. ולבשלו עם הבשר אפי' קריעת שתי וערב לא מהני ליה וכדקתני במתני' קורעו ומוציא את חלבו וכו': אבל ר"ת פי' דקורעו ומוציא את חלבו ומותר לבשלו אפי' עם הבשר והיינו דפסק ותני' הכ' דאלמא למשרי בכל אנפא קחני וכדקתני סיפ' גבי לב קורעו ומוציא את דמו שהוא מוכשר בכך לכל דבר וכן דעת הגאוני ז"ל והרמב"ם ז"ל וכן עיקר:

לא קרעו אינו עובר עליו פי' עליו בגמ' בלישנא קמא דרב אינו עובר עליו ומותר בדיעבד לאחר בישולו אע"פ שלא קורעו ותני' כלישנ' קמא דרב. ולפום פשט' אע"פ שלא קרעו כלל קאמר: ומיהו דוקא כשבשלו בפ"ע דאלו כשבשלו עם הבשר ליכא מאן דשרי ליה בלא קריעה אפי' בדיעבד וכדאמרי' בפרקי' לע"ל כחל בס' דהיינו לכל הפחות היכ' דלא קרעי' שתי וערב ובשליה בהדי בשרא. וכדאי' ברוב' נוסחי דהתם: ולרב ללישנא קמא לא אתי רישא וסיפ' בחדא גוונא לפי' ר"ת אלא תנא מילי מילי קתני וריש' קתני דבק ריעה שתי וערב מתכשר לכל דבר: וסיפ' קתני שאם לא קרעו אינו עובר עליו ומותר כשבשלו בפני עצמו מיהת ופן דעת הגאונים ז"ל: ואף רש"י זכרונו לברכה כך פירש בשלא קרעהו כלל אלא שהוא סובר דסיפא מיירי בצלי וה"ק לא קרעו אינו עובר עליו ומותר לצלי מיהת. אבל ללישנא בתרא דרב אילו עובר עליו ואסור לפי' מתני' בחדא גוונא וסיפא נמי בקדרה של בשר ולפיכ' אסור' והכי מתפרש' נמ' לר"נ כדבעי' למימר לקמן: ור"ת ז"ל פי' דכולה בקדרה של בשר ה"ק הכחל קורעו קריעה גמורה שתי וערב מותר לכתחלה אפי' עם הבשר לא קרעו קריעה גמורה אלא שקורעו שתי או ערב בלבד אינו עובר עליו ומפ' בגמ' אינו עובר עליו ומותר ואפי' בקדרה של בשר דכיון שיצא מקצת חלבו לא גזרו בי חכמים כלל. והא דאמרי' לעיל כחל בס' בשלא קרעו כלל:

הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו פי' רש"י ז"ל דבמס' כריתות פרישנ' דדוקא לב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה שיש בו כזית חייב עליו כרת אם לא קרעו אחר בשולו. והקשו עליו דהא אמרינן בפ' הקומץ דם שבשלו אינו עובר עליו. ואפשר שרבינו ז"ל סובר דההיא בדם קדשים דוקא. אבל בדם חולין אע"פ שבשלו עובר וכדאמרי' בגמ' גבי כבדא עלוי' בשרא דם דאורייתא. ובתו' פי' דדם שבשלו אפי' בחולין אינו עובר עליו וכי אמרי' בגמר' דם דאורייתא לומר שעיקר דם אסור מן התורה כשהוא

חי ולפיכך החמירו בו במבושל: ובכריתות ה"ק לא שנו שאינו עובר עליו כלל ואפי' חי אלא בלב עוף. אבל בלב בהמה שיש בו כזית עובר עליו כשהוא חי מיהת. עוד כ' רש"י ז"ל דאפי' לב בהמה אין הבשר נאסר אם בשלה בלא קריעה אלא קורע לאחר בישולו ומותר שהלב חלק ואינו בולע. והכי אמרי' בפסחים שאני לב דשיע ע"כ פי' מדאמרי' התם אמר רבא האי מוליית' שרי בצלי אפי' בלא מליחה דכבולעו כך פולטו: ואמרי' לימא מסייע ליה דתני' הלב קורעו ומוציא את דמו לא קורעו קורע לאחר בישולו ומותר. וקס"ד דבצלי דוקא קאמ' ומשום דכבולעו כך פולטו: ומהדרי שאני לב דשיע. כלומ' אפי' בקדרה לא מיתסר. ואומר ר"ת ז"ל דליכ' למסמך על ההיא דהא בדרך דחיי' איתמרא דלא לסיוע מינה לרבא וכיון דקיי"לן כרבא הדרי' כדמעיקרא ובצלי מיירי דומיא דויבשלו את הפסח משום דבכל בצלי לענין דם כבולעו כך פולטו והרמב"ן ז"ל קיים דברי רש"י ז"ל מדאמרי' התם להדי' שאני לב דשייע ולא אמרי' בלשון דילמא: אלמא פשיטא להו דהכין דינא. ואתי נמי מתני' כפשטא אף בשבשלו בקדירה ומיהו אף לפי' רש"י ז"ל דוקא שבשלו בפני עצמו שאם בשלו עם הבשר הרי נבלע דמו בבשר ונאסר הבשר כשאין שם ס' וחזר הכל כנבלה וחזר הלב ונאסר דאע"ג דשיע ולא בלע דם שמנונית בלע וכן פי' בתו': ורבי' הרמב"ן ז"ל פסק כפרש"י ז"ל:

דף קט:

גמרא אמר רב אינו עובר עליו ומותר נר' מדברי רש"י ז"ל דדוקא בצלי קאמר שכן כתב ז"ל לקמן והלכות כחל למדנו לעיל דצלי בעי קריעה או שתי או ערב טחו בכותל עכ"ל וגם בכאן פי' אינו עובר עליו ומותר אם בשלו משום דחלב שחוטה דרבנן הוא והאי כיון דמבלע ולא פי' אפי' איסורא ליכא ע"כ: דאלמא בצלי משמע ליה דמבלע ולא פי' דאלו בקדרה הא ודאי פי' וחזר ונבלע וכדפרש"י ז"ל גופא לקמן גבי הא דפריך תלמודא והא שבשלו קתני בדיעבד ופרש"י ז"ל והא ודאי דצלי הוא דאי בקדירה אמאי מותר הרי יצא הדם וחזר ונבלע ע"כ: מכל הדברי' האלו למדנו כדעת רבי' ז"ל שלא הותר בלא קריעה אפי' בדיעבד אלא בצלי. אבל בקדר' אפילו בשלו בפני עצמו אסו' בדיעבד ולדבריו הא דאמרי' לעיל כחל בס' אפי' כשבשלו בפני עצמה היא שבשלו עם התבשיל וכחל מן המנין לסייע לרוטב. וגרסת הספרים דהתם אומרים שאינו מעיקר הגמרא אלא לשון רב יהודה גאון ז"ל. מכל השמועה דכיון דמתני' ומתני' קתני בשלו סתם אפי' בקדירה משמע בסתם בשולו ולא דומיא דויבשלו את הפסח מדלא פשיט לה תלמודא כדפי' התם אלא ודאי דאפילו כשבשלו בקדרה בלא קריעה מותר לרב בדיעבד מיהת: וכן התירו

כל הגאונים ז"ל: ואפי' בלא שום קריעה כלל כיון שבשלו בפני עצמו וגם ר"ת ז"ל כך אמר דבשלו בפני עצמו אע"פ שלא קרע כלל מותר: והוסיף עוד ואמר ז"ל דהכא אפי' בשלו עם הבשר קאמר מות' כשקרעו לשתי או ערב וכדפרישנא במשנתינו: ואין זה דעת הגאונים ז"ל אלא כל שקרעו שתי או ערב ובשלו עם הבשר אסור בס' וג' דעות בדבר ודברי הגאונים ז"ל עיקר. ולכ"ע לא התיר רב אפי' ללישנא קמא אלא בדיעבד אבל לכתחילה אסור. ולפרש"י ז"ל אפי' לצלי בעי קריעה שתי או ערב לכתחילה אבל לפי' הגאונים דוקא לקדרה אבל לצלי אפי' לכתחילה לא בעי קריעה דכולי' שמעתי בקדרה.

מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא. וא"ת לפרש"י ז"ל לוקמי' כשבשלו בקדרה דאסור בדיעבד ולפירוש הגאונים ז"ל נמי לוקמי' כשבשלו עם הבשר. וי"ל דהא ליתא דע"כ מימרא דרב ומתני' בחדא גוונא מיירי דהא רב על מתני' אמרה כדמוכח לישנא אלא דייקי' עליה מלישנא דמתני' למימר' דלישנ' דמתני' לא דייק כוותיה והכין אורחא דתלמוד' ולפי' ר"ת ז"ל אתי' שפיר דרב אפי' בשבשלו עם הבשר קאמר דמותר בדיעבד היכא שקרע קצת וא"ת ולדידי' לוקמיה בשלא קרע כלל וי"ל דהא ליכא למימר דא"כ פשיטא דאסור ומאי קמ"ל.

משום דבעי למתני סיפא הלב קורעו וכו' עד מיעבר הוא דלא עבר הא איסור' איכא פרש"י ז"ל איסור דאוריית' דחצי שיעור אסור מן התורה ולפי פרושינו שפרשנו במשנתינו דוקא כשהוא חי אבל במבושל ליכא אלא איסורא דרבנן ובשלא קורעו לאחר בישולו קאמרינן שאלו קרעו לאחר בישולו הרי הוא מותר כדתניא בסמוך קורעו אחר בישולו ומותר לפרש"י ז"ל אפי' בשלו בקדר' ומשום דלב שיעי ומיירי בשבשלו בפני עצמו שאלו בשלו עם הבשר הרי אוסר הוא את הבשר וחזר הבשר ואסרו בשמנונית וזה קשה קצת לפי' ר"ת ז"ל שפי' דרישא דברייתא איירי בשבשלו עם הבשר ואם כן לא הוי רישא וסיפא בחדא גוונא.

לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה ומשמע מהאי לישנא דהשתא ס"ד דקריעה הוא דלא בעי אבל אי עבדי לה מהני' אפי' לאתר בשולו וזה תימא חדא דכיון דנתבשל ויצא חלבו וחזר ונבלע היכי מהניא ליה קריע' וכבר קיבל הטע' ותו דאי קריע' מהני' ליה היכי ס"ד לומר דלא בעי ליה. וכי משום דעשה שלא כדין ובשלו בלא קריעה יהא נשכר לפוטרו מקריעה שהרי אין זה בדיעבד כיון דאפשר לקרוע כדמעיקר'. לכך יש לפרש ע"כ דה"ק לב הוא דבעי לקריעה משום דמהני' ליה אבל כחל לא בעי קריעה דכיון דלא מהניא קריעה לאחר בישול: אם אתה אוסרו לית ליה תקנתא לא אחמור רבנן לאסרו בדיעבד: ומיהו ק"ל מנא ליה למידק הכי אדרבה הוי לן למימר דכיון דקתני אינו

עובר עליה מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא דהא ליכא לשנויי בברייתא כדקא משני מתני' דקתני אינו עובר עליו אגב סיפא: וי"ל דקס"ד כיון דכחל אינו אסור אלא משום גזירה דרבנן אם איתא דאיכא איסורא בהא בדיעבד ה"ל למתני איסורא בהדי: ומדלא קתני הכי בהדי' ודאי אינו עובר עליו ומותר. והא דלא קתני בהדיא מותר לישנא דמתני' נקט:

דילמא לב הוא דסגי' ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה קריעה פי' רש"י ז"ל לב הוא דסגי' ליה בקריעה ואפי' בבישלו דקדרה משום דשיע אבל כחל לא סגי' ליה בקריעה לפי שהוא רך ונבלע בו החלב על ידי בישול לא סגיה ליה בקריעה דלאחר בישול ולהאי תירוצא בישול דקתני גבי כחל בקדרה הוא דמשמע לן שע"י בישול בקדרה הוא פורח וחוזר ונבלע בו דאילו בצלי אינו פור' וחוזר ונבלע כדפי' הוא ז"ל לעיל. וזה ודאי קשה דמאן דמפרש אינו עובר ומותר מפרש לה בצלי: ומאן דמפרש אינו עובר עליו ואסור מיירי בבישול וא"כ לא פליגי בעיקר דינא כלל: ויותר יש לפ' לפי שיטה זו דהשתא נמי בצלי מוקמי' ליה וסבירא לן דאפי' בצלי החלב פורש ונבלע: וכן בדין שלא אמרו שע"י צלי כבולעו כך פולטו אלא לענין דם בלבד ולא לענין חלב: כשם שלא אמרו כן לענין שמנונית דעלמא וכן פי' ר"ת ז"ל שאלו היה אסור בבישול כך היה בצלי מזה הטעם ונ' דבריו בזו. וא"ת ולדעת הגאונים ז"ל מאי שנא שאם בשלו עם בשר בלא קריעה אוסר מפני טעם החלב שנותן בבשר ואינו אוסר כשבשלו בפני עצמו שנ"ט בבשרו וי"ל דכיון דכחל אינה אלא מדרבנן לא גזרו אלא במפורש לבשר דעלמא שנראה כבשר וחלב אבל בעצמו שאינו כבשר גמור לא גזרו בדיעבד מיהת:

תניא כלישנא קמא דרב כחל שבשלו בחלבו מותר פי' דאע"פ שלא קרע כלל וכן פרש"י ז"ל. וכן מוכח לקמן גבי עובדא דר"נ וילתא ולפרש"י ז"ל האי לישנא דקתני לשון צלי הוא כדכתיב ויבשלו את הפסח אבל לפי ר"ת ז"ל והגאוני' ז"ל מתני' כפשטא שבשלו בקדרה ומיירי כשבשלו בפני עצמו דהכי משמע לישנא דקתני בשלו בחלבו וזה קשה קצת לפי' ר"ת ז"ל שפי' דרב דשרי בשלא קרעו אפי' לקדרה של בשר מיירי וא"כ מאי תניא כוותיה דרב וי"ל משום דמימרא דרב מיירי בין עם הבשר ובין בלא בשר: ולישנא בתרא דרב איכא איסורא אפי' בלא בשר ולישנא קמא שרי אפי' עם הבשר וא"כ הא מתני' דשרי' מסייעי מיהת ללישנא קמא דרב בשבשלו בלא בשר א"נ דמתני' מיירי בלא שום קריעה ולהכי לא שרי אלא בשלו בפני עצמו וה"ה דשרי אפי' עם הבשר כשקרעו קצת:

כיצד קורעו. פי' רש"י ז"ל דאמתני' קאי דקתני האי לישנ' להכשירו לכל דברובה אבעי כיצד קורעו: ואמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל פי' ובזה שיהא מותר אפי'

לקדרה של בשר ואף רש"י ז"ל סובר דהא לבשלו בקדרה מיירי אלא דמוקי ליה לבשלו בקדרה של בשר דאלו לצלי בקריעה כל דהו סגי ועם הבשר לית ליה שום תקנתא.
אמר ר"א לשמעי' קרע לי ואנא איכול: מאי קמ"ל מתני' היא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה. זו גר' רש"י ז"ל ור"ת ז"ל: ופי' רש"י ז"ל לפי שיטתו קרע לכחל קודם שתצלנו ואנא איכול וקס"ד דקריעה שתי וערב קאמר: ולהכי פרכינן דמאי קמ"ל מתני' היא ומהדרי' דהא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה אבל לצלי בקריעה כל דהו סגי' וה"ק קרע לי קצת ואנא איכול בצלי אבל בלא קריע' כלל אסור אפי' לצלי לכתחלה אבל בדיעבד מותר כלישנא קמא דרב: ור"ת ז"ל פי' קרע ליה ואנא איכול אפי' לקדרה. וקס"ד דקריעה גמורה קאמר ולהכי אמרי' מאי קמל"ן מתני' היא ומהדרי' דהא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה עם הבשר אבל בשלו בפני עצמו בקריעה כל דהו סגי' ליה ומיהו אף בפני עצמו קריעה קצת או שתי או ערב בעי לכתחלה מיהת ובדיעבד מותר בלא שום קריעה כלישנא קמא דרב: ומיהו אומר ר"ת ז"ל דאפי' לצלי נמי קריעה קצת בעי לכתחלה דסבר מרן ז"ל דגבי כחל ליכא הפרשה בין צלי וקדרה כשהוא בפני עצמו דלגבי דם הוא דאיכא הפרשה בין צלי וקדרה משום דבולעו ובצלי כבולעו כך פולטו אבל בחלב ליכא למימר הכי ואף בצלי פורש ממנו חלבו וחזר ונבלע בו: אבל דעת הגאונים ז"ל דצלי לא בעי שום קריעה כי כל מה שפולט הולך רובא באש ואינו חוזר ונבלע ואע"פ שמיעט שחוזר ונבלע לא גזרו ביה וכולה שמעתן מיירי בבישול בקדרה והם גורסין כאן וכן הגירסא בכל הספרים שלנו הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב. א"נ לקדרה ומפרש לה דה"ק מאי קמ"ל מתני' היא ומהדרינן קמ"ל דלא בעי שתי וערב ואפי' לבשל עם הבשר ופליג אדרב יהודה א"נ דלא פליג עלי' אלא פרושי קא מפרש דאפי' לקדרה של בשר שרי בקריעה שתי וערב דאלו ממתני' ומדרב יהודה לא שמיע' ליה דהוה ס"ד דדינא לבשל בפני עצמן דוקא וקרע לי דאמר ר"א קריעה גמורה קאמר ולא דייק שפיר האי פירושא ויותר נר' לפר' אף לשיטה זו לפרש בדרך פירושים הראשונים וה"ק הא קמ"ל דלא בעי' שתי וערב לבשלו בפני עצמו א"נ קמ"ל דאפי' קדרה של בשר שרי בקריעה שתי וערב ולפרושי מתני' אתא.
זויקו לה כחלי פרש"י ז"ל שפודי לה כחל לצלותו בלא שום קריעה ופרכינן והא קתני מתני' קרעו דאלמא לית ליה תקנתא לשום דבר ואפי' לצלי אלא בקריעה ופרקי' לקדרה פי' דר"נ סבר דרישא דמתני' לבשלור בקדרה מיירי דכי נפק מיני' ה"ל חלב שחוט' ומיתסר מדרבנן וכי הדס ומבלע אסר ליה אבל לצלי לא בעי שום קריעה וכ' רש"י ז"ל ור"נ כלישנא בתרא דרב דמפרש סיפא דמתני' לא קרעו אינו עובר עליו אבל איסורא

איכא פי' לפירושו דכיון דר"נ ס"ל דצלי לא בעי קריעה אפי' לכתחלה ס"ל דרישא דמתני' בקדרה מיירי וכיון דכן סיפא נמי בקדרה וא"כ ליכא למישרי אפי' בדיעבד דכל בקדר' חוזר החלב ונבלע בו ואסור כדפרש"י ז"ל בסמוך ובכולי' שמעתין משא"כ אליבא דרב דלדידי' כיון דסיפא בין בצלי בין בקדרה שפיר אפשר ליה למימר דרישא מיירי למיתן תקנתא בין לצלי בין לקדרה וסיפא קתני אינו שאם קרעו אינו עובר עליו ומות' בצלי מיהת אבל לאוקמי רישא בקדרה דוקא וסיפא בצלי דוקא הא לא אפשר אלא דאי לר"נ כי היכא דרישא בקדרה סיפא בקדרה ואינו עובר עליו ואסור ע"כ:

והא קתני שבשלו: פי' במתני' דלעיל דתני' כוותי' דרב קתני שבשלו משמע דוקא בדיעבד מותר בלא קריעה גמורה זו שיטת רש"י ז"ל ולדבריו ז"ל הא דר"נ פליגא אדרב ור"א דלדידהו לא שרי לכתחלה לצלות בלא קריעה ופוסק כר"א וכרב: וזה תימא למה לא פסק כר"נ שהוא בתרא ועביד בה עובדא ואולי רבי' ז"ל סובר דר"נ לא התיר אלא בקריעה קצת וכר"א אבל לא משמע כן מלשון הפירושים. ור"ת ז"ל פי' לפי שיטתו דהא דר"נ בקדרה הוא וקאמר זויקו לה כחלי שיבשלו לה בקדרה כחליה נפוחים כמו זיקים מלאים כלומר בלא קריעה שתי וערב: ולשון זויקו מלשון נפיחה כדאמרי' בעלמא הני אראמי זוקני וכן פי' בעל הערוך ז"ל ולאו בלא קריעה כלל אלא בלא קריעה שתי וערב. ואתיא כר"א דלעיל דשרי לקדרה בלא בשר בקריע' שתי או ערב ופרכי' והתנן קורעו דמשמע קריע' גמור' בשתי וערב וכדפריש רב יהודה ופריק דההיא לקדרה של בשר והא קתני שבשלו הא לכתחלה לא וההיא אפילו בקדרה בלא בשר מדקתני שבשלה בחלבו כלומר בחלבו בלא בשר ופרקינן דה"ה אפי' לכתחלה ולהאי פי' לא פליגי דר"נ אדר"א ואדרב כלל וקשה לפי שיטה זו כיון דר"נ בקדרה בלא בשר איירי ובקריעה כל דהו כדרבי אליעזר מאי שנא דאקשי ליה ממתני' ולא אקשי ליה הכי לר"א ותו מנא לן דכי קתני מתני' קורעו קריעת שתי וערב ואי משום דר"י דפריש הכי. הוי לן לפרשא. ותו מנא לן דר"נ אית ליה דרב יהודה. ותו היכא אידכר ר"נ שום קריעה דהא ודאי לישנא דזויקו לה כחלי בלא קריעה כלל משמע לפיכך הנכון דר"נ בלא שום קריעה בעולם שרי לבשלם בקדרה בלא בשר לכתחלה והיינו דפרכי' דהא קתני מתני' קורעו דמשמע לכתחלה קריעה בעי'. ומהדרי' דמתני' לקדירה של בשר ופרכי' והא קתני מתני' שבשלו הא לכתחלה לא ועל כורחין בקדרה בלא בשר היא מדשרי ליה בדיעבד וכדדייק נמי קצת לישני' כדפי' רבינו תם ז"ל:

ופרקי' דה"ה לכתחלה: ולר"נ סיפא דמתני דקתני לא קרעו אינו עובר עליו בקדרה של בשר איירי ואינו עובר עליו אבל איסורי איכא דאלו בקדרה בלא בשר אפי' לכתחלה

נמי לא בעי' קריעה ואתי' כלישנא בתרא דרב אלא דלרב מיירי בקדרה בלא בשר דומיא דלישנ' קמא דמיירי בהכין על כרחין. ואפשר עוד לומר דתרי לישנא דרב לא פליגי אלא דלישנא קמא איירי בקדרה בלא בשר וללישנא בתרא איירי בקדרה של בשר וכסבר' דר"נ והא דאמרי' תני כלישנא קמא לאו דפליגי אלישנא בתרא אלא לומר דברייתא דתני כלישנא קמא מיהת דשרי בדיעבד בלא קריעה בקדרה בלא בשר. ואע"ג דר"א לא שרי לכתחלה אלא בקריעה פליגי אדר"נ. א"נ והוא הנכון דלא פליגי ודר"א לקדרה עם הבשר וקרע לי ואנא איכול אפי' עם הבשר קאמר וכלישנא דגרסת הגאונים ז"ל דגרסי בה א"נ לקדרה וכדפרישנא לעיל וזה יותר נכון לפי שיטה זו דלא לאוקמי פלוגתא בין אמוראי מדלא פרושי ליה בגמרא:

ומצינו למדים לפי שיטת רש"י ז"ל כי ג' חומרת יש בכחל דלעולם בעי קריעה לכתחלה ואפי' לצלי אלא דסגי' ליה בקריעה שתי או ערב כר"א ואם לא קרעו כלל וצלי מותר כלישנא קמא דרב. אבל אם בשלה בקדירה אפי' בלא בשר בלא קריעה שתי וערב אסור ובקדרה של בשר אפי' קורעו שתי וערב וטחו בכותל אסור אפי' בדיעבד ולפי' ר"ת ז"ל בין לצלי בין לקדרה בלא בשר בעינן קריעה כל דהו לכתחלה ואם לא קרע מותר: ולקדרה של בשר לית ליה תקנתא אפי' בדיעבד אלא בקריעה שתי וערב ובהא מתכשר אפי' לכתחלה. והגאונים ז"ל מקילין יותר לענין צלי דלא בעי שום קריעה מצריכין לכתחלה קריעה שתי וערב ואפי' לבשלו בפכי עצמו ושרי' ליה בהכין אפילו עם הבשר. ואם לא קרעו ובשלו בפני עצמו מותר ואם בשלו עם הבשר אסור עד דאיכא ס' וכך דעת הרמב"ם ז"ל. אלא שהוא סובר דאפי' לצלי בעי קריע' לכתחל' וכפשט' דמתני' דקתני הכחל קורעו דמשמע דלעולם לא סגיא ליה לכתחלה בלא קריעה ודלא כר"נ. ונכון יותר לפי סוגית ההלכה דהלכתא כר"נ דשרי בשולו באנפי נפשיה לכתחלה בלא שום קריעה ואצ"ל לצלותו. וכי קתני מתני' קורעו ומוציא את חלבו לקדרה של בשר קאמר ובדידה קתני סיפא שאם לא קרעו אינו עובר עליו ואסור ובריייתא דקתני שבשלו בדיעבד הא פריש לה ר"נ דאגב סיפא קתני הכא ולפי שיטה זו אין בכחל אלא שני דינין דבלא בשר מותר לעולם בלא שום קריעה ואפי' לכתחלה. ועם הבשר לא מתכשר אפילו בדיעבד אלא בקריעת שתי וערב וטחו בכותל וכן ראיתי לרבינו הרב הלוי ז"ל עושה מעשה. אעפ"כ ראוי לחוש לחומרא לדברי הגאונים ז"ל שלא לבשלו לכתחלה בפ"ע אלא בקריעת שתי וערב ואין להחמיר בזה יותר שאין הסוגיא הולמת כלל פרש"י ז"ל.

דף קי.

גרסת הספרים והוא גרס' רש"י ז"ל איכא תנא דאתנייהו לרב כחל ולא גרסי' דאתנייהו רב כחל דא"כ היכי אמר רב יצחק אני לא שניתי לו כחל לא שניתי עמו מבעי' ליה אלא ודאי כדאמרן והא דאמרי' אחויי' לר' יצחק בר אבדימי אע"ג דר' יצחק בר אבדימי היה. בימי רבא כדאמרי' התם אמר רבא אמר רב יצחק בר אבדימי אתי' הנה וכו' וכמה דורות היה בין רב לרבא פר"ת ז"ל דתרי ר' יצחק בר אבדימי הוה וחד הוה בימי רבא וחד הוה בימי רב כדאמרי' בפרק כירה אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר ר' לבית המרחץ. והא דבעי ר"א איכא תנא דאתנייהו לרב כתל פירש"י ז"ל יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוי שמיע' ליה לר"א. אחויי' בני המקום לר' יצחק בן אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר ר' לבית המרחץ. והא דבעי ר"א איכא תנא דאתנייהו לרב כחל פירש"י ז"ל יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוי שמיע' ליה לר"א אחוייה בני המקום לרבי יצחק בר אבדימי ואמרה לו זה שנאה לו. ואמר אני לא שניתי לו כחל לאיסורא כל עיקר ואפי' של מניקה ורב ששנה לכם בבבל בקעה מצא גדר בה גדר. ראה שהיה מזלזלים בבשר וחלב והחמיר עליהם: והר"ז הלוי ז"ל הקשהעל פי' זה דאי משום לישנא בתרא דרב בעי ליה היכא מהדר ליה רב בקעה מצא וגדר בה גדר. דהא מסתמא לישנא דרב דלעיל דינא הוי ולא תקנתא וכדמוכח סוגיא דלעיל ולא אמריה דסוגין דלעיל כולה לאו כי האי לישנא. לכך היה הוא ז"ל וכן פי' בתוספות דר' אלעזר שמיעה ליה כי במקומו של רב לא היו אוכלין כחל כל עיקר ואפי' בקריעה שתי וערב וכדאמרי' בסמוך בסורא לא אכלי ועל זה היה תמה רב אלעזר דהא במתני' כולה משמע דשרי בקריעה מיהת אפי' לכתחלה ואמר לי רב יצחק אני לא שניתי לו שום כחל לאיסורא ואפי' של מניקה ורב בקעה מצא וגדר בה גדר. רבי יוסא בר אבא מתני אנא כחל מניקה שניתי לו. ומתוך פלפולו של רב חייא שנה ליה כחל סתם פרש"י ז"ל אני כחל מניקה שניתי לו שיש בדדיה חלב כנוס הרבה. ומתוך פלפול של רב חייא שנה ליה כחל סתם והיה סבור שיבין רב דבריו שאינו אוסר אלא של מניקה ולא הבין ואסר אפי' בשאינה של מניקה עכ"ל. ולפי שיטתו שלרש"י ז"ל י"ל כי רבי אלעזר שמע לישנא בתרא דרב שהיה אוסר בלא קריעה כחל סתם ואפי' כחל שאינה של מניקה. והיה תמה דהא מתני קתני שבשלה בחלבה ומתני' נמי אינו משמע אלא בכחל של מניקה וע"ז אמר לו אני כחל של מניקה שניתי לו וכו' אבל לפי שיטת התוס' פי' אני כחל של מניקה שניתי לו לאסור אפי' בקריעה ודעתי על כחל של מניקה: ומתוך פלפולו סתם דבריו כסבור שיבין רב והוא

לא הבין וסבר דאפי' כחל שאינה של מניקה היה אוסר ושהי' בא מכח שום תנא דפליג אמתני' ולכן אסר במקומו כל כחל אפי' בקריעה וטעה בהוראתו. ואנן דאכלינן כחלי סמי' אלישנא קמא דמתני רב כהנא. ואסוגין דלעיל דכולהו מסתמא בכחל של מניקה שריה וכפשטיהו דמתני ומתנית' דשרו לה גם על ר"נ דאמר זויקו לה כחלי. וגם מעובדא דרבין ורב יצחק דאתייה לקמייהו תבשילא דכחלי ואכלו רב יצחק ורבין דלא אכיל קרי ליה אביי רבין תיכלא. והתם בשל מניקה הוי מדלא אכיל מיניה רבין וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקיט ליה לכחלי ואכיל להו ואפי' של מניקה. וכן פי' בתוס'. ולכאורה היה נראה דכחל שאינה של מניקה שרי בלא קריעה כדאמר רב יצחק בר אבדימי ולא אשכחן דפליג עליה ובתוספות נמי הכי קתני כחל של מניקה קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו. ואע"פ שבמשנה ובדברי אמוראים שנו כחל סתם. י"ל כי מתוך פלפולם שנו כן כמו ששנה רב חייא וכן התירו מקצת הפוסקים ז"ל.

והגאונים והרמב"ם ז"ל לא חלקו בין כחל לכחל וסמכו על סתם משנתינו וכולהו אמוראי שהזכירו כחל סתם ולא חלקו בדבר ומיהו כחל של גדיים קטנים שאין דרך להיות בהם חלב אין להחמיר בה ובקריעה כל דהו סגי אפי עם הבשר ואם פשעו ונתנוה בקדרה של בשר בלא קריעה אין אוסרים אותה דלא שכיח בהו חלבא וכי שכיח נמי מיעוטיה הוא ולא סגיא דלא בטיל בס' והא פשיטא דאפילו בכחל של מניקה לא אסרו אלא שלא לבטלה אלא עם הבשר ממש וכדאמרן אבל מותר לבשלה בכל כלי בשר ואפי' הן בני יומן שלא גזרו בה על פליטת כלים והא חזינן לקמן דטוי כחלא ובשרא בשפוד אחד ולא חששו אלא שמא יהיה נוטף מן הכחל על הבשר או מן הבשר על הכחל אבל משום שפוד עצמו לא חששו ואע"ג דכלי מתכות שתשמישו ע"י האור חם מקצתו חם כולו ואפי' היה חדש היה ראויה לחוש שבולעו כאן ופולטו כאן אלא ודאי שלא גזרו לענין כחל בפליטת כלים ואוכלין אותו בכלי בשר ומבשלין אותו בקדרה וחותכין אותו בסכין שחותכין בו בשר ואין חוששין ואצ"ל שאין להקפיד בו לאכלו באפיקורן עם הבשר או עם הגבינה: ומיהו נראה שאין לבשלו בקדרה חולבת דהא עיקר הכחל בשר גמור הוא דאורייתא וכדפרישית בפרק גיד הנשה ובהא סליקא לה שפיר שמעתא דכחל בס"ד.

דף קי:

אמר ליה אביי לרב ספרא וכו' כבד' מה אתון ביה: פי' ר"ת ז"ל דבלא מליחה קא מבעי' ליה אם מותר לבשלו בקדרה. דאלו לבתר מליחה ושהיה במלח כדין כל בשר פשיטא דמותר לבשלו אפי' בקדרה של בשר שאפי' היה דמו אסור מן התורה הרי כל דמו הראוי

לצאת בקדרה יוצא במליחה ותדע שהרי נהגו העולם לבשלו בקדרה אחר צליה וכיון דכן הוא הדין דשרי אחר מליחה שהכל שיעור אחד שכן פי' בעל ה"ג ז"ל דשיעור מליחה כשיעור צלי ומה שפולט ע"י צלי פולט בשיעור מליחה כשיעור צלי אלא ודאי בלא מליחה מבעי ליה לאביי אם מותר לבשלו בקדרה וקא מבעי' ליה אם דמו אסור לאחר שפי' אם לאו ומדאוריית' לא מבעיה ליה דודאי שרי דהא אמרינן לעיל אסר לן דמא שרא כבדא משמע דשריה לגמרי ואף לאחר שפי' שאלו היה נאסר כשפי' היה נאסר כשלא פי': דמאי שנא דהא כשלא פי' כמו שפי' דמיא: וכולי דם פירוש וכאלו עומד בעיני' הלכך אף ע"ג דדם האיברים לאחר שפי' אסור מן התורה בלא תעשה הכי שרי מדאורייתא ותדע דהתם בכריתות בברייתא דקתני דם הטחול ודם הכשליות ודם הלב ודם האיברים הרי אלו בלא תעשה לא קתני דם הכבד: אלוא הכי מדרבנן קא מבעי' ליה אם אסרו דמו לאחר שפי' גזירה משום דם דעלמא והא ודאי פשיטא לן דאסרוה רבנן כשפי' והוא עומד בעיני' דלא גרע מדם מהלכי שתים דגזרו ביה רבנן כשפי' מפני מראית העין. אבל קא מבעי לן כשפי' ואינו עומד בעין אלא שחזר ונתערב בעצמו של כבד או בבשר דעלמא. דאפשר דלא גזרו ביה רבנן וה"ל כדם מהלכי שתים שאמרו חכמים דם שבין השיניי' מוצאו ושעל הככר גוררו. וכיון שכן מותר לבשלו בקדרה של בשר בלא מליחה ואפי' מצות פרוש אין בו. או דלמא אסור לבשל מדרבנן ואפי' בפני עצמו כל זמן שלא נמלח מפני שדמו חוזר ונבלע ואסרוה חכמים לאחר שפי' ואעפ"י שאינו עומד בעין הא במליחה פשיטא דשרי וא"ת ולהאי פרושא מאי ראי' מביא רבי זריק' לשאלתו של אביי מדרבי אמי דשלקי ליה ואכיל דדילמא במליחה הוי: וי"ל דלגרסת רש"י ז"ל דגריס אנא שליקי ליה לרבי אמי ואכיל ופי' ז"ל כי ר' זריקא היה מעיד אני בשלתי לו הכבד לרבי אמי ואכלו יבא בטוב דכיון דאיהו גופיה מסהיד עליה הא ודאי על שאלתו של רב ספרא היה מעיד שהיה מבשלו לו בלא מליחה כפי מה ששאל רב ספרא. ואף לנסחי' דגרסי' שלקו ליה ואכיל. י"ל דפוק חזי מאן גברא רבה מסהיד עליה דודאי כפי שחלתו של רב ספרא בא להעיד שיודע דבלא מליחה הוי שלקי ליה דאלו במליחה לא בעי מיניה מידי:

ובתוס' הקשו על פי' זה מאי ראיה הביאו מדר"י בריה דרבי שמעון בן פזי דקריבו ליה קני בקופי' כלומר עם כל המחובר לו דהיינו הריאה והלב והכבד. דהתם על כרחין במליחה הוי דלא סגי ללב ולריאה בלא מליחה שדמן אסור מן התורה כשפורש בלא תעשה ומשום דם האיברים. ומסתמא כיון שהיה הכל מחובר הכל נמלח ביחד כי האיך היו מולחין הלב והריאה ולא היו נותנין מלח בכבד. ויש מתרצין דאה"נ כי הרבה דברים היו עושין

משונין להראות הלכה לתלמידים ולכך כשהיו מולחין הריאה והלב עם הכבד ביחד לא היו נותנין מלח בכבד להורות הלכה לתלמידים והני גברא דמסהדי דאתויי לחמיה דרב יהודא ואכיל בקיאין היו בדבר והם הכירו בו שלא היה הכבד נמלח. ותלמודא פרי' דלמא פי קנה חוץ לקדריה הוי או דחלטוה מעיקרא:

ועוד תירצו דאפילו תימא שעל ידי שמלחו הלב והריאה לא סגיא שלא מלחו אף הכבד שהיה מחובר להם אין בכך כלום דהא ודאי אם תמצא לומר דדם הכבד שפי' לחוד אסור ולא מישתרי אלא במליחה לא סגיא ליה אלא בחתיכה ומליחה כבשרא דאסמוק וכדאמרינן לקמן אלא היכי ועביד אמר אמר להו חתוכה ומלחה והם ראו כי הכבד הזה לא היה חתוך א"כ היא הנותנת דמותר לבשלו בקדירה בלא מליחה. ועוד הקשו על פי' זה דהא אמרינן לקמן חלב שחוטה דרבנן דם דאורייתא ואלו לפי' ר"ת ז"ל ליכא למ"ד דדם הכבד אסור מן התורה. וכ"ת דשם דם קאמרי לומר שהחמירו בדם הכבד מפני שיש עיקר לאיסור דם מן התורה. חלב שחוטה נמי הרי יש לך עיקר מן התורה בחלב חי דכיון דחיישינן להחמיר מפני הרואין בדם הכבד אטו דם דעלמא ניחוש נמי בחלב שחוטה אטו חלב דעלמא דמאי' שנא ולפיכך פי' דודאי פשיטא ליה לאביי שדם הכבד אסור מן התור' כשפי' דלא גרע מדם האיברים שהוא בלא תעשה והא דאמרינן לעיל אסר דמא שרא כבדא לפי שהותר הכבד עצמו ואפילו במליחה שהרי כולו דם קרוש ושריא רחמנא וכדפרש"י ז"ל לעיל והיה ראוי ליאסר דכעומד בעין דמיא אלא שחידש בו הכתוב להתירו כל זמן שלא פי' בלבד. ואביי פשיטא ליה דבלא מליחה אסור לבשלו בקדרה של בשר אלא דמבעי' ליה אם יהא מותר ע"י מליחה או דילמא דלא סגי' ליה במליחה לפי שכולו מלא דם וכל זמן שהוא בקדירה פולט דם ואין לו תקנה אלא בחלוטה גמורה שצומת לכל דמו או בצלי דכבולעו כך פולטו ולא אמרו דמליחה כשיעור צלי דינא כצלי אלא בבשר דעלמא שע"י כן יוציא כל הדם הראוי לצאת בקדירה עד שתרתיח ותחלט. אבל בדם לא התירו וזה שהביאו ראיה מרבי אמי דשלקי ליה ואכלי דאלמא במליחה מיהת שרי וכן דרב יהודה קריבא ליה קניא בקופי' אלמא יש לו תיקון לבשלו בקדירה במליחה מיהת. וא"ת מ"מ מאי ראיה מביא מדתנן הכבד אוסרת דדלמא ההיא בלא מליחה. וי"ל דא"כ פשיטא ומאי קמ"ל אלא ודאי הא קמ"ל שאפילו במליחה אוסרת וה"ק הכבד אוסרת לעולם ואפי' במליחה ואינה נאסרת לעולם אפי' בלא מליחה מפני שפולטת תמיד ואינה בולעת שום דם והא דלא קתני בברייתא דכריתות דם הכבד בהדי אידך משום דדם הכבד פשיט' לו טפי. כך יש לפרש לפי שיטה זו:

ומיהו פשטא דשמעתתי' כפר"ת ז"ל מסתברא דלאביי בלא מליחה נמי מבעיי' ליה. דאפשד דדם הכבד אף לאחר שפי' מותר אפילו מדרבנן כל זמן שאינו עומד בעין. ולפשטא דברייתא דכריתות.

ומיהו מאי דכתב רבינו ז"ל דפשיטא ליה לאביי דמדאורייתא שרי ופשיטא ליה נמי דבמליחה מישתרי ואפי' היה דמו אסור כשפירש. נראה להוסיף על פירושו דודאי הא בכלל בעיין דאביי וכולה בעיין תליא אם דם הכבד אסור כשפי' אם לאו ואת"ל שהוא אסור מדאורייתא או מדרבנן פשיט' ליה דלית ליה תקנתא במליחה אלא בפליטה או בפי קנה חוץ לקדירה ואפי' חתיכה ומליחה נמי לא סגיא ליה כי לעולם פולט והולך בקדירה מפני רוב דמו שהרי כולו דם. ואע"ג דלקמן אמרינן אלא היכי ניעבד ואמר להו קרעוה שתי וערב ומלחוה. כבר פי' רש"י ז"ל דההיא לצלי א"נ דהתם למידות חסידות בעלמא הוא דמסבר סבירא ליה שהכבד אינה נאסרת. ותדע דכי חזא לסמפונא דמלא דלא אסרי' להו אלא דאמר להו אמאי תעבדו הכי. הא למאן דסבר שהכבד נאסרת לא מהני ליה קריעה ומליחה. אא"כ אתה דוחק לפרש דכיון דאמרינן דקריבא ליה קניא בקופי' שיש בבלל הלשון שהיה הכבד שלם ולפי פרוש' אין צריך לדוחק זה. וכולי שמעתא אתיא שפיר כפשטא דא"ל רב זריקא ר' אמי שקליה ליה ואכל דאלמא דמו מותר שאלו היה דמו אסור היה אסור בשליקה ואפי' בחתיכה ומליחה וכי אייתי' ליה מדתנן הכבד אוסרת לא אשכח תשובה אלא לאוקמא בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית ואמאי לא קאמר דדילמא התם בשנמלח בלא קריע' ושתי וערב א"ו קים ליה דאי מיתסר לגמרי מיתסר ואי מישתרי לגמרי ואפי' בלא שום מליחה ושום תיקון. והיינו דקא' דילמא בכבדא דאיסורא אבל כבדא דהיתרא אינה אוסרת לעולם כי דמו מותר לאחר שפי' ונבלע. והא דאמרינן לקמן דם דאורייתא אמסקנא איתמר דסביר להו לכל בני אמוראי שהכבד אוסרת משום דם כתשוטא דמתני' וקים ליה דאסורא דאורייתא הוא. דאי הוי שרי מדאורייתא לא הוי אסרו ליה רבנן אבל אביי ספוקי מספקא ליה אם הוא אסור אפי' מדאורייתא אם היא מותר ואפילו מדרבנן. וכפי' הזה נראה מלשונו של רש"י ז"ל שכתב כבדא מאי אתם נוהגים בה מותר לבשל בקדירה או אסור הוא מפני שפולט דם ואעפ"י שכולי דם אפ"ה לאחר שפי ויצא הרי הוא דם ואסור עכ"ל. והנראה מן הלשון הזה דכולה בעי' דאביי בהא תליא בלחוד אם דם הכבד מותר לאתר שפירש או אם הוא אסור. ואם הוא מותר מותר לגמרי בלא מליתה ואם הוא אסור הרי הוא אסור לגמרי מפני שפולט דם. וכן פי' לקמן כי קא מיבעי' ליה למיסר חברתה קא מיבעי' ליה אי אסרה לאחריתי דאיכא למימר דהיתרא הוא דהא עיקרו דם וכל זמן שלא פי' פשיטא ליה דמומר וכשפי' הוא

דמבעי' ליה עכ"ל. ומיהו לענין פסק הא קיי"ל דדם הכבד לאחר שפי' אסור וכדפשטי' דמתניתן דקתני הכבד אוסרת ואינה נאסרת משום דם קאמר והכין סברא דכולהו אמוראי דשמעתין אלא דקא מיפלגי אם היא נאסרת ובפלוגתא דתנאי ובהא מיסתבר דהלכתא כמ"ד נאסרת וכרב יוחנן בן נורי דהא אביי הכי אמר לה להדיא למיסר נפשיה לא קא מבעי' ליה וכן מרב אמי דשלקי ליה ואכיל ורב נחמן דעביד עובדא ואמר גמו ליה לשבא וכן בבי רבא ורב נחמן דאייתי ליה מלי' סמפונא דמא. והא דרב נחמן ורב הונא חלטי ליה ואכל ההוא על כרחין למיכל בקדירה של בשר דהא רב נחמן אינה נאסרת סביר ליה ומיהו כיון דקיי"ל שדמו של כבד אסור לאחר שפירוש נהי דהיא גופה אינה נאסרת לפי שפולטה ואינה בולעת הקדירה שנתבשלה שם אסורה מפני שבלעה דם כך שורת הדין לפי השמועה.

אבל הגאונים ז"ל אמרו דשדרו ממתיבתא דלא למיכל כבדא שלוקה ואפי' בחליטה דהא לא בקיאינן בה. וחומר הוא שהחמירו בדבר שמא יבואו לאכלו עם הבשר אחר חתיכה ומליחה או שיבואו להשתמש בקדירה בנתבשלה בה ולפיכך לא רצה להתיר אלא בצלי בלבד ואי בעי בקדירה דליטווי ליה מעיקרא. וכן נהגו. ולצלי כבר כתב רש"י ז"ל דבעי קרייע' ומליחה כדפירוש לקמן וחמור ממיזרקי דלא בעי חתיכ' ומליחה כדמוכח בפרקי' דלעיל. אבל בתו' פרשו דההיא לקדירה הוי דאלו לצלי לא בעי חתיכה ולא מליחה דכל שהוא ע"י האור כבולעו כך פולטו כדאיתא בפסח שני ואם פי' הרי הוא נפלט באור וכן עיקר. והא דאמרינן קריעה שתי וערב וחתוכי לתחת ה"ק קרעי' שתי וערב בשעת מליחה וחתוכי' לתחת כדי שיצא הדם ויהא מותר לבשלו.

הא דאמר רב ספרא לאביי מ"ש מוסר נפשי' וכו' תמיהא מילתא היכי לא אמר ליה רב ספרא הכי מעיקרא כדאמר ליה כי סלקת להתם בעי מינייהו ולימא ליה מאי קא מיבעי' לך דהא מתני' שהרי משנה מפורשת היא בזרעים וכדפרש"י ז"ל ובכל התלמוד משמע כי בקיאים היו במשניות ודקאמר בארבע לא מצינו זהו בברייתות שהוא התלמוד שלהם. וי"ל דמעיקרא סבר רב ספרא דלמיסר נפשיה קא מיבעי' ליה משום דפליג בה תנאי ולא הוי ידע הלכתא כמאן והשתא דאמר ליה דלמיסר נפשיה לא קא מיבעי' ליה א"ל דאי הא פשיטא ליה דהוי פלוגתא דתנאי מאי קא מבעי' ליה למיסר חברתא דהא לכ"ע תנינן שהכבד אוסרת וא"ת ואמאי לא פשטא בעיין מדרב הונא ורב נחמן דחלטי ליה דאלמא הכבד אוסרת את הבשר מיהת. וי"ל דדילמא אינהו נמי מספקא להא והוי עבדי חליטה לחומרא.

דדלמא בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית פרש"י ז"ל בכבדא דאיסורא כגון טריפה ומשום שמנונית קאמר שאוסרת את המתבשל עמו לפי שבלע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא וכששלק עם הטריפ' לפי שטרודה היא לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום ע"כ. ולפ"ז א"ל אע"ג דאמרינן בעלמא גבי מליחת דם דהיכי דאמרינן מידי דטרידי לפלוט לא בלעה דהיינו דלא בלע דם. אבל שמנונית בלעה שאני הכא שהיא פולטת דם בשפע והיא טרודה מלבלוע כלום. וזה בודאי תימא גדול האיך יעלה על דעת לומר כן שתהא כבר שלוקה בשול גדול בקדרה ולא תבלע כלום ועוד החוש והמעשה בכל יום יכחיש דברי אביי שהכבד המתבשלת עם הבשר מקבלת טעם השמנונית. ולא עוד אלא דא"כ לר"י בן נורי דקתני אינה נאסרת אפי' לכתחלה שרי ליה וכדמוכח לקמן דר"נ וא"כ לפי דברי אביי מותר לבשל אפי' בקדרה של איסור וזה אינו במשמע ועוד דלפי דברי אביי אמאי איצטרך תנא למיתני שהכבד אוסרת דהא לכבד חברתה דהיתרא אינה נאסרת דההיא לא בלע כלום ואם לומר שהאוסר' את הבשר ואת התבשיל דהיתרא פשיטא ופשיטא וליכא למימר דאיידי דבעי למיתני אינה נאסרת תני אוסרת ועוד דהא לרב ספרא הא דקתני אינה נאסרת למיסר נפשיה משום דם משמע ליה מדאמר ליה מ"ש מיסר נפשיה דלא תיבעי' לך דתנן הכבד אינה נאסרת וא"כ אמאי אמרי' דנאדי אביי בהא ופריש משום שמנונית דאיסור' דהא בהא לא הוי קשיא ליה ולא מידי ובמיס' חברת' הוא דאקשי ליה רב ספרא אמאי מבעי' ליה כיון דתנא בהדיא הכבד אוסרת ובהא בלחוד איצטריך אביי לשנויי דדילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שממנונית ולמה ליה לפרושי באינה נאסרת כלום עד דלימא מילתא כזו דחמיר כולי האי דא פי' משום שמנונית דאיסורא אינה נאסרת לכך הנכון לפרש דאביי ה"ק דהא דקתני הכבד אוסרת התם בכבדא דאיסורא ומשום שממנונית. וה"ק שהכבד של טרפה אוסרת לחברתה דהיתרא דאע"ג דחברת' לא בלעה דמא איסורא בלע ואינה נאסרת משום דם דנפשה לפי שפולטת ואינה בולעת ומילי מילי קתני רישא בכבדא דאיסורא וסיפא בכבדא דהיתרא וקמ"ל שאם נתבשלו ביחד דוקא חברתה דאיסורא אוסרה משום שמנונית הא לאו הכי לא הוי מיתסרא משום דם דנפשה:

דף קיא.

קריבו ליה כבדא שליקא ולא אכיל פי' דסבירא ליה שהכבד נאסרת והכיר בו שלא היה חלוט ולא הוציאו פיו חוץ לקדרה ולפי' ר"ת ז"ל הכיר בה שלא היה מליח: ולפי' דידן אפי' היה מליח לא מהני:

גר' רש"י ז"ל אמרו ליה לרב נחמן בר בי רב דלגיו לא אכיל אמר ליה אגמו ליה לשבא יש גרס' אמרו רבינא ורב בר שבא הוא שאמ' כן על רבינא שהיה שם בחדר הבית ולא נהירא. כתנאי ה"ג וכן גר' רש"י ז"ל ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומ' מתובלת אוסרת ונאסרת. ולא גרסי' שליקה אוסרת ואינה נאסרת דא"כ לא פליגי תנאי אלא במתובלת ואנן על פלוגתא דשליקא מייתי לה אלא ודאי הגרסא שאמרנו עיקר ובמתובלת כ"ע לא פליגי והיינו דקאמ' כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת כך שלוקה אוסרת ונאסרת ולהכי פלגינהו בתרתי ושליקה זו היינו שמבושלת הרבה כדפי' רש"י ז"ל ואע"פ שיש במקומו' בתלמוד שהשליקה פחות מן המבושל לשון משותף וכדפרישׁ' בנדרים בס"ד:

אבל טחלא שומנא בעלמא פרש"י ז"ל אין בו דם ואפ' לקדר' שרי ע"כ והלשון נראה שאין בו דם כלל ומותר לקדר' בלא מליחה ולא דק בה מרן ז"ל דהא קתני ליה בברייתא דכריתות עם דם האיברי' שהוא בלא תעשה וה"פ וה"מ דבעי קריעה וחתיכה בכבדא אבל טחלא לא בעי' קריע' וחתיכה בשעת מליחה שאינו אלא כשאר דם האיברי' והא דנפיק מיניה בתר מליחה אינו אלא שומנא בעלמא. ושמואל עבדי ליה ביום הקזה תבשילא דטחלי כשהוא שלם בלא קריעה להחזיק דמא וכן פירשו בתו'.

דם דאורייתא פ' דם של כבד עצמו ואף ע"ג דדם שבשלו אינו עובר עליו כדאי במנחות. יש אומרים דההיא בדם קדשים ולא נהירא אלא הכי קאמ' עיק' דם הכבד דאורייתא בשלא בשלו מיהת:

דף קיא:

אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח. כך הגרסא במקצת ספרים. ויש גורסין אסו' לחתוך בה והיא גרסת רש"י ז"ל והכל יוצא לדרך אחד. ונר' מדברי רש"י ז"ל דהגעלה בעי שכן כתב ז"ל איידי דבית השחיטה רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט ע"כ וכן כתב ר"ז הלוי ז"ל וזה לשונו מדקא פסיק ואמר אסור לאכול בו רותח דומי' דקערה שמלח בה בשר אלמא צריך הגעלה בחמין ע"כ. וגם רבי' הרמב"ן ז"ל כתב מדקא אמרי' אסו' סתם משמע עד שיכשירנו הכש' גדול שהוא הגעלה או שיפה או ליבון וש"מ איתי' ליה לשמואל בית השחיטה רותח מדאמרינן נמי בקערה שמלח בה אסור לאכול בה רותח ואמרינן שמואל לטעמי' מליח הרי הוא כרותח אלמא כל היכא דאתמ' אסו' סתם משום שהוא רותח ע"כ ולפי זה נראה דליתא להא דשמואל דהא קיי"ל בפ"ק גבי סכין טריפה כמאן דאמ' בצונן ולא אמרינן בית השחיטה רותח. וכן נראה משמעתינו שהביאו סתם בלא שום פלוגתא ולא אמרו

דפליג מההיא דהתם וי"ל דהתם בשוחט את הטרפה אע"ג דבית השחיטה רותח ונבלע בסכין דם וגם שמנונית דאיסורא מ"מ די לה בהדחה בצונן לגבי שחיטה כשירה לפי שאין בית השחיטה מפליט מ"מ איסור הבלוע בה לפי שהוא טרוד לפלוט דם ואיידי דטריד לפלוט דם דידי' לא מצי מפליט למבלע בליעה דסכין: אבל בכאן שבא לאכול בה רותח דעלמא הא ודאי אותה רותח מפליט בליעות הסכין שחוז' ובולעו. ומה שאמרו שם בשוחט בסכין של גוי שהוא קולף דאלמא בית השחיטה בולעת איסור שבסכין. ההיא כבר פרישנא שם דמיירי בשיש טיחת שומן על פני הסכין הא כל שהוא מודחת יפה בצונן מותר לשחוט בה. א"נ דשאני סכין של גוי דבלע איסורא טובא בפעמים רבים והוא שבע מאוד מאיסור ויש כח בבית השחיטה להפליטו מה שאין כן בסכין ששחט בו טרפה או כשירה שאינו בולע כ"כ מחמת בית השחיטה שלא היה תשמישו כל כך וגם שלא היה רותח גמו' ומיהו נראה שאם חתך בדיעבד אפילו רותח בסכין ששחט בה או בסכין של נכרי דיו בקליפה דכל רותח שניטל מעל גבי האור דיו בקליפה כמו שאמרו בפסח שני גבי צונן לתוך חם וחם לתוך צונן וכן דעת רבי' ז"ל בזה.

צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי' לה לא בעי הדחה כך גרס' במקצ' הספרים ולפי גרס' זו אסכין קאי להכשירו לחתוך בה צונן וסתם הדחה בצונן משמע ואיכא למידק שהרי לפירש"י ז"ל ושאר רבותי שכתבנו למעלה. רישא בסכין מודחת מיירי ומשום איסור הבלוע בה אסרוהו וכיון דכן לגבי צונן מאי הדחה בעי דהא כל שהוא צונן אינו מפליט כלום. ויש שאמרו שהצונן אינו מפליט דבר הבלוע' הרבה אבל מה שהוא קרוב לחוץ שבלוע מפני הכלי כי חתיך בי' אגב דוחק' דסכינא מפליט ליה אפי' הצונן. ולפיכך צריך הדחה בצונן יפה להפליט אותו האיסור הקרוב לצאת. ומה שאמרו לקמן גבי קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בו רותח דמשמע דצונן מות' לאכול בה. משום דהתם ליכא דוחקא לכמפליט ממנו כולם ודוחקא דסכינא וכיון דכן אפי' הדחה לא בעי לצונן. ומם שאמרו לעיל בפרקין דצונן וצונן הדחה בעי התם בנוגע בגופו של איסור שהוא בעין. ויש שהפריזו במדה זו דאפי' קערה בעלמא אע"פ שאין איסור על פניה צריכה הדחה יפה לצונן כי כיון שנירתחה בתחלה לעולם היא רותחת בפנים קצת. וצריכה הדחה כעין סכין זה. וזה דעת הראב"ד ז"ל. ויש שהפריזו עוד להצריכ' הדחה בחמין קצת מן הטעם זה ומורי הרב ז"ל אומ' שכל אלו דברים אינם של טעם כלל שאין לך צונן בעולם שיפלוט כלום לא בדוחקא דסכינא ולא בכיוצא בו. והא דאמרי' הכא דבעי הדחה לצונן היינו משום דסתם סכין אף ע"פ שמקנחין אותו יפה לעולם יש שם שיורי שומן או דם מודבקין ולמעוטי דלא סגי לן בקינוח אמרו כאן דבעי הדחה בצונן יפה יפה. ואמרינן לה

דלא בעי הדחה ובקנוח סגי כיון שאין על פניה שומן אלא דם. ויש גורסי' בעיני הדחה ולא בעי' הדחה. כלומר שאותו צונן שחתך בו בעי הדחה והוא מן הטעמים שכתבנו לאידך גרסי' ומורי הרב הלוי ז"ל היה מפרש דהא דקתני ברישא אסור לחתוך בה רותח היינו בלא הדחה ובשיש דם יבש על פניו בסתם דאלו בהדחה בצונן אפי' רותח גמור חותכין ואוכלין בה דבית השחיטה צונן הוא ואינו מבליע כלום בסכין כדאמרינן גבי סכין ששחט בה טריפה והיינו דאמרינן דלצונן אמרי' לא בעי הדחה: דאע"ג דאיכא טיחת דם על פניו. ובעלמא אמרינן דצונן וצונן הדחה בעי זהו לגבי שמנונית דאיסורא. אבל לגבי דם שנתייבש אינו דבר המתדבק אלא שנפרך ונופל ואינו נדבק כלל. והכא ע"כ בסכין שאין בו אלא דם יבש מיירי דאילו בלח ליכא למ"ד דלא בעי הדחה ולכן לא הוצרך לפרש: והפי' הזה הוא נכון בטעם אלא שלא פי' כן רבותי המפרשים ז"ל כמו שכתבתי לעיל: גם לשון אסור לאכול בה רותח אינו נראה כן כדמוכח סוגיין: ועוד שכיון שיש לו תקנה בהדחה היכי קאמר אסור סתם. דאלו בלא הדחה פשיטא דאסור כיון שיש איסור על פניו. ואין לנו אלא כפי' ראשון שפירשו רבותי' ז"ל וכן פירשו בתו' וגם הרמב"ם ז"ל:

קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח. פי' בלא הגעל' ומטעם דמפרש ואזיל דמליח הרי הוא כרותח ובלעה הקערה דם במליחה ומפלטי' ליה ברותח זה ו"א דהא אפי' כשהיתה הקערה מנוקבת כדין כלי שמולחין בה. שאע"פ שהיא מנוקבת לא סגי ליה שלא תבלע מן השיורין ע"י שפע הדם היוצא במליחה וכן דעת הראב"ד ז"ל. וגם כן פי' רבינו הרמב"ן ז"ל: ומה שמולחין בכלי מנוקב פעם אחר פעם בלא הכשר ואף ע"ג דמליח כרותח שאני התם שהבשר שמולחין בו בפעם אחרונה איידי דטריד למיפלט דם לא בלע דם מה שאין כן בבא לאכול רותח דעלמא ואפי' אינו כרותח דצלי שהוא מפליט דם שבקערה ובולעו. ואחרי' כתבו דהכא בסת' קערה שאינה מנוקבת ודרך בני אדם לאכול בה איירינן אבל אם היתה מנוקבת בהדחה בצונן סגי' ליה. וכן דעת רבי' ז"ל וכן נראה דעת האו'. ועוד כתבו שם ומה שרגילין העולם למלוח בשר על גבי קערה בפניה אין הקערה נאסרת לפי שנשרק הדם ונופל: מ"מ צריך ליזהר שלא יהא שם גומא בגב הקערה דא"כ הקערה נאסר דמליח הרי הוא כרותח: וכל הדברים האלו הולכין כדעת האומרים דאפי' מליחה שלנו חשיבא מליח שאינה נאכל מחמת מלחו דאלו מליח שנאכל מחמת מלחו אינו כרותח כדאיתא לקמן ובהדחה סגי' לה:

ההוא פינכא פירש"י ז"ל קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה ומשום הכי תברה. וא"ת ישהנה לצונן: י"ל דכיון דאורחא בחמין ולא חזיא להכי אסור להשהותה לצונן

שמא יבשל בה. וא"ת ינקבנה וישתמש בה במליחה: וי"ל דהא שלימה היתה כשמלחו ויאסור הבשר שנמלח בה לפי שנבלע בו דמו וחזרו כנבלה ונבלע איסורא בפינכא זו וכי הדר מלח בה נהי דטריד אותו בשר למפליט ולא בלע דם אבל שמנונית בלע ואומר רבי' ז"ל שלא אסרו כלי חרס האסור שלא להשתמש בו צונן אלא דוקא בשלנו ומן הטעם שאמרנו אבל בכלי חרס של עכו"ם להשתמש בו צונן לפי שעה בלא הגעלה מותר: ואפי' בשלנו דוקא בכלי שרוב תשמישו בחמין כעין האי פינכא. ושמעינן מהכא דקדירה אסורה בלאו בת יומא אסורה בכלים אסורים שלנו. דאי לא לשהוויי' עד למחר וישתמש בה אפילו בחמין. ובדין הוא שהיה יכול ר' אמי למכר' לעכו"ם דכיון דישנה היא ליכא למיחש שימכרנה לישראל אלא דלא חש לה:

צנון שחתכו בסכין מותר לאכול בכותח: מ"ט אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע פרש"י ז"ל צנון שחתכו בסכין שהיה שומן על פניו מותר לאכול בכותח. ואע"ג דאגב חורפי' הוא בולע משמנונית הסכין הקרוש עליו והוי האי צנון נותן טעם ראשון שהרי בלע שומן ממש והוי כבשר מותר לאכלו לאותן צנון בכותח שיש בו נסיובא דחלבי כדמפרש טעמא כי כשבלע מן השמנונית היתרא בלע. ומתקיף ליה רבא דסוף סוף היתרא דאתי לידי איסורא הוא כשיתנו בכותח אלא אמר רבא וכו' והאי מותר דקאמר כגון שטעמו תחלה ולא היה בו טעם שמנונית עכ"ל. ונראה שלכך פירש"י ז"ל כך משום שאם לא היה שומן על פני הסכין בלא טעימה נמי מותר דה"ל נ"ט בר נ"ט וכדגים שעלו בקערה. וא"ת והשתא דטעמי' ליה וליכא טעמי' דבשרא פשיטא שהוא מותר בכותח. ומאי קמ"ל דרב הונא אליבא דרבא. וי"ל משום דסד"א דכיון שבלע בשר בעין שנחמיר בו מפני חומר דבשר וחלב וכמו שהחמירו בפת שאפאו בתנור שאסור לאכלו בכותח משום ריחא דבשרא בעלמא ואע"ג דבעלמא ריחא לאו מילתא היא כדאמרינן בפסח שני קמ"ל כנ"ל. תו ק"ל ולאביי היכי ס"ד דלישתרי משו' דהיתרא בלע א"כ יהא מותר לבשל בשר בקדירה של חלב דהא היתרא בלע דה"נ אגב חורפי' דצנון בלעה כמו שפירש"י ז"ל לכך נראה דאביי סבר דכיון דחתיכה זו צונן בצונן הוא אינו מבליע כל כך. ולא אמרינן אגב חורפי' דצנון בלע ולא אמרינן נמי אגב דוחקא דסכיא בלעה. ולא חשיב לה אלא כנ"ט בר נ"ט ובהדחה בעלמא סגיא ליה או בגרירה והא דאמר לקמן רב חזקי' משמיה דאביי צנון שחתכו בסכין אסור לאכול בכותח דהיינו בתר דאהדרי הכא. רבא דהא שתיק ליה אביי אבל ליכא למימר דלא אהדרי' רבא והכא אליבא דרב הונא הוא דמפרש לה חדא דכיון דנקט להדיא האי היתרא בלע מכלל דאיהו נמי מודה בה דאי לא הוה לן למימר קסבר רב הונא האי התירא בלע וכו' ועוד דכל כה"ג הוה לן למיפרך בגמרא ולשנויי

הכא דהכא אליבא דרב הונא קאמר לה אלא ודאי כדאמרן ומיהו לפום פרושא דרבא יש לנו לומר דלא פליגא הא דרב הונא אפסקא דאביי דלקמן והא דאמר לקמן אסור לאוכלו בכותח מיירי בדאית ביה טעם דבשרא ואלו בדגים שעלו בקערה אע"ג שיש בהן טעם מותר לאכלן בכותח משום דקליש איסורא דהוי נ"ט בר נ"ט וקליש לן אפי' מריחא דאתי מממשו של בשר כההיא דפת שאפאו בתנור שאסור לאכלו בכותח דהכי קים לן כיון דאקליש כולי האי לא יהיב טעמא כלל בכותח שהוא שלישי אבל צנון שחתכו בסכין שיש בו ממשו של בשר והוי נ"ט ראשון כדפרש"י ז"ל אסור לאכלו בכותח כבשר כיון דאית בית טעמא. והא דפסיק ואמר אסור לאכלו בכותח משום דמסתמא ועל הרוב שיש בסכין ממשו של בשר ואגב חורפי' דצנון הוא נ"ט בו וכדמפרש ואזיל הא כל היכא דלא יהיב טעמא מודה אביי שהוא מותר כדאסיק רבא הכא אליבא דרב הונא דהא אביי משום מאי דאהדריה אומר לה וכן פרש"י ז"ל לקמן בדאביי דהיינו טעמ' דדגים שעלו בקערה מותרין וצנון שחתכו בסכין אסור לפי שסתם קערה מקונחת ואין בה מן הממש וה"ל דגים נ"ט בר נ"ט אבל סתם סכין יש בו שמנונית בפניו והצנון מן הממש בלע והוי נ"ט הבא מן הראשון ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא נמי פליט סכין ובלע צנון עכ"ל: הרי שמן הסתם דנין בצונן שבלע מן השומן שעל פני הסכין והוא נ"ט הבא מן הממש וכמו שפירשתי והכי מסתבר דלא לדחויי' לדרב הונא ולשווויי' פלוגתא בכדי בין אמוראי: ועוד האיך היה אביי בתחל' מיקל כל כך משום דהיתרא בלע ואחרי כן יחמיר אותו מרבא לאסור אע"ג בדלא יהיב טעמא. וכ"ת הא דידיה הא דרב הונא הא פרישנא דליכא למימר הכין מדלא פרישי' לה בגמרא ומדלא קאמר אמר רב הונא ועוד למה יקל בדברי רב הונא להתיר אפי' בטעמא מה שהוא אוסר אפי' בלא טעמא. היה לו להעלות על דעתו דלא שרי רב הונא אלא בדטעמיניה כדמפריש רבא אלא ודאי מיסבר סביר לה אביי לדרב הונא ומעיקרא הוי שרי אע"ג דיהיב טעמיה כדין דגים וכי אהדרי' רבא הדר ביה ואסר והוי רב הונא ורבא ואביי בחדא שיטתא וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל וכן מצאתי בתוספות. ומיהו ר"ח וריא"ף ז"ל גורסין בהא דהכא לחם צונן שחתכו בסכין והשתא לא פליגא אאידך דאביי דלקמן. ושומין ובצלים וכיוצא בהם מדברי' חריפים דינם כדין צנון וזה פשוט וכן כתבו רבותי' ז"ל.

דגים שעלו בקערה פירש דגים רותחים שעלו בקערה שאכלו בה בשר רותח והיא מקונחת יפה והיינו דהוה דגים נ"ט בר נ"ט ומותר לשמואל אע"ג דיהיב טעמא משום דאיקלש אסורה ואפילו כריחא דבשרא לא חשיב. וי"א דדוקא נקט קערה שהוא כלי שני אבל אם נתבשל בקדיר' שעל גבי האור רותחת או צלי בשפוד של בשר אע"פ שלא היה

בה ממשו של איסו' אסורין. דלא גרוע מצנון שחתך בסכין שהוא אסור ותדע דתניא אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה עד שיוסק את התנור אלמא אם לא הוסק להגעילו אע"פ שקנחו יפה אסו' ואמאי והא נ"ט בר נ"ט הוא האליה בתנור והתנור בפת. וכ"ת דהיסק לאו דוקא וה"ה בקינוח אלא דהיסק שייך בתנור הא ליתא דהא פרכינן מינה על רב דאמר קדרות בפסח ישברו. ואמרינן וליעבד ליה הסקה כי הא דתניא עד שיוסק התנור דאלמא היסק דוקא הוא למיעבד הגעלה אלא דודאי דכל שנתבשלו הדגים בכלי ראשון הרי הם אסורים בכותח ורבינו הרמב"ן אומר דהא ליתא ולעולם אפילו בקערה שהוא כלי ראשון שרינן ולא אסרו אלא בסכין וצנון שיש בסכין ממשו של בשר בעין כדפרש"י ז"ל וההיא דפסחים כי פרכינן מינה היינו לרב דאמר הכא נ"ט בר נ"ט אסור אבל לשמואל דשרי יוסק לאו דוקא אלא ה"ה בשקנחו יפה ועם כל זה בעל נפש יחוש לדברי התוספות דכיון דאמרינן דמרדה יהיב טעמא טובא אפשר דכלי ראשון נמי יהיב טעמא טובא וכאילו הוא ממשו של איסור:

יהיב טעמא כולי האי. והקשה רבינו הגדול ז"ל דהא לא דמיא דהכא בנ"ט שני הוא דיהיב טעמא דאלו שייפא בצעא נותן טעם ראשון וצעא בבישולי שני ואנן שלישי הוא דשרינן כי הדגים הם שנים והיתרא בלע והם מותרין בכותח שהוא נ"ט שלישי. ותירץ דבשייפא לא היה שם ממשו אלא טעמא ובשולא נותן טעם שלישי הוא. ולי נראה דלא קשה דאנן שרינן שלישי משום דאף בשני לא יהיב טעמא אלא פורתא והכא היינו כיון דחזי דיהיב טעמא טובא והיינו לישנא דקאמר יהיב טעמא כולי האי.

חס ליה לזרעיה וכו' וא"ת והאיך אמר שמואל לרבך יהיבנא ואכל. י"ל כי מגזם היה דבריו שאלו היה נותן לרב' היה אוכל כלומר שיקפחנו בדברים עד שיאכל ומורי נר' פי' דרבך דקאמר ליה לאו משום רב קאמר אלא משום חד דרבנן דה"ל אבל רש"י ז"ל פי רבך רב.

דליספי ליה מידי דלא סביר ליה: וא"ת א"כ היכי דחי ליה לעיל ואמרי ולא היא שאני התם דנפרש מדרה. י"ל דהכי קאמר דכי איתמר מעיקרא מהאי כללא איתמר וליתיה להאי כללא דלאו מהאי סברא אמרה אלא מגמרא ודכוותיה בפרק גיד הנשה בשמעתין דבשר שנתעלם מן העין:

גריר לבי פסקו פי' האי גריכא הוא במקום הדחה דצונן בצונן קיימא דהדחה לא שייכי בדבר רך דכ"ש דמובלע לך טפי. ולמעלה מגרירה קליפה ולמעלה ממנו נטילת מקום כדאיתא בפסח שני כתב הרב בעל התרומות ז"ל דאע"ג דנ"ט בר נ"ט מותר אם הודחו קערה של בשר וקערה חולבת באחת במים רותחים במחבת בת יומא אע"פ שמקונחת

הרי הם אסורות כי המים נאסרין ע"י פליטת שתיהן וכאלו הוא בשר וחלב וחוזרים ונבלעים בקערות ורבינו הרמב"ן ז"ל כתב דהא ליתא שהרי פליטת כל א' וא' לגבי המים נ"ט בר נ"ט הוא וכשחוזר ונבלע בקערה הוי טעם ג' שהוא מותר אבל אם לא היו מקונחות אז נאסרו המים ונאסרו הקער' ודין נ"ט בר נ"ט לא שייך בדבר של איסור כלל ולא הוזכר אלא בבשר וחלב כי הנותנים טעמים הראשונים הם היתר גמור ודכוותא לענין חמץ בפסח דגים שעלו בקערה של חמץ בין לבישול בין למליחה קודם זמן איסורו הרי הם מותרין בפסח משום דהוי נ"ט בר נ"ט דלא חשיב איסור כלל ומש"ה אע"ג דחמץ בפסח איסוריה משהו לית לן בה דכל כה"ג לא חשיב דאיכא חמץ כלל בשלישי וכבר נתבטל גם בשני דחמץ לפני זמנו בטל הוא בס' וכן עמא דבר:

דף קיב.

מאי לאנוחי כדא דכמכא וכו' פי' שאסור להניח כד של מלח סמוך לכד של חלב משום שמא יפול מן החלב על המלח כשיבא להסתפק מן החלב ולאו אדעתיה וחלבא איתא בעין על המלח ואכיל להו בהדי בשרא אבל כדא דכמכא בהדי חלא שרי דאע"ג דנפיל מחלבא לגבי חלא לא קאי ביה בעין ומסתמא לא נפלי כולי האי דליתן ביה טעמא ואע"ג דבעלמא לא חיישינן שלא להעמיד דבר איסור אצל דבר המותר שמא יפול עליו מסתבר לי דטעמא דמילתא משום דבאיסורא מזהר זהיר ביה ותו שאינו מסתפק ממנו ואינו מצוי שיפול על ההיתר אבל הכא דתרווייהו היתרא והוא מסתפק ממנו בהתמדה וכמכא במלחא שרי איכא למיחש וכדעבדינן כמה הרחקות בבשר וחלב דליתנייהו באיסורא שלא להעלותן על השולחן וכדאמרינן אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה וזה נראה מבואר אבל ר"ת והרמב"ם ז"ל פירשו מהו להניחו עליו והטעם מפני שהמלח שואבת מן החלב ולא נהירא דא"כ מאי האי דאמרינן האי איתא לאיסורא בעינ' שהרי אין המלח שואבת ממשו של חלב:

כי קאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח כשאינו נאכל מחמת מלחו פרש"י ז"ל שמלחוהו הרבה כעין שמולחין להצניע שאפילו הדיחוהו יפה אינו נוח להיות נאכל מחמת רוב מלחו והרב ר"י בר ישראל ז"ל פי' שהוא הבשר שמולחין הרבה מאוד להוליכו בדרך שכיוצא בו שאמרו במס' שבת שהוא עיבוד כדאי' התם. ור"ת ז"ל הקשה שהרי הביאוהו להא דשמואל על כמה מימרות בפ' גיד הנשה ובפירקין והיכי מיירי כולו במליח' דעביד להצניע או דבעי ליה לאורחא אלא ודאי מליחות שלנו חשוב אינו נאכל מחמת מלחו ודינו כרותח דצלי ואינו נאכל מחמת מלחו היינו שבלא הדחה אינו נאכל

מחמת מלחו ולאפוקי מליחה שעושין לצלי שאינו אלא נתינת טעם אבל מליחה בקדירה כבר כתבוהו גאונים ז"ל דשיעור מליחה כשיעור צלי וא"כ אף הוא רותח ומפליט ומבליע כחו ועוד הביא ראיה לזה מדאמרינן במנחות פ' הקומץ רבה. ולא תשבית ברית מלח מעל מנחתך ולא מעל דמך. כלומר דדם קדשים אינו צריך מליחה ואקשינן פשיטא כלומר דהא כי מלח ליה לא חשיב דם. דהא אמר רב דם שבשלו אינו עובר עליו ואמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו ור"י אמר איברים שצלאן והעלן אין בהם משום ריח ניחוח ולהכי איתא מימרא דדם שבשלו בהדי אידך הדם שמלחו לאשמעינן דבשול ומליחות שוין הם ומליחה שלנו היא כבישול קדשים כדאמרי' במנחות וכן לקדירה. והראב"ד ז"ל הכריע כדברי רש"י מדלא קאמר עם מלחו ותו היכי שייך לומר שאינו נאכל מחמת מלחו דהא אסור לאכלו אם לא הדיחו ויש שפי' כפי' ר"ת ז"ל אלא שאומרים דאין נאכל מחמת מלחו היינו לאחר הדחה וה"פ שאינו נאכל בתורת בשר תפל מחמת מלחו כלומר שהאוכל לאחר הדחה מרגיש ואומר בשר מלוח זה שכיוצא בו נקרא בשר מליח ונאסר ואינו נאכל ונודר מבשר מליח ומ"מ הראיות שהביא ר"ת ז"ל אינן ברורות כי אע"פי שאמרו הגאונים ז"ל דשיעור מליחה להוציא הדם הוא כשיעור צלי אין זו ראיה שיהא כאן אחד לענין מפליט ומבליע כי הצלי הוא חם יותר אלא שהם שיערו כי כשיעור ההוא יוצא הדם הראוי לפלוט' בקדיר' קודם שתרתיח וההוא דפרק הקומץ כבר דחה ריב"א ז"ל שדרך התלמוד להביא מימרות הדומות זה לזה ביחד אגב גרירא דחדא וכמו שהובא שם ההוא דאיברים שצלאן ואע"פ שאין לענין לנדון שלפנינו ואולי היו רגילין לשנותן בבית המדרש כולן ביחד א"נ גבי דם הוא דבר לח מאוד. והמלח מתערב בו הוי מליחה לבישול אבל לא לענין מליחת בשר במליחה שלנו ועוד דהתם ברובא דנוסחאי לא גרסי' אלא וכן לצלי ומלתא אחריתי היא כדבע' למימר לקמן בס"ד מ"מ יש לנו להחמיר כדברי ר"ת ז"ל ולחשוב מליח כרותח אפי' במליחה שלנו.

וכדא דכמכא שאמרו כאן פרש"י ז"ל דכמכא כותח יש שהקשו דהא מדברי רש"י ז"ל נראה כי תפל היה ונמלחה בכדא וא"כ היכי אמרי' דהאי בר יונה נאכל מחמת מלחו והלא אפי' היה בתחלה תפל כיון דנפל לכותח הוי אינו נאכל מחמת מלחו: דהא אמרי' בפ' אלו עוברין דכותח תילתא מלחא ולא חזי לאכלה אלא למשטר ביה בעלמא ואינו קשה כ"כ דהרבה מיני כותח הם והאי דהכא הוי מעורבים בו נסיובי דחלבא ודברים אחרים הממתקים טעמא. וי"א כי בר יונה מעצמו היה מלוח קודם נפילתו בכד ולאלתר סלקוהו משם: ויש שפרשו דכמכא האמור כאן היינו חלב. אבל צלי קליפה בעי פי' צלי חם כסתמא דמילתא שאם צונן הוא עתה כי נצל' מעיקר' או נתבשל מאי הוי אלא ודאי

כדאמרן כיוצא בו הא דאמרי בפסח שני גבי נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו: אם חי ידיחנו ואם צלי יקלף את מקומו והכין מוכח התם.

אמר רב נחמן ככר שחתך בשר עליו אסור לאכלה פי' לישנא מוכח דככר הוא דאסור לאוכלה אבל הבשר עצמו מותר ואף ע"פ שבודאי הי' נבלע בו בדוחק דסכינא כשהיה חותכו ומכאן ראיה שהדם הזה שבככר אינו דם ומפני מראי' עין אסרוה כעין שאסרו דם מהלכי שתים שעל הככר ושבין שינים אמרו שמוצצו: והיינו דמפלגינן בין אסמיק ללא אסמיק ואידך חלוקי' שנאמרו כאן. וכתבו בתו' דכולה שמעתין בבשר שלא נמלח ולכך חשו בו אבל בבשר מלוח דחזי לקדרה אין חוששין לו כלל לדברי הכל. והא דאמרינן דרבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בתר הלכתא כרבא דהא בתרא הוא ועביד ביה עובדא וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל. ובאידך דבי דוגי דבסמוך קיי"ל כרב אשי דלית ליה תקנתיה אלא בגללי מלחא: וא"ת דא"כ קשיא הילכת': דהא קמיית' חמירא טפי דשמואל שרי באידך ואוסר בקמיית' כדמפרש תלמודא בסמוך דאגב דוחקא דסכינא בלעה. וי"ל דודאי קמיית' אית ביה גריעות' דאיכא דוחקי' דסכינא ומיהו אית ליה חדא למעליות' והוא אחר שנצלה שיעור הראוי לאכילה דההיא שעתא הוא דאכלי לה וחתכי לה בסכין משא"כ באידך שלא נצלה כשיעור אלא שכלה אדמומית שבו. ושמואל חמי' ליה קמייתא משום דוחקא דסכינא שמפליט אפי' דם הבלוע בתוכו הרבה שלא שלט בו האור לגמרי וקיל לי' אידך שהו' זב מאיליו ואינו פולט אלא מה שהוא בפני הבשר משלטה בו האור ואנן סבירא לן דקמיית' קילא טפי מכיון שנצלה כל צרכו ונורא שלטי ביה טובא טפי מאידך וכן הלכת': ולמדנו משם דמודה רב אשי דאיתא לבי דוגי תקנתא בלא גללי מלת' כשמניחין אותו אחר שנצל' כשיעור אכיל דלא הוה דמא אלא חמר בשר ומקמי הכא הוא דאמר דלית ליה תקנתא דהא אדשמואל קאי ובזמן הזה לא סמכי אגללי מלתא. דהא לא ידעינן אי האי מנינא דוקא וכמה שיעורא דגללי. וכן פי' בעל התרומות ז"ל ומיהו גם ההוא דבי דוגי אינו נאסר אלא מפני מראית עין שאם לא כן כי יהבינן ביה גללי מלתא ושכן בתתא מאי הוי הרי נאסר גופו של כלי ונאסר מה שבתוכו אלא ודאי כדאמרן ולענין בשר צלי דעת ר"י ז"ל דלא בעי מליחה כלל דהא דם האיברים כל זמן שלא פי' מותר ובכוליה תלמודא אמרי' דאומצא שרי בלא שום מליחה ואף בבשרא דאסמיק אמרו לעיל דלצלי לא בעי מליחה: ולענין המבשל בשבת אמרו דחזי' לברי באומצא ובודאי בלא מליחה קאמר דהא אסור למלוח לבריה בשבת: וכיון דכן ה"ה לצלי דהא כל שפולט ע"י האור כבולעו כך פולטו כדאיתא בפסח שני גבי מולייתא הילכך לא בעי מליחה לצלי. והא דאמרי' בפ"ק דביצ' ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לאו למימרא דצלי בעי מליחה

כלל מן הדין אלא לפי שיש נוהגין לתת בו מלח לנתינות טעם בעלמא קאמר שאותה מליחה מותרת על האור והוקשה לו הא דאמרי' במנחות וכל קרבן מנחתך במלח תמלח אי במלח יכול תביננו מאי תביננו ומפרש רב אשי שיתן בו טעם כביצה ופי' ר"ת ז"ל יכול ליתן בו מעט מלח למצוה בעלמא כביצה המועטת שנותן טעם באדם ומישרת אותו מעט מעט. ת"ל תמלח שצריך ליתן בו מלח מרובה אי תמלח יכול במי מלח כלומר מי מלח מרובין כעין סולמויי"א ת"ל תמלח הא כיצד מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והפכו ונותן עליו מלח ומעלהו. ואמר אביי וכן לצלי כך הגרסא בפי' ר"ח ז"ל ובסדר קדשים שכ' רבינו גרשום מאור הגולה ז"ל דאלמא לצלי בעי מליחה: ואומר ר"י ז"ל דלא גרסי' וכן לצלי אלא וכן לקדרה לומר דמליחה דקדרה שלנו להוציא הדם: צריכי' מכל הצדדים כמליחת קדשים: ואהא בלחוד הוא דאמר וכן דאלו מליחות קדשים מעליהו לאלתר ואלו בדידן בעי שהייה כשיעור צלי שהוא כדי הילוך מיל בקבלת הגאונים ז"ל: והרמב"ן ז"ל פי' דשפיר גרסי' וכן לצלי ולאו משום דלצלי בעי מליחה כלל אלא כלפי שאמרו שבמליחת קדשים שמכשיריו לאכילת מזבח מולחו ומעלהו לאלתר בלא נפיץ כך המולח לצלי בנוהג שבעול' מעלהו לאכילתו על שלחנו בלא נפיץ ואשמעי' אע"ג דמלח דמליחה אסור מפני דם הנבלע בו המלח דצלי מותר דע"י האור לא בלע בו דמו כלל ומאי דבלע נשרף לגמרי או נפלט למ"ד שכל שע"י האור כבולעו כך פולטו. ורבינו הרב הלוי ז"ל פי' דה"ק דאף למתנות כהונה הנאכלים לכהנים בעי מליח' למצות מליחה קרבן וכן בכל על כל קרבנותיך תקריב מלח ונקט לצלי משום למשחה בהם דרך תענוג כדרך שהמלכים אוכלים והא דאמרינן בפסח שני לענין שעיר הרגלים בשבת נאכלין במליחה הוא דנאכלי' חיים ואע"ג דמליח' אסורה משום שבות לא גזרו בו במקדש כי היכי דאין שבות במקדש במילי טובא כדאמר רבא בפ' בתרא דעירובין מר':

דף קיב:

אמר שמואל דגים ועופות שמלחין זה עם זה ופרישנא טעמא משום דדגים רפו קרמייהו ופלטו לאלתר ועופות קמיטי וכי נייח דגים מלפלוט אפי' ציר פלטי עופות דמא דידהו ובלעי דגים ולרבותא נקטי' עופות וכ"ש דגים ובהמה ואפי' גדי ומסתבר' דמסתמ' קאמר בכל דגים ואפי' הם גדולים ומיהו עוף ובהמה דינם כמו עופות ועופו' ודוקא נקט דגים דבדידהו בלחוד הוא דאיתיה להא טעמא וכן כתבו גדולי רבותי ז"ל וי"א שאף דדגים ועופו' הדגי' בלחוד אסורין משו' דבלעי מאי דפלטי עופות כדמפרש ואזיל אבל העופות מותרין ויש נותנין טעם משום דדם דבלעו דגים מן העופות תו לא פלטי ליה שאם לא

כן נמלח אף הדגים ויהא מותרין ואין זה ראיה כי מה שאין אנו מתירין הדגים במליחה אחרת לפי שאין אנו סומכין במניחה אלא כשבא להפליט דם האיברים שלא פי' דמאי דלא מפליט במליחה בדוכתי' קאי. אבל דם שכבר פי' ויצא לאויר העולם ממקום ונאסר ונבלע במקום אחר אין אנו סומכין על המלח שיוציאנו כולו ולפיכך בשר תפל שנתנה עם בשר מליח וכאשר אין לו תקנה במליחה כדברי רבי' ברוך וזה נכון אבל יש לתת טעם להתיר העופות מפני שהעופות כל זמן שהם במליחתו אפילו לזמן מרובה הולכין ופולטין דם או ציר וכל כמה דפלטי' אפי' ציר לא בלע דם דשריק ולשון הגמרא נראה כדין זה דהא לא קאמר אלא דפלטי עופות ובלעי דגים ולא קאמר דהדרי דגים ופלטי ובלעי עופות והא דקאמר סתם אסורין סמך על עיקר טעמו וסתמא כפירושו וכן פסקו בספר המצות: וכן דעת רבינו ז"ל ורוב הפוסקי' ויש פסקו שהעופות אסורין אם לא סלקן משם תיכף מעבר זמן מליחתם המכשירם לקדירה ואינו נכון. ונראה מכאן שאסור להניח בשר שכבר נמלח ונח מפליטתו עם הבשר הנמלח ולא אמרי' כיון שכבר נח לגמרי ונסתם פיו תו לא פתח ליה ולא בלעו דהכא כבר פלטו ונחו הדגים לגמרי ואפ"ה הדרי ובלעי מאי דפלטי עופות ואין לנו שום ראיה לומר שאין זה אלא בדגים דוקא ותדע דלקמן הוי אסרינן לממלח שתי חתיכות ביחד דילמא קדמ' חדא לחברת' מינייהו וניחא ובלעה מדחבר' ולא שרינוהו אלא מטעמא כשהוא במליחתה פולטת ציר וטרידא ולא בלע דמא: וי"א דהא ודאי אסו' כיון שכבר נח הראשון אבל אם עדיין לא נח כשנתנו עמו בשר אחר למלוח אעפ"י שהראשון יש לו זמן מרובה שנמלח ואינו יודעי' שנח קודם שתגמור פליטת השני אפ"ה מותר דכיון דהשני עצמו פולט שוב אין הראשון נח מלפלוט עד שתגמור פליטת השני ולא אסרו כאן במשנתינו אלא משום דנחו דגים דגמרי מקמי דפלטי עופות וכן כתב בעל התרומות ז"ל ועוד אמר ר"י ז"ל כי כשמולחין חתיכות זא"ז ביחד אע"פ ששהתה ראשונה כשיעור מליח' יותר ונסתמה מלפלוט דם מ"מ פתוח' היא עדיין יום או יומים לפלוט ציר וכל זמן שפולטת ציר אינה בולעת דם ולפיכך מותר ויש מרבותי' ז"ל בעלי החדושי' שחוששין להחמיר בזה שלא למלוח ולצרף חתיכות ביחד במליחה אלא בעוד שאנו רואין שהראשונה עסוקה לפלוט דם דשמא נחה אפילו מציר ובלע' מאידך וכבר כתבנו דכל דבלע' דם בעלמא אין לו תקנה בשום מליחה אעפ"י שהיתה טפילה וראוי להחמיר ובשר שנמלח ועומד כן במלחו שלא הודח עד לאחר שפלט כל צירו ודמו אמרו בשם הרב רבינו יונה ז"ל שצריך קליפה מפני שהדם שהיה על פניו מחמת המליחה חזר ונבלע בו כשנח לגמרי ושוב אינו יוצא ממנו ומיהו בקליפה סגי' דדם כזה מישרק שריק ואינו נבלע יותר מכדי קליפה וכתב כי שיעור פליטת צירו

עד י"ב שעות ולפ"ז אין להניח בשר במלח יותר מי"ב שעות ואין זה כדברי הר"י ז"ל שכתבנו לעיל ונראה שאין לשיעור זה זמן קצוב והכל לפי מה שהוא יש ששוהא זמן מועט ויש ששוהא זמן גדול וי"א שאפילו שהה זמן מרובה אחר שנח וגם שנפל בגיגית ונשרה בעצמו דיו בהדחה כי לאחר ששהא שיעור מליחה ועשה המלח כחו שוב אין בו כח לחמם ולדון אותו כרותח שלא אמרו מליח כרותח אף באינו נאכל מחמת מלחו אלא במה שמבליע תוך שיעור מליחתו שעדיין כחו קיים וכן אמרו שאירע מעשה בבית רש"י ז"ל על בשר ששהא שיעור מליחה ונפל בגיגית קודם הדחה ונשר' שם כל הלילה והתירו בהדחה: ותדע שהרי הבשר צריך הדחה יפה לאחר מליחה ולמה אין אנו חוששין שבשעת הדחה יחזור דם שעל פניו ויבלע בו דהא מליח כרותח ויהא צריך במים ס' כנגד כל הבשר אלא ודאי שאין נידון כרותח באותה שעה וכן נראין הדברים: וכן כתוב בספר המצות ובתוספ' ומיהו לכתחלה ראוי להחמיר שלא להניח הבשר המליח מלהדיחו לאחר שאנו רואין שנח לפלוט ואפי' תוך זמן מועט אא"כ הוא תלוי בענין שא"א שיבלע בו דמו ומיהו בדיעבד בהדחה סגיא ליה כל שעמד שלא בכלי מנוקב כדינו כשיעור מליחה דשוב אינו נידון כרותח אף לפר"ת ז"ל שהחמיר בפי' אינו נאכל מחמת מלחו וכל שנאסר ע"י מליחה בקליפה סגיא ליה ואפי כשהמלח כרותח אא"כ נשרו תוך שיעור מליחה בכלי שאינו מנוקב שא"א שע"י שריה נבלעו הדם בכלי: ודגים שצלאן עם העופות מותרין דכל שהוא ע"י האור כבולעו כך פולטו.

רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחיטה בהדי בשר נבילה אתא לקמיה דרבא פרש"י ז"ל דמסתפקי ליה דדילמא כל כמה דטריד למיפלט דם איבלע שמנונית או לא ורבא פשיט ליה מדתניא הטמאים לרבות צירם ופירש"י ז"ל וכיון דצירם אסור מן התורה נאסר הבשר דקים ליה לרבא דההיא לא נצרכה אלא להא גוונא שנמלחו עם הכשרים ולהאי פי' דרש"י ז"ל אותבינהו לרבא מדתני' דג טהור שמלחו עם דג טמא מותרין מאי לאו שניהם מלוחים כלומר אלמא כי טריד למפלט דם לא בלע אפי' שמנונית וזהו ראיה דרבא מה"ט הוא דהוי דאסור דקסבר דבלע שמנונית ואחרים פירשו דפשיטא ליה דאע"ג דטריד מלפלוט דם שפיר בלע שמנונית שהוא דבר רך אלא דמספקא ליה אם יש כח במלח להפליט שמנונית כמו דם או לא ומייתי ליה רבא מדתניא לאסור צירם ומסתמא ציר היוצא מדבר חי אינו נפלט אלא ע"י מליחה והדר אותבי' לכולהו. למימרא דאע"ג דהמלח מוציא שמנונית מ"מ כיון ששניהם מלוחים איידי דטריד לפלוט דם לא בלע שמנונית נמי ודחינן לה דהב"ע כשטהור מליח וטמא תפל והפי' הזה יותר נכון וכן הוא בתו' ובחידושין. הא דפשיט רבא מן הטמאי' לרבות צירם וכו' אע"ג דההיא בשרצים

כתיב ודלמא שאני שרצים שהם מטמאין בכעדשה הא התם איכא קרא דדריש מינה לציר של נבילה ולהכי לא דייק הכא בין שרצים לנבילה ודכוותי' בסוגיא דתלמודא וכתבו בתו' בשם ר"י ז"ל כי בודאי ממשרת אנו למדין לטעם כעיקר בכל התורה במס' פסחי' והוצרך כאן לרוטבן וקיפה שלהן להשמיענו דמיחוי כממש: ואם המחה את השרץ וגמעו שחייב על השתי' כאכילה ובפ' העור והרוטב מביאו על הממחה את חלב וגמעו ודבר זה לא הייתי למד מציר בהקפהו ואכלו וציר ורוטב וקיפה מתרבין ברבוי אחד כי שקולין הם ע"כ כתוב בס' המצות ואנן הא כתיבנא בפ' גיד הנשה שדעתינו כפרש"י ז"ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא ומיהו הא ברייתא. דברי הכל היא דהם רבא מייתי ליה הכא ואיהו סבר לה דטעם כעיקר לאו דאורייתא כדכתיבנא התם וכדמוכח בפרקין ולעולם לא הביאו ראיה בשום מקום מן הברייתא הזאת לטעם כעיקר לא בפסחים ולא בשום מקום וטעם הדבר משום דכל שהטעם עומד בעצמו שלא נבלע לכ"ע אסור ולא נחלקו בשום מקום ע"ז אלא כשנבלע הטעם בדבר אחר כההי' דמשרת וגיעולי א"ה ובשר בחלב ובשר חטאת וזה ברור:

דף קיג.

והא דאמרינן אם היה טהור מליח וטמא תפל מותר פי' לפי שהטמא שהוא תפל בולע ואינו מפליט וכתבו בשם ר"י ז"ל דמיירי אפי' כשנוגעין זה בזה או שנופלין זה על זה ואפי' קליפה לא בעי מדנקיט לה סתמא ושמעינן מהכא דלא אמרינן גבי דבר מליח אע"פ שהיא כרותח דין עילאה גבר ותתאה גבר להצריך שום קליפה ושום נטילת מקום מחמת נגיעה בעלמא אבל מורי הרב ז"ל היה אומר דכיון דההיא דפסחים דאיתמר לענין צלי ומליח שאינו נאכל מחמת מלחו הוא כרותח דצלי אמרי' במליחה נמי דין תתאה גבר ועילאה גבר להצריך קליפה והא דקתני הכא מותר בשאין נוגעין זה את זה אלא ששניהם מונחים בכלי שאינו מנוקב בכדי שפליטתן של זה מגעת בזה ולפיכך ברישא מותר שאע"פ שהציר הולך אל הטמא נבלע בו ואין בו כח להפליט ממנו איסור שיבא ויבלע בטהור המליח ולכך הטהור מותר בלא קליפה ודי לו בהדחה בעלמא כדינו אבל בסיפא שהטהור טפל וטמא מליח אסור כי אעפ"י שהכלי מנוקב וגם הם אינן נוגעין זה בזה מ"מ לא סגיא שלא ילך מפליטתו של טמא אל הטהור הטפל והוא נבלע בו ואסרו עד כדי קליפה כי הטיפות ההולכות שם רותחת הם בשעת מליחה ולא סגיא שלא יהיה כדין חם לתוך צונן דבעי קליפה ומיהו בקליפה או בנטילה סגיא אלא דאיידי דתנא רישא מותר תנא סיפא אסור ע"כ וכיון דקיי"ל דהטהור והטמא שנמלחו ביחד

אסור כדברי רבא איכא למיבעי על מה סמכו העולם לאכול דגים מלוחים של א"ה ולא חשו שמא נמלחו ביחד עם הטמאים שהרי פעמים עושים כן ולא אחזוקי איסורא הוא: ובתוס' נתנו טעם בדבר וכן היה אומר מורי הרב בשם רבו הרמב"ן ז"ל לפי שציר דגים טמאים אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן ואע"פ שבת"כ דריש מדכתיב גבי דגים טמאין שקץ הם לאסור צירם אסמכתא בעלמא הוא אבל הדרשא שדרשו גבי נבלה ושרצים הוא מן התורה כדמוכח בפ"ק דבכורות דפרכינן למה לי קרא למיסר חלב בהמה טמאה ומאי שנא מצירם דתניא אלה הטמאים לרבות צירם וכו' וכן מוכח בפ"ב דע"ז דציר דגים טמאים מדרבנן דהתם מפליג בין טיבול בצירם לטיבול בגופם וכיון שכן וידענו שיש רבים נמנעי' מלמלוח טמא וטהור ביחד לפי שפגמו קצת מספיקא אזלינן לקולא דספיקא דרבנן הוא אבל בשחיט' ונבלה שהוא ספק אם נמלחו ביחד זה אסור דספיקא דאורייתא הוא: כתב בספר המצות דפוס גבינות עכו"ם אין צריך להגעילו לעשות בו גבינות כשירות ולמלחן דלא שייך מליחה בעץ ולא נעשה העץ רותח ע"י המליחה ואין כח במלח להפליט מה שבולעה בעץ ומתכות וחרס ואבן ומעשים בכל יום שמשימין מלח בקערה של בשר ונותנין מאותו מלח בתוך החלב והמחמיר תבא עליו ברכה וככל הדינין שכתבנו בענין דג טמא ודג טהור כך הדין בבשר שחיטה ובשר נבילה בין לקולא ובין לחומרא ואין ההפרש ביציהם אלא לענין הספק כדכתיבנא לעיל.

אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו פי' כשבא למלחו לקדירה אא"כ מולחו יפה יפה פי' שירבה בו מלח מכל צדדי' כדאמרינן ומדיחו יפה יפה כלומר לשפשף בו היטב יפה במים צוננים. ואסיקנא דבעי הדחה קודם מליחה והדחה לאחר מליחה הדחה דקודם מליחה מפני שלפעמים יש דם יבש על פני הבשר ואם לא ידיחנו בתחלה יבוא המלח ויבלענו בבשר שאין המלח מפליט אלא הדם הבלוע בבשר וכן פי' בתוס' וי"א שאפי' בשאין דם על פני הבשר צריך הדחה שאין המלח פועל בבשר אלא ע"י ההדחה שמרכך הבשר ומרטבו והדחה דלאחר מליחה מפני הדם שנפלט שעומד ממנו שום לחלוחי' על פני הבשר ואע"פ שעמד בכלי מנוקב וכתב ריב"א ז"ל כי צריך להדיחו לאחר מליחה שני פעמים הדחה ראשונה להעביר המלח הבלוע מן הדם והדחה שניה להעביר אותן מים האסורין מהדחת המלח שנשאר על פני הבשר: כתוב בתוס' וכן בספר המצות אם גוי שהוא עבדו של ישראל או שפחתו שמו הבשר למלוח בקדירה ולא ראו אותן ישראל אם הדיחו תחלה אע"פ שכתב רבינו האי ז"ל שאין סומכין על דבריו של גוי לא לאסור ולא להתיר מ"מ יש להתיר כאן אם הלה יודע אותו עכו"ם את מנהג ישראל. והוא שיהא שם שום ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בר דעת בבית שירא פן יבא זה ויגיד לישראל

ועוד אמרינן במסכת עבודה זרה פ' אין מעמידין א"ה נהי דאאיסורא לא קפדי אנקיותא קפדי וזהו נקיות להדיח הבשר לאחר מליחה. וריב"א ז"ל לא היה מתיר זה אלא על ידי טעימות קפילא הבקי בטעימות תבשיל לידע אם יש בקדרה מלח יותר מדאי ע"כ ושיעור המליחה כתבו הגאונים ז"ל שהוא כשיעור צלי והוא כדי מהלך מיל ושורת הדין שאם נתנו בלא מליחה בקדרה רותחת מאוד מותר אלא שכבר גזרו הגאונים ז"ל בדבר ומיהו בדיעבד אם עשה כן בשוגג הרי הוא מותר ומצוה להניחו בקדרה רותחת לאחר מליחה כדי שיתלבן מיד כדברי הרמב"ם ז"ל וטעם דבר זה משום דדם האיברים כל זמן שלא פי' מותר ואין המליחה אלא להפליט הטעם שראוי לצאת בקדירה קודם שתרתיח: ואמר מורי הרב ז"ל שאין לחתוך הבשר לאחר המליחה מפני הדם היוצא במקום החתך שנתגלה פרשו שלא הפליט המלח. ואם עשה כן צריך לחזור ולמלחו במקום החתך ולכך אוסר לעשות דק דק בשר אא"כ מבשר שנמלח מאוד כמו להצניע שכבר פלט כל דמו או מבשר מליח שנתבשל קצת בקדיר' או שיחתוך הבשר בתחלה במקומות הרבה וימלחנו במקום החתך יפה יפה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל:

רב דימי מנהרדעא מלח במלח' גלליתא ומנפץ ליה יש שפי' שבא ללמדינו שאין מולחין אלא במלח עבה וגס לפי שהמלח הדק נבלע בבשר ואינו מוציא הדם וצריך לנפץ המלח מן הבשר קודם הדח' לפי שהמלח בלוע מן הדם הפולט וכן פי' רב יהודאי גאון ז"ל וכן כ' הרמב"ם ז"ל אין מולחין אלא במלח עבה וגס וצריך לנפץ המלח קודם הדחה. ותימא האיך אפשר כי קודם רב דימי לא היו יוצאין במליחה. ונראה דברי הראב"ד ז"ל שכתב דעד דאתא רב דימי היו מולחין בכל מלח ובלא ניפוץ והיו צריכין להדיח הבשר הרב' אחר מליח' בכלי מנוקב מפני הדם המתבער במים שהיה על פני הבשר והוא חוזר עכשיו ונבלע בבשר לפי שכבר נח מפליטתו דמו וצירו: לכך היו צריכין הדחה בכלי מנוקב שיצאו מימי הדחה דרך הנקבים ער שבא רב דימי ולימד למלוח במלח גסה שאפשר לנפצה יפה ולא יהיה נשאר דם על פני הבשר אלא מעט שאין בו כדי לאסור ויהא מתבטל במים ולכך היו יכולין להדיח אפי' בכלי שאינו מנוקב וכתב עוד ז"ל שבא ללמדינו כי כשהמלח גס הוא קרוב להתנפץ ודי להם בהדחה מועטת מה שאין כן בדקה שנבדקת הרבה בבשר ולמדנו מדברי רבינו ז"ל במלח של מליחה אסור וכן דעת רש"י ז"ל והתוספות ועיקר וסכין שחתכו בו בשר מליח אומר אם אחר שיעור מליחה הוא אסור לחתוך רותח עד שיגעילנה המליח כרותח. וכדאיתא לעיל אבל קודם שיעור מליחה מותר לפי שאותה שעה אינו כרותח ולכן צריך כלי מיוחד לחתוך בשר שבבית המבשלים וכן דעת התוספות. אבל מורי נר"ו היה אומר דאפילו לאחר שיעור מליחה

שהוא כרותח אינו צריך הגעלה לפי שבאותה שעה כבר פלט כל הדם שהוא עתיד לצאת במליחה ומזה הטעם חוזרין ומולחין בכלי מנוקב בלא הכשר דקודם שהגיע למליחתו אינו כרותח. ואלו לאחר כן כבר יצא כל דמו ואין טעם זה מספיק דמכל מקום לאחר מליחה יש בו מן הדם שפלט כבר שהוא כרותח מחמת מליחתו והסכין בולע ממנו ונאסר ומה שחוזרין ומולחין בכלי מנוקב כבר כתבנו הטעם לעיל. והמלח שנותנין לצלי כבר אמרנו שהוא מותר לפי כשבלעו ע"י האור מן הדם כך פלטו ולפיכך שפוד שצלו בו מותר לחזור ולצלות בו בלא הכשר פעם שנית כי מה שנבלע בו מן הדם בפעם הראשון כשפולט בפעם השני ונבלע בבשר הב' ע"י האור כבולעו כך פלטו: והשולח בשר מליח ע"י נכרי בחותם בגופו יש אוסרין אותו שמא החליף העכו"ם המלח ההוא במלח אחר שלא היה טוב כמוהו דאלו להעביר לא חיישינן כדאיתא במסכת עבודת כוכבים ונראה שזו מותר שזו חששא רחוקה היא שיחליף מלא במלח משום הנאה פורתא.

אמר רב משרשי' אין מחזיקין דם בבני מעיים פי' שאין חוששין למלחו וכתב הרמב"ן ז"ל דמדלא קאמר אין דם בבני מעיים משמע דאחזוקי הא דלא מחזקי בהו דם מן הסתם אבל היכא דחזינן להו דאסמיק' אסורי דודאי איבלע בהו דם ותרגומא הדרא דכנתא מעי' וכרכשתא: כתוב בספר המצות באלו בני מעים אמרו כרכשתא שקורין טבחייא והבני מעיים כרס ובית הכוסות והמסס ודקין הסובבים הכנתא הנקרא אנטרי"ל אבל הלב והריאה והכנתא גופיה יש בהם דם וצריכים למלוח ודעת רבותיה דכרס בעי מליחה דהא תניא נמצא עליה קורט דם מכלל דיש בו דם: ודעת התוס' דוקא בכרכשתא והדרא דכנתא גופייהו אבל שומן בעי מליחה שהרי יש שם ווריד אדומים ולפי כן מאי שנהגו להפכן בשעת מליחה לאו יאות עבדין ומיהו נראה דאפי' שומן אין בהם דם דאי לא מאי אהני לן דרב משרשיא ועוד דכל כי האי גוונא הוי ליה לפרושי בהדיא ורב יהודה גאון ז"ל כתב דכנתא גופיה אסורה לפי שיש שם ווריד קטנים מאוד ואע"פ שחתכן ומלחן אסורה עד שיוציא הוורדים קטנים ואמר דרבנן סבוראי גזרו בה ואסורה לקרבן. ועכשיו נהגו לסלקן יפה ולמלחן ואוכלין אותה בקדרה: ונראה שאסור למלוח כרכשתא והדרא דכנתא עם בשר דהוי ליה כבשר תפל ובשר מליח דפלט שאר בשרא ובלעי הני דלית בהו דם לא טרידי למפלט וכל זמן שפולטין צירם מותר להשהותן שם אבל אחרי כן אסור דומיא דדגים ועופו' דלעיל אבל יש שהיו אומרים דהני כיון דלית ליה דמא הכי נמי לא בלעי דמא ומותר להשהותם עם הבשר המליח וכן נהגו אבל אינו נראה דבר של טעם.

אין מניחין בשר מלוח אלא על גבי כלי מנוקב הא קמ"ל דאפי' לאחר ששהא שיעור מליחתו אין להניחו בכלי שאינו מנוקב כדי שלא יחזור ויבלע בו דם שעל פניו ומיהו בדיעבד כתבנו לעיל דעת רש"י ז"ל שהוא מותר בהדחה ורבינו היה מפרש דקמ"ל דכלי שאינו מנוקב אף על פי שהוא גדול מאוד אין מולחין בו בקרקעיתו ולא בדפנותיו ואפי אם הי' מניחו מוטה שמא יפול הבשר לתוכו ונשרה שם ויאסור ומיהו בדיעבד כל כי האי גוונא מותר:

אלא לא שנא נראה שרב ששת לא סגיא דלא ידע האי טעמא אלא שהי' רוצה להחמיר ואמרו לו שאין להחמיר בכך כיון דלא אפשר להחמיר בחתיכה אחת כנ"ל.

אמר שמואל משום ר' חייא הסובר וכו' איבעי' להו וכו' ג' רש"י ז"ל או דלמא כיון שמבליע דם באיברים איסורא איכא ולדידי' נמי אסור מיכל פי' הוא ז"ל דאסור למיכל אפילו בחתיכה ומליחה שאין המלח יכול' להפליט ולא איפשט' וכיון דכן אסור ואין לו תקנה אבל גרסת הספרי' שלנו והיא גרסת הריא"ף ז"ל ולדידי' נמי אסור למיכל באומצא ולפי זה למליחה לקדרה או לצלי בלא מליחה הרי הוא מותר וכן בדין דלא חמיר הא מבשרא דאסמיק דשרי בהכי ורבינו הרמב"ן ז"ל הביא ראיה לזה דאם איתא דסבר ליה לרב חייא דלדידי' נמי אסור לגמרי ואין לו תקנה הוי ליה למימר בהדיא ומאכיל דם לבריות שזו עבירה קשה שבכולן: אלא מדקאמר וגוזל את הבריות ולא קאמר ומאכיל דם לבריות שמעינן דבצלי אי נמי לקדרה במליחה לעולם מותר ואין הספק אלא אם הוא אסור באומצא בלא מליחה: דדילמא אינו מפרש דם ממקומו אלא שמבליעו במקומו ודם האיברים כל זמן שלא פי' מות' הלכך גזל איכא אבל מאכיל דם ליכא. דאפי' תימא שמפרישו ממקומו ואסור אין דרך העולם על הרוב לאכול באומצא אלא בצלי או בקדירה וכן עיקר ומיהו ממ"ד לדברי הכל ראוי לכתחלה להניח לבהמה לנגח יפה. ושלא לשבר מפרקתה כלל עד שתמות לגמרי כדי לחוש כפרש"י:

דף קיג:

אלא למ"ד מלמדין מא"ל וא"ת והא לדברי הכל שלשה אין מלמדין ובפרשת רבקה וכן בפרש' יהודה טובא גדי העיזי' כתיבי תרצו בתו' דכולי' פרשת' כחדא חשיבא כיון שע"י סיפור הוא ומשני תרי מיעוטי כתיבי וא"ת ולמה לי תרי מיעוטי דהא בחדא סגי דכיון דממעט חד לא ילפינן מאידך דא"כ מיעוטא מאי אהני ליה ותרצו בתו' דכיון דשני כתובין הבאין כאחד הן כחד קרא חשיבי וצריך למעט בשניהם שאם לא כן הוי ליה כחצי מיעוט

ואנא אמינא דלא מיעט אלא מקצת ומסרו הכתוב לחכמים. וזהו ג"כ מה שאמרו בסוף פירקין במס' יומא תרי מיעוטא כתיבא ושמו הערופה. וכן כל כיוצא בזה:

ג"ה קסבר שמואל איסור חע"א פירש"י ולא איצטרך קרא לחלה ומתה ולקמן בפרקי אמרי' דלר"ע לא צריך כולהו תלתא משום דס"ל אחע"א. לכך גורס הוא ז"ל קסבר שמואל חל' ומתה מחד קרא אתיא פי' מיתורא דחד גדי דהוי למיכתב לא תבשל בשר בחלב ויפה דקדק הוא ז"ל ומשום דקס"ד דמיניה עביד שמואל בנין אב לעלמא לאיסור חע"א משום הכי פרכינן וסבר שמואל אחע"א מיתורא דגדי דא"כ הא איצטרך חד מינייהו להאי דרשה אלא טעמא משום דדם אינו בכלל בשר כלל וכ"ש בלשון גדי וכי כתיב נמי לא תבשל בשר ה"נ מימעט מינה דם וכדאשכחן גבי איסור שרצים דאיצטרך קרא לאיסור דמן:

והאמר שמואל וכו' וא"ת ומאי קושי' דשאני בשר וחלב דאסור בהנאה והוי ליה איסור מוסיף כדמוכח בפ' גיד הנשה וכן ביבמות דאיסור הנאה חשיב איסור מוסיף משא"כ בזו דבשלמא אם קודמת גופו לטומאת תרומה הוי ליה איסור מוסיף כי כשהיתה טהורה היתה אסורה לזר ולכהן שהוא טמא ומותרת לשאר כהנים טהורים וכשנטמאת מיגו דאיתוסיף ביה איסורא לגבי שאר כהנים טהורים איתוסף ביה איסורא אף לכהן זה שהוא טמא ומיהו אנן לאו בהכי איירינן דכיון דקאמר פרט לזו מחוללת ועומדת מכלל דטומאת תרומה קדמה וכשחזר ונטמאת הוא הוה ליה איסור כולל במיגו דאיתסר בחתיכות טהורות שהיו מותרת לו קודם טומאתו איתסר נמי בתרומה זו שהיתה טמאה ובמס' שבועות אמר רבא דאפי' מאן דלית לית איסור כולל איסור מוסיף אית להו. וי"א דסוגיין פליגא אההיא דרבא וסבירא לך דאיסור כולל ואיסור מוסיף כי הדדי נינהו. ואחרים תירצו דתרי גוונא איסור מוסיף איכא חד דלא איתוסף ביה איסור גברא ולא איסור חתיכות אלא דחמי' טפי משום איסור הנאה בלחוד אי משום כרת וכיוצא בו והאי לא עדיף מאיסור כולל וחד דהוי איסור מוסיף גמור דאיתוסף ביה איסור גברי והאי עדיף מאיסור כולל והכא האיכא בתרומה זו איסור כולל בחומרא דאיסור מוסיף דאית ביה כרת מטומאת הגוף משא"כ בטומאת תרומה דלית ביה לא כרת ולא מיתה ולהכי חשיב כאיסור מוסיף דבשר וחלב וזה יותר נכון:

מנין לכהן טמא שאכל וכו' פי' כהן טמא שאכל תרומה טהור בטומא' הגוף בלאו כדכתיב מן הקדשים לא יאכל עד אשר יטהר ועליה נמי כתיב ומתו בו כלומר שהוא במיתה. אבל איסור תרומה טמאה אין באכילת' אלא עשה מדכתיב גבי פסולי המוקדשין הטמ' והטהור יחדיו ואמרינן בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ואמרינן הכא דכהן טמא

שאכל תרומה טמא' אינו במית' דכתיב כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת: ואיכא דקשיא ליה א"כ היכי משכחת ליה כרת לאוכל תרומה טהורה בטומאת הגוף דהא כי נגע בה טמאוה. ומתרצי ליה כגון שתחב לו חבירו בבית הבליעה במקום שהיה יכול להחזירה א"נ בפירות שלא הוכשרו וכגון פת שנילוש במי פירות ואין צריך לכל זה דהא אמרינן בפ' גיד הנשה דכל היכי דטומאת הגוף קדים לטומאת תרומה חייב הוא כרת ולא אמרו כאן אלא כשקדמה טומאת תרומה לטומאת הגוף כדאמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת:

דף קיד.

כי היכי דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי וק"ל אדרבה נידון לחומרא כי היכי דלקי אבישול לילקי באכיל' דקולא וחומרא לחומרא דייניגן. וי"ל דבהאי לישנא קמא סבי' לן דעדיף למדרש לקולא כדי שלא נסתר הכלל שבידינו דסבירא לן דלכ"ע אין אחע"א ומיהו בלישנא בתרא סברי' דלמידן לחומרא עדיף דלהכי שני' קרא לאפוקי בלשון בישול כדי שלא נדון זה כפי הכלל כנ"ל:

אבל לענין בישול מי חלב אינו כחלב וא"ת והא כותח אין בו אלא נסיובי דחלבא כדאי' במס' פסחים ואפ"ה אמרי' בכמה דוכתי' אסור לאכול בשר בכותח: וי"ל דהכא דאורייתא אבל מדרבנן אסור לבשל ואסור לאכול: תוס':

הא דאמרינן לעיל ומ"ד אינו לוקה קסבר אין אחע"א הקשה רש"י ז"ל א"כ תלתא גדי ל"ל דאלו למעוטי דם וטמאה לא צריך קרא ותירץ דדריש חד להוציא את השני' ולית ליה פרשא בעלמא הוא וחד לרבות את השליל וקשה דהא אכתי חד גדי מיותר לדרשא דהא כולהו תלתא לדרשא אתו כדמוכח לעיל: וי"ל דשמא מחד גדי נפקא ליה דאין אחע"א דגדי ולא טמאה ולא חלב ולא מתה ואתו כולהו להיתרא:

תנו רבנן בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו פירש"י ז"ל אין לי אלא עד שיהא אמו של גדי. בחלב פרה ורחל מנין וכו' עד ת"ל בחלב אמו פי' ת"ל מקרא שני דמייתר לרבות חלב בהמה טהורה והאי תנא לא איצטרך להו חלב אמו לכדשמואל דלעיל. דחלב זכר וחלב שחוטה וחלב טמאה מחד קרא דלגופי' נפקא דהא אמו כתיב ולא זכר ולא שחוטה: ולא טמאה דהא גדי בטהורה משתעי כדאמרינן גדי להוציא את הטמאה ולשליל לא צריך קרא דממשמעות יליף ליה כדאשכחן לקמן גבי ר"ע דאמר שליל גדי מעליא כי' דאי סבר ליה גדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה: למה ליה לרבויי חלב פרה ורחל הא אמו כתיב ולקמן דמשמע לן יתורא דגדי לר"ע למעוטי חיה ועוף ה"מ למאן דמשמע ליה גדי ואפילו

עגל וטלה אתי קראי יתיר למעוטי אבל למאן דמשמע ליה גדי דוקא קראי יתירא לרבויי אתו דאי למעוטי לא איצטרך עכ"ל ז"ל. וזה תימא דא"כ הא ברייתא פליגא אדשמואל ואדרבי אלעזר דלעיל הוי לן למימר הכי בגמרא ולפרושי אינהו דאמרי כמאן: ועוד קשה לפ"ז כיון דהאי תנא דרש חד גדי מיותר ללמד על שאר בהמה טהורה דלא גדי דוקא ל"ל תו בחלב אמו בחלב פרה ורחל. דההוא מגדי תנינא נפק' כיון דכתיב ביה אמו: והנכון כמו שפי' תוס' דהאי תנא לא פליג אדשמואל ודר"א לעיל וכל מקום שנאמר גדי סתם טלה ועגל במשמע: ואפ"ה איצטרך בחלב אמו דלא נימא דוקא חלב בבשר אמו ממש שהוא ממינו אבל לא במין אחר ואפי' של בהמה טהורה: ולהכי איצטרך בחלב אמו מיותר לרבות כל מה שיש בו חלב אם כיון שהוא ממין בהמה טהורה דומיא דגדי דא"ג דפשטא דבחלב אמו מיעוטא משמע אם אינו ענין למעט דהא אמעטו מגדי קמא כל שאינו אמה תנהו ענין לרבות ואע"ג דשמואל דריש להו להני חלב אמו כדלעיל. התם מאמו לאמו יתירא משמע ליה והכא דרשי' חלב חלב דכיון דכתיב בחלב אמו מי לא סגיא דלכתוב באידך לא תבשל גדי באמו וילמוד סתום מן המפורש דבחלב אמו קאמר. ועוד דסברא הוא שלא אסור לבשל בשר עם בשר אמו הילכך אתו להאי דרשא לרבות איסור בשר גדי עם חלב פרה או רחל או שור או בשר טלה או עגל או בשר עז ומאי דכתב רחמנא גדי גדי תלתא זימני אתא לכדשמואל דלעיל א"נ לכדר' עקיבא דלקמן:

ומה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה וכו' פי' ומה אמו שהיה קרובה לו שלא נתרחקה ממנו להרבעה. נתרחקה ממנו לבשול פרה ורחל שנתרחקה ממנו להרבעה אינו דין שיתרחקו ממנו לבישול: והא מוכח דאנן לא איצטריכן לרבויי איסור בפרה ורחל אלא כשהוא מין עם שאינו מינו. וא"ת ואמאי לא פרכינן להאי ק"ו דחיה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בבישול למ"ד חיה ועוף אינו מן התורה. וי"ל דאידך פירכא דפריך תלמודא עדיף ליה דהא לא ידענא אי סבירא ליה להאי תנא דחיה ועוף אינו מן התורה דאפשר דכי מרבי פרה ורחל לאו דוקא אלא ה"ה לכל חיה טהורה וכל מקום שנאמר גדי ואפי' חיה במשמע ומשני מעיקרא דדינא פירכא. פי' מתחלת ק"ו כדפירש רש"י ז"ל וזה הכלל בידך כל היכא דפרכינן מה לפלוני הוי פירכא מעיקרא דינא וכל היכא דפרכינן פלוני יוכיח הוי פירכא לסוף דינא מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פי' וכשם שנתרחקה ממנו לענין שחיטה נתרחקה ממנו בבישול וא"ת וניפרוך דלרבנן חיה תוכיח שלא נאסרת עמו בשחיטה שאין אותו ואת בנו נוהג בחיה ונאסרה עמו בבישול. וי"ל כדפרישנא לעיל דאנן לא ידעינן האי תנא כמאן ס"ל לענין חיה בבישול:

תניא אידך אין לי אלא בחלב אמו בחלב אחותו גדולה מנין פירש"י ז"ל בחד לישנא דאחותו הגדולה היינו פרה שהיא בהמה טהורה כמותה והוא מין גדול ממנה ואחותו קטנה היינו רחל שהיא מין קטן ממנה ומהאי קרא גופי' דלעיל דריש לה אלא דשני בלישנא. ועוד דהאי תנא לא נפקא ליה מהאי קרא אלא פרה לחודה דחלוקה מן הגדי בשני דרכים חדא בהרבעה וחדא שאין נכנסת עמו לדיר להתעשר אבל רחל שאינה חלוקה ממנו אלא לענין הרבעה בלבד דהא נכנסת עמו להתעשר דהא מעשר בקר וצאן כתיב וכל צאן במשמע לא נפקא ליה מיניה שתיאסר בבישול הילכך יליף ברישא פרה והדר אתיא ליה רחל בהצד השוה כדלקמן. ומה אמו שנכנסה וכו' כלו' ומה מי שהוא קרוב לו לענין אחר נתרחק לו בכאן. מי שהוא רחוק במקום אחר לא כ"ש. והא דאמרינן לקמן אחותו גדולה נמי תיתי מביניא ה"פ דתיתי מאמו ואחותו קטנה בחצי הדין דנימא הכי ומה אמו שנכנסת עמו לדיר להתעשר וכו' כדלעיל פרש"י ז"ל גדי' יולדת בתוך שנת' כדאיתא בבכורות ונכנסה עמו לדיר להתעשר וכו'. וכי אמרת מה לאמו שכן נאסרת עמו בשחיטה אמרינן אחותו קטנה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ונאסרה עמו בבישול ושוב אין להשיב כלום ליכא למיפרך כדהוה פרכי' מה לאחותו שלא נכנסה עמו לדיר כדהוי פרכי' לעיל מה לאחותו גדולה וכו' דאלו אחותו קטנה נכנסה היא עמו לדיר להתעשר והקש ז"ל על פי' זה דהיכי מצי לומר אחותו קטנה תוכיח דהא אכתי לא אפי' לן אחותו קטנה לאיסורא. וכתב ז"ל שיש מתרצים בזה דאגב הכי פרכינן מנא לך דבחלב אמו לרבות אחותו גדולה ודתיתי אחותו קטנה מביניא. דילמא איפכא דאחותו קטנה אתיא מקרא ואחותו גדולה מביניא וכדאמרינן והשיב הוא ז"ל על פי' זה חדא דסברא הוא דנוקים קרא לאסור אחותו גדולה שנאסרה עמו במעשר משא"כ בקטנה. ועוד דלמאי דקא מותיב נמי דריש בחלב אמו לאחותו קטנה וא"כ מאי האי דמהדרי' ליה דת"כ בחלב אמו ל"ל. דהא דריש ליה לאחותו קטנה כדדרשינן ליה אנן לאחותו גדולה ועוד קשה דלפירוש זה מ"ש דאחותו גדולה ואחותו קטנה דאמאי סגיא ליה להאי תנא דלא לינקוט בהדי' פרה ורחל: לכך נראה לרש"י ז"ל כפי' האחר שפי' הגאונים זיל דאחותו גדולה ואחותו קטנה היינו אתותו ממש וגדולה זו היא זקנה של שנה אחרת שכבר נתעשרה וקטנה זו היא של שנה זו שלא נתעשרה. והאי תנא היינו תנא דלעיל דאתי' ליה פרה ורחל שנאסרה עמה בהרבעה ובעי לאתויי לאיסורא אפי' אחותו שלא נאסרה עמו בהרבעה ומייתי אחותו גדולה מקרא: לפי שנאסרה עמו במעשר. והדר אייתי מביניא אחותו קטנה אפי' שלא נאסרו עמו לא בהרבעה ולא במעשר ולא בשחיטה. והא דפרכי' אחותו גדולה נמי תיתא מביניא ה"פ דאפי' לאחותו גדולה נמי לא ליבעי קרא

ותיתי בהצד השוה מאמו ופרה דנימא הכי ומה אמו שנכנסת עמו לדיר להתעשר וכו': ומה לאמו שכן נאסרה עמה בשחיטה פרה ורחל תוכיחו שלא נאסרה עמם בשחיטה ונאסר' בבישול מה לפרה ורחל שכן נאסרה עמו בהרבעה אמו תוכיח וחזר הדין וכו' הצד השוה שבהן שהוא בשר ואסור לבשל בחלב וכו'. ומהדרי' דאה"נ והיינו דפרכינן דא"כ דבין אחותו גדולה ובין קטנה תרווייהו אתי' מביניא קרא תליתאה דבחלב אמו דמיותר למה לי. ודרשינן ליה דאיצטרך לרבות איסורא אפי' לבשל היא עצמה בחלבה שיצא ממנה בעודה חיה ומכאן אנו למדין דאפי' לאחותו ממש מצריך תלמודא לאתויי ראיה לאיסורא או מב"ח או מביניא דהא אפי' להיא עצמה מצריכין השתא דרשא:

כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל. שאלו איך אנו אוכלים שוורים ושאר עופות ובהמות המסורסין דהא תיעבתי לך הוא משום ובארצכ' לא תעשו אפי' כשנעשה ע"י עכו"ם הוא בכלל כל שתיעבתי כמו שפירש"י ז"ל בכאן לענין בשר וחלב דמייתי לה רב מהכא ותרצו דנפקא לן מדאסר רחמנא סירוס לגבוה ומעוך וכתות מכלל להדיוט שרי:

דף קטו.

אמר קרא היא קודש ואין מעשה קודש. וא"ת ודלמא אתא קרא למישרי בהנאה אבל באכילה אסור משום לא תאכל תועבה וכדפרכינן ליה גבי כלאי זרעים וי"ל דלהיתר הנאה כתיב לכם שלכם תהא: וכי כתיב קודש הוא למישרי אף באכילה:

חורש בשור וחמור בחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו דתועבתי לך היא. פירש"י ז"ל שתהא החרישה והדישה שנעשו על ידם אסור ואלו שור ופרה גופייהו שהיו מותרין ליכא למימר שיאסרו מפני שנעבדה בהם עבירה גרס' רש"י ז"ל ומה שבת דהחמירו אמר' היא קודש ואין מעשי' קודש הני לא כ"ש ע"כ:

וא"ת א"כ בשר בחלב נמי לישתרי מהאי ק"ו וכ"ת דהא כתיב לא תאכל כל תועבה לבשר בחלב. א"כ מאי הדר פרכי' מכלאי זרעים מאותו ואת בנו ושלוח הקן ניעבד ק"ו כי הכא. תירץ רש"י ז"ל דסברא הוא לאוקמי קרא דכל תועבה לבשר בחלב שהוא עצמו אסור ואכיל המתועב גופי משא"כ בחורש וחוסם שאינו אוכל אלא הדבר שבא על ידה. וילפינן משבת ק"ו להתירא דמעשה הבא מכח שבת קדוש ואפ"ה מותר באכילה והיינו דפרכי' שפיר מכלאי זרעים ואותו ואת בנו שנעשה בגופם האיסור ודמי' לבשר בחלב שבא לאכול הבש' עצמו שנתערב. ואי נמי דבדין הוא דמצי למימר בכל הני מה שבת דחמיר' וכו'. ומיהו מידי דמשכח פירוק' מגופי' להיתרא לא יליף מאחרינא ע"כ. וקשה לפי שיטה זו מעשה שבת למה לא יחשב תועבה כמו בשר וחלב בעצמו וכ"ת משום

דבשר וחלב ניכ' האיסור והתיעוב וכו' מש"אכ במעשה שבת וחורש וחוסם והשתא היינו דפרכי' מכלאי הכרם ומיהו קשה מאותו ואת בנו ושלוח הקן ומאי דתירץ ז"ל דבדין הוא דמצי לומר מעשה שבת יוכיח מיהו קשה דקארי ליה מאי קארי ליה דהא דמיא למעשה שבת ועוד קשה לפי זה היכי עבדי' בנין אב ממעשה שבת דאיהו לגופי' בלחוד יצא להיתרא דשריי' קרא ואידך כולהו הרי קם בכלל לא תאכל כל תועבה. ויש גרס' אחרת בספרי כולם דכי פרכינן מחורש וחוסם הכי מתרצינן ק"ו ומת לגבוה שרי להדיוט אסור ולגבוה מנלן דשרי דכתיב ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה מכל אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהם עבירה. ולהאי גרסא כי פרכינן דליתסרו השור והפרה עצמה שנעבדה בהם עבירה דאלו המעשה הבא על ידם ליכא למיסר כיון שהם עצמם לא נתעבו. ופרקינן דאשכחן שהשור ופרה הללו מותרין לגבוה אע"פ שנעבדה בהם עבירה מדכתיב את כל אלם. וכיון דכן ק"ו דשרי להדיוט. ומיהו מהאי קרא ליכא למעוטי אלא בעלי חיים דומי' דמעוך וכתות דמישתעי בי' קרא ושלוח הקן נמי ליכא למשמע מהכא דקרא בבהמה משתעי ולא בעוף. וא"ת ולמה ליה למשרי לגבוה מאלה. תיפוק ליה מדאיצטרך קרא למיכתב מן הבהמה ומן הבקר למעוטי נרבע ונעבד ונ"ל דהתם בתר דכתיב אלה להיתרא הוא דדרשינן ליה הכי. ופריך בגמרא כלאי זרעים ליתשרי ומשני מדגלי רחמנא בכלאי הכרם פן תקדש מכלל דבכלאי זרעים שרי וכו' וא"ת ודלמא לא אתי למעוטי כלאי זרעים משריפ' דדוקא בכלאי הכרם אמרינן תוקדש תוקד אש אבל אל בכלאי זרעי'. וי"ל דא"כ לימא קרא פן תשרף אמאי אמר רחמנא פן תקדש ודאי לאסרו בהנאה כקדש ואכולי' פן תוקדש מיעט רחמנא כלאי זרעים:

מדאסר רחמנא כלאי בהמה לגבוה מכלל דלהדיוט שרי. וא"ת ודילמא כי איצטריך קרא לגבוה לאסרוה קדשה ולבסוף הורבעה כדאמרינן בפרק כל האיסורים דאיצטרך למיסר טרפה לגבוה להיכא דהוקדש ואח"כ נטרפה. וי"ל דהא ליתא דעל כורחין אי איתא דהא בכלל מה שתעבתי. אפי' כשהוקדשה תחלה אית לן למיסר נמי. והיינו טעמא דאותו ואת בנו דבסמוך. אי נמי מדלא חלק הכתוב בטרפה ה"ה בכלאים ומחוסר זמן:

מדאסר רחמנא מחוס' זמן לגבוה פי' מדכתיב ומיום השמיני והלאה ירצ' ואמרי לעיל בפרק אותו ואת בנו שהכתוב נתקו ללאו לעשה. והא דאמרי' שלוח הקן ליתס' פי' שאם נטל האם מעל הבנים ע"מ שלא לשלוח תהא אסור' מיד באכיל' אע"פ ששלח דהא נעבדה עבירה ותעבתי לך הוא וכשנטלו ע"מ לשלחו פשיטא ליכא תועבתי לך כלל וקשי' ליה לרש"י ז"ל שהצפור שהיתה קודם לכן מותרת האיך תאסור מפני שנעבד'

בה עבירה דבהא לא קאמר רב אשי שיאס' דבר שהיה מותר שנעבדה בו עבירה אלא בשקבל בו שום שינוי דא"כ החורש בשור ובחמור והחוסם פי פרה יאסרו השור והפרה. ואלו אנן לא פרכינן אלא מן היוצא מהן שיהא אסור כגון שבא לעולם ע"י עבירה. ופי' הוא ז"ל דה"ק שהצפור הזה כשהיתה על אפרוחיה נאסרה מיד מדכתיב לא תקח האם וא"כ ליתס' לעולם ואפילו שלחה דהא תועבתי לך הוא כשאמרתי לך לא תקח ואין צורך לכל זה לפי הפי' והגר' שכתבנו לעיל. ומהדרי' לא אמרה תורה שלח לתקלה והקשה בתוספ דבפ' האיש מקדש גבי צפור מצורע דדריש כל צפור טהורה תאכלו לרבות את המשולחת ואת זה לא תאכלו לרבות השחוטה. פריך תלמודא ואיפך אנא ומשני רבין לא אמרה תורה שלח לתקלה ולמה קרא דכל צפור טהורה תאכלו להיתרא תיתי מהאי סברא לחוד כדאמרינן הכא וי"ל דכיון דכתב קרא לא תאכלו לאסו' האחת ה"א דאידך נמי אסורה דאיתקוש צפרים להדדי אי לאו דאיכא יתורא אחריני למשריי ולא דמי לכל תיעבתי לך דהכא דלא כהיב בהדיא על שלוח הקן:

ה"א באכילה פי' ואפי' לר' אבהו דשאני הכא דאסמכי' קרא אלא תאכל דם למיגמר מיני' דלא ליתס' בהנאה ורבי בהנאה מנ"ל נאמר כאן כי עם קדוש ונאמר להלן לא יהיה קדש' מה להלן אסור בהנאה פרש"י ז"ל דבעילה הנאה היא ותימי' מה ענין עם קדוש אצל לא יהיה קדש'. וי"ל דסמך כל דהוא הוי וה"ק כי עם קדוש אתה כשאתה מקדש עצמך מטומאה ומאיסור בשר וחלב שהאיסור נקרא קדוש ומיהו משום דלא הוי דרשא רוויחא בעי ר' קרא לאיסורי באכילה:

דף קטו:

במה הכתוב מדבר בשני מינים פרש"י ז"ל פסולי המוקדשין שנפדו שני מינים הם. מותרים באכילה כחולין ואסורי' בגיזה ועבודה כקדשים. ומטעם זה פירשו בשמו ז"ל במס' מכות דהמרביץ שור פסולי המוקדשים שלוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב שני גופי' וזה תימא דמשום האי חשב כשני מינין א"כ כל שאסור באכילה ומותר בהנאה יהא חשוב שני מינים. ועוד שור של חולין יהא כלאים עם שור של מוקדשין. וזה לא שמעינן לכך הנכון כדפי' בתו' ז"ל שהוא שני מינים בגזירת הכתוב שאמור עליו כצבי וכאיל שהם שני מינים ושם הארכתי בס"ד:

ונאמר להלן ואנשי קדש וכו'. וא"ת ולילף מקודש דכתיב גבי קרבן ולילף מיני' בין איסור אכילה ובין איסור הנאה ולא בעי ק"ו דערלה. וי"ל דקודשת עם מקודשת הוי לן למידן ולא קדושת עם מקודשת חתיכה ובהנאה ילפינן ק"ו מערלה ופריך עלה מה

לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר פי' דאוסר הכתוב פריו ועיקרו ועלו. אע"ג דלר' יוסי סמדר מותר האי משום דלאו פרי הוא וכן קודם סמדר דשרי לרבנן כללו של דבר משהיה פרי ובא לכלל איסור לא היה לו כושר. וא"ת וליפרוך לכולהו קולא וחומרא ונימא מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו מכללם. תאמר בבשר וחלב שהותרו מכללם אבל חיה ועוף ובהמה טמאה. וי"ל דהא לא חשוב הותר מכללו כיון שלא היה מעולם בכלל האיסור דבמקום האיסור מיעטה קרא מדכתיב גדי. אבל חלב היה חשיב בעלמא הותר מכלל לפי שהיה נכלל בכלל כל חלב לא תאכלו וזה ברור:

דף קטז.

זאת אומרת כלאי הכרה עיקרן נאסר וכו' וא"ת והא אמרי' במנחות דאי ממשקה ישראל ה"א ה"מ דבר שלא היה לו שעת הכושר כגון ערלה וכלאי הכרם. וי"ל דהתם ערלה נקט דוקא וכלאי הכרם כדי נסבה.

מפני שמעמידין בעור קיבת נבילה. במסכת עבודת כוכבים פרשתי למה הוצרך לומר קיבת נבילה. ולא אסרוהו אפילו משום שחוטה ומשום בשר בחלב.

והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבילה. אבל מעמידין בקיבת נבילה כשירה שינקה מי הטריפה וכו' כך הגרסא במקצת הספרים. ולאותו גרס משמע דסביר' להו דאמרינן לאחר חזרה דקיב' פירשא בעלמא היינו פרש ממש שאין עליו תורת חלב כלל וזהו שכתב הרי"ף ז"ל דהא תני דתניא קיבה שבשלו בחלבה אסורה קודם חזרה נשנית ותימא דהא סיפא דמתני' לאחר חזרה אוקמינא. ואפ"ה קתני דכשרה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה. והרמב"ן ז"ל תירץ בספר המלחמות דסיפא דסיפא דהיינו טריפה שינקה מן הכשרה דקתני כשירה אוקמינא לאחר חזרה דאלו סיפא דרישא תשלים רישא דמתני' היא וקודם חזרה. ומרן ז"ל ממשכן נפשי' אדרבי' אלפסי ז"ל אמנם דלא סביר' ליה דאם איתא להך סברא אדפרכינן בגמרא על פסקי' דסיפא מרישא דקתני קיבת עכו"ם הוי לן למיפרך סיפא גופא ולומר הא גופא קשי': ועוד היכי כיילינהו תנא להנהו תרתי בבי דסיפא בחדא בבא הוי ליה למתני זו משנה ראשונה חזרו לומר כך וכו' ועוד דההיא שבשלה בחלבה לא דחאוהו בתלמוד כלל לומר דקודם חזרה נישנית. ור"ת ז"ל פי' דכי אמרינן דקיבה פירשא בקיבה קרושה אבל בצלול חלב גמור הא והא באיירי סיפא דמתני וההיא דקיבה שבשלה בחלבה: ואינו מחוור דההיא דקודם חזרה בקיבה צלולה פרכינן לה מדקתני שורפה חיה. והנכון כדברי רש"י ז"ל דהא דאמרינן פירשא היא לומר שהוא כפרשה הכנוס בה ממקום אחר: ואין הולכין אחר בהמה שנמצא בה אלא אחר מקום

שינקה ממנה ולפי' כשינקה מן הטריפה אסורה וכשינקה מן הכשירה כשירה כדקתני סיפא ולעולם קיבה גופא חלב גמור הוא ולפיכך קיבה שבשלו בחלבה אסורה. והכא לא גרסינן דמעמידין בקיבת כשירה שינקה מן הטריפה וליתי בעיקר נוסחי ולשון גאונים הוא דפתקוהו ספרי בנוסחי. ורש"י לא גריס ליה ואותן שנוהגין למלוח הקיבה בעורה הרי זה אסור משום בשר וחלב כדברי רש"י ז"ל ואסור להעמיד בקיבה ההיא ואם העמיד הכל אסור ואע"ג דלא יהיב טעמא: ולאו משום דסבירא לן דמין במינו במשהו כדברי רש"י ז"ל אלא משום דכיון דמוקים כמאן דאיכא אסורה בעיניה דמי. ולכך אסרו גבינת עכו"ם מפני עור קיבת גבינה דאלו עור קיבת שחיטה בנותן טעם הוא כדאית' במתני' וגזרת הכתוב בעיקר בשר וחלב שלא יהיה נדון בבשר וחלב אלא בטעמא בדרך בישול ואע"ג דמוקים אוקמוה נמי מותר כל היכא דליכא טעמא והרי זה נכון: עד כאן ממהדורא בתרא. מכאן ואילך ממהדורא קמייתא: סליק פרקא בס"ד.

דף קל.

מתני הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בין בארץ בין בח"ל פי' הא איצטריך לאפוקי מדר' אלעאי דסבר דמתנות אין נוהגין אלא בארץ כדאיתא בפ' ראשית הגז. והאידנא נוהגין כוותיה אף במתנות אבל כה"ג במנהגא תליא מילתא כדאמרינן התם נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז וכדבעי למימר התם בסייעתא דשמייא.

גמרא היכא לינופינהו אי אבראי לפני ה' כתיב אי אגואי קא מעייל חולין בעזרה. איכא למידק דמהכא משמע דהכנסת חולין לעזר' מדאורייתא דאי מדרבנן מנא תיתי לן מהכא דחולין אין חייבים בחזה ושוק מדאורייתא. וכן נמי משמע בפ' המוכר את הספינה באקשי' ודלמא לאו ביכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה. ובמנחות פרק התודה נמי אמרי' גבי תודה שנתערבה בתמורתה חברתה אין לה תקנה אמרו למידן לפני רבי וליתי לחם ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא תודה והא לחמ' ואי לא ליפוק לחולין ואמר להם וכי מכניסים חולין לעזרה אלמא איסור הכנסת חולין לעזר מדאוריית': דאי מדרבנן משום איסור דרבנן אמרי דאין לה תקנה וקשיא לן דהא בזבחים בפ' המדיר משמע דכניסת חולין לעזרה מדרבנן דתנן וכולן שהכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן שלוקין צלויים ומבושלים ולתת לתוכם תבלין חולין ואי חולין לעזרה מדאוריית' האיך הוא מכניס לעזר' תבלין של חולין ותרצו רבותינו ז"ל דכל היכא דהוי כעין הקרבה אסור להכניסן לעזרה מדאורייתא כי הכא דהכי בעי למיעבד תנופה וכן ההוא דביכורים דפ' הספינה משום דבעי נמי תנופה אבל כל היכא דלית ביה כעין הקרבה כגון תבלין חולין

שאינם באים אלא לתקן מאכלו מותר מדאורייתא דהוי כנכנס לעזרה בבגדים של חול וה"נ גמרינן בפרק הקומץ רבה על המלח שהכהנים ניאותין בו לאכילת חולין דפרכינן חולין מאי בעי התם ופרקינן דאמר מר יאכלוהו שיהא אוכלין עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מועטת בה שתהא נאכלת על השובע אלמא כיון דלית בה צד מזבח וכעין עבודת גבוה מותר והיינו מעשה דהילל שהיה מביא כשבתו חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושחטה דכיון שלא היה עושה בה מעשה הקרבה בעוד חולין עד שמקדישה מותר להכניסה חולין ומצינו לרב רבי משה ז"ל שכתב בפרק ב' מהלכות שחיטה שאסור להכניס שם אפילו לחם ופירות ואפשר שדעת רבינו ז"ל דהיינו איסורא דרבנן כי היכא דמעייל להו תמן שלא לצורך שלא התירו חכמים אלא הכנסת ומלח דאית ביה צד מצוה וליכנס בבגדי חול דלא אפשר בלאו הכי וכן הלל דלא אפשר בלאו הכי משום דכי תחדל לנדור אבל היכא דעביד שלא לצורך מצוה כלל אע"ג דלא עביד בה עבודת גבוה אסור מדרבנן כ"ש אי הוי לחם בלחמי תודה ופירות בפירות ביכורים ועביד בהו כעין עבודה דהשתא איכא אסורא דאורייתא כנ"ל:

דף קל:

אלא לכדרב חסדא פי' הא דכתיב זה לא איצטרך אלא למעוטי דכל היכא דלא ליתנהו בעין אינו חייב לשלם וכדרב חסדא דאמר המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור. מ"ט איבעית אימא משום דכתיב זה ואיבעית אימא משום דהוי לן ממון שאין לו תובעים פי' שלא זכה בהן שום כהן עד שיגיע לידו ובידו ליתנם לכל כהן שירצה ודוקא הוא ודכוותיה אבל המזיק הקדש עניים או שאכלו חייב לשלם דממונא הוא גמור תדע דהתם אי לאו קרא דכתיב לשמור ולא לחלק לעניים הוי מיחייב בזה שומר כפיקדון דעלמא כדאיתא בב"ק ומי שיש בידו ממון עניים הרי גזבר שלהם יכול לתובעו ממנו וה"ה כל אחד מן העניים דומיא דתרי דאית ליה ממונא בהדי חד שאם דבר המתחלק הוא כ"א תובע חלקו ואם אינו דבר המחלק נמי תובע הכל כדי להציל חלקו וזה דבר ברור והוצרכתי לכותבו מפני שטעו בו מקצת חכמים.

מנין שאין נותנין מתנות לכהן עם הארץ פי' בשיש שם חבר אבל בשאין שם חבר נותנין לכהן עם הארץ ואינו צריך לעכב עד שימצא כהן חבר ואינו צריך לשכור ולשלוח למקום אחר שיש שם כהן חבר וראיה לדבר מדתנן במס' חלה בפ' בתרא גבי חלת חוצה לארץ ואלו נתונין לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז ושמן שריפה וקדשי המקדש והביכורים וכו' אלמא מתנות נותנין

לכל כהן ואפילו עם הארץ וכדפרש"י ז"ל בריש פרק כל הבשר ובירושלמי אמרו בפי' ונתת לכל כהן שירצה בין לכהן חבר ובין לכהן עם הארץ אלא ודאי כדאמרן וכן פי' בתוס'.

הב"ע דאתי לידו בטבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין. ופי' ודוקא במתנות אבל חזה ושוק דקדשי מזבח נינהו וכהנים כי זכו משולחן גבוה קא זכו ולא זכו בהו אלא לאחר הפרש' והקרב' וה"ה דהוי מצי למיפרך א"כ חזה ושוק נמי אלא דהא עדיפא ליה למיפרך במתנות גופייהו: וכי אוקמוה דאתי לידיה בטבלייהו תו לא קשיא חזה ושוק מטעמא דאמרן.

תנא תני ישלם ואת אמרת מידות חסידות שנו כאן אלא מסיפא פרכי' וחכמים אומרים עני היה באותה שעה. טעמא דהיה עני וראוי ליטול הא עשיר משלם אמאי להוי מתנות כהונה או שאכלן אמר רב חסדא מידות חסידות שנו כאן. וכ"ת והא לרבנן משלם קאמרינן הא ליתא דרבנן לא אמרינן לה בהדיא אלא דאנן דייקי' ליה מלישנא דידהו: ותו דדילמא ישלם הוא דמשמע דינא אבל משלם שפיר משמע מידות חסידות והכי משמע קצת בב"מ כדכתיבנא התם ומדלא אוקימנא לר"א דמאי משלם דמי פירות בזול דאיתנהו בהו שמעינן דלרב חסדא אינו משלם כלל ודין הוא דהא טעמא דמילתא משום דהוי ממון שאין לו תובעים כנ"ל:

את אשר ירימו לה' אין לך בהם אלא משעת הרמה ואילך. הקשו בתוספות אדרבה את אשר ירימו בעתידים לתרום משמע. ומינה גמרינן בפ' ואלו הן הנשרפין שהאוכל טבל במיתה דבעתידין לתרום הכתוב מדבר ותרצו דתרתי שמעינן מדכתיב ירימו ולא כתיב תרימו שמעי' התם דבעתידין לתרום הכתוב מדבר: ומדכתיב ירימו לה' דסמך הרמה לה' אשמעינן דאין לגבוה בהם אלא משעת הרמה ואילך:

דף קלא.

ת"ש הרי שאנסו בית המלך את גורנו אם בתובו חייב לעשר אם באנפרות כלומר דרך גזל שלא בראיה וטענה פטור קתני מיהת אם בחובו חייב לעשר: ומשני שאני התם דמשתרשי ליה וכ"ת כשאכל מתנות כהונה נמי הא אשתרשי ליה ואפי' בטובת הנאה אינו משלם. ואיכא למימר דכל היכא דאיהו גופיה אכלינהו אי אזקינהו וכלו קרנא דידיה פטור אבל כל היכא דלא כלו' קרנא ופרע מהם חוב ואשתרשו ליה חייב מדרבנן. וכבר כתבתי במס' חולין וה"נ אמרינן באידך דכל היכא דאיתנהו בעינייהו מוציאם מידי שעבודם כנ"ל:

הכי גרסינן שבעה נכסי כהן ואלו הן תרומה ותרומת מעשר וחלה והדמאי והביכורים והקרן והחומש. ואע"ג דאיכא טובא אחרינ דהוי נכסי כהן כגון שדה אחוזה ושדה חרמים ובכור בעל מום ופדיון הבן ופדיון פטר חמור וכיוצא בהם: י"מ דהכא תרומות בלחוד מונה וחלה תרומה כתיב ביה וכן בדמאי איכא תרומות מעשר. וביכורים ג"כ נקראו תרומה דאמר מר תרומת ידך אלו הביכורים. וקרן וחומש של תרומה קאמר ולא של גזל כמו שכתב רש"י ז"ל. ולא נהירא דמאי שנא מהני דמני הכא הנך טפי מאידך וכי שמא גרים אבל הנכון כמו שפי' רבינו הגדול ז"ל שלא מנה כאן אלא אותן שיש בהם צד קדושה והוי ס"ד שאינם ממונו. אבל אידך דהמה חולין גמורים פשיטא שהם ממונו של כהן וקרן וחומש היינו ודאי שאוכל תרומה ולא של גזל הגר:

למה אמרו נכסי כהן וכו' עד וספר תורה קשיא לן מאי רבותא דס"ת כיון דהא קתני דלוקח בשם אפי' בהמה טמאה. ואיכא למימר דסד"א דבר שגופו ממון בעי קמ"ל שאפילו ס"ת שאין גופו ממון ואינה אלא לראיה שבו ומילי לא תקני בכספא קמ"ל דאפ"ה לוקחין אותו בהם רבינו הגדול ז"ל.

דף קלא:

להזהיר העני על שלו כלומר שאע"פ שהוא עני וראוי ליטול בשדה דעלמא חייב להניח בשלו.

כגון הזרוע ולא זרוע פי' כי קתני דאין מוציאין מכהן לכהן ולא מלוי ללוי דמשמע הא מלוי לכהן מוציאין לא משום זרוע נקטי' אלא דהוא דהוי כגון הזרוע כגון מעשר ראשון. ופרכי' דמעשר ראשון דלוי הוא דהא לוים כתיב בפרשה ופרקי' דמתני' כר"א בן עזריה דאמר אף לכהן. אימור דאמר ר' אליעזר בן עזריה אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר אין לבתר דקנסינהו עזרא יש שפי' דפלוגתא דר"א בן עזריה ורבי עקיב' היינו בתר דקנסינהו עזרא. דר"ע סבר דכי קנסיהו היינו למיתן אף ללוי ור"א בן עזריה סבר דלכהן ולא ללוי כלל קנסינהו אבל מדאוריית' מקמי דקנסינהו עזרא דלכ"ע ללוי ולא לכהן ולא נהירא דהא הכא והתם בכתובות דמייתי לה בכי האי גוונא מקמי דקנסינהו עזרא הוי מוקמינן פלוגתייהו ואמרינן אימר דאמר ר"א אף לכהן אלא דמתרצינן דאין ה"נ בעיקר דינא אבל בתר דקנסינהו עזרא לר"א בן עזריא לכהן דוקא ותו דהתם ביבמות אמרי' טעמ' דר"א בן עזריא משום דבעשרים וג' מקומות נקראו' הכהנים לוים וזה א' מהם והכהנים הלוים בני צדוק אלא ודאי פלוגתא דר"א בן עזריא ור"מ אדינא דאורייתא הוא דר"ע אמר מדין תורה מעשר ראשון ללוי דוקא ולא לכהן דלוים כתיב בפ' ור"א בן עזריה אמר אף לכהן

שאף שהכהנים נקראו לוים והיינו דאקשי' אימר דאמר ר"א אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר ופרקי' דכי קתני מוציאין מידו בתר דקנסינהו עזרא והיינו קנסא דידהו אליבא דר"א דאלו מדינה אף לכהן ואיהו קנסיהו דלכהן דוקא דאי לא מאי קנסא דקנסיהו. וליכא למימר דלר"א בן עזריה לא קנסיהו וכן מוכח במסכת ב"ב פרק המוכר ואי ק"ל הא דאמרי' ביבמות בגנתא דר"א בן עזריא דהוי יהיב מעשר לכהנים ואהדר ליה ר"ע פתחא לב"ה כדי שלא יוכלו כהנים לכנוס שם וינתן ללוים ואמאי והא ר"ע בתר קנסא הוי. ולדידיה לא סגיא דלא קנסיהו עזרא דאף לכהן ואיכא למימר דלאפוקי מיניה דלר"א דאמר לכהן דוקא עביד הכי כאומר תהא כנגד המשחיתים. אי נמי דבשלמא לר"א כיון דמדאורייתא אף לכהן מצי עזרא לתקוני דלכהן דוקא משום קנסא דלוים אבל לר"ע דמדאורייתא ללוים דוקא וכהני זרים לגביה ואם נתן להם לא יצאו ידי נתינה לא קנסינהו עזרא כלל דליתנהו לכהנים.

ודא דאמרי' לעיל מעשר שני המתחלק בתוך הבית טובת הנאה לבעלים פרש"י ז"ל דכיון שהוא מתחלק בתוך הבית יש בהם טובת הנאה לבעלים לתתו לאיזה עני שירצה. ולא נהירא דאם כן אפי' מעשר ראשון נמי והנכון דה"ק ומעשר עני בזמן שהוא מתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים לפי ששני זמנים יש במעשר עני כדתניא בספרי כתוב אחד אומר מקץ שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך והנחת בשערך וכתוב א' אומר כי תכלה לעשר ונתת פי' הכא כתיב הנחה והכא כתיב נתינה: ומדרי' הא כיצד עד הפסח מחלקו בבית מכאן ואילך מניחו בחוץ פירש מפני שעד הפסח זמן גשמים הוא והיה נפסד בגורן אם מניחו שם מפני שעד הפסח גשמי שנה ולפיכך אמרה תורה שיכניסנה לביתו כדי שלא יפסד וכד' שיחא זריז בכך נתנם לו תורה בו טובת הנאה והיינו דכתיב ונתת הרשות בידך ליתן למי שתרצה אבל מפסח ואילך שכבר עברו גשמי שנה מוציאו ומניחו בחוץ ועניים נוטלים אותם ואין בו טובת הנאה לבעלים אלא כל הרוצה ליטלו יבא ויטול. והיינו דמקשי' בפ' בתרא דנדרים מתני' אהדדי דחדא אוסר מעשר עני כמודר הנאה ואידך שרי' ופרקי' כאן במעשר המתחלק כאן במעשר עני שאין מתחלק בתוך הבית.

ואסיקנא דרב מספקא ליה אי עם מיקרי או לא ולהכי קאמר דלא שקלינן מנייהו ולא יהבי' להו ודרש מרימר הלכת כוותי' עולא יהיב מתנות לכהנתא דקסבר כהן ואפי' כהנת והלכתא כוותיה: ורב כהצא ואמוראי אכלו בשביל נשותיהן שהיו כהנת. והלכתא לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים כי אתי רבין א"ר יוחנן ולרבנן דאמרי כוי בריה בפני

עצמו הוא חייב בכל המתנות מרבוי דקרא כדמפרש ואזיל והלכתא כוותיה כדפרישנא בפ' אותו ואת בנו:

דף קלב.

אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח פרש"י ז"ל דינו של כהן לתבוע מתנותיו אצל הטבח פי' לפירושו אף ע"פ שבהמה של ישראל כל היכא דהוי מתנות ברשותו מינה תבע כל היכא דאיתנהו בעיניהו שיש לדבר תובעים במכרי כהונה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את זיל אצל בעלים מיהו דוקא בעודן ברשותו. אבל אם נתנם טבח לבעלים או שמכרן אין לכהן על הטבח כלום וזה מבואר: וכן כל כיוצא בזה כגון ראובן שהפקיד מנה לשמעון והמעות של לוי ויודע לוי שזה הפקידו לשמעון הרי זה תובע ממונו משמעון אבל אם החזירה שמעון אין ללוי עליו כלום: והאשכנזים פי' הדין עם הטבח דדוקא ששחטו בהיות הבהמה לעכו"ם ולכהן הא אלו לקחו מהם ושחטו לעצמו חייב ואע"פ שגדלן מתנות בפטור משא"כ לתרומה. דתבואה שהביאה שליש ביד עכו"ם פטורה מן התרומה:

והא דתנן והמשתף עמהם פטור מן המתנות סוגיא דשמעתין דפטור לגמרי כיון שיש יד עכו"ם או כהן באמצע. וכ"ת ומ"ש מצבי הבא על התיישה לרבנן דחייב בחצי מתנות משום דשה ואפי' מקצת שה: ואיכא למימר דשאני התם דליכא אלא מקצת שה והרי כל צד שה שבו חייב במתנות מכל מקום ואידך פלגא דפטור ממתנות אינו שה אבל הכא דבשה גופיה פטור מקצתו כיון שנפטר מקצתו נפטר כולו הא דאמרינן כהן טבח שתים וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות: י"מ שאפי' בשוחט בהמה שלו לא פטרתה תורה אלא בשוחט לעצמו אבל בשוחט למכור לאחרים לא. ולפי' שתים וג' שבתות פטור דהוי כשוחט לעצמו שכוונתו שאם יבואו אחרים ליקח ממנו מוטב ואם לאו ישתייר לעצמו ועיקר שחיטתו לעצמו הוא: אבל מכאן ואילך הרי הוא כשוחט לאחרים שחייב: וכי קבוע מסחתא דמוכח מילתא דלמכור לאחרים הוא שוחט מיחייב מדינה לאלתר זהו פירושו של רש"י ז"ל. אבל תו' פירש דבשלו פטור הוא לעולם מן הדין אפי' בשוחט למכור לאחרים שהרי שלו הוא טובח. אבל מפני גזל השבט גזרו חכמים דמשני' וג' שבתות ואילך משנראה דקביע מסחתא יהא חייב במתנות: כדי שלא ירגילו טבחי ישראל ליתן ולשתף כהנים עמהם כדי לפטור מן המתנות ויש כאן גזל השבט ותורת מתנות משתכחות ועד ג' שבתות כל היכא דלא קבע מסחתא דלא מוכחא מילתא לא גזרו לא שנא במוכר שלו לגמרי ל"ש במשתף. תדע דליכא איסורא דאורייתא דאי

לא היכי טעי ר' טבלא בדאורייתא אלא דאיהו עביד כדינא דאורייתא וטעי בדרבנן לא שמיעה ליה וכן עיקר וכן פי' בתו'.

דף קלב:

כי הא דרבא קניס אטמא רב נחמן בר יצחק קניס גלימא פי' ושמעינן מהכא דאפי' בבבל קנסינן כה"ג למאן דעביד דבר שלא כהוגן ומפקינא ליה מדינא כפי צורך השעה וכדאמרינן התם הכי דיינינן לך ולכולהו אלמי חברך. ואמרינן בפ הגוזל האי גזלנא עתיקא הוא ובעינא דאקנסא אלא שאין כל דיין ראוי לכך אלא כשהוא חכם וירא אלהים וכוונתו לשם שמים וכבר פרישנא לה בדוכתא. ואגב אורחיה לאשמעינן דמתנות נוהגות במקצת מקומות שבח"ל ולית הלכתא כר' יוחנן דאמר כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאוכל עבליה:

אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות צלי ואין נאכלות אלא בחרדל תמיה מלתא דהא גבי מוקדשין תנן נמי במס' זבחים בפרק כל המדיר ובכולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן לאכלן צלוין ומבושלין ובסמוך נמי אמרינן גבי מתנות אי לקדירה אי מחתך ומלח מידב דייב אלמא רשאי לאכלם בקדירה ואיכא למימר דלאו דוקא אמרינן הכא צלי וחרדל אלא שנאמר שנאכלות על השובע ובלפתן כדרך שהמלכים אוכלים דרך הנאה ותענוג. וכל אחד כפי מה שהוא אוהב ונהנה יותר וכן פי' רבינו הגדול ז"ל. ר"ש בן אלעזר אומר כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה פרש"י ז"ל שאומר בלבו הבל הוא ולא צוה המקום להקריב לו קרבנות אלא משה בדה מלבו ולא נהירא לי דא"כ מאי אין לו חלק הא מיחייב מיתה שכופר בתורת משה אלא ה"פ שאינו מודה במקצת עבודות שאומר שאינם צריכות ואינם חובה אע"פ שאמרם משה מפי הגבורה אינם לעכב כנ"ל:

דף קלג.

אי בטויא ליה מידב דייב ואי לקדרה אי מחתך ומלח וכו' פי' משום חוטין ששלחי שצריכין חתיכה ומליחה וש"מ דלצלי אפי' מליחה לא בעי וכדמפרש לעיל מיהו צריך הדחה משום דם הנסרך ומתייבש על פניו.

אנוסי ליה עידניה פי' שהיה טרוד בתלמודא בעת שקבע לתורתו שהיה קובע עתים לתורה. כדאמרינן בפסחים שלא ליפתח בעידניה. ועתו של ר"י היה קבוע בשעת נשיאות

כפים ומהאי טעמא נמי לא הוי מצי מחזיק נפשיה בכהן לקרוא בתורה ראשון. ויש שפי' שהיה חולי מעים ולא היה יכול לעמוד בעצמו כדי קריאת ג' פסוקים.

אמר רב יוסף האי כהנא דאיכא צורבא מדרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה שעתא ליזכי מתנתא להאי צורבא מדרבנן פי' כשאין הכהן צריך להם שהוא עשיר ואע"ג דלא אתי לידי במכרי כהונה דחשבינן כמאן דזכה ביה ומצי לזכויינהו לאחרינא. אמר רבא לשמעיה זכי לו מתנתא פי' דההוא שמעי' כהן הוי והוי מכירו של רבא דיהיב ליה מתנתא דידיה כל שעתא ואמרינן דכי אמר רב כהנא היינו בכהן דעלמא דמזכי' מדעתיה ושמעי' בעל כורחיה זכי ליה וכי דאמרי' נמי בצורבא מדרבנן היינו דלא אפשר ליה אבל אפשר ליה בלאו הכי לא.

תרגמא אדא בר חנן קמיה דרב פפא באותן הנמכרים בתוך הבית פי' בכור ומעשר דהתם תנן חוץ מן הבכור ומעשר שהנאתן לבעלים שאין דמיהן קודש לפיכך לא התירו בו בשביל הנאתו לזלזל בהם למוכרם בשוק כדרך חולין אלא בתוך הבית ואע"פ שמפסיד בדבר שאין קופצים שם לוקחין וכיון דכן מוכח מילתא אבל פסולי המוקדשין דמיהם הקדש אי לא שרית ליה למוכרן בשוק וכדרך חולין אית ליה פסידא דמזלזל בפדיונו בתחלה ויש להקדש הפסד בדבר.

דף קלד.

חוץ שיצא ע"מ לא שיורא. פי' כשיאמר חוץ מן המתנות שייר בקניינו שלא מכר לו המתנות כלל והרי הם של כהן ופטור אבל כי אמר ע"מ שהמתנות שלי כוליה הבהמה זבין ליה עם המתנות ואע"פ שתנאי מותר שלא כדברי רש"י ז"ל אפ"ה בעי' דרמי עליה תנאה שיתן לו המתנות ואלו אמר ע"מ שתתן לי המתנות הוה מהני תנאי' דעליה דידיה מתנה אבל השתא דאמר ע"מ שהם שלי לאו תנאה הוא וכפטימי מילי בעלמא הוא ואידך תנא דאמר ע"מ שיורא סבר דכי אמר בהאי לישנא ע"מ שהמתנות שלי לאו תנאה הוא דרמי אלא ששיירם לעצמו ואמר ע"מ שהמתנות שלי שאינם מכורים לך. אתיא כההיא דאמרינן בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר ע"מ שהמעשר ראשון שלי וכו' משום דחשיב ליה שיורא ולא תנאה. והכי מוכח בב"ב כדכתיבא בפ' חזקת הבתים כנ"ל ויש מפרש דבדין הוא דלקיים תנאה אלא דקנסוהו רבון דהוי ליה חלקם שאלו בפיהם כן פי' האשכנזים.

אמר רב ל"ש אלא ששקל לעצמו אבל שקלי' ליה טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפי' שקל לו הטבח הדין עמו. לימא בדרב חסדא קמפלגי י"מ דהשתא קס"ד דרב אמר

הדין אף עם הטבח ורצה מזה גובה ורמ"ג כדרב חסדא ורב אסי סבר הדין עם הלוקח דוקא ודלא כרב חסדא ותרווייהו לית להו אידך דרב חסדא דאמר המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מתשלומין דהכא כשאכלן עסקינן. דאי לא בשלא אכלן אפי' מאן דלית רמ"ג רמ"ג הדין עם האחרון שהגזילה קיימת ברשותו. ולא נהיר' דא"כ רב אסי דאמר אסורה כמאן דלא כר' חסד' ולא כבר פלוגתיה דהא לבר פלוגתי' דרב חסדא הדין עם הראשון. ואלו רב אסי קאמר הכא הדין עם הלוקח אע"כ ה"פ דרב סבר הדין עם הטבח היינו דוקא כבר פלוגתיה דרב חסדא ורב אסי אמר הדין אף עמו ורמ"ג רמ"ג כרב חסדא ובמסקנא דאוקימנא פלוגתייהו במתנות כהונה הגזילות. ה"ל פי' דברי רב דאמר הדין עם הטבח אף עם הטבח וה"ה עמו דמתנה דכהן גבה נינהו בעין. ורב אסי אמר הדין עמו דוקא ולא עם הטבח ודכ"ע אית להו דרב חסדא.

דף קלד:

גמ' רש"י ז"ל מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשוט את הזרוע וכן גורס הרב בעל המאור ז"ל. ופירושא דמדינא אינו חייב אלא בזרוע מופשט מעורו דמנא תיתי דאי מהזרוע הא אוקימנא לימין הזרוע המיומן שבזרוע כדאי' לקמן. אלא כיון דמנהגא דעלמ' שלא להפשיט שאוכלין עם עורם אהני מנהגא לכהן למיתן לו מתנות כפי המנהג ובמקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשוט את הלחי דמדכתיב הלחיים מרבינין לקמן צמר שבראש כבשים ושער שבזקן תישים וכ"ש עור ולא מפני מנהגא למעט ממתנתו אבל הרי"ף ז"ל גריס מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע וכן היה ברוב הנוסחאות והכי איתא בתוספתא ולפ"ז משמע דסבר האי תנא דמדאוריית' חייב ליתן הזרוע עם עורו לכך לא ימלוג אותו כדי שלא יפסוד העור ודקאמרת מנא תיתי חיוב מדאורייתא לעורו של זרוע דהא הזרוע למיומן שבזרוע מבעי' ליה איכא למימר דהאי תנא סבר דנפקא לן זרוע ימין כדורשי חמורות דמייתי ימין מויקח רומח בידו: א"נ כהאי תנא דמייתי ליה מתתנו כדאי' בסמוך: א"נ דזרוע גופי' בעורו משמע כמו שהוא בשעה שזובחים אותו כדכתיב מאת זובחי הזבח ולא צריך קרא לרבויי תדע דהא בראש לא מרבינן מהלחיים אלא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים אבל עור גופיה לא צריך קרא דממילא משמע ותנא רבותא קמ"ל דלא מיבעיא בהפשטה שהוא אסור דגזול מינה עור לגמרי אלא אפי' במליגה נמי אסור א"נ דאורחא דמלתא נקט מפני שנוהג במליגה כך פי' רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל: ופרכינן ואלא תעזוב ל"ל לכדתניא המפקי' כרמו וכו' פירשתי בפ"ק דגיטין.

הא דתנן איזה לחי מפרק לחי עד פיקה של גרגרת דהיינו שפוי כובע והוא למעלה מבית השחיטה: אקשי' עלה והתניא נוטלה ובית השחיטה עמה ופרקי דמתני רבנן דאמרי לגבי שחיטה דאין שחיטה מטבעת הגדולה ולמעלה ולהכי לא קרי' ליה לשיפוי כובע מקום שחיטה ובדין שחיטה הוא דפליגי אבל בעקר דינא דהכא כולהו מודו דעד שיפוי כובע הוי חובת לחי: אב"א הא והא רבנן ובריית' דקתני עמה לא עם הלחי אלא עם הבהמה שמשיירים בעלים לעצמן בית השחיטה עם הבהמה והלחי ניטל עם הפיקה וכתב ריא"ף ז"ל והלכתא כר חנינא בן אנטיגנוס והגיה עליו הרב בעל המאור ז"ל שאין מקום לפסק זה בכאן אע"פ דלגבי שחוטה פליגי בעיקר דינא דלחי כ"ע מודו דמקום לחי עד הפיקה וכדפרישנא ומסתברא דאף הריא"ף ז"ל סובר כן וזיל קרי בי רב הוא אלא דמשום דאסיק הכא תלמודא דמתני' ובריית' סבירא להו גבי שחיטה דלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס הוצרך רבינו ז"ל לפרש ולומר דאפ"ה לית הילכתא כרבנן אלא כר' חנינא בן אנטיגנוס וכדי שלא יטעו תלמידים ולהגדיל ולהאדיר כנ"ל: סליק פירקא בס"ד:

דף קלה.

פרק ראשית הגז

מוקדשין מ"ט לא אמר קרא צאנך ולא של הקדש ואסיקנא דלא איצטרך קרא לקדשי מזבח דהא אסירי בגיזה ועבודה ולא לקדשי בדק הבית דהא קדיש ליה וכי איצטריך קרא למעוטי למקדיש בהמה חוץ מגיזתה סד"א לגזוז וליתב ליה קמ"ל צאנך ולא של הקדש: והא דאמרי' הא בעי' העמדה והערכה פי' וגיזה א"א בהעמדה ולאו למימרא דהקדיש גיזה וכלים מב"ה צריכין העמדה דהא לא אפשר. אלא דהכא מפני שהקדיש בהמה כולה עם גיזתה הרי כל הטפל לה כמוהו להיות צריך העמדה והערכה: וכ"ת אכתי ליעביד העמדה והערכה לבהמה הא ליתא דאנן בשעת פריקה בעינן העמדה והערכה כדכתיב והעמיד והעריך לאלתר והערכה היינו פדיון כפי' תו':

פשטא קדושה בכולה. פי' דקדושת הגוף חמירא ופשטא בכולה משא"כ בדק הבית שאינו אלא קדושת דמים דמאי דלא אקדיש לא קדיש כלל ורבא משני במקדיש גיזה עצמה פי' ולא הקדיש בהמה כלל והשתא לא בעי העמדה והערכה וכדפרישנא לעיל וס"ד וכו' עד יצא זה שמחוסר גיזה פדיה ונתינה ואלא צאנך למאי אחא לכדתניא וכו' ולא גרסינן השתא דאתית להכי אפילו תימא בקדשי בדק הבית וכו' וגרס דטעותא הוא דהא אוקימתא דהכא גופא לא שייכא כלל אלא בקדשי בדק הבית ובהדיא עסקינן על כרחין:

ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה פירש רש"י ז"ל אין לך כל חטה וחטה שאין מחציתה טבל ומחציתה חולין ואם בא לתרום ומעשר מיניה וביה מעשר שלם לפי כל הדגן נמצא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו שהרי מחצית מה שמפריש הוא חייב ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואם בא לעשר ממקום אחר מעשר כנגד מחציתו שהוא חלקו בו כדינו. והקשה עליו בתוספות מהא דאמרינן התם בשילהי פ' השולח דאי לא דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דאמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ולא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון ואם כדברי רש"י ז"ל אפי' לרבי יוחנן דאמר אין ברירה ולקוחות הן מ"מ לייתי ביכורים על מחצית חלקו שהרי חלק ירושתו יש לו בחלקו ואי משום דשאר הוי חולין ואין מביאין חולין לעזרה לעשות בהם תנופה הרי יכול להקדיש את השאר: וכדאמרינן בפ' המוכר את הספינה אליבא דר"ל במוכר שדהו לפירות: וליכא למימר דהכי אמרי' התם לא משכחת ליה דמייתי ביכורים בלא הקדש דא"כ ה"ל לפרושי הכי בגמרא כדפרישנא בפ' המוכר אליבא דר"ל במוכר שדהו לפירות ומדלא פריש הכי שמעינן דלא משכחת דמייתי ביכורים כלל דקאמר וש"מ דלמ"ד אין ברירה לא חשבינן לו במה שהגיע לו חלקו יורש כלל ושמא כל חלקו הוא הראוי כולו לאחיו. וה"נ מוכח במס' בכורות פ' יש בכור לנחלה גבי מי שלא ביכרה אשתו וילדה שני זכרים ולפיכך פי' בתו' טבל וחולין מעורבין זה בזה משום דאין ברירה שלא הוברר חלקו של ישראל כלל ושמא הגיע לו חלקו של גוי או מקצתו ומהאי טעמא גבי אחין שחלקו לרבי יוחנן אי אית ליה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי לא משכחת לה דמייתי ביכורים מדאורייתא אלא חד בר חד דדילמא לוקח הוא בכלל חלקו וה"נ שמא כל חלקו של ישראל או מקצתו היה חלקו של גוי ולפיכך אין לו תקנה להפריש עליו מניה וביה דשמא הפריש הוא מחלקו של עכו"ם והשאר מחלקו שלו או בהיפך ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור ולמקום אחר נמי א"א להפריש דשמא כל חלקו הוא משל גוי ונמצא מפריש מן החיוב על הפטור. מיהו כי עביד הכי פירותיו מתוקנים ממ"נ אבל מעשרותיו ספק טבלים הלכך יפריש על אותן המעשרות ממקום אחר וכן יעשה לעולם עד שלא ישאר שם אלא מעט ויתנם הכל לכהן וללוי. וזה שאמרו בתוס' דמס' דמאי הטבל והחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי החשבון והיינו על הדרך שאמרנו: והאי מתניתא קאמינא בפ' השולח למאן דסבר דאין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דמיירי בסוריא וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש רשב"ג אומר של ישראל חייב ושל עכו"ם פטור דקסבר יש ברירה

והא קי"ל דבאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה הלכך הלכתא כרשב"ג. ודיני ברירה הארכתי בה בפ' כל הגט בס"ד:

דף קלו.

ואלא ביתך למאי אתא לכדרבא דאמר רבא דרך ביאתך מן הימין אבל ליכא למימר דאתי למעוטי שותפות דאפי' היה הבית כולו של גוי וישראל דר בה חייב במזוזה דקיי"ל מזוזה חובת הדר היא וישראל בכ"מ צריך שיעור.

טלית שאולה כל ל' יום פטור מן הציצית פרשתי' במקומ' אחרי ודעת רבי שמשון ז"ל דה"ה אם הוא מצוייצת כל ל' יום אין מברכין עליה ולי נראה דלא פטר הכתוב מטעם כסותך אלא בשאינה מצוייצת דכתיב גדילים תעשה לך על כנפי כסותך וכן עמא דבר וצ"ע.

בהמת השותפין חייבת בבכורה ור' אילעי פוטר ולית הלכתא כרבי אילעי מיהו דוקא בשותפות ישראל אבל בשותפות עכו"ם פטורים כדאמרי' בפ"ק דפסחים בהמת ארנונא פטור מן הבכורות דחשבי' מנת המלך כשותפות ובבכורות נמי אמרי' בהדיא דשותפות עכו"ם פטורה מן הבכורה ואמרי וכמה תהא שותפות עכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה א"ר הונא אפי' אזנו והלכתא כוותיה וכדפסק רבי הגדול במס' בכורות:

היו לו שתי רחלות גזז והניח שתים ושלש שנים עד שהשלים לחמש גיזים אין מצטרפין משום דשתי רחלות פטורות מן הגזז טעמא דשתי רחלות הא חמש רחלות וגזז בשתים מהן שנה זו ושלש שנה זו מצטרפות ואע"ג דהוי חדש וישן:

וכ"ת ה"נ והתנן הלוקח גז של צאנו של גוי פטורים מראשית הגז דגופא דבהמה של עכו"ם לא קרינא ביה צאנך הא צאן לגזוז חייב פי' הא אלו לקח צאנו של גוי לגמרי גוף וגיזה ואפי' היתה עומדת בכך לגזוז חייב דצאנך קרי ביה ואע"ג שגדלה הגזה כולה אצל גוי. וזה מן הלשונות שבתלמוד שנאמרים בלשון אחד בשני מקומות ועניניהם מתחלף. דהא בשילהי פירקין בפלוגתא דרב חסדא ור' נתן בר הושעיא אמרי' הא צאנו לגזוז חייב ופירשו אם היתה הצאן של גוי ולקחה ישראל לגזותיה כעין גוף לפירות. שלאחר שתגזוז תחזור אצל גוי חייב בראשית הגז דמ"מ בשעת גיזה צאנך קרינא ביה ואע"ג דכל חדא וחדא לבתר גיזה נפקא ליה מרשותיה דישראל דבתר גיזה אזלי' וההיא שעתא צאנו הוי וכמו שכתב הרב בעל המאור בספר הצבא ופרקי' דמתני' דלא כר' אלעי.

דף קלו:

הא אוקימנא למתני דלא כר' אלעאי פי ההיא דלוקח גז צאנו של גוי וכיון דכן הא נמי דהויא סיפא דההיא דלא כר אילעי.
אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשיה הגז. וכתב רש"י ז"ל דה"ה למתנות דלא נהגו בחוצה לארץ כרבי אלעאי דתרווייהו מנתינה נתינה גמר' להו ומאן דל"ל בחדא מנייהו כר' אלעי ה"ה באידך. וכן הא דאמרינן לקמן בפ' שילוח הקן כל היכא דתנן בארץ ובח"ל שלא לצורך חוץ מראשית הגז לאו דוקא דה"ה למתנות דכי הדדי והא דנקט הכא והתם ראשית הגז משום דעלה אמר ר' אלעאי בהדיא שאינו נוהג אלא בארץ זו הוא שיטתו של רש"י ז"ל ולדבריו רבנן דאכלו בשביל נשותיהן ואביי דשקיל מתנתא ורבא דזכי ליה שמעי' מדת חסידות היתה למפרשי' ולאו מדינא. וכן כתב הרב בעל המאור ז"ל ולא מחוור שפיר דהא חזינן דמיקנס קניס ומשמתיה עליה והנהו טבחי דהוצל קמו בריתחא עלה עשרי' ותרתין שנין והא ליכא למיעבד מפני שלא היה נוהגין במדת חסידות ובמס' יבמות פרק הבא על יבמתו אמרינן גבי חבראי דאתו לבבל גזרו על שלש בשביל שלש על הבשר מפני המתנות ומאי דכתב רש"י ז"ל דעלה א"ר אלעאי אינו נוהג אלא בארץ הא ליתא ואדרבה עיקר מימרא במתנות ועלה פתח בכריתות כדתניא ר' אלעאי אומר מתנות אינו נוהג אלא בארץ וכן היה ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו אלא בארץ וכן מוכח שמעתתא דאמרי דבראשית הגז נהגו כרבי אלעאי ולא אמרו נהגו במתנות כמותו ואע"ג דטעמיה דר' אלעאי בתרווייהו משום נתינה נתינה טעמא דמנהגא משום ראשית דגנך וראשית גז צאנך דהדר וערביה כההיא לישניה דלעיל ולפיכך נהגו בראשית הגז כר' אלעאי וכדברי' ולא כטעמי' זה נר' לפום סוגיא דשמעתתא אלא שקשה עלינו שהרי לא נהגו העם בכל הדורות האלו להפריש מתנות ונהגו בהם כר' אלעאי ומנהגן של ישראל תורה היא וזה מסייע לשיטתן של רש"י ז"ל והר"ן ז"ל ויש לנו לומר דאלבא דהלכתא כר' אלעאי סביר לן אף במתנות וגמר נתינה נתינה אלא שכשם שתקנו חכמים לנהוג תרומות ומעשרות בח"ל תקנו ג"כ שינהגו במתנות שלא תשתכח תורת מתנות שכבר החזיקו בה ובלבד בבל ומקומו' הסמוכים לארץ שנהגו בה והתם קנסי עלייהו ומשמת' עלייהו: אבל בשאר חוץ לארץ דלא נהגו בה והם מקומות רחוקים מן הארץ הניחו הדבר בדין תורה. ואף בבבל שלא נהגו בראשית הגז לא תקנו והעמידוהו על דינו וזה נר' נכון וברור ונשאר מנהגינו על הדין והמחמיר על עצמו להפריש מתנות בח"ל תבא עליו ברכה.

כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת פרש"י ז"ל כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ומינה גמרינן לשאר טריפות ויש שפי' שאינה עוברת שנתה וכמ"ד טרפה אינו חיה ולא נהירא דלא שייך בכל אשר יעבור ופריך בגמרא ולילף מבכור ומשני מסתברא ממעשר ת"ל למילף זכרים טמאים מרובים מרחם אדם פשוט פי' דמעשר וראשית הגז נוהגים בזכרים כבנקבות משא"כ בבכור שאינו נוהגין אלא בזכר ובחמור ואין נוהגין אלא במרובין מעשר בי' וראשית הגז בה' ובכור נוהג ביחיד ואינן קדושים מרחם ואין נוהגין באדם ונוהגין בפשוטין משא"כ בבכור ופרכי' אדרב' מבכור ה"ל למילף שכן יתום שבכור וראשית הגז נוהגין ביתום שמת' אמו קוד' לידתו כגון זה פורש למיתה וזה פורש לחיים משא"כ במעשר דכתי' תחת אמו פרט ליתום ונוהגין בלקוחות ובשותפות וכן בשניתן לו מתנה: ומעשרות להקדיש משא"כ בבכור דקדושתו מרחם וראשית הגז אין קדושה חלה עליו. וגי' רש"י ז"ל בפני כהן ופי' בפני הבית משא"כ במעשה שנוהג אפי' לאחר הבית ולא נהירא דהא מדרבנן הוא דבטל כדאי' בפ' בתרא דבכורות וגם במקומ' היא ור"ת ז"ל גרס לפני ופירושו כך שמעשר בהמה קדוש לפניו ולאחריו משא"כ בבכור ובראשית הגז. ור"ח ז"ל גרס שכן זכרים כהנים טמאים ופי' דבכור אפי בבהמה של כהנים הוא קדוש בבכורה. ואלו בהמת כהן פטורה ממעשר ומראשית הגז. ולא מחוור דהא אמרי' התם דר"א בן עזריה דהוה כהן הוה מעשר תריסר אלפי עגלי והא נמי איכא למיפרך לפירושו של רש"י ז"ל. גרסת רש"י ז"ל אדרבה מבכור ה"ל למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני הכהן בקדושה ובמכירה והנך נפישן: ופריק פשוט מפשוט עדיף ליה: ובנוסחא ישנות גרסי' הנך נפישן: אי אימא פשוט מפשוט עדיף ליה וכזו שיטת התלמוד בכל מקום ושותפות ומתנה כחדא חשיבי וכן פי' בתוס':

דף קלז.

שמעשרות בעליהן ואומרת ליה קום עשה מצוה פי' שעד חמש לא נתחייבה בראשית הגז.

אלא גיזה גיזה למאי אתא פי' לאו אקרא פרכינן דהא לגופייהו איצטרכו אלא ה"ק אהיכא איתמרא גיזה גיזה דרב חסדא דמסתמא לא הוי טעי במאי דפרכינן ליה. ואהדרי דלמיעוט נמי כבש איתמרא: ואפשר נמי דתלמודא על הא הוא דאמר מה"מ כלומר ומה"מ דצמר רחלים דוקא כל שהוא מחמם כגון של רחלים ולא צמר קשה של כבשים ואמר רב חסדא אתי' גיזה גיזה: אלא דאנן הוה ס"ד מעיקרא דלמעוטי של שור ושל עזים

הוא נקיט ליה והשתא פרישנא דלא אתא רב חסדא אלא לאפוקי מצמר של כבשים וכיוצא בזה בתלמוד כנ"ל.

דברי ברבי שומעין פרש"י ז"ל דר' יוסי נמוקו עמו. וי"ל שאינו אלא משום מאי דמפרש בסמוך דאפי' נביאי' אמרה ופרכי' והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת. הנכון כמו שפי' רש"י ז"ל כשהמכריע אומר מקצת דברי התנא האחד ומקצת דברי התנא השני ולא גלו דעתם אותם תנאים כלל שיהא ראוי להפריש בדין בין מקצת למקצת כהא דהכא אבל כשגלו בדעתם שהיה ראוי לחלק בדין אלא שהם לא חלקו בו ובא השלישי והכריע וחילק בדבר הוי הכרעה. כההוא דאמרינן בפרק במה מדליקין ר"א אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן טמא. ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן טהור ר' עקיבא אומר מן המוכן טמא ושלא מן המוכן טהור. ואמרינן עלה א"ר יוחנן כל מקום שאתה מוציא שנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע. וטעמא משום דבין ר"א ובין ר' יהושע תרווייהו גילו דעתייהו דשייך למיפלג בין מוכן לשאינו מוכן: ומ"ה נקיט כל חד מנייהו בהדיא בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן להכי חשיבה דעת שלישי דעה הכרעה. אבל ר"ח ז"ל מפרש בכל מקום הכרעה שלישית כשאותה שלישי הוא קטן בחכמה ובמנין מן השנים החולקים שלא היה במחלקותם אלא שבא אח"כ ואמר דעתו לא בדרך הכרעה שאינו כדאי להכריע ולהכי חשיבה דעת שלישי ויותר נראה כפרש"י ז"ל.

הא דתנן לא הספיק ליתנו עד שצבעו פטור פרש"י ז"ל משום דקנייה בשינוי וה"ל כמזיק מתנות כהונה או שאכלן וכ"ת אמאי לא מסייעה לרב חסדא בפ' הזרוע ממתניתין דהכא וא"ל דאי ממתני' ה"א דהכא כגון שהיה גוזז את האחת וצבע אותו שלא באו לכלל חיוב עד שצבען אבל היכא שגזז חמש צאן וצבען אח"כ חייב ודלא כרב חסדא. ובתוס' כתבו שמצאו כתוב בפירושיו של רש"י ז"ל מכתיבת יד שהיה מפרש לא הספיק ליתן עד שגזז אחת אחת וצבען שמה שהיה צבוע לא בא לכלל חיוב והעביר עליו קולמס ופי' כמו שכתב לפנינו דאפי' בשגזל ואח"כ צבען. וא"ת אמאי מיפטר כיון דקא משתרשי ליה ומאי שנא מההיא דאנסו בית המלך את גורנו אם בחובו חייב לעשר ופרישנא משום דקא משתרשי ליה. ואיכא למימר דשאני הכא שעשה בהם שנוי בידים וגלה דעתו שנתכוין לגוזלה ולהפקיע מן הכהן וחשבי' ליה כמזיק לו ממון דמכלי' קרנא דפטור. אע"ג דקא משתרשי ליה דומיא דאכלן משא"כ בפורע חובו כנ"ל:

גזוזות מנה ומנה ופרס חייבין בראשית הגז דברי ר' דוסא וח"א כל שהן אמר רבא מנה ופרס ובלבד שיהא מחומשת: פי' לכל אחת מהן ז' סלעים וחצי דהוי ליה בין כולם ל"ז

סלעים וחצי ופרש"י ז"ל דלרבי דוסא כל אחת מהן גוזזת מנה ופרס דהוי ליה ז' מנים וחצי: ומשום דשיעורא דר' דוסא שיעורא רבה קרו רבנן לשיעורא דידהו כל שהן אבל רבינו הגדול ז"ל כתב דלרבי דוסא מנה מנה ופרס בין כולם קאמר דהוי ליה ג' מנים. וכדתניא בתוספת' חמש רחילות גוזזות מנה ומנה ופרס שהם ע"ה סלעים חייב בראשית הגז דברי ר' דוסא: וש"מ דמנה ופרס מנה ופרס בין כולם קאמר וכ"ת א"כ אמאי לא קתני שלשה מנים איכא למימ' לפי שהרחלות גוזזת שתי פעמים בשנה ומצטרפות הן דהא מחדש על החדש הוא ולהכי קאמר ר' דוסא דחמש רחילות שגוזזת שתי פעמים מנה ופרס בכל פעם שהם ג' מנים מצטרפות וחייבות בראשי' הגז: וחכ"א אפי' גוזזת כל שהן בפעם א' ובלבד שיהא בהם בסוף כדי הפרשה דהיינו מנה ופרס לרב וס' סלעים לשמואל:

דף קלז:

תנן מהו נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר סלעים בגליל בשלמא לר' ולר' יוחנן ניחא פי' דאלו ר' יוחנן הא אמר חמש לכהן ואחת לו ורב נמי לא איירי בשיעור נתינ' כלל ואפש' ליה למימר כמתנית' אלא לשמואל קשיא דאמר סלע אחת לכהן זה ראיה לפרושינו שפרשנו דר' דוסא ג' מנים בין כולם קאמר דאי לפרש"י ז"ל שפי' מנה ופרס לכל אחת מאי קושיא לימא ליה דמתני' איירי במנה בן ארבעים סלעים כדאמר בסמוך דה"ל לכל חדא מנייהו ס' סלעים וכי קתני ה' סלעים היינו לרב דוסא דה"ל אחד מס' ורבנן נמי מודו דכל היכא דגוזזו' ז' מנים ומחצה שנותן ה' סלעים אלא דקאמרי דבפחות מכאן דהיינו בששים וכן כולם חייב בראשית הגז וכולהו אית' ליה דחד מס' נותן כהן ואיכא למימר לפי פרש"י ז"ל דא"כ למה ליה למיתני נותן חמש סלעים וכי תנא חושבנא אתי לאשמעי' ליתני אחד מס' בין לרבנן ובין לרבי דוסא וכ"ת אליבא דידן למ"ד דכל שהן לדרבנן היינו ששים סלעים היכי קרי להו כל שהן דהא ליכא בין ר' דוסא ורבנן אלא ט"ו סלעים דבשלמ' לרש"י ז"ל איידי דקתני ר' דוסא שיעורא רבה נקט איהו שיעורא זוטא דקרי ליה כל סהן ואיכא למימר ודה"פ כל שהן ראויות להפרשה חייבת בראשית הגז דהיינו ששים בפחות מסלע אינה ראוי להפרשה שאין בו כדי נתינה ודיקא נמי דקתני כל שהן ולא קתני כל שהוא. רבי' הגדול ז"ל ועיקר:

דף קלח.

איתמר גזז ומכר ראשונה רב חסדא אמר חייב בעידנא דמתחיל למיגז איכא צאנך ור' נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דמלא שיעורא בעינן צאנך וליכא והלכתא כרב חסדא דהא מתני' כפשטא דייקא ורבי נתן מוקי' לה בשינוי' מיהו בח"ל הלכ' כר' נתן שכל המקיל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ: אלא דהשתא בלאו הכי הא נהוג עלמא בראשית הגז כר' אילעאי ומסתברא דלא קאמר רב חסדא אלא כשהיו ראויות ליגזז כשיעור בשעה שגזז אחת אח' ומוכר דהא איכא צאנך אבל אם באותה שעה לא היה בהם כשיעור ואחר שמכר האחת גדלו הגיזות האחרות אפי' רב חסדא מודה דפטור:

אלא אמר רבא הא תנא הוא וכו' פי' דטעמא דמתני' לאו בשמכר לו ראשית הגז בפירוש דא"כ שניהם פטורים דהא בשעת גיזה לא קרינא ביה גבי חד מנייהו גז צאנך שהמוכר אין הגיזה שלו דבעודה במחובר מכרה. והלוקח אין הצאן שלו שלא לקח אלא הגיזות בלבד. אלא טעמא דמתני' משו דזכי' ליה סתם וקסבר דמסתמא מתנת כהן לא מזבין אינש הילכך שייר המוכר אצלו כדי נתינה לכהן מסתמא כולי' זבין ליה וכמאן דפריש דמי דלהכי שייר לנפשיה כדי נתינות כהן: וכי לא שייר הלוקח חייב שהרי הוא כאלו פי' לו חוץ מראשית הגז וכ"ת וכי זבין ליה בהדיא כל הגז ולא שייר כלום נהי דמפטר לוקח ליחייב מוכר משום דזבין מתנתו לכהן וכי היכי דאמרי' בלקח ממנו במשקל שנותנין לכהן ומנכה לו מן הדמים ואיכא למימר דהתם הוא מפני שמכרן אחר שבאו לכלל חיוב וכיון דאשתרשי ליה מיחייב בהו אבל הכא שמכר הגיזו' בעודן במחובר שעדיין לא באו לכלל חיוב פטור וזה מבואר וכן פירש"י ז"ל:

דף קלח:

פרק שילוח הקן

מתני' שילוח הקן נוהג בארץ ובח"ל וכו' ואומר בכיסוי הדם משילוח הקן שכיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף וכו'. וכ"ת אמאי לא קתני נמי שכיסוי הדם בזכרים משא"כ בשילוח הקן: ואיכא למימר היינו דלא מתני ליה שהרי שילוח הקן נוהג לר"א בקורא זכר:

גמ' רבי אבין ור' מיישא חד אמר כל היכי דתנן בארץ ובח"ל שלא לצורך בר מראשית הגז דאיצטרך למתני לאפוקי מדר' אלעאי וכו': עד ולא תיקשי לך פי' דאלו לאשמעי' דולדות קדשים במעי אמו קדושים לא הוה האי דוכתיה וה"ל למתני בעלמא:

מוקדשין מאי טעמא לא איכא למידק והיכי אפשר דנהוג במוקדשין וכי יש לו לשלח מה שהוא הקדש ואפשר לומר משום דכתיב קרא שלח תשלח אח האם והדר את הבנים

תקח לך. הוי אמינא גזירת הכתוב היא שכ"ז שלא ישלח האם שלא יקח את הבנים והכא כיון דלא מצי לשלח האם מפני שהוא של הקדש לא יטול את הבנים קמל"ן קרא שלח תשלח את האם פרט לזה שאתה מצווה להביא ביד גיזבר. ואיכ' דקשי' ליה אכתי תיפוק ליה מדכתיב תקח לך פרט לזה שאין אתה יכול ליטול בעצמך דאית בהו מעילה: וכדאמרי' לקמן בטהור רובץ על ביצי עוף טמא: ומתרצי' דכי איצטרך קרא היינו לקדשי מזבח דלית בהן מעילה מדאוריתא אלא מדרבנן הוא דאסירי בציהם אבל בשל בדק הבית שיש מעילה בבציהם מן התורה לא צריך קרא ובריית לכ"ע בקדשי מזבח מתוקמא ואיכא דמפרשי דאיצטריך קרא להיכא שרובצת על ביצי חולין שאינו שלה וכגון יונה על ביצי חסיל דאמרי' לקמן דדכותי' בחולין חייב לשלחו וזה יותר נכון:

דף קלט.

אי דגמר דינא בר קטלא היא פירש"י ז"ל ומהיכן נמלט. ולא נהירא דדילמא בשברח אלא מסתבר ליה דה"פ בר קטלא הוא ואסור בהנאה דכיון דנגמר דינו למיתה נאסר כדדרשי' בב"ק מסקול יסקל השור וכיון שכן לא אמרה תורה שלח לתקלה ולא עוד אלא שכל המוציא מחויב להמיתו: והיכי אמר בי' רחמנא לשלחו אלא דבעי לאתויי' לבי דינא לקיומ' ביה ובערת הרע מקרבך פי' באדם כן כ"ש בבעלי חיים:

ואלא דחזא לן בעלמא ואקדש איש כי יקדיש את ביתו קודש אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל שהוא ברשותו פי' לאו דוקא ברשותו אלא כל שהוא כמו ביתו. ומיהו הכא אלו היה ביצים שלו אע"פ שאינה בחצר שלו פטור מלשלוח דחשיב מזומן אע"ג דהוי בחצר משתמרת שלא לדעתו והכי מוכח בפ' השואל. אלא הכא בשאינן שלו ולהכי אמרינן דלא מצי לאקדושינהו הא אם היה שלו אע"פ שאינ' ברשותו יכול הוא להקדישו כל היכא דאידך דהוי ברשותא לא גזלי' מיניה דאלו גזלי ההיא שעתא לא מצי לאקדושינהו מדברי יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש. אלא דאגבה לאם וקדשה. וכ"ת וכי אפשר דאגבה' לאם והא תנן הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב וא"ל דמיירי בשנטלן שלא ע"מ ליטלה לעצמו ולא יטיל ג"כ את הבנים אלא ע"מ להקדישה וכיו' שכן איחייב לי' בשילוח מעיקרא. רבי' הגדול ז"ל. ורב מוקי ליה במקדיש פירות שובכו פי' להכי נקט פירות שובכו משום דיונים אינם ראוים למזבח אלא בעודם קטנים. ופרכינן בשלמא שמואל לא מוקי לה כרב דמוקי' מתני' בבדק הבית פי' ובהא אשמעי' רבותא טפי כדמפרש ואזיל דאשמועינן דאע"ג דמרדו כל היכא דאיתא בבי גזא דרחמנא איתא. אלא רב מ"ט לא אמר כשמואל פי' דקס"ד דמודה רב

כשמואל בעיקרא דדינא וא"כ ה"ל למימר כדשמואל דהוי רבותא טפי ואמרי' דרב פליג עליה דדוקא קדשי מזבח דקדושת הגוף נינהו אע"ג דמרד' לא פקעי קדושתייהו אבל קדשי בדק הבית דקדוש דמים נינהו. כיון דמרדו פקעי קדושתייהו ונפקא לחולין לגמרי וחייב לשלח. איכא למידק ובקדשי בדק הבית נמי קדושה שבהם להיכי הלכה וא"ל דכיון דהקדש דמים אין בו קדושת הגוף אין להקדש בו קנין הגוף אלא שיעבוד ממון וכיון שנתיאש הגיזבר או המקדיש מפני שמרדו הוה ליה כהפקר ופקע ליה שיעבוד ממון שהיה לו עליו דבעלמא אפי' במידי דהוה ביה קנין הגוף לבעלים מפסדו ליה בכה"ג כדאמרינן לקמן נשברה חביות של דבש ולענין שטף נהר חמור חבירו וכן לענין שיירה שעמד עליהם גייסות שכל זמן שאיו הבעלים יכולין להציל יכול כל אדם ליטול לעצמו ולומר מהפקר' קא זכינ' לפי שכבר יצא מרשות בעלים והפקר הוא. אף זו כיון שמרדה וא"א לגזבר להחזיר יצאת מרשות גבוה ונעשית חולין של הפקר ואליבא דרב אפי' בקדשי מזבח הוי נמי אמרינן הכי כדאמרינן בעלמא בקנין הגוף. אי לאו דמיעטיה קרא משילוח הקן ואשמועינן דקדשי מזבח דהוה קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו. ולית הלכתא כוותי' דרב ואע"ג דקייל"ן דרב ושמואל הלכ' כרב באיסורי שאני הכא דר"י ס"ל כשמואל והילכתי' כוותיה הלכך אף בקדשי בדק הבית שמרדו לא יצאו לחולין ופטור מלשלח:

הא דאמר עלי הא דאמר זו. פי' כשאמר עלי מכיון שמרדו נתחייב מקדיש באחריותן וה"ל כחילול ומפקי' לחולין אבל אמר הרי זה שלא נתחייב זה המקדיש באחריותן אע"פ שמרדה דין קדושת' עליה משום דלה' הארץ ומלואה ופטור מלשלם:

א"ל והאדמה על ראשו פי' מדלא קרי' ליה עפר שמעינן שאע"פ שהוא בראש אדם עדיין שם אדמה עליה והשתא נמי על הארץ קרינא ביה.

דף קמ.

נאמר מכשיר ומכפר בפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ וכו' פרש"י ז"ל מכשיר בפנים אשם מצורע וחטאת של מחוסרי כפרה דזבין ויולדת וכו'. מכפר בפנים כל חטאות ואשמות דעלמא מכשיר בחוץ ציפורי מצורע שבאין לטהר מכפר בחוץ שעיר המשתלח שמכפר על ישראל וכשם שבפנים עשה בו מכשיר כמכפר לכל ענין כשרותו לטהר והכשר ושלא יהיה בו מום פוסל שהרי גם המכשירין קריבין אמורי' שלהם אף בחוץ עשה צפורי מצורע הבאין להכשיר כשעיר המשתלח הבא לכפר שאסור במום דבעינן ראוי לשם שבאיזה שנפל בו הגורל לשם יהיה ראוי למזבח. וק"ל א"כ דאיתקש מכשיר

למכפר בחוץ לענין מום אכתי חיות למעוטי בעלי מום שאין חיין ראשי איבריהם למה ליה מדתניא דבי ר' ישמעאל נפקא שהרי מחוסר אבר אין לך בעל מום פסול למזבח גדול ממנו ופרצו רבותינו בעלי התוס' ז"ל דרב נחמן בר יצחק ורבי אבא לא פליגי אהדדי ולר' נחמן בר יצחק טהורות למעוטי טריפות וחיות למעוטי שלא יזוגנה עם אחרות. ולר' אבא טהורות למעוטי שלא יזוגנה וחיות למעוטי של עיר הנדחת. וא"ת אכתי אמאי לא מימעטי של עיר הנדחת נמי דאסור בהנאה מדתנא דבי ר' ישמעאל דהא ודאי כיון דאסורי להדיוט אסורים הן לגבוה דבעינ' ממשקה ישראל וכו'. ותרצו דלא ממעטיני' לגבוה משום דמשקה ישראל אלא אסורים מעיקרא שלא היתה להם שעת הכושר מעולם אבל כל שהיה בו שעת הכושר ונאסר להדיוט לא ממעטינין אלא נרבע ונעבד ומוקצה דמעיטנהו קרא. ואי משום הנאה מצוה לאו להנות ניתנו. ומהאי טעמא נמי צפרי' שהחליפן בע"א כשרין לגבוה והיינו דלא אתי' ליה לרב פפא מדתניא דבי רבי ישמעאל ומייתי להו מדכתיב טהורות ומה"ט נקט ציפרין שהחליפו בע"א ולא נקט צפרים הנעבדים משום דהנהו אסורין לכפרה ומדתניא דבי ר' ישמעאל נפקא. ואין זה מחוור דהא בגמ' לא מייתי מעיקרא הא דתנא דבי ר"י אלא אטהורות בלחוד ולא לטריפה והנכון דלא מצי למילף מכשיר ממכפר בחוץ לענין מומין דהא לא דמי להו אהדדי דאלו מכפר דחוץ דהיינו שעיר המשתלח שהוא בהמה נפסלת במום ואלו מכשיר בחוץ שהם צפרי מצורע אינם נפסלין במום דתמות וזכרות לבהמה ואין תמות וזכרות לעופות הלכך מדתנא דבי רבי ישמעאל לא ממעטי מחוסר אבר בצפרי מצורע אבל טריפה שהוא שוה בין בעוף בין בבהמה ואסורים להדיוט ולגבוה ממעט מיני' שפיר והכא ה"פ אף בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר שאסור בטריפה וכן פי' הרמב"ן ז"ל ופרכי' ולמאי אי לשלוח לא אמרה תורה שלח לתקלה מכאן הוכיח ר"ת ז"ל שאותן עופות שנמצאין במקצת מקומות שנוצרין באילנות שהן מותרי' בסימני טהרה ואינם בכלל שרץ העוף שהרי לא אמרה תורה שלח לתקלה. ואין הראיה נכונה שאם אומר שיהיה בכלל העופות האסורין לית ביה מצות שילוח דהא תנן עוף טמא פטור מלשלח ורבותי' ז"ל הסכימו לאיסור בדבורי' הנבראי' באילנות וכן הדבר נראה:

דף קמ:

שני סדרי ביצים זו על גב זו פרש"י ז"ל סדרי ביצים בני קיימא אם נתכוין ליטול את התחתונים מי הוי האמצעים חוצצין ופטור מלשלח והקשו עליו דהא מ"מ האם רובצת על הביצים העליונים ואפי' לא יטול לא עליונים ולא תחתונים ה"ל כאומר הריני נוטל

את האם ומשלח את הבצים דהיינו עליונים שהוא חייב כדתנן בהדיא ופי' רבינו הגדול ז"ל דאירי כשהיו עליונים ביצי עוף טמא או שאינם ממינה שהוא פטור עליהם ואין חייב אלא בשביל התחתונים ואסיקנא דקורא נקבה הכל מודים שחייבת בשילוח אע"פ שרובצת על ביצי' אחרים ובקורא זכר הילכתא כרבנן דפטורים מלשלחם ויונה ע"ג חסיל וחסיל ע"ג יונה בעייא בגמ' ולא איפשט' ולחומרא ואם היתה יושבת על שני רובדי אילן רואין כל שאלו תשמט נופלת עליהם כך חייב לשלח ואם לאו פטור היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח היתה מעופפת וכנפי' נוגעות בקן מן הצד פטור מלשלח ואם אין שם אלא אפרוח א' או ביצה א' חייב לשלח היה שם אפרוחים מפריחים או ביצים חוזרות פטור מלשלח דלהכי כתיב על אפרוחים או על הבצים ולא כתיב עליהם לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים:

דף קמא.

לא צריכא דעבר ושקלי לאם דעבר ללאו וליכא תו אלא עשה דשילוח אמרי' הניחא למ"ד דקיימו ולא קיימו וכו' פי' דלמ"ד בטלו ולא בטלו כל היכא דמצי לתקן לאו דהיינו היכא דאיפשר ליה לקיימו לעשה אינו לוקה על הלאו אע"פ שהתרו בו על הלאו וקבל התראה וכל כמה דלא שחטה לאם לא חשיב דעברי ללאו דאכתי מצי לתקן בשילוח משא"כ למ"ד קיימא ולא קיימ' דלדידי' אם לא קיים עשה שבו תוך כדי דיבור דלאו לא מתקן לאו ולוקה עליו אע"ג דקיימי לעשה בתר הכי ואליבא דמ"ד בטלו ולא בטלו איכא פלוגתא בין רבנן ז"ל איכא מאן דסבר ששחטי' לאו דוקא וה"ה מתה דכיון דעברי' ללאו במזיד ברצון כל כמה דלא מקיים עשה שבה לוקה ומסתבר' כלישנ' קמא דאי לא בטלו לעשה בידים פטור ומלישנא מוכח הכי וכן יש הוכח' במקומו במס' מכות ושם נאריך בזה בס"ד.

דף קמא:

ת"ר יוני שובך ויוני עלי' חייבת בשילוח ואסורות משום גזל משום דרכי שלום ואם איתא להא דאמר ר' יוסי בר חנינא וכו' אמר רב ביצה עם יציאת רובה וכו' ומקנא לא קניא עד שתפול לחצירו וכו' ופרכינן א"ה אמאי אסורות כלומר אא"ב כשנפלה כבר לחצירו וליתא לדר"י ולא זכי בהו מדינא אלא מפני דרכי שלום משום דדעתיה עלויה שפיר דכיון דלא זכו בהו אלא מדרבנן לא קרי' ביה מזומן אא"א דמתני' אייריי ביציאת רובה אמאי אסורות דהא באמן ליכא אפי' מפני דרכי שלום מדלא קתני חייב אאמן

וביצה כל זמן דאדוק' בגופא כגופ' דמיא דאזלי' ופרחי ופרקי' דאאמן נמי איכא מפני דרכי שלום דדעתי' עלי' וביצה כגופא. ואב"א לעולם אביצה ולאו אאמה וכו' זהו דרך רש"י ז"ל ולא נהירא וה"פ א"א דבאדיקה בגופא עסקי' אע"ג דבאמן איכא מפני דרכי שלום דדעתי' עלייהו דהדרי מ"מ אביצה לא סמכי' דעתיה דמימר אמר פרחא ורמי לה בדוכתא אחרינא ומפרקי' וכי קתני אסורות לאו אביצה אלא אאמן בלחוד ואב"א דלעולם אף אביצה סמכה דעתיה דמימר אמר הכא שרי ליה ולהאי פירוש' בין למאי דקס"ד מעיקרא בין למאי דאסיקנא השתא באמן איכא מפני דרכי שלום ואתיא שפיר כפשטא הא דתניא במס' סנהדרין יוני שובך ויוני עלי' יש בהן מפני דרכי שלום אבל לפרש"י ז"ל למאי דקס"ד מעיקרא וללישנא בתרא דאמרינן לעולם אביצה ופירש הוא ז"ל דדוקא אביצה אבל אימ' כיון דלא ניח' לתפס לא סמכינן דעתי' עלה היכי אתי מתנית' דהתם וכ"ת דמוקי ליה אביצים כדמוקמינן מתני' דהכא וכדקא פרקי מקצת רבנן הא ליתא. דבשלמא דמתני דהכא אע"ג דלא אידכר ביצים בהדיא כיון דקתני חייבות בשילוח ולא סגיא בלאו הכי כמאן דאידכר ביצים דמי ואיכא לדחוקי דאסורות דקתני קאי אביצים אלא במתנית' דהתם דלא איירי בשילוח כיון דלא אידכר ביצים כלל ואינם במשמעות דברי התנא האיך אפשר לפרש דכי קתני אסורות אביצים קאי דלא אידכר שמה לא בסתם ולא במפורש הא ודאי ליתא וכבר פרשתי שמועה זו יפה בפרק השואל בס"ד והלכתא אסור לזכות בבצים כל זמן שהאם רובצת עליהו:

לוי בר סימון אקני פירות שובכו אתא לקמיה דשמואל א"ל זיל טרוף אקן דלתגבהו ותקנינהו ולמאי אי למיקנהו ליקנה ליה בסודר פי' דקס"ד דפירי מתיקי הוי שכבר זכה בהן בעל השובך וקאמר ליה דליטרוף אקן דליתגבהו מחמתה כי היכי דליקנהו בהגבהה וש"מ תרתי חדא דלא בעינן הגבהה בידו ממש דה"ה כל שמגבין מפמת' ואידך דלא בעינן הגבהה ג' טפחים כדסבר רש"י ז"ל במס' קידושין דהא הכא משום טירוף קן לא מתגבהת ג' טפחים ובירושלמי אמרי על הא דקתני ההופך את הגלל הדא אמרה כל המטלטלין נקנין בתפיסה כלומר בפחות מג' טפחים ואין כאן מקומו להאריך יותר ואסיקנא דפרי הוי שלא עמדה האם על הבצים ולא זכה בהן שאסור לזכות בהן ולהכי קאמר ליה דליטרוף אקן כל היכא דליתנהו אימהות ותזכה לו חצרו ומצי לוי בתר הכי למקנינהו לר"י כשאר מטלטלין: